

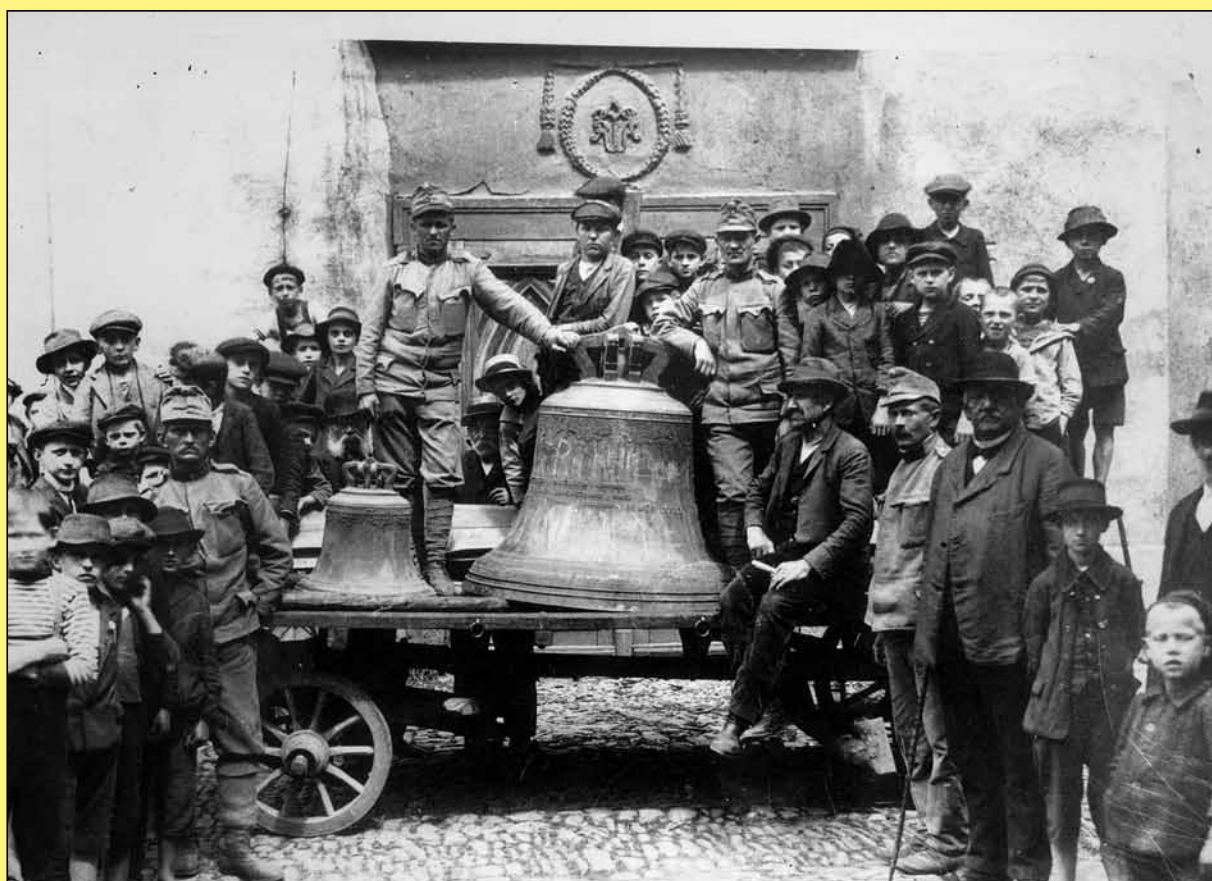
2/2014

17. ročník

cena 40Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu:

Květena Panského kopce

Šakal obecný v Moravské bráně

Památníky obětem Velké války na Libavsku

Jaromír Chvostek, dirigent, hudebník a učitel

Mariánské poutní místo u Jerlochovic

POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

www.casopispoodri.cz

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci se ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou, Správou chráněné krajinné oblasti Poodří a Svazkem obcí Region Poodří.

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková, MVDr. Kateřina Křenková, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený

Adresa redakce: Oblá 11, 709 00 Ostrava – Mariánské Hory

E-mail: radim.jarosek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar

Tisk: Printo spol. s r. o., Ostrava

Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR, registrační číslo: MK ČR E 12812

ISSN 1803-2338

Vychází dvě čísla ročně.

Cena jednoho čísla: 40 Kč, předplatné: 80 Kč

Objednávky předplatného na adrese redakce.

XVII. ročník, č. 2/2014

Titulní strana obálky: Odvoz kostelních zvonů v Odrách během 1. světové války – snímek před hlavním vchodem farního kostela. Více v příspěvku uvnitř čísla. Fotografie z archivu Muzejního spolku Rolleder – Odry, o. p. s.

Tato strana: Nová rozhledna na Olšové u Pohoře, jejímž investorem bylo město Odry, byla otevřena 1. října 2014 (Foto Radim Jarošek).

Ceník reklamy v POODŘÍ

Umístění na 3. nebo 4. straně obálky (černobílá) formát: A4 – 10 000 Kč, A5 – 5000 Kč, A6 – 2500 Kč
Redakce si vyhrazuje právo na odmítnutí požadavku na reklamu, úpravu ceny (např. při opakované reklamě ve více číslech apod.) resp. řešení formou protislužby (např. propagací POODŘÍ v jiném periodiku).

REDAKCE DĚKUJE ZA FINANČNÍ PŘÍSPĚVEK NA TISK TOHOTO ČÍSLA:

- Obcím Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Kunín, Polanka nad Odrou, Proskovice, Pustějov, Stará Bělá, Stará Ves nad Ondřejnicí, městysu Suchdol nad Odrou, městu Odry.
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné.

Obsah

Zkaměnělé světy Lukáš Klega	4	Major František Doležal Ladislav Jerguš	83
Poznámky z botanického průzkumu v okolí Panského kopce u obce Bernartice nad Odrou Marie Sedláčková a Petra Mičková	6	O lidech, kteří žijí pro své místo Jaroslav Král	86
Škebllice asijská (<i>Sinanodonta woodiana</i>) – další nepůvodní druh byl nalezen v Poodří Luboš Beran	10	Jak se daří ochotníkům v Poodří (1. část) BODLÁK Bernacké Ochotnické Divadlo Jana Klosová	88
Šakal obecný (<i>Canis aureus</i>) pronikl do Moravské brány Jiří J. Hudeček, Michal Jakubec	11	Amatérské divadlo PODIV ze Suchdolu nad Odrou Iveta Csibová a členové divadla PODIV	93
Památeční stromy v Kunině Bronislav Novosad	14	Divadélko Košatka Tereza Chmelíčková	94
Teplovní a srážkové poměry Oderské brány Petr Dobeš	16	Festival Poodří Františka Lýska ovlivňuje kulturní a společenský život kraje Marie Matějová	95
Ekodukt u Suchdolu nad Odrou Kateřina Štovíčková	21	Zarostlé chodníčky po letech ožily – vydejte se po nich Alena Ševčíková	98
Odry a památná místa 1. světové války Pavel Kašpar st.	22	Místa k zamyšlení – Dvě kaple Radim Jarošek	99
Památníky obětem Velké války na Libavsku Jana Krejčová	31	Mariánské poutní místo na Kelbelově kopci u Jerlochovic Josef Pavlíček	99
Slavkov (Schlock, Schlag, Schack) a samoty Ve Žlebě (Im Grund) a Hošnice (Hoschnitz). Historie farního kostela sv. Františka Serafinského a drobných církevních památek Jana Krejčová	57	Opravená kaplička sv. Vendelína v Košatce Vlasta Nováčková	104
Vzpomínka na konec 2. světové války v Poodří Karel Sýkora	75	Kaple v Hraběticích Lucie Augustinková	105
Jaromír Chvostek, dirigent, hudebník a učitel ze Staré Vsi nad Ondřejnicí Věra Závídčáková	78	Slavnostní svěcení kaple v Hraběticích Radim Jarošek	108
Jaromír Chvostek učitel, kolega, přítel Alena Ševčíková	81	Region Poodří Kateřina Křenková	109
		Depozitář stavebních detailů na Fakultě stavební v Ostravě Petr Waldstein	110

Vážené čtenářky, vážení čtenáři,

nabízíme vám další pestré čtení z Poodří, které vás zavede do jeho různých koutů i dob. Do nejvzdálenějších časů zamíříte v úvodním textu o fosiliích. Stoleté výročí Velké války připomíná rozsáhlý příspěvek o památnících obětem na Libavsku. Zvzpomínat můžete na hudebníka a učitele Jaromíra Chvostka a letce Františka Doležala. Procházka za květenou vás dovede na Panský vrch u Bernartic nad Odrou, památeční stromy vás přivedou do Kunína. Dále si připomenete Festival Poodří Františka Lýska, představí se ochotnické soubory, dočtete se o nově opravených kaplích v Košatce a Hraběticích i o počasí v předchozích desetiletích. A tím výčet zdaleka nekončí.

Příjemné počtení a vše dobré v novém roce 2015 přeje

- redakce

Zkamenělé světy

Lukáš Klega

V posledním z článků o zajímavých nálezech z řeky Odry a okolí jsou zařazeny ještě některé zkameněliny, jejichž nález v této oblasti stojí za zveřejnění. Většina z nás zná jako nejstarší období Země, kdy již bylo možno na ní nalézt živé organizmy, kambrium coby počátek prvohor. Počátek kambria je datován na 542 milionů let. Stáří Země je odhadováno na přibližně 4,56 miliardy let. K nejstarším fosilím pak patří mikrobiální **stromatolity**. Jedná se o páskované struktury vzniklé činností především sinic a bakterií žijících v symbióze. Stromatolit vzniká střídáním organických a anorganických vrstviček, kdy v průběhu aktivní fáze života vzniká vrstva organická, v průběhu klidové fáze anorganická (jde zpravidla o vysrážený materiál). Po odumření zůstávají zachovány vždy právě anorganické vrstvy. Stromatolity jsou tedy důkazem toho, že již v nejstarších obdobích byly na Zemi sezónní cykly. Samotné živé bakterie a sinice pak tvoří v průběhu růstu stromatolitu slizovitou vrstvu na jeho povrchu. Jejich nejstarší nálezy jsou datovány na 3,43 miliardy let (řekněte si nyní, prosím, polohlasem jen tak sami pro sebe: „třítisícečtyřístamilionů let“ a chvíli se nad touto skutečností zamyslete!!!). Nejstarší stromatolity vytvořené již přímo sinicemi jsou staré 2,6 miliardy let. Je tedy třeba si uvědomit, že život, byť v dosti jednoduché formě, byl při počátku kambria již extrémně starý, tedy jinak řečeno doba mezi vznikem života a kambriem mnohonásobně překračuje dobu mezi kambriem a současností. Uplynulo téměř tři tisíce milionů let existence stromatolitů, než přišli trilobiti. Kambričtí trilobiti se tedy na Zemi objevili až v době, kdy byl již život extrémně starý. To je pro přehled dosti podstatný fakt, který si obyčejně člověk neuvědomuje. Důležité je rovněž vědět, že stromatolity vznikají i v současnosti, přičemž právě ony v minulosti přispěly k okysličení atmosféry. Nebylo-li by jich, nebyli bychom zde ani my. Před miliardou let začalo stromatolitů ubývat, možná je spásali první prvoci. Hojně se rozšířily opětovně po masovém permském vymírání (daleko masovějším, než bylo to známější na konci křídly), jako by se svět vrátil do prekambria. Třeba je jejich zlatý věk stále teprve čeká. Na fotografii v barevné příloze vidíte silicit nejspíše prvohorního stáří, pravděpodobně blízky souvek z jižního Polska.

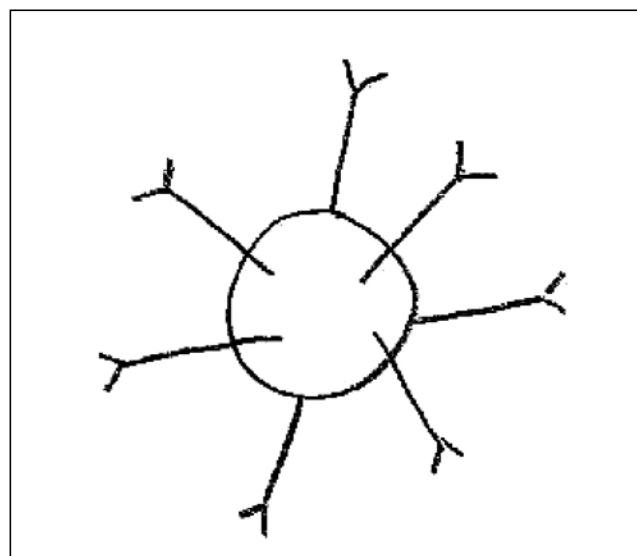
K jednomu z vývojově nejstarších organizmů patří také **živočišné mořské houby**, jejichž nejstarší nálezy jsou již z prekambria. Jejich tělní stěnu pokrývají četné póry (z toho jejich název *Porifera*), kterými je nasávána voda. Jde tedy o filtrátory živin z vody. Nálezy hub v materiálu přineseném ledovcem jsou velmi časté, bez patřičných informací

však člověka nenapadne, že by v případě takovéto struktury silicitu mohlo jít o živočišnou houbu. Často se nachází v pazourku tzv. opolského typu.

Již v článku o ledovcových souvcích v POODŘÍ č. 3/2012 byly uvedeny fotografie ostnů **ježovek**, stejně jako část negativu otisku jejich schránky. Rovněž jejich nálezy jsou poměrně časté. Nyní si můžete prohlédnout dvě fotografie nikoliv negativu, ale přímo samotné kostry. Ježovky se rozdělují na dvě velké skupiny. Pravidelné ježovky mají paprscitou souměrnost, ježovky nepravidelné ji ztratily a jsou souměrné dvoustranně.

Při sběrech v letech 2008 až 2013 v Odře a okolí jsem našel pouze jedinou zkamenělinu **plže** (foto v barevné příloze). Jedná se o silicifikovaný organogenní vápenec, kdy fosilie v něm obsažené odpovídají pravděpodobně ordovickému „cihlovitému vápenci“ (Backsteinkalk). Ten má původ ve středním Švédsku, především pak na dně Baltského moře mezi Gotlandem, švédským pobřežím a Alandským souostrovím.

V pazourcích se nachází rovněž spousta zkamenělin, které jsou viditelné pouze pod mikroskopem, tedy **mikrofosilií**. Tyto lze najít jednak v prachu seškrábaném z bílé kůry některých pazourků (nejčastěji jehlice živočišných hub), popř. v tenkých průsvitných úlomcích samotného pazourku – např. hystrichosféry (označení mikrofosilií budujících schránky z odolné organické substance a patřících asi zčásti k jednobuněčným rostlinám, zčásti k organismům nejistého postavení a nazývaným *Acritarcha*).

Nákres hystrichosféry ze zaniklé tzv. Sýkorovy pískovny ve Staré Bělé (nad ulicí Pasičky).

Mezi docela časté nálezy dále patří **zkřemenělá (silicifikovaná) dřeva**. Obdobně jako u klokočovských korálů však není na první pohled až tak lehké v tom či onom valounu zkřemenělé dřevo rozpoznat. Typická je pro ně určitá vrstevnatost odpovídající letokruhům. Původ zkřemenělých dřev je zpravidla nemožné přesně určit. Jsou tvořeny velmi odolným materiálem, a proto lze předpokládat, že se jedná o takové poutníky Evropou, tahané sem a tam ledovci či vodními toky. Jejich pravděpodobný původ bude nejspíše v Německu a Polsku. Co se jejich stáří týče, to může být velmi rozdílné, od karbonu až po třetihory, většině z nich se připisuje stáří miocénní (období třetihor 23 až 5,3 milionů let) Jejich obvyklými barvami jsou různé odstíny černé, hnědé, žluté a bílé. Na některých dřevěch jsou dokonce jasně patrné stopy po vrtavé činnosti hmyzu. Celkem jsem v letech 2008 až 2013 nasbíral 28 dřev, zajímavé přitom je, že vždy ve vodních tocích (nejčastěji Odra, Lubina, potok v lese Pešatku ve Staré Bělé), pouze jeden nález je ze Staré Bělé z pole poblíž Výškovic. Za zmínku stojí rovněž skutečnost, že jsem nezvykle vysoký počet zkřemenělých dřev našel v Odře mezi Petřvaldíkem a Albrechticemi. Na tomto úseku řeky již příliš materiálu k prohlížení není, přičemž když už se nějaká menší štěrková lavice najde, zpravidla se na ní běžný souvkový materiál prakticky nevyskytuje. Proto je zvýšený

počet nálezů silicifikovaných dřev na tomto úseku řeky poměrně zvláštní.

Srovnání Hraničních meandrů Odry a říčních teras v okolí Proskovic a Staré Bělé

Materiál na těchto lokalitách se jeví jako de facto shodný. V Hraničních meandrech jsem však častěji nalézal skolitové pískovce. To však může být pouze jev optického charakteru, protože doupata těchto mořských červů lze pozorovat jako páskované struktury v pískovci, což je jev, kterého si častěji všimneme ve větším kusu, kde z důvodu většího počtu těchto opakujících se pruhů spíše tuto ichnofosilii identifikujeme než v kusu menším, kde se jich nachází jen několik. V Hraničních meandrech má totiž řeka pro svůj větší tok již značnou sílu (je to lokalita pod soutokem s Ostravicí a Opavou), a proto někdy vyzvedává na štěrkové lavice materiál větších rozměrů než ve Staré Bělé a Proskovicích. K zajímavým pískovcům nalezených v Hraničních meandrech patří rovněž **kalmarsund pískovec**. Jde o pískovec z nejspodnějšího kambria, jehož původ je v oblasti Ólandu a průlivu Kalmarsund. Je pro něj typické jisté páskování, střídání vrstviček červenofialové až hnědofialové a nažloutlé barvy. Vyskytují se v něm často rovněž různé ichnofosilie (stopy po činnosti organismů), v nalezeném kusu však nikoliv.

Miska mlže, Odra, Proskovice, velikost misky 11 mm x 9 mm (Foto Jiřina Chalupská).

Kališok

Zajímavou a sběratelsky nadějnou lokalitou je šterkovna u Starého Bohumína, která je stále činná. Pod třídicí věží se nachází rovněž vytříděná hromada šterku největších rozměrů, která sice není příliš velká, nicméně v důsledku těžební činnosti se průběžně obnovuje. Skladba nálezů je obdobná materiálu z Odry. Již v minulosti zde byly nalezeny dokonce i kosti pleistocenních savců (POODŘÍ 1/2006). Rovněž v listopadu roku 2013 jsem zde našel několik úlomků kostí savců, nejspíše žeber, stáří ani druh se však určit nepodařilo.

Závěrem

Smyslem cyklu článků o všemožných nálezích z řeky Odry a okolí nebylo vyzdvihnout těchto lokalit jako nějakých pozoruhodných a mimořádně významných nalezišť, protože jejich skladba de facto odpovídá materiálu, který v důsledku činnosti ledovce a vodních toků můžeme nalézt na mnohých místech severní Moravy a Slezska. Odra má v tomto směru pouze ten význam, že nám materiál permanentně odhaluje. Smyslem článků je především upozornit na skutečnost, že při troše zájmu a pozornosti můžeme ve svém nejbližším okolí nalézt indicie všemožných událostí a jevů historie Země i lidské společnosti, a to v tom nejširším

slova smyslu. Každý z nás čas od času narazil na nějaký ten pazourek již v dětství při hře na pís-kovišti. Je jisté dobré vědět, že původně ležel například na dně Baltského moře, popř. že ta či ona struktura je zkamenělinou dávno vyhynulého mořského živočicha. Dobrodružství „Cesty do pravěku“ a stejně tak celý širý svět začíná právě za humny každého z nás.

Literatura

- BEURLÉN, K.; LICHTER, G. (1997): *Skameneliny*. Ikar.
GÁBA, Z.; PEK, I. (1999): Ledovcové souvky Moravskoslezské oblasti kvartérního kontinentálního zalednění, 2. Sedimentární souvky. *Acta universitatis Palackianae Olomucensis, Facultas rerum naturalium, Geologica* 36.
HABĚTÍN, V.; KNOBLOCH, E. (1981): *Kapesní atlas zkamenělin*. Státní pedagogické nakladatelství Praha.
IVANOV, M.; HRDLÍČKOVÁ, S.; GREGOROVÁ, R. (2001): *Encyklopedie zkamenělin*. Rebo Productions CZ.
KOLEKTIV AUTORŮ (2010): *Prehistorie*. Euromedia Group.
KOŠŤÁK, M. (2004): *Dávny svět zkamenělin*. Granit.
TREBICHAŤSKÝ I. (2014): Nejstarší formy života. *Živa* č. 1. Geologická on-line encyklopedie – www.geology.cz.

Poděkování patří především RNDr. Zdeňku Gábovi za popularizaci výzkumů pozůstatků čtvrtohorního zalednění a pomoc s určováním nálezů.

Lukáš Klega, holocén

Poznámky z botanického průzkumu v okolí Panského kopce u obce Bernartice nad Odrou

Marie Sedláčková a Petra Mičková

Přibližně 1 km jižně od hranice CHKO Poodří, severovýchodně od obce Bernartice n. O., se rozkládá nevýrazný hřeben pahorku Panský kopec (357,5) a směrem na východ kóta Salaš (363,6). Vzhledem k údolní poloze nivy řeky Odry představuje toto území v blízkosti kontaktu s CHKO Poodří patrně jediné vyvýšeniny přesahující nadmořskou výšku 350 m. Převážná jihozápadní část zájmového území leží v k. ú. Bernartice n. O., pouze východní část lesa „Zadní díly“ východně od pahorku Salaš a přilehlé velkoplošné agrikultury spadají do k. ú. obce Šenov u Nového Jičína, které odvodňuje Bernartický potok, levý přítok Jičínky s ústím ve střední části intravilánu obce Šenov.

Fytogeograficky je zájmové území součástí Karpatiského mezofytika severní části fytochorionu Moravská brána vlastní – 76a (Skalický 1988). V současné době představuje na řadě lokalit intenzivně využívanou zemědělskou krajinu, kde převažují velkoplošné agrikultury a jen výjimečně zde vyznívají fragmenty původních přírodních rostlinných společenstev.

Po stránce geologické tvoří protáhlý hřeben Panského kopce trosku slezského příkrovu hradišského souvrství prostoupeného tělesy vulkanických hornin.

Přilehlé svahy převážně tvoří kvartérní sedimenty – uloženiny jílovito-hlinitého eluvia s úlomky flyšových pískovců (Pálenský 1996).

V návaznosti na některé chybějící údaje cévnatých rostlin v kvadrantu středoevropské mapovací sítě 6373d a z pohledu možného zastoupení přírodních stanovišť ve smyslu ochranného pojetí přírodního biotopu (Chytrý et al. 2010), se v roce 2010 a 2014 uskutečnily terénní floristické průzkumy, jejichž zajímavé výsledky obsahuje předkládaný příspěvek. Sběry doloženého herbářového materiálu jsou určeny podle Klíče květeny České republiky (Kubát et al. eds. 2002). Česká a vědecká jména cévnatých rostlin jsou uváděna podle nejnovější nomenklatury (Danilhelka et al. 2012), jména přírodních biotopů podle příručky (Chytrý et al. 2010).

Protáhlý hřeben Panského kopce zaujímají na severozápadních svazích rozsáhlé komplexy polních kultur, které jsou přerušeny zbytky vrstevnicových polních cest s fragmenty zeleně, zatímco na jihovýchodních svazích se rozkládají obhospodařované mezofilní ovčíkové louky obklopené menšími remízky a fragmenty liniových vrstevnicových křovin. Podvrcholovou jihovýchodní část, kde se podél staré komunikace zachoval zbytek staré třešňové aleje,

Pohled z Panského kopce k jihovýchodu (Foto Petra Mičková).

osidlují nové nálety liniových křovin a jejich bylinné lemy, které jižně od kóty 356,2 tvoří kontakt se svahovými lučními porosty k údolí Bernatického potoka.

Mezofilní ovsíkové louky (svaz *Arrhenatherion elatioris*) tvoří rozsáhlé plochy pravidelně kosených luk s účastí diagnostických druhů trav, např. ovsík vyvýšený (*Arrhenatherum elatior*), srha laločnatá (*Dactylis glomerata*), trojštět žlutavý (*Trisetum flavescens*) a řady cévnatých rostlin: pryskyřník prudký (*Ranunculus acris*), řebříček obecný (*Achillea millefolium*), svízel bílý (*Galium album*), mrkev obecná (*Daucus carota*), chrpa luční (*Centaurea oxylepis*), kakost luční (*Geranium pratense*), jitrocel kopinatý (*Plantago lanceolata*), jetel luční (*Trifolium pratense*), štirovník růžkatý (*Lotus corniculatus*), bolševník obecný (*Heracleum sphondylium*) a dalších lučních druhů. Pouze ve spodní části luk přiléhajících k údolí se v náznaku zarostlé erozní rýhy zachytily některé druhy vlhčích stanovišť, např. bodlák kadeřavý (*Carduus crispus*), máta dlouholistá (*Mentha longifolia*), kostival lékařský (*Symphytum officinale*), pryskyřník plazivý (*Ranunculus repens*), svízel potoční (*Galium rivale*), svízel přítula (*G. aparine*) a další druhy již ruderalizovaných lemů, např. krabilice zápašná (*Chaerophyllum aromaticum*), kerblík lesní (*Anthriscus sylvestris*) a kopřiva dvoudomá (*Urtica dioica*).

Přibližně od 300 m n. m. směrem k vrcholové kótě se na jihovýchodních svazích zachovaly

porosty liniových křovin a rozptýlené menší remízky. Na jejich vnějším okraji v kontaktu s přilehlými loukami se zde vyvinuly mezofilní bylinné lemy (svaz *Trifolion medii*), které přes slabší účast diagnostického druhu jetele prostředního (*Trifolium medium*) a výskyt některých poloteplomilných druhů potvrzují příslušnost k fragmentům této vegetace. Jsou to např. řepík lékařský (*Agrimonia eupatoria*), kozinec sladkolistý (*Astragalus glycyphyllos*), pryšec chvojka (*Euphorbia cyparissias*), třezalka tečkovaná (*Hypericum perforatum*), marulka obecná (*Clinopodium vulgare*), chrastavec rolní (*Knautia arvensis*), hadinec obecný (*Echium vulgare*), mochna stříbrná (*Potentilla argentea*), silenka nící (*Silene nutans*), bukvice lékařská (*Betonica officinalis*), vzácně i teplomilná voskovka menší (*Cerintho minor*) a šalvěj přeslenitá (*Salvia verticillata*). Četnější výskyt semixerofilních druhů je soustředěn v lemech podvrcholových poloh podél vnějšího okraje staré třešňové aleje, kde na výslunných a suchých stanovištích patrně mírně bazických půd přistupují i některé diagnostické druhy širokolistých suchých trávníků (svaz *Bromion erecti*), např. chrpa čekánek (*Centaurea scabiosa*), tollice srpovitá (*Medicago falcata*), černýš rolní (*Melampyrum arvense*), pryskyřník mnohokvětý (*Ranunculus polyanthemus*), bedrník obecný (*Pimpinella saxifraga*) a čičorka pestrá (*Securigera varia*).

V okolí vrcholu (vodohospodářský objekt) rostou v současné době podél zbytků mezí při polní cestě

Chrpa čekánek (Foto Petra Mičková).

v kontaktu pěstovaných kultur obilí např. dobromysl obecná (*Origanum vulgare*), zběhovce lesní (*Ajuga genevensis*), rozchodník velký (*Hylotelephium maximum*), hrachor hlíznatý (*Lathyrus tuberosus*), ostrožka stračka (*Consolida regalis*), tollice srpovitá (*Medicago falcata*), t. setá (*M. sativa*) i kříženec t. měňavá (*M. x varia*) a další průvodní, již převážně synantropní rostliny – čekanka obecná (*Cichorium intybus*), barborka obecná (*Barbarea vulgaris*), kopretina vratič (*Tanacetum vulgare*), pelyněk černobýl (*Artemisia vulgaris*), locika kompasová (*Lactuca serriola*) aj.

V okolí převládajících luk jihovýchodních svahů jsou lokálně rozptýleny fragmenty převážně liniových porostů mezofilních křovin (svaz *Berberidion vulgaris*). Na jejich složení se uplatňují jednak převážně ostnitě keře hlohů (*Crataegus* spp.), planých růží (*Rosa* spp.), trnky obecné (*Prunus spinosa*) společně s častou svídkou krvavou (*Cornus sanguinea*) i vtroušené teplomilné druhy keřů a stromů: např. ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare*), javor babyka (*Acer campestre*) a ojediněle řešetlák počistivý (*Rhamnus cathartica*). Obdobné zastoupení dřevinné skladby tvoří vnější okraje lesních remízků s porosty ostružiníků (*Rubus fruticosus* agg.) s příměsí dalších křovin, např. líska obecná (*Corylus avellana*), brslen evropský (*Euonymus europaeus*), bez černý

(*Sambucus nigra*). Na složení vnějších okrajů křovin v kontaktu luk a lesních porostů se z bylin uplatňují mnohé druhy bylinných lemů, zvláště marulka klínopád (*Clinopodium vulgare*), řepík lékařský (*Agrimonia eupatoria*), kakost holubičí (*Geranium columbinum*), třezalka tečkovaná (*Hypericum perforatum*) i některé lesní druhy, např. lipnice hajní (*Poa nemoralis*), válečka lesní (*Brachypodium sylvaticum*), pitulník žlutý (*Galeobdolon luteum* agg.), kopytník evropský (*Asarum europaeum*) aj.

Výrazným biotopem zemědělské krajiny zájmového území je rozsáhlý lesní komplex situovaný na severovýchodních až jihovýchodních svazích kóty Salaš (363,5), v mapě označený jako „Zadní díly“. Vegetačně reprezentuje přírodě blízký biotop listnatých lesů pahorkatin Moravské brány – karpatské dubohabřiny (svaz *Carpinion*). Skladbu dřevin stromového patra tvoří převážně lípa srdčitá (*Tilia cordata*), habr obecný (*Carpinus betulus*) s častou příměsí zvláště javoru babyky (*Acer campestre*), j. klenu (*A. pseudo-platanus*) a dalších vtroušených dřevin – jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), bříza bělokorá (*Betula pendula*) a v severovýchodní části smrk ztepilý (*Picea abies*). Z keřů jsou často zastoupeny líska obecná (*Corylus avellana*), ptačí zob obecný (*Ligustrum vulgare*), svída krvavá (*Cornus sanguinea*), zmlazuje javor babyka a lípa srdčitá. Na floristickém složení bylinného podrostu se podílí garnitura diagnostických hájových druhů, zvláště kopytník evropský (*Asarum europaeum*), válečka lesní (*Brachypodium sylvaticum*), pitulník žlutý (*Galeobdolon luteum* agg.), svízel Schultesův (*Galium intermedium*), s. (mařinka) vonný (*G. odoratum*), hrachor jarní (*Lathyrus vernus*), strdivka níci (*Melica nutans*), kokořík mnohokvětý (*Polygonatum multiflorum*), plicník tmavý (*Pulmonaria obscura*), prvosenka vyšší (*Primula elatior*), žindava evropská (*Sanicula europaea*) a violka lesní (*Viola reichenbachiana*).

Přes slabší účast karpatských druhů, např. áron východní (*Arum cylindraceum*) a chybějící hlavní indikační a diagnostický druh ostřice chlupatá (*Carex pilosa*), jejíž nejbližší výskyty jsou v lese Hrábí, Starojickém kopci a Suchdolském lese, je možno porosty přiřadit ke karpatským dubohabřinám asociace *Carici pilosae-Carpinetum* Neuhäusl et Neuhäuslová 1964. Podle srovnání nového pojetí fytoecenologické klasifikace lesní vegetace ČR (Chytrý ed. 2013) naznačují zájmové porosty Salaše charakterizované výskytem druhů náročnějších na půdní vlhkost, jako jsou např. kostřava obrovská (*Festuca gigantea*), ostřice lesní (*Carex sylvatica*), čarovník pařížský (*Circaea lutetiana*), netýkavka nedůtklivá (*Impatiens noli-tangere*), čistec lesní (*Stachys sylvatica*) možnou inklinaci k vlhčí variantě této asociace *Circaea lutetiana* (LBB03c).

V zemědělsky využívané krajině na rozsáhlých plochách agrikultur převážně obilovin díky čistění osiva prakticky vymizela vegetace polních plevelů. Na severozápadních svazích se zaznamenaly

populace máku vliého (*Papaver rhoeas*), roztroušená chrpa modrák (*Centaurea cyanus*) a častá chundelka metlice (*Apera spica-venti*). Pouze podél jihovýchodního úpatí mezi lemlem lesa a okrajem pole pšenice se kromě běžných segetálních druhů, např. drchnička rolní (*Anagallis arvensis*), pomněnka rolní (*Myosotis arvensis*), hluchavka purpurová (*Lamium purpureum*), rozrazil perský (*Veronica persica*) zachytily zajímavější plevele – bračka rolní (*Sherardia arvensis*), kakost dlanitosečný (*Geranium dissectum*) a pryšec plocholistý (*Euphorbia platyphyllos*).

Z hlediska záchrany a ochrany fytozoocepu cévnatých rostlin je vhodné podle nejnovější verze Červeného seznamu květeny ČR (Grulich 2012) upozornit na výskyt v současné době ohrožených a pozornost vyžadujících druhů následujících kategorií: **C3** černýš rolní (*Melampyrum arvense*), čísteček alpský pravý (*Stachys alpina* subsp. *alpina*), sporyš lékařský (*Verbena officinalis*); **C4a** áron východní (*Arum cylindraceum*), lopuch hajní (*Arctium nemorosum*), pryšec drobný (*Euphorbia exigua*), svízel potoční (*Galium rivale*) a voskovka menší (*Cerintho minor*).

Voskovka menší (Foto Petra Mičková).

Závěr

Článek předkládá zajímavé floristické údaje z terénního průzkumu v roce 2010 a 2014, kdy bylo v zájmovém území zachyceno přes 200 taxonů cévnatých rostlin. Přes intenzivní zemědělské využívání krajiny patří k rozsáhlým přírodním biotopům především porosty eutrofních mezofilních ovsíkových luk (*Arrhenatherion elatioris*) a komplex lesních porostů s inklinací ke karpatským duboháňám (*Carici pilosae-Carpinetum*). Pouze na jihovýchodních svazích jsou rozptýleny zbytky původních liniových křovin (*Berberidion vulgaris*) a mezofilní bylinné lemy (*Trifolium medii*). Na výslunných stanovištích doznívá výskyt některých diagnostických druhů možná dříve existujících širokolistých suchých trávníků (*Bromion erecti*). Z aktuálně ohrožených cévnatých rostlin nižších kategorií jsou zastoupeny z kategorie **C3** (taxony ohrožené) 3 druhy a z kategorie **C4a** (taxony vyžadující pozornost) 5 druhů.

Literatura

- DANIHELKA J., CHRTEK J. Jr. et KAPLAN Z. (2012): Seznam cévnatých rostlin květeny České republiky. *Preslia*, Praha, 84: 647–811.
- GRULICH V. (2012): Červený seznam cévnatých rostlin České republiky. Ed. 3. *Preslia*, Praha, 84: 631–645.
- CHYTRÝ M., KUČERA T., KOČÍ M., GRULICH V. et LUSTYK P. eds. (2010): *Katalog biotopů České republiky*. Ed. 2. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha.
- CHYTRÝ M. ed. (2013): *Vegetace České republiky. 4. Lesní a křovinná vegetace*. Ed. 1. Academia, Praha, 551 s.
- KUBÁT K., HROUDA L., CHRTEK J. JUN., KAPLAN Z., KIRSCHNER J., ŠTĚPÁNEK J. et ZÁZVORKA J. eds. (2002): *Klíč ke květeně České republiky*. Academia, Praha, 928 s.
- PÁLENSKÝ P. et al. (1996): *Geologická mapa ČR*, list 25 – 12, Hranice, 1: 50 000. Ed. Český geologický ústav, Praha.
- SKALICKÝ V. (1988): Regionálně fytogeografické členění. In: HEJNÝ S. et SLAVÍK B. (eds.): *Květena Československé socialistické republiky* 1: 103–121. Academia, Praha.

RNDr. Marie Sedláčková

se narodila v Hodoníně, od r. 1945 žila v Novém Jičíně a od r. 1969 pak bydlí ve Frenštátě pod Radhoštěm.

Od r. 1957 působila v Okresní muzeum v Novém Jičíně, od 70. let působí jako samostatný odborný pracovník – botanik – v Muzeu Novojičínska Nový Jičín, p. o. V letech 1962–1968 absolvovala dálkové studium (obor Bi-Z) na PŘF Univerzity Palackého v Olomouci. V r. 1978 obhájila disertační práci z botaniky na PŘF Univerzity J. E. Purkyně v Brně. Spolupracovala s autory publikací *Květena ČR 1–8, Ostravsko* (Edice Chráněná území České republiky). Vytvořila podklady textů botanických charakteristik osmi bioregionů severovýchodní Moravy pro publikaci Culek M. (ed.) (1996): *Biogeografické členění ČR*.

Od r. 1976 spolupracuje s Botanickým ústavem ČSAV Průhonice na projektu síťového mapování FKS 1-4 včetně aktualizace doplňků nově registrovaných údajů. Zpracovávala tři lokality Novojičínska (Štramberk, Bordovice Na Peklech, jižní část CHKO Poodří) v rámci projektu Natura 2000 (2000–2001) a podílela se na tvorbě Červeného seznamu Moravskoslezského kraje (2005).

Publikuje floristické, fytoocenologické a ochrannářské příspěvky v regionálních časopisech (*Časopis Slezského Muzea*, *Vlastivědný sborník Novojičínska*, *Hlasy Muzea ve Frenštátě pod Radhoštěm*).

Mgr. Petra Mičková

vystudovala obor Systematická biologie a ekologie na Ostravské univerzitě v Ostravě. V současné době působí jako botanička v Muzeu Novojičínska, p. o. Jejím hlavním zaměřením je průzkum regionální flory a vegetace oblasti Novojičínska. Má zálibu v teplomilné vegetaci (řešený výzkumný projekt DE08P04OMG001, 4-DE/1 „Výskyt a rozšíření teplomilné květeny na Novojičínsku jako doplňující prvek studia květeny Moravské brány“).

Kontakt: petra.mickova@muzeumnj.cz

Škeblice asijská (*Sinanodonta woodiana*) – další nepůvodní druh byl nalezen v Poodří

Luboš Beran

Škeblice asijská (*Sinanodonta woodiana*) je velkým mlžem, který na první pohled připomíná naše škeble, škebli říční či škebli rybníčnou. Od nich se však liší „kulatějším“ tvarem. Její lastury jsou často z vnitřní strany narůžovělé a vrcholy jsou výrazně vystouplé s hrubými valy (viz obr.).

Tento druh má svůj původní domov v řekách jihovýchodní Asie. Do Evropy se zřejmě dostal v larválním stadiu na žábách asijských amurů bílých (*Ctenopharyngodon idella*) či tolstolobiků bílých (*Hypophthalmichthys molitrix*) dovážených již od roku 1961 resp. 1964 do ČR. V Evropě byl tento nepůvodní druh zjištěn poprvé v Rumunsku v roce 1979, zatímco v České republice až v roce 1996 na jižní Moravě (Beran 1997). Od této doby se rozšířil především na jižní a střední Moravě a v jižních Čechách (např. Beran 2008, 2013, Horáčková et al. 2014). V jiných oblastech je ještě relativně vzácným druhem. Bohužel na řadě lokalit především na jižní Moravě se tento druh postupně stává dominantním velkým mlžem a lze předpokládat, že postupně vytlačuje naše původní druhy. Nejedná se přitom pouze o konkurenci

mezi dospělými jedinci, ale i mezi larválními stadii (glochidiemi). Výzkum ukázal, že kromě již zmíněných původně asijských druhů ryb (amur, tolstolobik) dokáží glochidie využít ke svému úspěšnému vývoji i naše druhy ryb jako je např. parma obecná (*Barbus barbus*), jelec tloušť (*Leuciscus cephalus*), hrouzek obecný (*Gobio gobio*) či plotice obecná (*Rutilus rutilus*) (Douda et al. 2012). Škeblice se tak stává nebezpečným invazním druhem, který může být dalším negativním faktorem omezujícím šance některých našich vzácnějších velkých mlžů na přežití.

Povodí Odry v České republice patřilo dlouho k územím, kde výskyt tohoto invazního druhu nebyl zjištěn. Bohužel v roce 2014 byl na základě zaslaných fotografií spolehlivě určen tento druh na dvou místech v Odře u Studénky a v jednom kanále u rybníka Prošňák u Jistebníku. Je pravděpodobné, že je tato škeble v současnosti v oblasti více rozšířena. Pokud tedy naleznete při svých výletech podezřele vypadající škebli, postačí ji vyfotografovat a zaslat autorovi tohoto článku. Bude zajímavé sledovat šíření tohoto druhu v Odře a okolí. Rozhodně

Škeblice asijská (*Sinanodonta woodiana*) nalezená v náhonu u rybníka Prošňák u Jistebníku. Patrné jsou ztlustlé hrubé valy na vrcholcích lastur (Foto Jan Kašinský).

by tato škeblice neměla být nikam přenášena či např. zachraňována při záchranných transferech.

RNDr. Luboš Beran, Ph.D.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Správa chráněné krajinné oblasti Kokořínsko – Máchův kraj, Česká 149, 276 01 Mělník
Kontakt: lubos.beran@nature.cz

Literatura

BERAN L. (1997): First record of *Sinanodonta woodiana* (Mollusca: Bivalvia) in the Czech Republic. *Acta Soc. Zool. Bohem.* 61: 1–2.

BERAN L. (2008): Expansion of *Sinanodonta woodiana* (Lea, 1834) (Bivalvia: Unionidae) in the Czech Republic. *Aquatic Invasions* 3 (1), s. 91–94.

BERAN L. (2013): Freshwater molluscs of the Dyje (Thaya) river and its tributaries – the role of these water bodies in expansion of alien species and as a refuge for endangered gastropods and bivalves. *Folia Malacol.* 21(3), s. 143–160.

DOUDA K.; VRTÍLEK M.; SLAVÍK O.; REICHARD M. (2012): The role of host specificity in explaining the invasion success of the freshwater mussel *Anodonta woodiana* in Europe. *Biol. Invasions* 14, s. 127–137.

HORÁČKOVÁ J.; LOŽEK V.; BERAN L.; JUŘIČKOVÁ L.; PODROUŽKOVÁ Š.; PETERKA J. & ČECH M. (2014): *Měkkýši údolí Vltavy (Čechy)*. [Mollusc fauna of the Vltava valley (Bohemia)]. – *Malacologica Bohemoslovaca*, 13, s. 12–105. Online serial at <<http://mollusca.sav.sk>> 22-Apr-2014.

Šakal obecný (*Canis aureus*) pronikl do Moravské brány

Jiří J. Hudeček, Michal Jakubec

Psovitá šelma, šakal obecný (*Canis aureus* Linnaeus, 1758), je rozšířen v severní a východní Africe, na Blízkém východě, v jižní Asii po Barmu a v jihovýchodní Evropě. Obývá palearktický, orientální, etiopský biogeografický region (Nowak 1991). Z Balkánského poloostrova (Bosna, Hercegovina, Chorvatsko, Řecko, Albánie) zasahuje dále do Evropy na jihovýchodní Ukrajinu, do Maďarska, Slovinska, Rakouska, na Slovensko

a do severní Itálie. V Africe žijí další dva druhy, a to šakal pruhovaný (*Canis adustus* Sundevall, 1847) a šakal čabrakový (*Canis mesomelas* (Schreber, 1775)). Šakal obecný je invazní druh, rozšiřující svůj areál rozšíření (Kryštufek a Tvrtkovič 1990, Kryštufek a kol. 1997, Gaisler 2014). K jeho průniku do Itálie došlo v r. 1984, v r. 1985 do Slovinska a v r. 1996 do Německa. V r. 1987 se objevil v Rakousku (Hoi-Leitner

Šakal obecný (*Canis aureus*), Hukovice, okraj CHKO Poodří, 24. 6. 2014, samice. První dokladový exemplář pro severovýchodní Moravu (Muzeum Novojičínka, Nový Jičín). Foto Michal Jakubec.

Hlava šakala obecného (*Canis aureus*) z Hukovic
(Foto Michal Jakubec).

a Kraus 1989) a během dvou desetiletí tam došlo k jeho rozmnožování (Herzig-Straschil 2008). K výraznému nárůstu početnosti došlo v Maďarsku a na Slovensku, kde se šakal obecný stal lovnou zvěří (Tóth a kol. 2009, Hell a Bleho 1995, Hell a Rajský 2000, Krištofik a Danko 2012, Rajský a Kolimár 2014). Ač je pokládán za druh, který v historických dobách na území bývalého Československa nikdy nežil (Gaisler 2014), je pravděpodobné, že populace tzv. „malých rákosních vlků uherské roviny“, žijící v oblasti Nezáderského jezera na území Rakouska i Maďarska v 19. století, se mohla týkat šakalů obecných (podrobně, včetně důkazů, viz Hoi-Leitner a Kraus 1989, Tóth a kol. 2009).¹⁾

V českých zemích dochází v důsledku přímé expanze nebo i působením globálního oteplení k šíření řady druhů živočichů (hmyz, ptáci). Šakal obecný je ale novým druhem fauny, který nebyl rozšířen člověkem, na rozdíl od jiných druhů savců, které jsou nepůvodní (vysazené nebo záměrně člověkem vypuštěné do přírody, uniklé ze zajetí, zavlečené jako nežádoucí druhy). Jde o tyto druhy savců:

ondatra pižmová (*Ondatra zibethicus*), nutrie říční (*Myocastor coypus*), psík mývalovitý (*Nyctereutes procyonoides*), mýval severní (*Procyon lotor*) a norek americký (*Neovison vison*), žijící dnes v Moravské bráně i na území CHKO Poodří. Důsledky a příčiny průniku šakala obecného do českých zemí jsou dosud nejasné, stejně tak o jeho rozmnožování chybí důkazy (Gaisler 2014). Vedle řady neprůkazných pozorování byl šakal poprvé nalezen na Moravě u Podolí (okres Uherské Hradiště) v r. 2006 a podruhé u Klobouků (okres Břeclav) a plně doložen (Koubek a Červený 2007, Forejtek a kol. 2011). Jeho výskyt jsme zaznamenali i pro Slezsko (Hudeček, Jakubec, Praus, dosud nepublikováno).

Výskyt šakala obecného na severovýchodní Moravě na okraji CHKO Poodří

V oblasti Moravské brány zastřelil 24. 6. 2014 při večerním lovu na lišku samici šakala obecného (*Canis aureus*) Ladislav Třeštík. Stalo se tak v k. ú. Hukovice (část obce Bartošovice). Místo leží v prostoru mezi silnicí Kunín – Hukovice a Lapačem podél toku Hukovického potoka (čtverec síťového mapování 6374, okres Nový Jičín). Myslivec se domníval, že loví prašivou lišku. Večerní aktivita šakala obecného je popsána v literatuře, je však uváděna i denní. Dokladový exemplář byl Rudolfem Kalíškem dodán Ing. Ivo Otáhalovi k preparaci pro Muzeum Novojičínska v Novém Jičíně (Jakubec a Hudeček 2014).²⁾

Rozměry jsou následovné (Jakubec a Hudeček, v tisku): hmotnost těla (G) – 12,1 kg, délka těla (LC) – 800 mm, délka ocasu (LCD) – 255 mm, délka zadního chodidla (LTP) – 155 mm, výška ušního boltce (LA) – 100 mm a výška těla v kohoutku (LAC) – 490 mm. Lokalita leží na hranici CHKO Poodří (srovnej Usvald a kol. 2014).

Závěr

Pro další vývoj populace šakala obecného bude mimo legislativní úpravu týkající se např. jeho lovu potřebná i patřičná osvěta členů mysliveckých sdružení, přičemž již dnes máme v odborné literatuře včetně internetu řadu důkladných určovacích pomůcek k rozlišení podobných druhů jako je šakal obecný, vlk (*Canis lupus*) a zejména liška obecná (*Vulpes vulpes*). U vizuálních pozorování v terénu je pak potřebné pořizovat videozáznam nebo fotografickou dokumentaci, odlitky stop a u mrtvých jedinců (úhyn, zástřel) je určovat dle morfologických znaků (např. spodní část předního chodidla) nebo kraniologických rozdílů na lebce. Z tištěných určovacích prací uvedeme např.: Forejtek a kol. (2011), Koubek a kol. (2008), Rajský a Kolinár (2014) a Anděra (2014). Z tohoto důvodu zde od popisu upouštíme. Důsledným zabezpečením dokumentace se dá zamezit dohadům a domněnkám a doložit další možné šíření šakala severním směrem.

Lebka šakala obecného (*Canis aureus*) z Hukovic (Foto Michal Jakubec).

Poznámky

- 1) Ve starší české literatuře zmiňuje Jirsík (1928): „...ještě před stoletím vyskytoval se, jak se zdá, v Uhrách a sice až po jezero Neziderské. Tedy v blízkosti bývalého Československa.“ Eberhard (2002) řadí „rakovního vlka“ k tzv. kryptickým (= tajuplným) druhům živočichů.
- 2) Zpráva o zástřelu šakala obecného proběhla v českých médiích počátkem července 2014: „Myslivec zastřelil na Novojičínsku šakala“ (Televize Nova, 9. 7. 2014), „V Česku byl šakal! Zastřelil ho myslivce“ (Česká televize, 9. 7. 2014), „V Moravskoslezském kraji byl poprvé objeven šakal obecný“ (Televize Polar, 10. 7. 2014) s cennou obrazovou dokumentací a přesným komentářem Michala Jakubce a Ing. Ivo Otáhal. Naproti tomu se objevilo sdělení zcela nepřesné: „Na Novojičínsku se objevil šakal“ (Valašská Krajina, 25. 7. 2014), kde se nálezu nesprávně datuje na začátek července 2014. Tato datace se týká termínu převzetí zprávy do médií, jak správně uvádí drobná zpráva v časopise POODŘÍ (Anonymus 2014).

Literatura

- ANDĚRA, M. (2014): Co je nového v zoologii. Pozor na šakala. *Živa*, 62 (1): 25–26.
- ANONYMUS (2014): Drobné zprávy. Šakal, škeble a puštička. *POODŘÍ*, 17 (1): 94.
- EBERHARDT, G. M. (2002): *Mysterious creatures: A Guide to Cryptology*. Vol. 2. ABC-Clio, Santa Barbara.
- FOREJTEK, P.; ERNST, M.; MATOUŠKOVÁ, J. (2011): Šakal obecný (*Canis aureus*) – druhy dokladovaný výskyt na Moravě. *Myslivost*, 59 (3): 65–67.
- GAISLER, J. (2014): Šíření savců v České republice. *Veronica*, 28 (2): 24–28.
- HELL, P.; BLEHO, Š. (1995): Novodobý výskyt šakala obyčejného (*Canis aureus*) na Slovensku. *Folia Venatoria*, 25: 183–187.
- HELL, P.; RAJSKÝ, P. (2000): Immigration des Goldschackals in der Slowakei im 20. Jahrhundert. *Beitr. zur Jagd-u. Wildforschung*, 25: 143–147.
- HERZIG-STRASCHIL, B. (2008): Short note: First breeding record of the Golden Jackal (*Canis aureus* Linnaeus, 1758, Canidae) in Austria. *Ann. Naturhist. Mus. Wien*, 109B: 73–76.
- HOI-LEITNER, M.; KRAUS, E. (1989): Der Goldschackal, *Canis aureus* (Linnaeus, 1758) in Österreich (*Mammalia austriaca* 17). *Bonn. zool. Beitr.*, 40 (3–4): 197–204.
- JAKUBEC, M.; HUDEČEK, J. J. (2014): Šakal je tady! *Novojičínský zpravodaj*, periodický tisk územní správního celku, (8): 4.
- JAKUBEC, M.; HUDEČEK, J. J. (2014): Šakal obecný (*Canis aureus* Linnaeus, 1758) na Novojičínsku. *Vlastivědný sborník Novojičínska* 64: 173–176.
- JIRŠÍK, J. (1928): *Ssavci*. Díl IV., sv. 3. Brehmův život zvířat. Šelmy, kytovci, kopytníci, chobotnatí, ochechule, damani, lichokopytníci. Přepřacovali Heck L., Hilzheimer M. J. Otto, Praha.
- KOUBEK, P.; ČERVENÝ, J. (2007): The Golden Jackal (*Canis aureus*) – a new mammal species in the Czech Republic. *Lynx*, n. s., 38: 103–105.

- KOUBEK, P.; NOVOTNÝ, L.; ČERVENÝ, J. (2008): Šakal obecný v České republice. *Svět myslivosti*, 9 (4): 8–10.
- KRIŠTOFÍK, J.; DANKO, Š. (eds.) (2012): *Cicavce Slovenska, rozšírenie, bionómia a ochrana*. Veda, vyd. SAV, Bratislava.
- KRYŠTUFEK, B.; TVRTKOVIČ, N. (1990): Range expansion by dalmatian jackal population in the 20 th century (*Canis aureus* Linnaeus, 1758). *Folia Zool.*, 39: 291–296.
- KRYŠTUFEK, B.; MURARIU, D.; KURTONUR, C. (1997): Present distribution of the Gold Jackal *Canis aureus* in the Balkans and adjacent regions. *Mammal Review*, 27 (2): 209–224.
- NOWAK, R. M. (1991): *Walker's Mammals of the World*. Fifth Edition. John Hopkins University Press, Baltimore and London.
- RAJSKÝ, D.; KOLIMÁR, M. (2014): Ani liška, ani vlk. *Poľovníctvo a rybárstvo*, 66 (2): 8–12.
- TÓTH, T.; KRECSÁK, L.; SZÜCS, E.; HELTAI, M.; HUSZÁR, G. (2009): Record of the Gold Jackal (*Canis aureus* Linnaeus, 1758) in Hungary from 1800 th until 2007 based on a literature survey. *North-western Journal of Zoology*, 5 (2): 386–405.
- USVALD, O.; AMBROSCH, P.; JAROŠEK, R. (2014): Jak je to s „Poodřími“. *POODŘÍ*, 17 (1): 92–94.

Jiří J. Hudeček

má středoškolské vzdělání. Potomek italské menšiny na Ostravsku (ve Svinově a v Polance nad Odrou). V roce 1973 vstoupil do Přírodovědecké společnosti v Ostravě, dlouholetý člen České zoologické společnosti a Genealogické a heraldické společnosti (v Praze). Věnuje se historii přírodních věd (zoologie) a pomocným vědám historickým (genealogie). Zpracoval historii výzkumů bezobratlých a obratlovců Slezska (v knize „Příroda Slezska“) a také základní zoologickou bibliografii CHKO Poodří. Působí jako strážce Ochrany přírody a krajiny pro Moravskoslezský kraj (při Krajském úřadu MSK v Ostravě).

Kontakt: Hraniční 230, 742 83 Klimkovice, e-mail: waldrapp@seznam.cz

Michal Jakubec

začínal jako pracovník Záchrané stanice v Bartošovicích (od r. 1985), později preparátor muzea v Novém Jičíně (od r. 1989). Profesionálně spolupracuje s muzei, CHKO a NP v českých zemích i na Slovensku. Po ničivých povodních v r. 1997 se podílel na záchraně a reparaaci ornitologických sbírek bývalé Moravské ornitologické stanice (nyní Ornisu) v Přerově, s Vilémem Borůvkou a Jiřím Jandou. Společně s Jiřím J. Hudečkem po r. 1991 zachránil řadu zoologických objektů ze škol na Moravě a ve Slezsku, i celých sbírek, pro muzejní účely. Je členem České společnosti ornitologické (v Praze) a členem výboru a místopředsedou její pobočky, Slezské ornitologické společnosti (v Ostravě). V ornitologii se věnuje faunistice ptáků, odchytu dravců a sov, dříve i kroužkování ptáků. V letech 2012–14 pracoval jako zoolog a vedoucí přírodovědeckého pracoviště Muzea Novojičínska v Novém Jičíně. Od listopadu 2014 působí jako preparátor ve Slezském zemském muzeu v Opavě. Kontakt: Výškovice 34, 743 01 Bílovec, e-mail: jakubec.vyskovice@seznam.cz

Památeční stromy v Kuníně

Bronislav Novosad (text a foto)

Strom, na co je mi strom, je to ona běžnost, která nás obklopuje, a mnohdy si na ni vzpomene jen v souvislosti s hrabáním listí, anebo když potřebujeme dřevo... Naštěstí ne všichni vnímají strom jako něco, co lze spojovat se slovy, která již byla napsána...

Mnozí z nás znají spíše slovní spojení památný strom, tento termín je ukotven i v zákoně o ochraně přírody a krajiny a takto označené stromy jsou označeny malým státním znakem (v Kuníně se nacházejí dva památné duby letní).

Naproti tomu památeční stromy nemají žádné podobné zákonné označení, někdy k nim bývá umístěna informační cedulka. Zákon jim sice neposkytuje výše uvedenou ochranu, ale o to více k nim mají lidé vztah, neboť se jedná o stromy zasazené při nějaké příležitosti, mnohdy významnými lidmi, ne vždy tomu tak však musí být.

V naší obci je asi nejvýznamnějším památečním stromem vrba bílá (*Salix alba*, 49.6231056°N, 17.9895756°E, obvod kmene 164 cm) – strom, který má obec ve znaku.

Byla vysazena u hlavní silnice na hranici katastru s vedlejší vesnicí Šenov u Nového Jičína. Naše vrba byla zasazena na počest nového tisíciletí 31. 12. 2000 (strom byl koupen v Bystřici pod Hostýnem). Šenovu patří jabloň, která roste jen kousek od vrby. Mezi nimi je umístěn veliký blok droby z lomu v Jakubčovicích nad Odrou s pamětní deskou.

Další stromy, kterým patří název památeční, se již nacházejí v zámeckém parku. Kousek od zámecké zdi, ve skupině nahovětevců kanadských, byl vysazen buk lesní Rohanův (*Fagus sylvatica* ‚Rohanii‘, 49.6422842°N, 17.9905689°E, obvod kmene 30 cm), což je světoznámý český kultivar. V zahradě zámku Sychrov ho vypěstoval zámecký zahradník Vojtěch

Vrba bílá na hranici se Šenovem u Nového Jičína.

Kámen s deskou na hranici katastrů Kunína a Šenova u N. Jičina.

Mašek a pojmenoval ho po knížeti Kamilu Rohanovi. Na trh byl kultivar poprvé uveden v roce 1908 v zahradnictví v Turnově. Kunínský buk byl vysazen při slavnostním otevření zámku v roce 27. 5. 2004 hrabětem Franz-Joseph Waldburg-Zeilem a biskupem Františkem Václavem Lobkowiczem. Koncem roku 2014 byla prováděna v parku pěstební opatření, při kterých byl buk bohužel natolik poškozen, že musel být odstraněn – stejný kultivar však bude vysazen znovu.

Poblíž zámecké budovy se nacházejí další dva památné stromy – jinan dvoulaločný (*Ginkgo biloba*, 49.6431864°N, 17.9897758°E, obvod kmene 38 cm), který věnoval Heinrich Friedrich jako výraz

Výsadba buku u zámku.

přátelství mezi Kunínem a jeho partnerským městem Leimen b. Heidelberg (vysazen 22. 5. 2005) a dále liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*, 49.6430592°N, 17.9896103°E, obvod kmene 20 cm), který darovala Anni Friedrichová. Strom byl vysazen 15. 9. 2012 při příležitosti oslav 250. výročí narození naší dobré hraběnky a 200. výročí založení farnosti. V roce 2014 bylo nutno u tohoto stromu provést pěstební opatření, byl odstraněn suchý terminál.

Jsou ale ještě mnohé jiné stromy, které sice nenesou průměr stromů památných, ale víme, kdo je vysadil a mnohdy i proč, jako „Hrobařova švestka“ (49.6433450°N, 17.9858161°E), nebo „Kastelánův buk“ (49.6440247°N, 17.9898878°E).

Jinan dvoulaločný.

Z výsadby liliovníku tulipánokvětého v r. 2012.

Jsou také stromy, které jsou spojeny s určitou lidovou tradicí, která v lidech žije, jako je například dub letní v kunínské oboře, který pamatuje hraběnku Marii Walburgu a kterému se také někdy říká „Hraběčin dub“ (49.6477631°N, 17.9700575°E); jeho stáří je odhadováno na 250 let.

Každý strom je důležitý, každý strom není památný, ba ani památný, ale co na tom záleží, důležité je, že stromy jsou součástí našeho života, a že bez stromů, by byl svět velmi smutný...

Obracím další list knihy o muži, který sázel stromy a jdu v jeho šlépějích...

Hraběčin dub v kunínské oboře.

Teplotní a srážkové poměry Oderské brány

Petr Dobeš

Úvod

Podnebí má zásadní vliv na mnoho oblastí lidské činnosti. Na jeho charakteru závisí obydlitelnost a využitelnost území či produktivita zemědělské výroby. Také lesnictví, stavebnictví, doprava a v neposlední řadě i rekreace jsou do značné míry ovlivňovány počasím a podnebím.

Teplotní a srážkové údaje byly naměřeny na Šlechtitelské stanici v Hladkých Životicích. Jejich autorem je pan Ladislav Rošlapil, který se meteorologii věnuje od roku 1972, tedy již 42 let. Z prvních sedmi let jeho měření se bohužel dochovaly jen měsíční průměry a tak bylo vzhledem ke konzistenci dat zvoleno pro zpracování 35leté období 1979–2013.

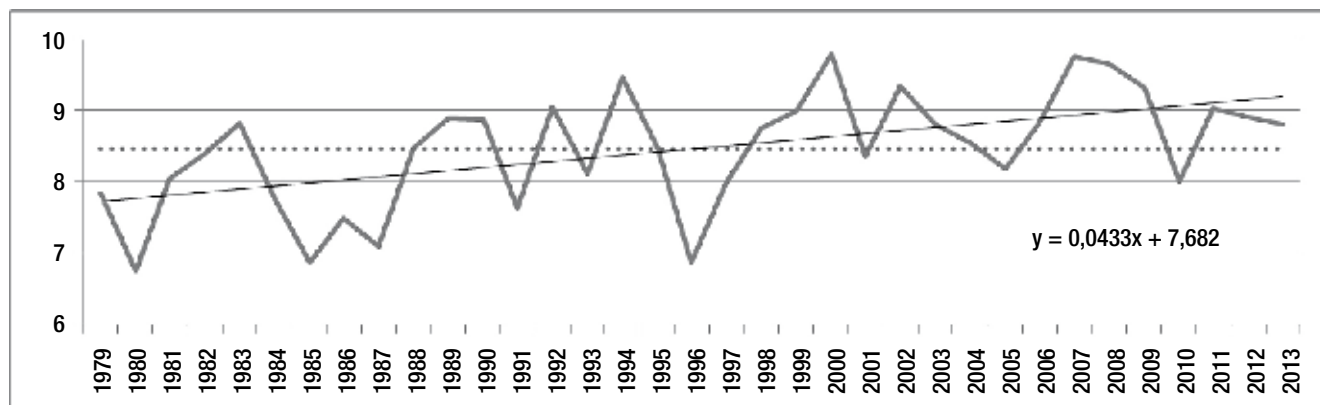
I když zde vycházíme z údajů naměřených v Hladkých Životicích, můžeme je pokládat za klimatickou charakteristiku celé Oderské brány (severovýchodní část Moravské brány). Teplota vzduchu směrem k Ostravě, s ohledem na klesající nadmořskou výšku, roste zhruba o 0,5 °C. Roční srážkové

úhrny jsou z celé oblasti nejnižší právě na levém břehu Odry mezi Hladkými Životicemi a Jistebníkem. Je to způsobeno srážkovým stínem Nízkého Jeseníku. Na všechny strany pak srážek postupně přibývá asi o 20–50 mm ročně.

Průměrná teplota vzduchu

Průměrná roční teplota vzduchu v Hladkých Životicích dosáhla v období 1979–2013 hodnoty 8,5 °C, s minimem 6,8 °C (1980) a maximem 9,8 °C (2000, 2007). V ročním chodu se nejnižší průměrné teploty vyskytují v lednu (-2,0 °C), nejvyšší teploty bývají v červenci (18,5 °C). Nejnižší průměrná měsíční teplota byla v lednu 1987 (-9,9 °C), naopak nejvyšší průměrná měsíční teplota se vyskytla v srpnu 1992 (22,3 °C). Podle průměrných denních teplot vzduchu nastává nejchladnější den roku 8. ledna (-2,8 °C), nejvyšší průměrná denní teplota připadá na 2. srpna (20,0 °C). Absolutně nejnižší průměrná denní teplota byla dosažena 7. ledna 1985 (-24,3 °C),

Průměrná roční teplota vzduchu v Hladkých Životicích.

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
průměrná teplota	-1,9	-0,6	3,2	8,2	13,6	16,5	18,4	17,9	13,5	8,9	3,4	-0,3	8,4
minimální teplota	-30,5	-24,2	-21,8	-6,8	-3,2	1,7	3,1	2,6	-0,4	-8,4	-19,8	-25,3	-30,5
maximální teplota	13,6	16,5	21,5	30,0	31,8	34,4	36,3	37,3	30,4	25,8	22,2	15,7	37,3

Teplotní charakteristiky Hladkých Životic.

absolutní nejvyšší průměrná denní teplota nastala 8. srpna 2013 (28,3 °C).

Minimální teplota vzduchu

Nejnižší absolutní denní minimum teploty vzduchu bylo -30,5 °C (7. ledna 1985). Absolutní minima se v jednotlivých letech vyskytují nejčastěji v lednu (16krát), prosinci (8krát) a únoru (8krát), ale ve dvou letech se minimum vyskytlo i v listopadu a v jednom případě v březnu.

Maximální teplota vzduchu

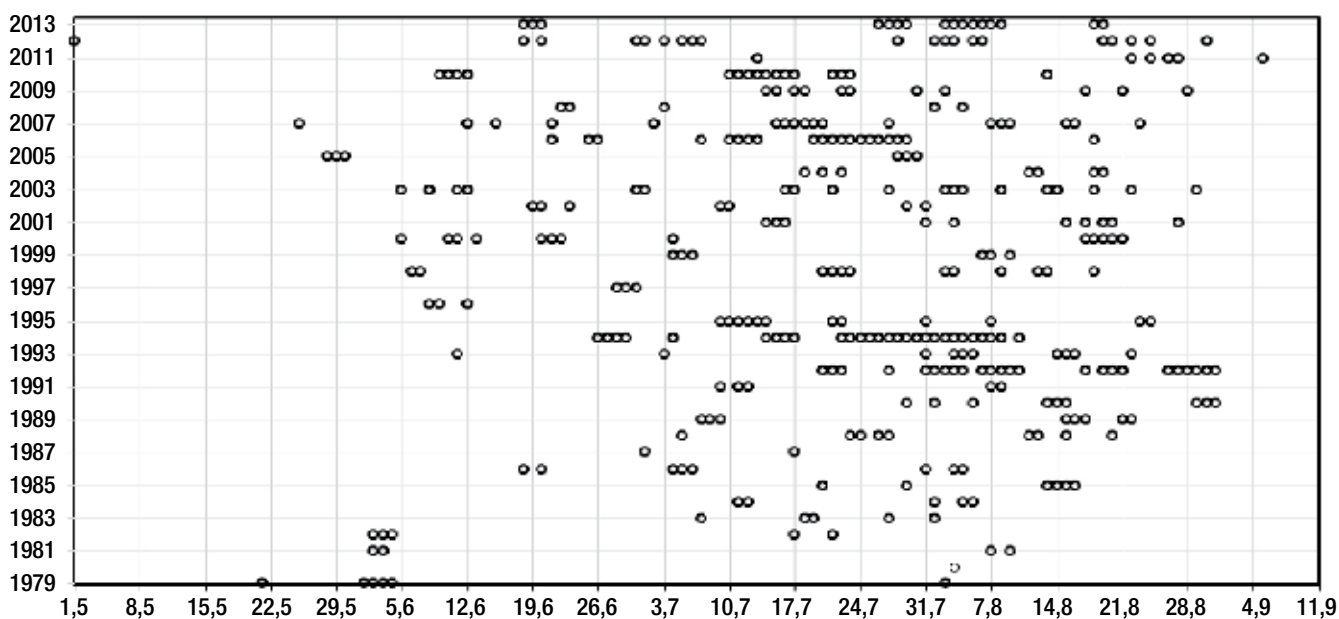
Nejvyšší absolutní denní maximum 37,3 °C bylo dosaženo 8. srpna 2013. Absolutní maxima připadají

v jednotlivých letech nejčastěji na červenec (16krát), srpen (12krát) a červen (7krát).

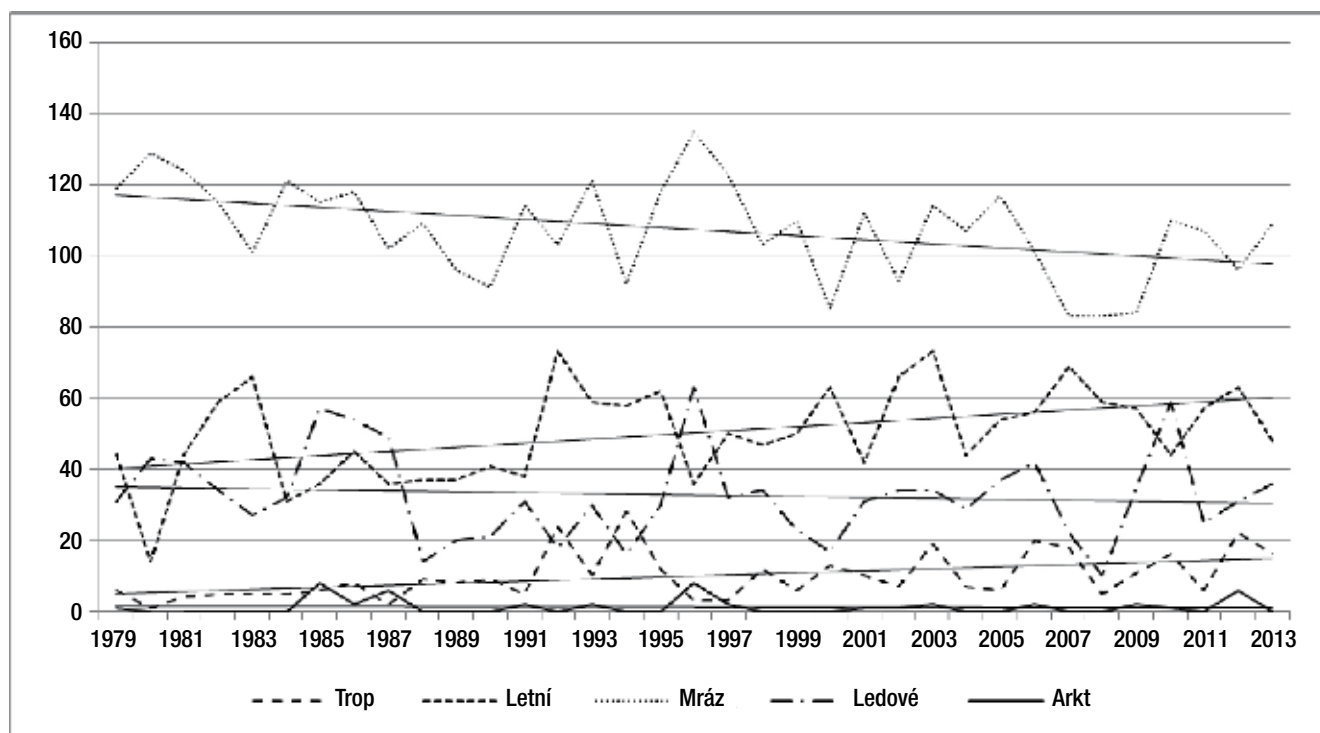
Dny s charakteristickými teplotami vzduchu

Mezi charakteristické dny, které se určují z extrémních denních teplot vzduchu patří následující: **Den s tropickou nocí** (tropická noc) je noc, v níž minimální teplota vzduchu neklesla pod 20 °C. V období 1979–2013 se podle měření Ladislava Rošlapila nevyskytl ani jeden den s tropickou nocí.

Tropický den je den, v němž maximální teplota vzduchu dosáhla hodnoty 30 °C nebo vyšší. Průměrný roční počet tropických dnů bývá v Hladkých Životicích 9,9, nejméně se jich vyskytlo v roce 1980 – pouze jeden, nejvíce tropických

Grafické vyjádření výskytu tropických dnů v jednotlivých rocích.

Roční počty charakteristických dnů a jejich lineární trendy.

dnů se vyskytlo v roce 1994–28. Nejvíce tropických dnů se vyskytuje v červenci a srpnu – 4,0. Nejvyšší měsíční počet se vyskytl v srpnu 1992 a to 19 dnů. Tropický den se nejdříve vyskytl 30. dubna (v roce 2012), nejpozdější výskyt byl zaznamenán 5. září (v roce 2011).

Letní den je takový den, v němž maximální teplota vzduchu byla 25 °C nebo vyšší. Ročně se průměrně vyskytuje 50,2 letních dnů, nejméně se jich vyskytlo 14 v roce 1980, největší počet letních dnů – 73 byl v letech 1992 a 2003. Měsícem s největším počtem letních dnů bývá srpen – v průměru 15,6 dne. Nejvíce letních dnů v měsíci – 30, se vyskytlo v srpnu 1992. Letní dny se v Hladkých Životicích vyskytují od 8. dubna (1986), do 14. října (2000).

Mrazový den je den, v němž minimální teplota vzduchu byla nižší než 0 °C. Mrazových dnů se zde vyskytuje v průměru 107,4 ročně. Minimální počet mrazových dnů dosáhl v letech 2007 a 2008 počtu 83. Naopak v roce 1996 se vyskytlo 135 mrazových dnů. Mrazové dny se nikdy nevyskytly pouze v měsících červen – srpen. V září se vyskytuje pouze 0,1 dne/rok a v květnu 0,7 dne/rok. Nejvíce mrazových dnů se vyskytuje v lednu (průměrně 23,7 dnů). V lednu 1997, v prosinci 1981 a v prosinci 2001 se vyskytlo 31 mrazových dnů. Také v únoru se vyskytlo 28 mrazových dnů celkem ve čtyřech letech. Mrazový den se nejdříve vyskytl 8. září (v roce 1991), nejpozději 23. května (v roce 1980).

Ledových dnů, v nichž maximální teplota vzduchu byla nižší než 0 °C, se průměrně vyskytuje 32,7 ročně, s extrémními hodnotami 10 dnů v roce 2008

a 63 dnů v roce 1996. Ledové dny se vyskytují od listopadu do dubna. Nejvíce ledových dnů bývá v lednu (12,7 dnů), v prosinci (8,7 dnů) a v únoru (7,3 dnů). Naopak v dubnu se během třicetipětiletého období vyskytl pouze jediný ledový den a to v roce 2003. Největší měsíční počet ledových dnů – 27 se vyskytl v únoru 1986. Nejdříve se ledový den vyskytl 2. listopadu (v roce 1980), avšak vyskytl se ještě i 7. dubna (v roce 2003).

Jako **arktický den** označujeme den, v němž maximální teplota vzduchu nevystoupala nad –10 °C. Arktických dnů se v oblasti vyskytuje průměrně 1,3 ročně. Ve 20 letech nebyl arktický den zaznamenán vůbec, naopak v letech 1985 a 1996 se vyskytlo 8 arktických dnů. Arktické dny se vyskytují výhradně od prosince do února, nejvíce jich bývá v lednu (0,7 dnů). Největší počet arktických dnů se vyskytl v lednu 1985 a 1987 a v únoru 2012 a to 6 dnů, dále 4 dny v prosinci 1996 a 3 dny v únoru 1996. Arktické dny se mohou vyskytovat od 9. prosince (v roce 1991) do 12. února (v roce 1985).

Úhrn srážek

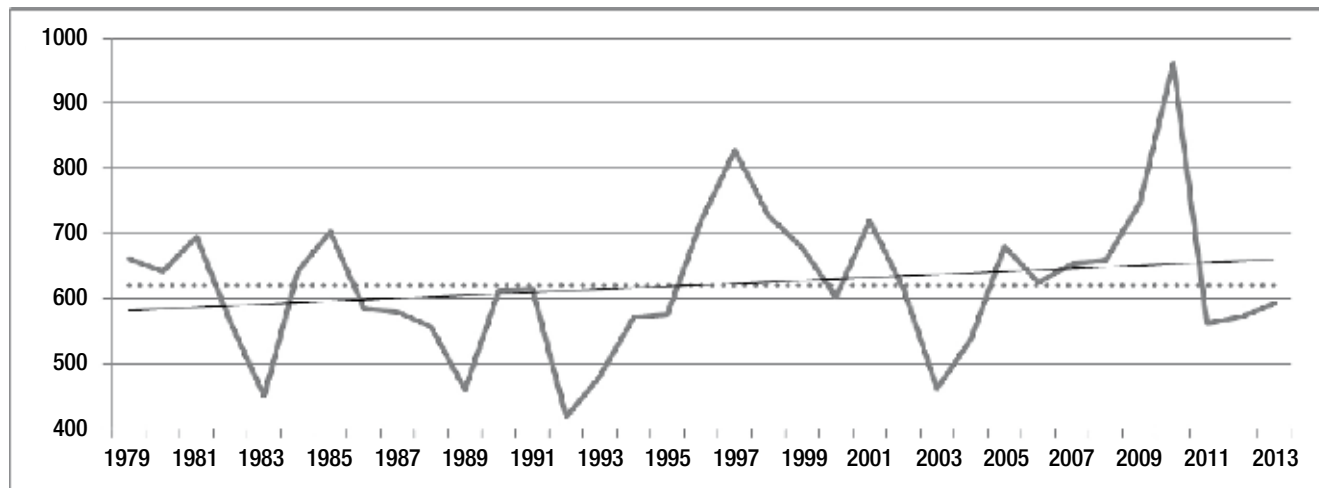
Průměrný roční srážkový úhrn za celé sledované období 1979–2013 je v Hladkých Životicích 621,6 mm. V ročním chodu bývají nejvyšší úhrny srážek pozorovány na přelomu jara a léta (červen 87,7 mm, červenec 85,7 mm, květen 69,2 mm), naopak v zimních měsících pozorujeme poměrně nízké srážkové úhrny (únor 30,0 mm, leden 30,5 mm, březen 36,5 mm). Nejnižší měsíční srážkový úhrn byl naměřen v listopadu 2011 – pouze 0,3 mm,

	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Rok
úhrn srážek	28,2	29,8	36,4	43,1	62,1	82,1	85,8	67,5	61,5	36,5	39,5	38,5	611,0
počet dnů se srážkami	15,4	13,7	14,2	12,4	13,2	14,3	13,7	11,6	11,4	11,1	14,2	15,2	160,1

Srážkové charakteristiky Hladkých Životic

Roční srážkové úhrny a jejich lineární trend.

nejvyšší měsíční úhrn srážek vykazuje červenec 1997, kdy napršelo 366,9 mm. Roční srážkové úhrny se ve sledovaném období pohybovaly od 419,4 mm v roce 1992 do 959,8 mm v roce 2010.

Absolutně nejvyšší denní úhrn srážek se vyskytl 30. června 1998, kdy napršelo 111,5 mm srážek. Je to zároveň jediný den ve sledovaném období s denním srážkovým úhrnem vyšším než 100 mm. Srážkové úhrny vyšší nebo rovny 50 mm se vyskytly ještě ve třech dalších případech. Všechny denní srážkové úhrny vyšší než 50 mm jsou vázány na letní měsíce: červenec 2krát, červen a září po jednom případě a souvisejí s intenzivní bouřkovou činností.

Počty dnů se srážkami

Počet srážkových dnů s úhrnem 0,1 mm a více

Jako srážkový den rozumíme den v němž srážkový úhrn činil 0,1 mm a více. Průměrný roční počet srážkových dnů v období 1979–2013 v Hladkých Životicích činil 160,1 dne, což činí 43,8 % všech dnů v roce. Minimální roční počet srážkových dnů – 126 dnů se vyskytl v roce 2011 a maximální počet dnů se srážkami v roce 1985 a to 188 dnů.

Nejnižší měsíční počet srážkových dnů – jeden se vyskytl v dubnu 2009 a v listopadu 2011. Nejvyšší měsíční počet srážkových dnů – 28 byl zaznamenán v květnu 2010. V ročním chodu se nejvyšší počet srážkových dnů vyskytuje v lednu – 15,4 dne, nejnižší počet bývá v říjnu a to 11,1 dne.

Dny se srážkovým úhrnem 10,0 mm a vyšším

Průměrný roční počet dnů se srážkovým úhrnem 10,0 mm a vyšším činí 15,5 dnů a pohybuje se od 8 dnů v roce 1992 do 29 dnů v roce 2010. Průměrné měsíční hodnoty dosahují svých minim v únoru – 0,3 dne, maximum pak bývá v červnu – 2,6 dne. Nejvyšší měsíční počet dnů se srážkami 10 mm a vyššími – 9 dnů byl v červenci 1997 a v květnu 2010.

Srážková a bezsrážková období

Maximální souvislé srážkové období se vyskytlo od 30. prosince 2011 do 17. ledna 2012 a trvalo 19 dní. Nejdelší souvislé bezsrážkové období bylo dlouhé 34 dnů od 27. října do 29. listopadu 2011.

Vývoj teplotních a srážkových charakteristik v průběhu sledovaného období

O vývoji teplotních a srážkových charakteristik si můžeme udělat představu např. při pohledu na grafické znázornění těchto prvků. Rovnice lineárního trendu nám poskytnou informaci o velikosti změny meteorologického prvku za určité období, např. za celých 35 let, za 1 rok, popř. za deset let. Velikost této změny za desetiletí můžeme nazvat tempem růstu. Z rovnic můžeme taky vypočítat teoretickou hodnotu sledované charakteristiky na počátku a na konci daného období. Zde jsou vypočítány teoretické hodnoty pro roky 1979 (začátek) a 2013 (konec sledovaného období).

Průměrná roční teplota v Hladkých Životicích se v období 1979–2013 zvýšila dle lineárního trendu ze 7,7 °C na 9,2 °C. Tempo růstu v Hladkých

sledovaná charakteristika	Nd1979	Nd2013	dNd	tempo	nástup období			konec období		
					1979	2013	posun dní	1979	2013	posun dní
den tropický	5	14,8	9,8	2,8	2.7	14.6	-18	1.8	20.8	19
den letní	40,4	60,1	19,7	5,6	20.5	1.5	-19	15.9	15.9	0
den mrazový	117,2	97,7	-19,5	-5,6	10.10	15.10	5	1.5	18.4	-13
den ledový	34,9	30,4	-4,5	-1,3	17.11	6.12	19	23.2	23.2	0
den arktický	1,4	1,3	-0,1	0	nelze posoudit					

Výbrané údaje charakteristických dnů.

Nd1979 – teoretický počet dnů pro rok 1979

Nd2013 – teoretický počet dnů pro rok 2013

dNd – rozdíl teoretického počtu dnů mezi roky 2013 a 1979

tempo – tempo růstu/poklesu počtu dnů za desetiletí

Životicích je tedy 0,43 °C za desetiletí. Největší nárůst zaznamenávají průměrné denní teploty letních měsíců, tempo růstu za desetiletí činí 0,58 °C/10let. Zimní teploty se zvyšují průměrně o 0,21 °C, jaro a podzim obdobně: 0,42 °C resp. 0,37 °C za desetiletí.

Obdobně dochází samozřejmě k nárůstu i ostatních charakteristik teploty vzduchu. Minimální roční teploty vzduchu se za 35 let zvýšily z -21,0 °C na -18,2 °C, čili o 2,8°C, tempo růstu je tedy 0,79 °C za desetiletí. Maximální roční teplota stoupla o 3,5 °C z 31,4 °C na 34,9 °C. Zde tedy činí tempo růstu 1,01 °C/10 let.

Vývoj počtu dnů a délek období výskytu charakteristických dnů v Hladkých Životicích je uveden v tabulce.

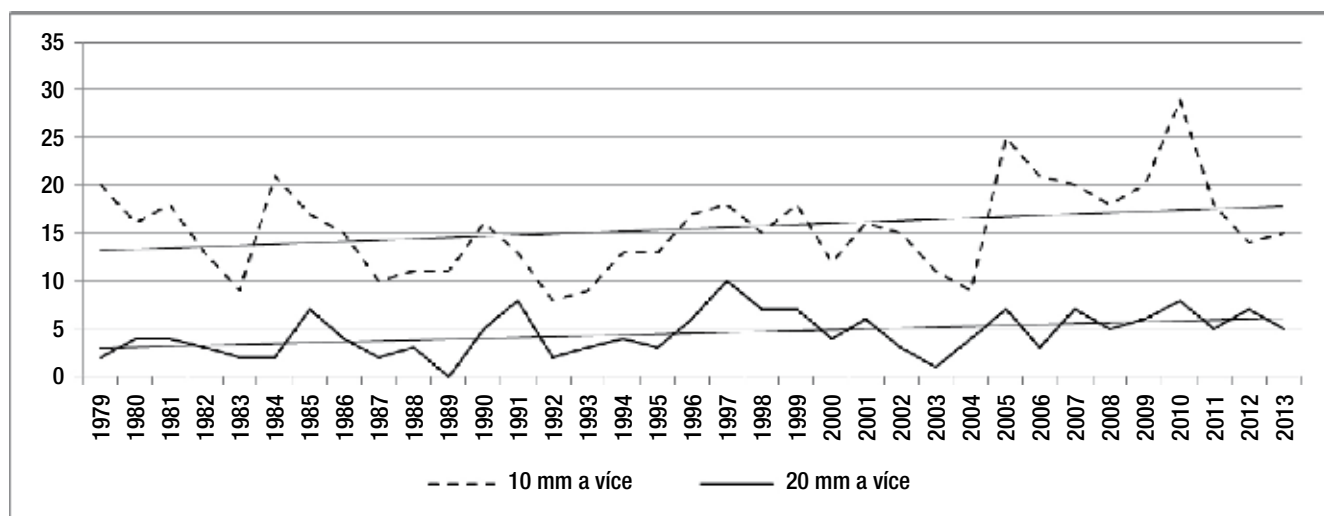
Teoretické hodnoty počtu charakteristických dnů na začátku a konci sledovaného období – tj. pro roky 1979 a 2013 byly vypočítány z rovnic lineárního trendu příslušné charakteristiky. Z tabulky je patrné, že během sledovaného období dochází k mírnému až silnému úbytku počtu dní charakterizujících zimní období, zatímco u charakteristik teplého pololetí je tomu obráceně. Zatímco na začátku 35letého období jsme si mohli užívat pouze čtyřicet letních dnů ročně, tak ke konci to bylo

dní již šedesát. Podobným tempem klesal počet mrazových dnů, tj. každým desetiletím o 5,6 dne.

Vzhledem k naznačeným změnám ročních počtů charakteristických dnů, dochází také k výraznému prodloužení „letního“ období a zároveň na úkor toho ke zkrácení „zimního“ období. Tak např. nástup období s výskytem tropických dnů se během sledovaného období posunul z 2. července na 14. června – tzn. o 18 dní dopředu, konec období se posunul z 1. srpna na 20. srpna, tedy o 19 dní. První mrazový den se podle lineárního trendu posunul z 10. října na 15. října, tedy o pět dnů. Konec období s výskytem těchto dnů se uspíšil o 13 dní z 1. května na 18. dubna. Data výskytu dalších charakteristických dnů jsou uvedeny v tabulce výše.

Podle rovnice lineárního trendu dochází na stanici k významnému nárůstu ročního úhrnu srážek v průběhu sledovaného období. Jestliže teoretická hodnota ročního úhrnu pro rok 1979 činila 582,2mm, pak pro rok 2013 již činila 661,0mm. To je tedy nárůst o 78,8mm srážek ročně, čili o 22,5mm za desetiletí.

Poslední dobou jsme si už téměř zvykli na časté přivalové srážky, zejména v letním období. To lze dobře dokumentovat na vývoji ročního počtu dnů s vysokými úhrny srážek. Roční počet dnů se srážkami 10mm a většími vzrostl během 35 let ze 13,2 na

Roční počet dnů se srážkami 10 mm a více a 20 mm a více.

17,9. Avšak porovnáme-li denní úhrny srážek o velikosti 20mm a více, pak již tento počet narostl více než dvojnásobně, ze 3,0 na 6,1 dnů ročně.

Mgr. Petr Dobeš

Vystudoval obor Fyzická geografie na Přírodovědecké fakultě Ostravské univerzity. Nyní pracuje

jako operátor GIS a asistent geodeta. Již 17 let se věnuje amatérskému meteorologickému pozorování. Rád se toulá krajinou horního Poodří, kde objevuje a fotí zajímavá, zapomenutá místa. Taky se zabývá mapováním studánek a pramenů, zejména v Poodří.

Kontakt: dobes.petr@centrum.cz

Ekodukt u Suchdolu nad Odrou

Kateřina Šťovíčková

Nikdo z nás by se jistě nechtěl na silnici srazit se srnou nebo divokým prasetem, už méně si však uvědomujeme, kdo komu vlastně kříží cestu. Rostoucí síť silnic a dálnic, které společnost nezbytně potřebuje k přesunu osob i materiálu, čím dál tím častěji přetíná migrační cesty zvěře, pro kterou se oproti lidem stává pohyb v krajině složitější, ne-li nemožný.

Nově vybudovaný úsek dálnice D1 z Olomouce na Ostravu je sice na většině míst oplocen, takže se srážky se zvěří nemusíme tolik obávat, problém však představuje pro živočichy, kteří byli zvyklí tímto územím procházet a migrovat za potravou nebo rozmnožováním. Dálnice vytváří v krajině bariéru, kterou volně žijící živočichové nemohou nijak obejít. Situace v oblasti Moravské brány je o to vážnější, že nový úsek D1 spolu s ostatními komunikacemi v tomto území odděluje od sebe dva významné krajinné celky České republiky – Karpaty a Český masiv. Jedinou možností, jak oplocené silnice překonat, představují průchody (migrační objekty), které byly za tímto účelem vybudovány. Mezi ně patří i speciální přechody pro zvěř neboli ekodukty, v České republice známé také jako zelené mosty. Ty se v mediích často stávají diskutovaným tématem, neboť ne vždy jsou tyto stavby za miliony korun vhodně umístěny a tudíž funkční. Zjistit, jak je to s jejich využitím, byl jeden z cílů studie Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze a Hnutí Duha Olomouc, která byla provedena právě v oblasti Poodří. Jako modelový příklad byl vybrán ekodukt u Suchdolu nad Odrou, který co se týká polohy, nebyl postaven úplně ideálně, protože je situován

uprostřed polí. Nicméně se nachází v pro živočichy významné migrační oblasti mezi Beskydy (část Karpat) a Jeseníky (část Českého masivu) a je zařazen do územního systému ekologické stability (ÚSES).

Výzkum odstartoval již v zimě roku 2011. Ke sledování pohybu zvěře na ekoduktu byly využity tzv. fotopasti, speciální kamery, které pomocí fotografií či videa zachytí vše, co se hýbe. Za více jak jeden rok tak bylo sesbíráno 1 386 záznamů o aktivitě volně žijících živočichů i člověka, kteří přechod přes dálnici využívají. Nedá se tedy říct, že by nebyl funkční. Výzkum by pokračoval dál, ale v březnu 2013 byly fotopasti odcizeny. Z dostupných dat však bylo zjištěno, že ekodukt u Suchdolu nad Odrou využívají především středně velcí savci, a to zejména srnec obecný, prase divoké, daněk evropský, zajíc polní a liška obecná (viz fotografie). Zaznamenan byl i průchod mladého jelena lesního, který patří mezi velké savce stejně jako rys ostrovid nebo vlk obecný. Jeho výskyt by tedy mohl být vodítkem pro zajištění migračních cest velkých šelem žijících v Beskydech.

Kromě druhů, které migrační objekt u Suchdolu nad Odrou využívají, bylo sledováno i jejich chování a čas průchodu v závislosti na lidské činnosti na ekoduktu. Někdy se živočichové při přechodu dálnice chovali velmi klidně, podařilo se dokonce zachytit srny při pastvě, jindy se snažili dálnici co nejrychleji přeběhnout. Nejčastěji se zvířata na ekoduktu pohybovala mezi 18:00 a 6:00, zbytek času vyplňovala převážně lidská aktivita (pěší, motocyklisté, lidé na koních nebo čtyřkolkách). Naštěstí nebyl její podíl tak velký, tvořil pouze 7 % průchodů.

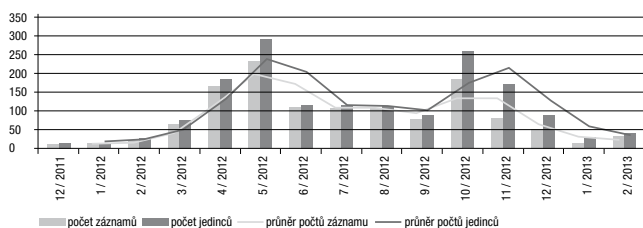
Ekodukt u Suchdolu nad Odrou (Foto autorka).

Srnec obecný. Fotopast vždy zaznamenává datum a čas průchodu, umožňuje fotografovat i v noci.

Graf ročního cyklu průchodů živočichů přes ekodukt

(Poznámka: Na jednom záznamu může být zachyceno i více jedinců)

V současné době je zelený most využíván především k regionálním migracím zvířat. Pokud by se však podařilo úspěšně dokončit vegetační úpravy ekoduktu, a propojit ho tak s přílehlými lesními celky, aby zvěř nebyla při průchodu rušena

a cítila se bezpečněji, mohl by jeho význam přerůst v nadregionální. Po krátké pauze byl výzkum u Suchdolu nad Odrou opět obnoven a cílem je nyní sledovat, jak se bude měnit využití tohoto migračního objektu ve vztahu k vegetačním úpravám.

Mgr. Kateřina Štovíčková

vystudovala učitelství biologie a geografie pro střední školy na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Téma jejího výzkumu v rámci studia bylo průřezem obou profilových předmětů a týkalo se fragmentace krajiny ve vztahu k dálkovým migracím velkých savců v oblasti Moravské brány. V současné době se věnuje zejména pedagogické praxi, avšak v započatém výzkumu nadále pokračuje ve spolupráci s Hnutím Duha Olomouc. Kontakt: stovickovak@gmail.com

Odry a památná místa 1. světové války

Pavel Kašpar st.

Odry roku 1910 – městečko Rakouského Slezska na moravsko-slezském pomezí se 4 315 obyvateli,¹ převážně německé národnosti.² Vedení města³ i jeho obyvatelé byli loajální císařskému dvoru ve Vídni a vyhlášení války Srbsku dne 28. července 1914 zřejmě schvalovala většina jeho obyvatel. Byli přesvědčeni, že půjde o krátkodobý konflikt s brzkým vítězstvím Rakousko-Uherské monarchie. Historické události, které vyústily vstupem světových mocností do války a používání nových účinnějších zbraní prodloužily tento konflikt na čtyři roky a způsobily doposud nebývalé ztráty na lidských životech i nesmírné utrpení na obou bojujících stranách. Samotné Odry měly po válce v roce 1921 3 646 obyvatel,⁴ přičemž ve válce přišly o 128 mužů. V následujícím článku si připomeňme hlavní události a památná místa v Odrách spojená s 1. světovou válkou.

Na přelomu 19. a 20. století se v okolí Oder často konaly manévry rakousko-uherských vojsk. Proč tomu tak bylo, můžeme dnes jen spekulovat. Snad to byla pro vojenské velení ve Vídni strategická poloha této lokality a vhodný terén okolní krajiny pro nácivk vojenských operací. Pro první důvod svědčí i státem financovaná stavba horské silnice Odry – Dobešov v letech 1900 až 1901. Její maximální stoupání, nepřevyšující 7% mělo zabezpečit snadný přesun dělostřelectva z oderské kotliny přes Milíkův kopec do okolí obce Dobešova. O stavbu silnice se svou

intervencí u císařského dvora zasloužil arcivévoda Evžen⁵ – velitel jednoho oderského vojenského cvičení.

V letech 1915 až 1916 se Odry staly místem, kde se šikovaly a cvičily vojenské oddíly 5. praporu polních myslivců. Volbu této lokality mohla upřednostnit znalost terénu, doplňovací obvod 5. praporu polních myslivců v nedaleké Olomouci a snad i jistá setrvačnost s minulými vojenskými manévry prováděnými v Odrách. Mužstvo bylo umístěno v sále restaurace Adler (dnes rozestavěná budova kina na ulici 1. máje), v oderském zámku (dnes obchodní dům Odra) a v Dělnickém domě. Místnosti pro ubytování musela poskytnout i škola ve městě (bývalá LŠU) a dívčí škola (dnes SPZŠ Svaté Anežky). Myslivci měli cvičiště na loukách u Tiergartenu (oblast dnešních rybníků), cvičné střelby se konaly v Mlýnském údolí a pro zákopnický výcvik byl pronajat pozemek na Pohořském kopci. Velitelem jednotky byl setník Tedesco, později se jím stal setník Karpíšek. Z Oder odešlo na frontu deset pochodových rot. Jejich odjezd byl vždy doprovázen vyvěšenými vlajkami na domech, přičemž roty pochodovaly za zvuku hudby veteránů k nádraží, a pokud bylo pěkné počasí, doprovázelo je i obyvatelstvo města. Jednotky nastoupily na náměstí a po provolání slávy panovníkům Trojspolku,⁶ následoval jejich odchod na železniční nádraží. Dne 8. února 1916 opustily poslední jednotky 5. praporu polních myslivců město.

Od druhé poloviny roku 1914 do konce roku 1915 byl v Odrách umístěn vojenský rezervní lazaret. Pro raněné a nemocné vojáky bylo zajištěno celkem:

1 Z toho bylo 2 075 osob mužské populace a 2 240 osob ženské populace.

2 Počet německy mluvících obyvatel 4 153 osob, počet česky a slovensky mluvících obyvatel 59 osob, počet polsky mluvících obyvatel 19 osob.

3 V letech 1911 až 1919 byl oderským starostou Heinrich Schenk. Jeho manželka byla Amalie, rozená Artel. Byli majiteli domu čp.146 na Hranické ulici.

4 Z toho bylo 1 658 osob mužské populace a 1 971 osob ženské populace. Počet německy mluvících obyvatel klesl na 3 266 osob, počet česky a slovensky mluvících obyvatel se zvýšil na 213.

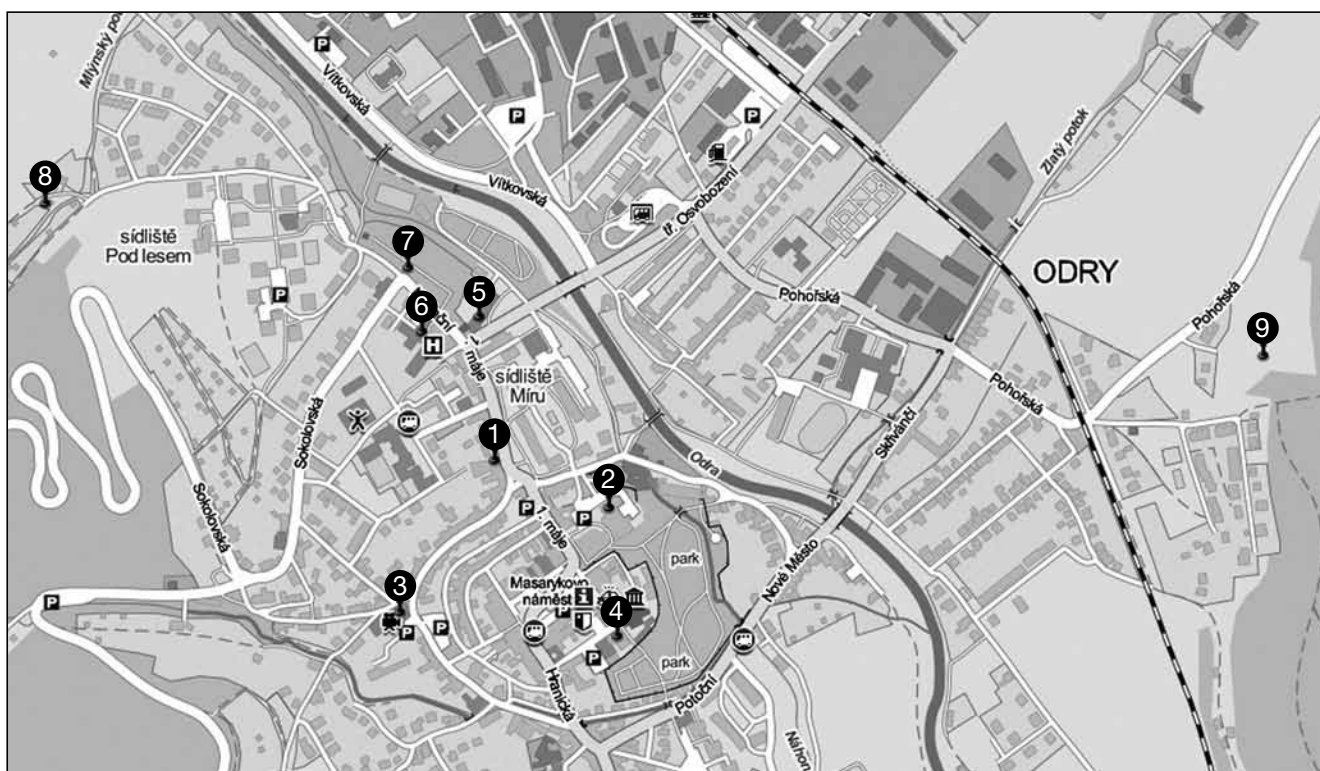
5 Evžen Rakousko-Těšínský, rakouský arcivévoda, syn Karla Ferdinanda Habsburského a Alžběty Rakouské. Během 1. světové války, roku 1914 velitel rakouskouherské armády na Balkáně a od roku 1915 velitel jihozápadního frontu v Itálii.

6 Rakousko-Uhersko, Německo a Itálie.

Odry, vojenské manévry roku 1905, přehlídka na náměstí.

Odry 2014, památná místa 1. světové války v Odrách: 1 – restaurace Adler, 2 – oderský zámek, 3 – Dělnický dům, 4 – LŠU, 5 – SPŽŠ Svaté Anežky, 6 – nadační nemocnice, 7 – společný hrob vojáků zemřelých v oderské nemocnici a nové pietní místo obětem 1. světové války, 8 – místo cvičných střelb jednotek, 9 – místo zákopnického výcviku jednotek. Mapový podklad: www.mapy.cz

Vojáci, kteří zemřeli v oderské nadační nemocnici

Příjmení, jméno	Zařazení u vojska	Rok a místo narození	Datum úmrtí a pohřbu	Příčina úmrtí
Nickel Emil ⁹⁾	peší pluk č. 56 Krakow	1891 Fulnek	4. 3. 1914 Krakow / 8. 3. 1914 Odry	Zápal plic
Czik Stefan	peší pluk č. 19	1886 Jarmat / Rab	26. 12. / 28. 2. 1915	TBC
Aigl Josef	peší pluk č. ?	1894 Hradečná Litovel	23. 2. / 25. 2. 1915	Zánět míchy
Reif Franz	prapor polních myslivců č. 5 / Odry	1895 Roztání / Moravská Třebová	25. 3. / 27. 3. 1915	Otok plic
Wagner Robert	prapor polních myslivců č. 5 / Odry	1893 Nová Ves / Šumperk	31. 3. / 1. 4. 1915	Břišní tyfus
Uherek Heinrich	prapor polních myslivců č. 5 / Odry	1887 Darkov / Fryštát	18. 4. / 20. 4. 1915	Břišní tyfus
Mrénka Michael	prapor polních myslivců č. 5 / Odry	1887 Porabka / Biela	16. 4. / 18. 4. 1915	Břišní tyfus
Seifert Ferdinand	prapor polních myslivců č. 5 / Odry	1886 Rudoltovice / Moravský Beroun	7. 4. / 27. 4. 1915	Sebevražda zastřelením
Smaga Johann	polní dělostřelecký pluk č. 1	1890 Porabka / Biela	27. 4. / 29. 4. 1915	TBC
Čulák Josef	prapor polních myslivců č. 5 / Odry	1879 Lichnov / Místek	28. 8. / 30. 8. 1915	Utonutí
Weis Gottfried	prapor polních myslivců č. 5 / Odry	1895 Útěchov / Moravská Třebová	21. 12. / 23. 12. 1915	Zánět pobříšnice

x) Emil Nickel zemřel 4. března 1914 v posádkové nemocnici č. 15 v Krakově a byl převezen do Oder, kde byl pohřben do později společného vojenského hrobu.

Odry srpen 1915, nástup vojska 5. praporu myslivců před odchodem na frontu.

Odry 1915, rezervní lazaret v oderské nadační nemocnici.

*Budova restaurace Adler – první dům na levé straně ulice.
Dobová fotografie.*

Odry 1915, pacienti před oderskou nadační nemocnicí.

Odry prosinec 1914, pohřeb zemřelého vojáka Stefana Czika.

Odry 1915, městský hřbitov, sekce VI – společný hrob zemřelých vojáků v oderské nemocnici.

50 lůžek v oderské nadační nemocnici, 120 lůžek v deseti místnostech oderského zámku, 60 lůžek ve třech místnostech továrny Schnek & Kohnberger a 12 lůžek v infekčním špitále.

Léčili se zde především nemocní a ranění vojáci 5. praporu polních myslivců. Zdravotní péči pomáhal zajišťovat i oderský nadační lékař Dr. Raimund Kunz se svým 29členným zdravotním personálem.

Oběti první světové války 1914 až 1918 – město Odry

Jméno	Povolání	Rok narození	Místo narození	Poznámka
Bahner Ludwig	stolař	1896	Odry	Padl 4.7.1918, Casa Pivami / Itálie
Baller Franz	dělník	1886	Loučky	Nezvěstný, Itálie 1918
Bennisch Emil	pom dělník	1887	Vítkov	Nezvěstný, Rusko, 1914
Berger Adolf	obchodník	?	Suchdol n.O.	Nezvěstný ?, Tarnow, Polsko
Blaschke Hans	holič	1880	Odry	Nezvěstný, Rusko, 1915
Bleicher Franz	tkadlec	1874	Štemberk	Nezvěstný, Rusko, 1916
Brosch Julius	tkadlec	1885	Odry	Padl 4.5.1915, Rusko
Brussmann Franz	pom dělník	1876	Odry	Padl 9.12.1916, Itálie
Brussmann Ludwig	řezník	1893	Odry	podlehl zranění, Ukrajina, 1915
Domes Friedrich	pom dělník	1881	Vítkov	Zemřel 15.2.1915 na TBC
Domes Josef	obchodník	1887	Odry	Padl 12.9.1915, Bukowina
Dworsky Emil	rolník	1898	Odry	Padl roku 1917, Itálie
Dziekán Otto	učitel	1899	Radvanice	Nezvěstný, u Oslaw Bialy, 1916
Ertel Johann	obchodník	1888	Odry	Zemřel u Marmaroš Sigeť, 1915
Ertel Karl	učitel	1899	Odry	Nezvěstný, Lublin, 1914, Polsko

Jméno	Povolání	Rok narození	Místo narození	Poznámka
Futschik Josef	tkadlec	1892	Odry	Nezvěstný, Srbsko, 1914
Galuschka Franz	tkadlec	1884	Odry	Padl 1.6.1915, Rusko
Ganser Josef	pekař	1884	Slezské Pavlovice	Zemřel v Berlíně roku 1919
Gerlich Franz	instalatér	1890	Odry	Zemřel 14.3. 1915, ?
Glanowsky Johann	sluha	1874	Wadowice, Polsko	Padl roku 1917, ?
Gold Johann		1888	Odry	?
Gold Josef	student	1897	Odry	Padl roku 1917, Itálie
Gothe Hugo	dílovedoucí	1879	Arnstadt, Durynsko	Padl roku 1917, Flandry
Grohmann Alois	nádeník	1879	Klokočov	Nezvěstný od 1.1.1917, ?
Hausmann Edmund	krejčí	1891	Wernstein, Rakousko	Padl 3.7.1918, Itálie
Heil Albert	řezník	1883	Odry	Padl 8.8.1915, Itálie
Heil Karl	instalatér	1897	Odry	Padl 21.8.1917, Itálie
Heil Viktor	krejčí	1892	Odry	Zemřel ve Vídni, 16.11. 1914
Hendrich Anton		1879	Odry	Padl roku 1916, Gorice, Itálie
Hendrich Johann	kamnář	1888	Odry	Padl roku 1914, Srbsko
Hilscher Anton	pom.obchodník	1883	Jakubčovice	Zemřel 14.5.1915, Krakov
Hendrich Edmund	školní sluha	1880	Vídeň	Zemřel 9.10.1914, Sibiň, Rumunsko
Hendrich Franz	učitel	1893	Odry	Padl 3.11.1915, Gorizia, Itálie
Hendrich Franz	obuvník	1899	Odry	Zemřel roku 1917, Rusko
Horak Josef	bednář	1894	Horní Vražné	Padl 6.6.1916, Rusko
Hudez Franz	tkadlec	1875	Nové Dvory, Kutná Hora	Zemřel 15.10.1915, Wadowice,
Jahn Adolf	rolník	1888	Odry	Padl 24.11.1915, ?
Jahodinsky Alois	stolař	1896	Odry	Padl 15.10.1915 u San Martina
Jaksch Franz	opravář strojů	1886	Odry	Nezvěstný u Lublinu, 1915
Jankovsky Adolf	nádeník	1893	Vítovka	Zemřel 5.10.1917, Hranice n. M.
Juchelka Alfréd	medik	1893	Odry	Padl 21.6.1915 na Dněstru
Kahn Josef	dělník	1897	Olšovec	Padl 28.6.1916, Itálie
König Albert	obuvník	1890	Odry	Padl 20.9.1915 u Jagodniki
Kotsch Karl	dělník	1891	Odry	Padl 24.8.1914 u Gosciersdow
Kotzen Johann	malíř	1894	Heřmánky	Zemřel 11.2.1915, Niš, Srbsko
Kowalsky Roman	dělník	1895	Tarnov, Halič	Zemřel 6.2.1920, přišel o ruku
Kreisel Alois	holič	1908	Odry	Padl 23.8.1914, Rusko
Krumpholz Josef	dělník	1893	Mainburg, Dol. Rakousy	Padl 5.7.1918, Itálie
Kurdal Karl	dělník	1893	Odry	Zemřel 5.3.1917, Odry
Kuttler Eduard	kočí	1893	Čermná	Padl 5.4.1915, Rusko
Kurfürst Karl	úředník	1883	Bohumín	Padl 22.5.1915, letec, pohřben Odry
Lasbor Eduard	tkadlec	1886	Čermná	Zemřel 17.5.1919, Opava
Lichtblau Otto	učitel	1892	Vítkov	Padl 16.1.1916, Dubno
Lossert Johann	obuvník	1898	Odry	Zemřel 10.3.1925, Odry
Lowak Eduard	tkadlec	1875	Uničov	Zemřel 14.11.1915, Saratov
Lux Robert	obuvník	1875	Odry	Zemřel 15.9.1914, Lundenburg
Marschalek Anton	sedlář	1876	Luck, Volyň	Zemřel 3.1.1915, Hranice n. M., pohřben Odry
Martin Johann	poručík	1887	Valašské Meziříčí	Padl 25.10.1915, Volyň, Stawitch

Jméno	Povolání	Rok narození	Místo narození	Poznámka
Mendel Anton	pekař	1886	Odry	Padl 21.6.1918, Piava, Itálie
Michalek Hugo	dílovedoucí	1885	Petersdorf, Olmütz	Padl 1.9.1915, Jezierczany, Polsko
Michalek Johann	kovář	1886	Moravice, Opava	?
Münster Franz	tkadlec	1875	Odry	Zemřel 7.2.1920, Opava
Naprvnik Josef	stolař	1890	Odry	Zemřel, ?
Olbrich Josef	dělník	1872	Odry	Zemřel 22.2.1916, Rusko
Orawa Kugelbert	úředník	1898	Odry	Zemřel 24.10.1918, Itálie
Orawa Ferdinand	železničář	1893	Radvanice	Zemřel 2.8.1916, Klosterneuburg
Orawa Otto	stavební technik	1892	Radvanice	Zemřel 19.10.1918, Odry
Orawa Vladimír	zbrojní mistr	1888	Radvanice	Padl 5.9.1914, Lublin
Oth Hans	holič	1893	Odry	Zemřel 2.1.1916, Lvov, Halič
Papst Franz	?	1893	Odry	Padl 21.12.1914, Rusko
Parsch Ernst	tkadlec	1892	Ryžoviště, Bruntál	Nezvěstný 21.12.1914, Rusko,
Pafiltschek Rudolf	Jednatel	1880	Vítkov	Zemřel 9.12.1915, Odry
Peikert Karl	stolař	1895	Odry	Nezvěstný 4.6.1916, Maydanhöhe
Prchala Emanuel	houslový virtuos	1890	Ostrau	Zemřel 1915, Bruntál
Peschel Emil	zámečnick	1883	Podštát	Padl 21.5.1915, Rusko
Peschel Franz	tkadlec	1893	Odry	Padl 21.11.1914, Lhota Wolbromska
Peter Ernst	krejčí	1885	Odry	Zemřel 30.8.1916, Užhorod
Pieck Wilhelm	úředník	1884	Barmen	Zemřel 11.10.1916 v pruském polním rezervním lazaretu No.13, Reg. 394, ?
Polk Albert	kamnář	1889	Odry	Nezvěstný od prosince 1914
Polk Johann	vazač	1888	Odry	Nezvěstný od r.1914, Ivangorod / Ukr
Polk Josef	kamnář	1890	Odry	Padl 26.6.1917, Rusko
Polk Wilhelm	holič	1891	Odry	Nezvěstný od r.1918, Rusko
Richter Karl	sekretář	1887	Odry	Padl 1.12.1914, Dluzec / PL
Riedel Johann	stolař	1897	Odry	Nezvěstný od r.1916, ?
Roleder Anton	obuvník	1883	Odry	Zemřel 23.9.1919 na TBC
Roleder Ernst	pekař	1895	Odry	Padl 7.8.1916, Markow, Halič
Raska Josef	?	1882	Odry	Padl 10.10.1916, ?
Savinsky Josef	obuvník	1891	Odry	Nezvěstný od 22.6.1917, Rusko
Schartel Fritz	zámečnick	1899	Odry	Padl 31.10.1919, Itálie
Schilhab Cyrill	dělník	1870	Jindřichov	Zemřel 21.10.1917, Rusko
Schimek Methud	?	?	Berewitz	Nezvěstný od r.1917, Rusko
Scholz Emil	?	1896	Odry	Zemřel 3.2.1916, Čačak, Srbsko
Schönweitz August	dělník	1894	Odry	Zemřel 25.4.1915, Halič
Schusta Hermann	student	1897	Šumperk	Padl 26.11.1917, Severní Itálie
Seibert Franz	dělník	1880	Vítovka	Padl 26.8.1915, Severní Itálie
Sohr Rudolf	sedlář	1896	Bělotín	Nezvěstný od 4.7.1915, Rusko
Stach Adolf	dělník	1896	Odry	Zemřel 7.2.1918, Halič
Stach Ferdinand	pekař	1890	Odry	Zemřel na zranění 9.12.1914 ve Vídni
Struhala Josef	tkadlec	1896	Odry	Nezvěstný od 17.6.1918, Itálie
Sturm Albert	kapitán	1874	Odry	Padl roku 1914, Rusko
Teichmann Franz	tkadlec	1876	Odry	Padl 2.5.1915, Rusko

Jméno	Povolání	Rok narození	Místo narození	Poznámka
Teichmann Johann	obuvník	1882	Odry	Padl 25.6.1915, ?
Tempus Ernst	sládek	1890	Odry	Zemřel roku 1917, Rusko
Thiem Johann	řezník	1882	?	Zemřel roku 9.12.1921, Kroměříž
Till Alois	zámečnick	1896	Loučky	Zemřel roku 1921, ?
Titz Otto	kovář	1882	Dědřichov, Štenberk	Zemřel 9.3.1922, ?
Unger Adalbert	stolař	1866	Odry	Zemřel 16.10.1920, Odry
Unger Anton	student	1891	Odry	Zemřel 28.10.1918, Itálie
Unger Anton	student	1891	Odry	Zemřel 28.10.1918, Itálie
Unger Franz	řezník	1899	Odry	Zemřel 2.11.1918, Baden u Vídně
Unger Ferdinand	holič	1891	Odry	Nezvěstný od roku 1915, Rusko
Unger Johann	dělník	1875	Odry	Zemřel roku 1918, Albánie
Unger Josef	dělník	1894	Odry	Padl 4.6.1916, Bukovina
Wagner Josef	sluha	1883	Hrubá Voda, Hlubočky	Padl 10.5.1915, ?
Walzel Richard	dělník	1880	Tošovice	Padl roku 4.3.1915, ?
Walzel Richard	holič	1895	Odry	Zemřel 21.9.1921, Odry -TBC
Wanasky Anton	?	1884	Krnov	Zemřel 6.2.1916, inf. nemocnice, ?
Weinert Ferdinand	rolník	1883	Odry	Padl roku 1915, Rusko
Wesselsky Franz	nožíř	1883	Odry	Padl 8.7.1915, Piava, Itálie
Wesselsky Johann	nožíř	1895	Odry	Zemřel 9.12.1918, Opava
Wiche Ferdinand	tkadlec	1895	Odry	Padl 29.6.1915, Lublin, Polsko
Witt Josef	stavař na praxi	1899	Odry	Padl 8.6.1918, Itálie
Wladar Karl	učitel	1888	Odry	Padl 24.10.1914, Krzywoploty, Polsko
Wladar Wilhelm	holič	1899	Odry	Nezvěstný od 15.5.1915, Rusko
Zimmer Johann	holič	1893	Odry	Padl 26.6.1916, Gorice, Itálie
Zimmermann Emil	sazeč	1884	Görschen, Sachsen	Padl 11.4.1917, Vimy, Francie
Zwirner Franz	tkadlec	?	Dobešov	Nezvěstný od prosince roku 1914, ?

V průběhu dvou let zemřelo v oderské nadační nemocnici 10 vojáků – viz tabulka na str. 24.

Všichni zemřelí byli pohřbeni na oderském městském hřbitově ve společném hrobě v sekci hřbitova č. VI.

Muži evidovaní v Odrách byli při mobilizaci povoláváni především do Opavy, Olomouce a do Těšína. Seznam povolaných mužů se nám však nepodařilo dohledat, seznam oderských obětí (měli v Odrách domovské právo) se základními osobními údaji je uveden v tabulce na s. 26 až s. 29.

Převážná většina těchto obětí byla pohřbena na evropských bojištích. Sedmi z nich se však, zřejmě zásluhou jejich rodin, podařilo spočinout na hřbitově své domovské obce. Pafiltschek Rudolf – domobranec u náhradní roty 5. praporu polních myslivců, Maršálek Anton – četař domobraneckého pluku č. 15, Kurfirt Karel – vojenský pilot a Orawa Otto byli pohřbeni na neznámých místech oderského hřbitova.

Juchelka Alfréd, student medicíny – kadet, aspirant pěšího pluku č. 93 byl pohřben za půl roku od své smrti na bojišti v Haliči v sekci III oderského hřbitova, Martin Johann – poručík domobraneckého pěšího pluku č. 28 byl pohřben až za sedm měsíců od své

Odry 2014, hřbitov sekce III – hrob Johanna Martina (Foto autor).

smrti na bojišti v Haliči, rovněž v sekci III oderského hřbitova a Oth Johann – pěšák domobraneckého pluku č. 15 byl po svém skonu převezen z nemocnice řádu německých rytířů pro raněné ve Lvově do Oder a zde pohřben 8. ledna 1916 ve hřbitovní sekci VIII.

Odry 2014, hřbitov sekce III – hrob Alfréda Juchelky (Foto autor).

Dne 28. července 2014 byl odhalen na městském hřbitově v místě společného hrobu vojáků zemřelých v oderské nemocnici v letech 1914 až 1915 nový pomník obětem 1. světové války narozených a zemřelých v Odrách. Použití původního zrestaurovaného kříže zajišťuje kontinuitu tohoto pietního místa. Tak se po sto letech⁷ od svého úmrtí dostalo i oderským obětem Velké války veřejného uznání.

Použité prameny

BOEHM, Johann (1929): *Gedenkbuch der Stadt Odrau*. Odrau.
GILBET, Martin (1994): *First World War*. London. (český překlad, BB/art s. r. o., Praha, 2005).

NEDOROST, Libor (2014): *Češi v 1. světové válce*. 1., 2. a 3. díl. Libri Praha.
Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung, Folgen No. 62/1959, s. 10–11.
Heimatbrief der Stadt Odrau und Umgebung, Folgen 1976, s. 126–128.
Oderský zpravodaj, červenec 2014, Vlastivědné listy č. 92.
Oderský zpravodaj, srpen 2014, Vlastivědné listy č. 93.
Matrika zemřelých 1905–1932, Odry, ZA Opava, i. č. 11723, sig. Od I 41.

⁷ Na rozdíl od okolních obcí, nebyl po skončení 1. světové války v Odrách odhalen oderským obětem žádný pomník. Podle vzpomínek předsedy odborů Optimist Odry, a.s. – pana Hermana Stacha nepodporovala většina obyvatel výstavbu takového památníku. Jako důvod byly uváděny ještě nezahojené negativní vzpomínky na válku a navrhovalo se raději věnovat finanční prostředky na výstavbu chirurgického oddělení oderské nemocnice.

Odry 2014, hřbitov sekce VIII – hrob Johanna Otha (Foto autor).

Odry 2014, hřbitov sekce VI – nový pomník oderským obětem 1. světové války (Foto Radim Jarošek).

Obrázky a dobové fotografie bez uvedení autora – Archiv Muzejního spolku Rolleder – Odry, o. p. s. Další foto v barevné příloze.

K fotografii na titulní straně:

Když se v první světové válce začal projevovat nedostatek barevných kovů, přikročilo se k rekvírování a roztavování kostelních zvonů pro válečné potřeby. Dne 3. června 1916 byly v Odrách sňaty dva zvonů z věže farního kostela (oba odlil zvonář Stanke v Opavě) a jeden zvon ze hřbitovní kaple. Sejmutí zvonů provedl stavitel Schebesta z Opavy s několika vojáky.

O sejmutí prvních tří zvonů psal očitý svědek: „3. června 1916, v sobotu odpoledne o půldruhé, byly sňaty dva zvony z věže farního kostela. Sice nejmenší zvon, nazývaný „Hansel“ (Honzík) a dále největší, nazývaný „Sühnglocke“ (zvon Usmíření). Zvony byly spuštěny z lešení na povoz obchodníka s uhlím Brosche, taženým dvěma koňmi. Za zvonění zbylých zvonů byly zvony z farního kostela a z pohřební kaple odvezeny na nádraží. Věčná škoda tohoto pěkného zvonění, jakého široko daleko nebylo ke slyšení. Při odvážení zvonů nezůstalo jedno oko suché.“

Později byly sejmuty ještě další zvony. Celkem bylo v Odrách rekvírováno 7 zvonů: Z farního kostela čtyři zvony: velký zvon zvaný Sühnglocke – zvon Usmíření z roku 1789 o váze 875 kg, zvon zvaný Hansel – Honzík z roku 1790 o váze 135 kg, zvon mešní (Messglocke) z roku 1795 o váze 66 kg a zvon požární (Feuerglocke) z roku 1793 o váze 18,5 kg.

Ze hřbitovní kaple dva zvony: zvon o váze 41 kg a zvon z roku 1719 o váze 20 kg. Z nemocniční kaple jeden zvon sv. Dismase (pocházející z kaple městského žaláře) o váze 22,5 kg.

Památníky obětem Velké války na Libavsku

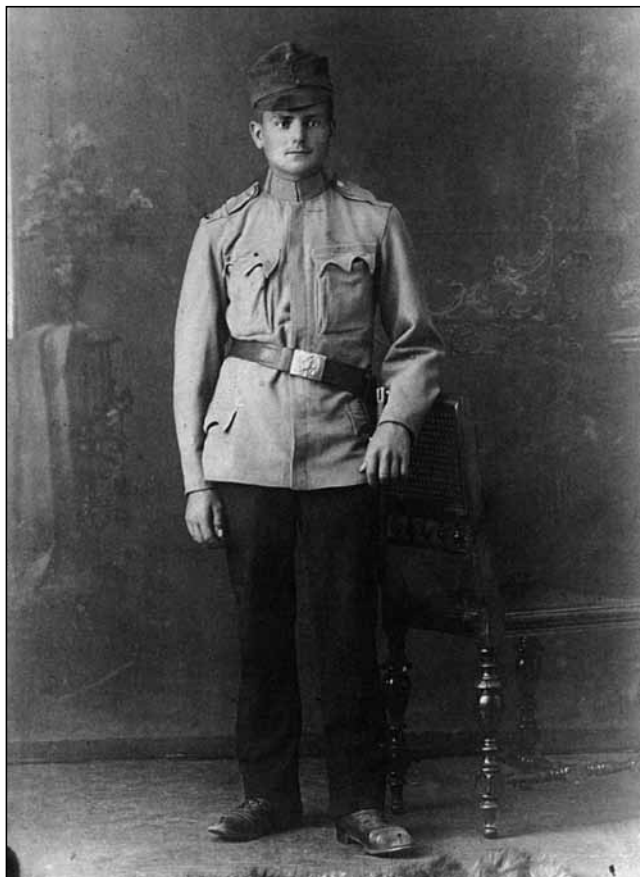
Jana Krejčová

Věnováno památce mého dědečka Emericha Gorky, který Velkou válku přežil.

Motto: Zachovej nám, Hospodine, císaře a naši zem ...

Úvod

Libavsko, resp. nyní vojenský újezd Libavá, prožívalo období první světové války podobně, jako tomu bylo i jinde na Moravě, úděl jeho obyvatel se začal výrazně lišit až po skončení druhé světové války. Po ní následovaly spíše psychické přípravy na odsunutí a potom již rozloučení. S osudem lidí jsou spjaty i osudy jejich domovů a tudíž i osudy pomníků,

Fotografie neznámého vojáka. Archiv autorky.

kteří Libavští zbudovali na památku mužů, kteří se z bojišť první světové války nevrátili. Vojenský újezd Libavá postupně zabral čtyřicet obcí,¹⁾ ze kterých byli vysídleni nejen původní obyvatelé, ale později z dvaceti sídel i ti, kteří přišli po nich, tj. dosídlenci.

Památníky svým padlým a pohřešovaným prokazatelně postavili němečtí obyvatelé **devatenácti libavských obcí**, a to na čestných místech tak, aby nejčastěji v podobě samostatně stojícího pomníku dominovaly okolnímu prostoru. Obvykle byla vybrána volná prostranství v centru obce poblíž kostela a školy, tedy vždy mimo hřbitovní areál.²⁾ Památníky byly většinou pojety jako kamenická práce, pouze v jednom případě šlo o monumentální sochařské dílo s heroickou figurální plastikou přesahující v tomto případě regionální význam (Rudoltovice), nebo také jen kamenná deska umístěná na venkovní zdi kaple (Heroltovice).³⁾

Nepodařilo se získat informace o existenci památníků v pěti obcích (Bělá, Čermná na Moravě, Heřmánky, Nové Oldřůvky a Zigartice), což je zhruba pětina z celkového počtu sídel. Snad tento nedostatek vyváží hodnota informací o památnících v jiných zde uvedených místech.

V mnohonárodnostní rakouské armádě za císaře pána a za vlast bojovali Němci, Maďaři, Češi, Slováci atd. Naši dědové a pradědové, čili i dědové a pradědové dnešních dosídlenců, v ní bojovali společně s muži, jejichž jména byla uvedena na libavských pomnících. Úctu si zaslouží všichni. Ovšem nové obyvatelé, kteří přicházeli na Libavou již v roce 1945, obecně popuzoval německý jazyk a německá symbolika památníků, což lze jen částečně pochopit a omluvit. Situace se vyvinula tak, že po odchodu původních německých obyvatel památníky sdílely osud opuštěných obcí, kostelů a hřbitovů. Ale přece jen se jeden pomník připomínající životy zmařené ve Velké válce v jedné z osídlených obcí **zachoval** (Kozlov). Druhý, a také poslední, stojí osamocen v polích na území bývalého Ranošova. Na obou se podepsali vandalové, čas a nezáměr nových obyvatel a kupodivu i armády. Přitom péči o válečné hroby upravuje

zákon č. 122/2004 Sb., o válečných hrobech a **pietních místech**, jehož účinnost vstoupila v platnost 1. července 2004. (Válečným hrobem je i pietní místo, kterým se rozumí pamětní deska, pomník, památník nebo obdobný symbol připomínající válečné události a jejich oběti.) Dokonce nedošlo ani k pokusu o

Poslední fotografie před rozloučením. Fotoatelier Bärn, Sig. Blaschke. Archiv autorky.

rekonstrukci některého ze zachovaných památníků ze strany původních obyvatel, což by bylo zajisté administrativně i jinak náročné. Na druhou stranu byly fragmenty libavských válečných pomníků využity při budování novodobých památníků na zaniklé obce (Smilov, Velká Střelná, Vojnovice), ve Staré Vodě byl válečný památník obnoven péčí skautů.

Můžeme konstatovat, že estetická stránka libavských památníků včetně typografické úpravy nápisů byla na dobré úrovni. Seznamy jmen padlých, zemřelých a nezvěstných mužů, vypsáné zlacenými (stříbrnými či bílými, podle druhu kamene) literami na broušených žulových a mramorových deskách, bývaly obvykle řazeny abecedně nebo chronologicky. Jejich život nejčastěji zhasl v Ruském Polsku, Halliči, Srbsku či v Itálii. Pokud nepadli, zemřeli na úplavici, zápal plic či tuberkulózu. Díky pomníkům alespoň na čas nezůstali anonymními oběťmi války. Libavské pomníky však ve velké většině již nestojí, původní obyvatelé byli, jak víme, odsunuti a jiní pamětníci, kteří by mohli objasnit jejich místo, míry, použité symboly či materiál nebo dokonce přiblížit způsob jejich ničení, již nežijí nebo, pokud šlo o vojáky Čs. lidové armády, jsou roztroušeni po republice.

Mnohé z památníků na Libavsku byly zajisté hodnotnými kamenickými pracemi, ale bohužel jen v pěti případech se podařilo zjistit jejich autorství (Jestřábí, Nepřívaz, Slavkov, Ranošov a Rudoltovice).

Pro jejich výzdobu používali kameníci celý rejstřík symbolů. Válečné symboly (meč, vojenská přilba, římská zbroj) bývaly kombinovány s vavřínovými věnci či snítkami, s řeckými písmeny alfa a omegou

Fotografie, K. u. k. Feldartillerieregiment Nr. 105, odesláno 7. 7. 1918. Archiv autorky.

(počátek a konec, v tomto případě života), znázorněním věčného ohně (věčný život či památka) nebo se symboly odvozenými z germánského posvátného stromu – dubu (listy, věnce).

Podle dochovaných fotografií můžeme u některých památníků na Libavsku jejich **výzdobu** popsat. Nejčastěji se užíval tlapatý kříž (též německý či Tatzekreuz), a to v devíti případech. Na území osídleném obyvatelstvem německé národnosti ho najdeme i na řadě hrobových pomníků a také na úmrtních lístcích. Tento kříž původně býval symbolem hrdinného boje pruského vojáka bez ohledu na jeho hodnost, za okupace byl sice zneužit, ale podnes zůstal znakem armády Spolkové republiky Německo. Obliba tlapatého kříže způsobila, že nejběžnější křesťanský symbol, jakým je latinský kříž, byl použit jen v jedné obci (Smilov). Druhým nejfrekventovanějším symbolem byl orel (síla, vítězství), známe ho ze šesti památníků. Meč-kříž spojuje symbol války a zároveň modlitby (na Libavsku v pěti případech). Méně se užívaly vavřínové a dubové listy a symbol osudu (koule).

Při budování památníků bývalo zvykem vložit do stavby schránku s dobovými dokumenty, nebylo to však pravidlem. V jednom z libavských pomníků byl při jeho likvidaci nalezen seznam padlých, který se díky poctivosti neznámé osoby zachoval (Slavkov). Do jestřabského pomníku byly zakoupeny šrapnely, které sloužily k uložení pamětních záznamů podobně, jako tomu bylo v Norberčanech, sousedících s vojenským újezdem.

Liebe Fini ... Hans. Odesláno 7. července 1918, razítko. K. u. k. Feldartillerieregiment Nr. 105. Archiv autorky.

Úmysl zřídit památník a angažování při jeho realizaci jistě napomohly vyrovnat se s důsledky těžkého válečného období. Prvním krokem bylo usnesení obecní rady, na kterou se se žádostmi o vybudování pomníku obracely i podpůrné spolky bývalých vojáků. Rada pak měla možnost své rozhodnutí o stavbě oznámit Zemskému úřadu pro podporu řemesel, který zprostředkoval kontakty se sochaři. Svou radou přispívala i církev, po celém území pracovali zkušení arcidiecézní konzervátoři, na které se mohli obracet místní kněží. V jiných případech bývaly na zhotovení památníků vypisovány soutěže, komise pak vybírala vítěze. Přípravné práce často zajišťoval místní okrašlovací spolek, v jiných případech to byly zvláštní výbory (tzv. Výbor pro zřízení památníku padlým). Financování bývalo hrazeno z rozpočtu obce, případné subvence a sbírek. Stávalo se, že nějaké finance zůstaly a byly použity na vydání pamětního spisu, odznaků apod., což ale nebyl libavský případ.⁴⁾

Dříve, než se započalo s vlastní **stavbou**, což se dělo s ohledem na neukončenou válku s jistým zpožděním, bývalo vybrané pietní místo prozatímně označováno prostými nízkými kříži z mladých březek (Stará Voda, nedaleký Domašov nad Bystřicí), později se užívaly i malé kovové tabulky se jmény a datem úmrtí. Motiv zmíněných březových křížků známe i z dobových pohlednic.

Mnohé rodiny se nechtěly vázat na rozhodnutí obce o zřízení památníku, nechtěly čekat anebo považovaly za vhodné a správné, postavit na svém pozemku svému padlému manželovi, synovi, otci apod. jeho vlastní památník. Míval podobu **kamenného kříže** s pamětním nápisem (Jestřabí, Nepřívaz, Stará Voda a Vojnovice). Nebyly ale nalezeny zprávy o pamětních deskách pořizovaných spolky jejich padlým členům (hasiči) a ani nebyly zjištěny památníky (kříže), které postavili váleční vysloužilci na poděkování za šťastný návrat z války, což jejich existenci nevylučuje.

Soudě podle nalezených pramenů patrně **první památník** obětem Velké války nechala na sledovaném území zřídit obecní rada ve Varhošti (odhalen 5. května 1920), poté v Jestřabí (31. července 1921) a následně ve Staré Vodě (7. srpna 1921). Poslední v řadě libavských obcí byly asi Vojnovice (1938).

S muži na frontě, s pořizováním památníků a vůbec s udržováním památky na ty, kteří se z války nevrátili, byl nejen na Libavsku úzce svázán **církevní život**. Na slavnost odhalení a žehnání postavených pomníků se vždy chystalo a dostavilo všechno obyvatelstvo, v některých případech se stanovil takový termín, aby se v jeden den konaly dvě akce. Tak tomu bylo v Jestřabí nebo na Svatém Kopečku u Olomouce, kde se v den odhalení památníku konal První sjezd rodáků (24. srpna 1930). Průběh slavnostního dne se v jednotlivých obcích příliš nelišil, a pokud je znám, je níže popsán. Postupně se stalo zvykem, že při jakýchkoliv slavnostech občané společně navštěvovali nejen kostel a hospodu,

*Zur lieben Erinnerung an unseren Urlaub. September 1918.
(Milou vzpomínku z naší dovolené. Zář 1918.) Archiv autorky.*

ale i hřbitov a pomník padlým, ke kterému se mnohdy odebírali seřazení v průvodu. Památníky byly místem, kterého si všichni vážili, místem, na které pokládali květiny v den výročí narození či úmrtí jednotlivých mužů či na den jejich svátku. Především však na svátek Všech věrných zemřelých 2. listopadu pomníky tonuly v záplavě věnců, květin a svíček.

Jak je známo, válečnou vřavu spustil **atentát** spáchaný na Františka Ferdinanda d' Este, arcivévodu a následníka rakousko-uherského trůnu 28. června 1914 v Sarajevu. Na mnoha místech byly za císařský manželský pár celebrovány slavnostní zádušní mše. Tak tomu bylo i 14. července 1914 ve Staré Vodě, mši svatou tehdy sloužili otcové piaristé za účasti celé obce a poutníků.⁹

O měsíc později byla vyhlášena válka, prvním dnem mobilizace se stal 1. srpen 1914. Někteří muži dostali rozkaz k odvodu, jiní zůstali v záloze. Pro jistotu mnozí před odchodem napsali poslední vůli. Ti, kteří byli povoláni do války, přistupovali ke svátostem před odjezdem na frontu především ve svých domácích kostelech, mši na rozloučenou sloužil 6. srpna 1914 v Olomouci na Horním náměstí arcibiskup František Bauer (žil 1841–1915). Nejen v kostelech, ale i na poutních místech, se za pár dnů konaly **pobožnosti za vojáky na bojišti**. Mše byly slouženy i bezprostředně před bitvou, vojáci k pobožnosti nastupovali již „v plné polní“.

Osmého září roku 1914 žádal nový papež Benedikt XV. vlády válčících zemí o ukončení války. Věřící vyzval, aby modlitbou jeho úmysl podpořili. Svou prosbu několikrát během trvání války zopakoval.⁹ Ke konání prosebných modliteb za mír vyzval duchovenstvo i lid také dekretem z 10. ledna 1915. Diecéze napomáhaly šíření modliteb např. jejich tiskem v kapesních formátech. Tak např. v prosinci roku 1915 vydala olomoucká konzistoř „Pobožnost křížové cesty v době války“.

Na Svatý Hostýn, místo navštěvované poutníky z Libavska, byla pořádána tzv. válečná pouť neprodleně, tj. 13. září 1914. Jistě tomu tak bylo i na jiných poutních místech. Poté, když muži již odjeli do války, přicházely o jejich život a zdraví prosit matky, manželky, sestry a děti, a to soukromě nebo v procesích.

Válkou se změnil svět. Z války domů se vraceli jiní muži, než jací tam odešli – zlo udělalo své. Mnozí z těch, kteří se vrátili, vykonali zase děkovnou pouť. Později, u příležitosti dvacátého výročí vypuknutí války, znovu přicházeli váleční vysloužilci na poutní místa po celé Evropě, aby poděkovali Bohu a Panně Marii za návrat a také vzpomněli těch, kteří padli. Děkovná pouť do Lurd se konala 24. září 1934, pro Svatý Hostýn byl zvolen svátek národního patrona sv. Václava, tedy 28. září 1934. Poutníci tam po slavnostní mši ještě uctili památku padlých a nezvěstných u svatohostýnského válečného památníku. Tehdy sloužil mši vojenský kaplan pplk. Němec,⁷ který nazval pomník padlých „pomníkem výstrahy a pomníkem lásky“. Nakonec i letos, v roce 100. výročí vypuknutí Velké války, se na mnoha místech naší země konaly u památníků či v kostelech pietní akce za padlé a za osoby tímto konfliktem postižené. Den válečných veteránů, tj. 11. listopad, kdy bylo podepsáno příměří, se u nás připomíná od roku 2001.

Olomoucká arcibiskupská kurie bezprostředně po mobilizaci vyhlásila mezi duchovenstvem **sbírku** na podporu vojáků bojujících a raněných a na podporu vdov a sirotků,⁹ která se od počátku setkala s uspokojivým výsledkem. Na druhou stranu byla církev a potažmo i věřící, nuceni vydat to, na co střežili dlouhá léta – zvony a varhanní píšťaly. Jedna za druhou byly vypisovány státní sbírky, v říjnu 1914 to byla první sbírka na úhradu válečných výloh, tzv. válečná půjčka, v budoucnosti ještě čtyřikrát zopakovaná. Jak se později ukázalo, mnoho obcí, farností, firem a osob na ni doplatilo, peníze se jim zpět nevrátily. Za účelem pořizování vojenské výzbroje byla v březnu roku 1915 vyhlášena sbírka kovů (mědi, zinku, mosazi atd.). Proto za jistých podmínek mohli faráři nabídnout i měděné kotle (kostelní bubny) a měděné rakve. Shromážděné předměty pak byly prohlédnuty zástupci vídeňské ústřední komise, aby se zabránilo zničení uměleckých nebo historických předmětů. Po dobrovolném odevzdání nepotřebných zlatých

Fotografie z ošetřovatelského kurzu. Archiv autorky.

a stříbrných předmětů domácnostmi následovala za mizivou kompenzací rekvizice zvonů a kovových varhanních píšťal. S těžkým srdcem se obyvatelé loučili především se starými zvonů, jejich sundávání mnohde doprovázel akt rozloučení.⁹⁾ Zrekvírované zvonů se shromažďovaly na brněnském vlakovém nádraží, před likvidací byly komisionálně prohlédnuty. Bývalo zvykem za zemřelé, a tudíž i za padlé, zvonit umíráčkem a možná se někde i stalo, že po rekvizici zvonů nebylo čím zvonit. Později bylo doporučeno vložit kompenzací za odevzdání zvonů do tzv. zvonového fondu, který měl být základem pro pořízení nových.

Povinnost odevzdat varhanní píšťaly byla ještě podvkrát ztížena, duchovní správci se odebrání bránili a opakovaně žádali o osvobození z této povinnosti. Uvedené sbírky byly iniciovány ministerstvem války, ministerstvem kultu a vyučování a nakonec i ministerstvem zeměbrany. V tak již těžké válečné době, plné hladu a bídy, se začaly zvyšovat některé daně. Ale přesto dokonce docházelo i k převozům padlých a uložení jejich ostatků do rodné země. Většina vojáků ovšem byla pohřbena do společných hrobů tam, kde jejich život vyhasl.

Olomoucká arcibiskupská konzistoř v listopadu 1916 považovala za vhodné, aby jména padlých s dalšími nutnými údaji byla zapsána na kamenné pamětní desky a jako jejich dodavatele doporučila c.k. společnost rakouského Stříbrného kříže.

K jejich upevnění na posvátném místě dala předem souhlas a vyzvala též ke stavbě „drahocennějších a umělecky stavěných“ kamenných památníků. A skutečně slovo kléru mělo na lid vliv a mnohé památníky byly vybudovány i s pomocí kněží.

Na přelomu října a listopadu roku 1917 se v celém Rakousku pořádaly sbírky a smuteční slavnosti ve prospěch válečných hrobů. Výbor pro pečování o válečné hroby prosil olomoucký ordinariát o podporu v ustavení místních výborů, které mají prodávat oficiální odznaky, pohlednice vojenských hřbitovů apod., z jejichž výnosů se budou vojenské hroby udržovat. Žádal také, aby na Dušičky zařídil konání zádušní bohoslužby za padlé ve všech kostelech. Olomoucký ordinariát ještě navíc uložil farním úřadům, aby ke smutečním bohoslužbám pozvaly civilní a vojenské úřady a školy. Všeobecný **Den válečných hrobů** byl zopakován i o rok později.

Konference rakouských biskupů již v roce 1917 začala připravovat klér na **mírový život**. Kněží měli pomáhat propuštěným vojákům po jejich návratu do běžného života (např. v zaměstnanosti), měli ochotně podávat rady a pomáhat při vymáhání podpor sirotkům, vdovám, nemocným a invalidům. V den, ve kterém se vyhlásí příměří, mají ještě večer konat večerní pobožnost s promluvou a chvalozpěvem Te Deum. Kostel měli za úkol slavnostně vyzdobit a pozvat na bohoslužbu obecní zastupitelstvo, spolky apod. A konečně se měli také připravit na konání smutečních bohoslužeb za padlé z jejich farnosti.

Římskokatolická církev se snažila starat také o duchovní potřeby italských válečných zajatců. V květnu roku 1918 zjišťovala jejich počet a rozmístěnost, aby pro ně mohla obstarat kněze. Tehdy také organizovala sbírku prádla pro vojáky vracející se z ruského zajetí a vyhlásila, že slavnost Božského Srdce Páně bude spojena s **prosebným dnem o mír v celé říši**. Státní správa zase připravovala zákony řešící způsoby, jak prohlásit nezvěstného za mrtvého. Válka skončila. A na počátku roku 1919 se začaly vracet zvonů, tedy ty, které nebyly dosud roztaveny.

Válka napáchala nejen škody na lidských životech a majetku, ale i škody morální. V nové mírové době začala mít římskokatolická církev problémy se stoupajícím počtem odpadlíků.

Toto vše předcházelo úmyslu zřídit válečným hrdinům památník. Olomoucká arcibiskupská kurie se v dobrém slova smyslu snažila, jak již bylo konstatováno, ovlivňovat vhodnost zamýšlených památníků. Např. v květnu 1919 upozornila farní úřady svým oběžníkem na to, aby byly obezřetné „vůči podnikům, které uniformním a továrnickým způsobem snaží se rozšiřovati pomníky a upomínky na padlé hrdiny, při nichž nepřihlíží se k povaze a vzhledu okolí v každém jednotlivém případě“. Rozhodně pořízení pamětní desky mělo předcházet vyjádření Zemského památkového ústavu nebo

pověřeného diecézního konzervátora. Farnosti byly upozorněny na brněnskou firmu s názvem „Pamětní deska“, která doporučovala farním úřadům umělecky bezcenné a k výzdobě stěn kostelů a hřbitovních zdí nevhodné desky. Naopak bylo doporučováno obrátit se na Umělecký odbor Akademie křesťanské v Praze.¹⁰ Na Libavsku nebyl nákup nevhodných desek prokázán.

Barnov

Vysoký štíhlý čtyřboký pomník z bílého kamene (mramoru?) směrem nahoru mírně konický, byl vztyčen na nižším podstavci, posazeném na tvarovaný sokl doplněný čedičovými valouny. Obě horní části byly opatřeny nápisovými deskami z černého mramoru či leštěné žuly. Ve vrcholu byl ukončen bíle lemovaným tlapatým křížem z černého kamene komponovaném na pozadí kruhu. Motiv německého kříže byl ještě jednou zopakován na vrchní desce nad textem: *Für Volk und Heimat 1914–1918 (Za lid a otčinu 1914–1918)*.¹¹ Pod ním je patrná rytina, snad znázorňující zlomený meč. Druhá deska, osazená na podstavci, nesla jména deseti padlých s rokem jejich úmrtí: *Gefallen (Padl) / jméno a rok / jméno a rok atd.* Jejich jména nemáme k dispozici, seznam padlých není možné rekonstruovat ani dle matriky zemřelých, neboť se nedochovala. Malý růžicový

Barnov. Foto archiv J. Machala.

Barnov. Foto J. Krejčová 2010.

trn z kovu umístěný na soklu byl patrně určen pro svíci nebo lampu. Pod ním byl nápis: *Errichtet am 11. Juni 1922 (Zřízeno 11. června 1922)*, částečně zakrytý dalšími valouny. Prostranství kolem pomníku odděloval od okolí nízký tyčkový plot.

Válečný pomník v Barnově byl postaven pod farním kostelem Všech svatých. Slavnostní žehnání se konalo 11. června 1922.¹² Ráno byla polní mše a kázání, v odpoledních hodinách se všichni sešli v kostele, odkud za doprovodu místní kapely šly vdovy, děti a další občané s hasiči a hudbou k památníku. Pomník, celý zahalený do černé látky, téměř do poloviny jeho výšky zakrývaly věnce a kytice zhotovené matkami padlých. Odhaloval ho předseda přípravného výboru a hlavní řečník Alois Kral. Slečna Rosa Romfeldová přednesla báseň a poté pomník požehnal místní farář P. Wilhelm Schwarz.¹³ Bylo to jeho první veřejné vystoupení. Školáci zazpívali píseň *Vater, ich rufe Dich (Otče, volám tě)*¹⁴ a pokračovalo se v projevech. Johann Beier ještě zahrál na křídlovku *Heilige Jungfrau, demutsvolle (Mladá žena plná pokory)*. Poté promluvil učitel Bruno Stanzel a po něm byl pomník starostou Robertem Kreuzerem odevzdán do péče obce.

Při srovnání fotografie z odhalení pomníku¹⁵ a pozdější fotografie z roku 1945¹⁶ je zřejmé, že oplocení se během třidvaceti let vyměnilo. Bylo přece samozřejmé, že po všech stránkách se pomníku musí věnovat patřičná péče.

Průvod k válečnému pomníku je zmíněn při příležitosti ukončení misí 30. listopadu 1923. Po slavnostní zádušní mši si tehdy přítomní vyslechli kázání na hřbitově a odtud se seřazení odebrali k pomníku.

Do dnešní doby se z pomníku zachovala základna, podstavec s nápisem o zřízení a korpus. Pro jeho rozměrnost s ním nelze manipulovat, tudíž není možné ověřit, zda zůstala i nápisová deska. Kámen zešedl a porostl mechem. Vysídlení němečtí občané

v novém domově pořídili padlým a pohřešovaným obou světových válek náhradní památník (pamětní desku).

Po vnější stránce byl barnovský památník podobný velkostřelenskému a na širším území i pomníku, který si v roce 1929 pořídila obec Německá Huzová (dnes zničený).

Druhá světová válka si vyžádala řadu obětí z řad barnovských mužů, přesný počet se ale nepodařilo dohledat.

Bělá

Bohužel o památníku v obci nemáme žádné zprávy. Rovněž se nepodařilo zjistit, zda někdo z případně narukovaných mužů padl. Matrika zemřelých ze sledovaných let se nedochovala, dochované archiválie se o památníku nezmiňují.

Počet obětí druhé světové války nebyl zjištěn.

Čermná na Moravě

O památníku padlým v první světové válce v Čermné na Moravě rovněž nic nevíme. Archivních pramenů je málo, žádný z nich se netýká ani případného pomníku ani obětí. Počet padlých nelze rekonstruovat dle záznamů v matrikách, protože matriky z této doby se nezachovaly. Neznáme ani počet obětí druhé světové války.

Heroltovice

Památník obětem první světové války v obci sice nebyl, nahrazovala ho však pamětní deska pořízená ve dvacátých letech minulého století k počtě šesti heroltovickým občanům.¹⁷⁾ Umístěna byla na pravé straně vchodu do kaple sv. Izidora podobně jako tomu bylo v sousední obci Trhavicích (nyní Norberčany-Trhavice). Nad dvouřádkovým textem, z něhož jsou čitelná jen slova *Opfer (Oběti)* a *Heimat (Domov)* byl vysekán tlapatý kříž. Celý nápis patrně zněl takto: *Die Opfer des Weltkrieges 1914–1918. Ehrt Dankbar die Heimat. (Oběti druhé světové války 1914–1918. S úctou vděčný domov.)* Níže byly ve dvou řadách podobenky padlých mužů se jménem a daty narození a úmrtí. Zcela dole byl další text, jehož znění neznáme.

Při odhalování desku patrně žehnal některý z duchovních z Města Libavé, kam Heroltovice farností patřily. Na fotografii¹⁸⁾ je mimo kněze zachycen i zástupce místních hasičů, snad desítka bíle oděných družiček a obyvatelé Heroltovic. Více zpráv o pamětní desce není, kaple byla demolována, seznam padlých není k dispozici, fond obce se s výjimkou katastrální mapy nedochoval. Proto není možné uvést ani počet obětí druhé světové války.

Heřmánky

Ani v případě Heřmánek nemáme zprávy o tom, jakou formou tato malá obec památku obětí první světové války uctila a zda vůbec bylo potřeba takovou úctu projevovat. Místní kaple zasvěcená sv.

Anně byla postavena až v roce 1928, podle fotografií lze s jistotou konstatovat, že na ní případná deska padlým nebyla.

Počet obětí druhé světové války, který rovněž neznáme, by nebylo v tomto případě s čím srovnávat.

Jestřabí

Asi čtyři metry vysoký památník padlým v první světové válce stával v blízkosti farního kostela Nejsvětější Trojice a budovy fary. Byl postaven mezi dva duby zasazené v roce 1898 na památku 50. výročí nastoupení císaře Františka Josefa I. na trůn. Památník patří do skupiny mohyl vzniklých navršením kamenných bloků a doplněných nápisovými deskami z leštěného kamene. V jestřabském případě rozměrnou mramorovou deskou se jmény jedenácti (dvanácti?) padlých a zemřelých mužů¹⁹⁾ a dvěma menšími nápisovými deskami. Podobné památníky zmíníme v Nepřívazi a ve Varhošti, v blízkém okolí, ale již mimo území Libavska připomeňme též neexistující pomníky např. v Moravském Berouně a Hartě.

Nápisu na desce památníku patrně odpovídá zápis v kronice: *Gewidmet den im Weltkrieg 1914–1918 gefallenen Helden aus der Gemeinde Habicht / Pratschke Adolf, 51 (č. p.), 23. 8. 1914 / Richter Stephan, 11, 22. 11. 1914 / Krätschmer Raimund, 15, 22. 6. 1915 / Polzer Johann, 22, 19. 7. 1915 / Wansner Franz, 2, 26. 5. 1916 / Pratschke Emanuel, 17, 21. 7. 1916 / Vatter Johann, 13, 17. 6. 1917 / Wansner Augustin, 55, 11. 8. 1918 / Krätschmer Johann, 15, 9. 9. 1918 / Schwarz Josef, 20, 16. 1. 1919 / Vater Richard, 13, 20. 10. 1919 / Errichtet von der Gemeinde Habicht im Jahre 1921. (Hrdinům padlým v první světové válce 1914–1918 věnuje obec Jestřabí, na konci: Zřídila obec Jestřabí v roce 1921.)* Návrh pomníku vypracoval místní učitel Vieweger, kameny pocházely z nedalekého lesa. Na vrcholu monumentu stál orel s rozevřenými křídly.

Desky na pomník dodala olomoucká firma J. L. Urban & Co. v ceně 1.200,- K. Dílna J. Mizery z Olomouce si účtovala za dodání plastiky orla z umělého kamene 1.600,- K, dalších 45,- K stály dělostřelecké šrapnely,²⁰⁾ latě a sloupky na plot a práce spojené se zhotovením plotu přišly na 500,- K, celkem tedy výdaje na pořízení pomníku činily 3.345,- korun.

Památníků podobného typu jako byl v Jestřabí, se vyskytoval větší počet, a to i na území Německa či Rakouska. V blízkém okolí býval podobný pomník s orlem ve vrcholu, např. ve Slavkově u Lipníku nad Bečvou (zničen za komunismu) nebo v Dětrichově nad Bystřicí (bohužel zničen až v nedávných letech, zachoval se jen korpus).

Slavnost spojená s odhalením pomníku začala již v sobotu 30. července 1921 o půl deváté večer, jak popisuje obecní kronikář, využívající jako pramen deník Josefa Enenkela. Obyvatelé a hasiče svolal hlas hasičské trubky, všichni se shromáždili

v předvečer slavnosti. Seřadil se průvod, první šli hasiči, za nimi družičky a nakonec obyvatelé. Cestou vsí je doprovázela hudba, v každém okně byly vidět hořící svíčky zapálené na počest padlých. Po obou stranách pomníku se postavila čestná stráž, tj. jezdci na koních Richard Felgenhauer a Josef Motzke. Kapela zahrála skladbu, která se obvykle hrála před bitvou, pak *Ich hatt' einen Kameraden* a píseň *Morgenrot (Ranní červánky)*. Žákyně Marie Mocke přednesla báseň *Der toten Soldaten (Mrtvý voják)*. Zvláštní ticho přerušovalo jen vzlykání. V klidné atmosféře toho dne všem připadalo, že zemřelí jsou s nimi. Pak ticho svým projevem přerušil Josef Enenkel.

Vlastního odhalení a žehnání, které začalo v neděli 31. července 1921 o půl deváté ráno slavnostní mší, se zúčastnilo všechno obyvatelstvo a množství lidí ze sousedních i vzdálenějších obcí. Slavnostní mši sloužil ThDr. Franz Linke, katecheta z Olomouce.²¹⁾ Při mši mu asistoval P. Šebestián Pavlíček,²²⁾ tehdy kaplan ve Velké Bystřici. Při odhalování byl s pomníku stržen černý přehoz, Dr. F. Linke pomník požehnal a pronesl slavnostní projev. Nato předseda výboru pro zřízení pomníku Josef Calábek předal monument do opatrování obce zastoupené Josefem Polzerem z č. p. 34, který krátce poděkoval. Poté následoval další program.

Během trvání války muselo narukovat celkem 95 jestřabských mužů ve věku od 19 do 48 let. Někteří z nich zemřeli v Rusku, Rumunsku, Haliči a dokonce v Albánii.

Památník zřízený obcí nebyl jediným místem v Jestřábí, věnovaným památce padlých. Během války a těsně po ní bylo v obci a okolí vztyčeno celkem pět křížů se vzpomínkou na Augustina Wansnera (polní kříž, postaven u mlýna – Grundmühle, žehnán 29. května 1921, zbudován rodinou Wansnerovou), další na památku Emanuela Pratschke (u cesty ke hřbitovu). Kříž nechala postavit také Aloisia Dörrich z č. p. 44 u cesty do Velké Střelné. Rovněž Franz Gröger z č. p. 67 společně s Faulhammerem z č. p. 29 zřídili kříž při cestě do Mrskles. Poslední kamenný kříž byl postaven na místě zvaném „Polzerova křížová louka“ a nahradil původní dřevěný kříž.

Když v roce 1915 vyhlásila Itálie válku Rakousko-Uhersku, muselo být evakuováno obyvatelstvo z jižních Tyrol (dnes území Itálie a několik rodin (Miorelli, Rosa a Vivari) našlo azyl v Jestřábí. Kronikář zaznamenal, že Italové měli jiný jídelníček, než Jestřabští. Ty udivovalo, že Italové jedli šneky a dokonce i konvalinky. Posledně Italové v okolí pobývali v sedmdesátých letech 19. století, kdy pracovali na železniční trati Olomouc – Bruntál jako odborníci na stavbu tunelů.

Ve druhé světové válce patrně 27 mužů padlo nebo jsou nezvěstní, dalších devět osob zemřelo na útrapy vysídlení.

Keprtovice

O keprtovickém památníku mnoho nevíme, jen snad to, že patrně stál po pravé straně rychty a měl podobu mohyly z balvanů s pamětní deskou. Vyjma bratrů Rauskolbů nebyla další jména padlých či zemřelých keprtovických občanů nalezena, až při procházení seznamu vojáků pohřbených na vojenském hřbitově v Olomouci-Černovíře.²³⁾ Tam je mezi pohřbenými uveden desátník Alois Kirchner z jednotky domobr. okres. vel. č. 13. Zemřel 7. prosince 1917 v epidemické záložní nemocnici na tuberkulosu plic, pohřben byl 9. prosince 1917 do hrobu č. 53 ve skupině L.

Zmínění Richard Rauskolb, dědic dědičné rychty v Keprtovicích a jeho bratr Josef, tehdy podplukovník ve Vídni, nezemřeli v boji, ale při chřipkové epidemii. Ze žalu nad ztrátou obou synů jejich otec hospodářství v Keprtovicích prodal.²⁴⁾

Keprtovice, výřez z pohlednice. Foto archiv J. Machala.

Kozlov

Památník byl zřízen v roce 1922. Vysoký obelisk na základně z hrubých kamenů byl ve vrcholu ukončen rozměrným orlem s rozpjatými křídly. Texty z kamenných desek vsazených do obelisku se nepodařilo dohledat. Z fotografie je ale čitelné, jak v reliéfu provedený meč na pozadí dubové a vavřínové větvičky protíná celou nápisovou desku a vynořuje se až dole nad soklem pomníku.²⁵⁾ Kompozice byla tak vymyšlená, že mezera mezi jmény padlých a jejich daty tvořila čepel meče. Nad nápisovými deskami pod nohama orlice svítil bílý tlapatý kříž na černém pozadí. Horní deska obsahovala třířádkový nápis a spodní deska na soklu dva řádky neznámého textu. Zcela u země je patrné místo, ve kterém byla vložena ještě jiná deska také s neznámým nápisem. Kolem pomníku byl postaven nízký tyčkový plot s vrátky a po stranách vysazeny smuteční břízy. Kamenickou firmu, která památník zhotovila, neznáme. Neznáme ani počet obětí.

Při svěcení a jistě i ve výroční dny býval po obvodu zdoben zelenou girlandou, která obtáčela celý pomník.²⁶⁾

Snad i vzhledem k tomu, že obec zůstala částečně zachována, nebyl pomník zcela zničen a odstraněn, i když se nachází ve značně zbledovaném

Kozlov, výřez z pohlednice. Foto archiv J. Machala.

Kozlov. Foto J. Krejčová 2011.

stavu – zachovala se pouze jeho spodní část s horním monolitem. Stojí v obci při cestě směřující k prameni Odry, obklopen smutečnými břízami, které jsou také v tristním stavu.

Na pamětní desce, kterou si kozlovští rodáci pořídili v novém domově, uvedli počet obyvatel v Kozlově v době vyhnání, počet osob padlých ve druhé světové válce (26), počet pohřešovaných mužů (18) a tři civilní osoby, které zahynuly v závěru války.²⁷⁾ Na oběti první světové války již nevzpomněli.

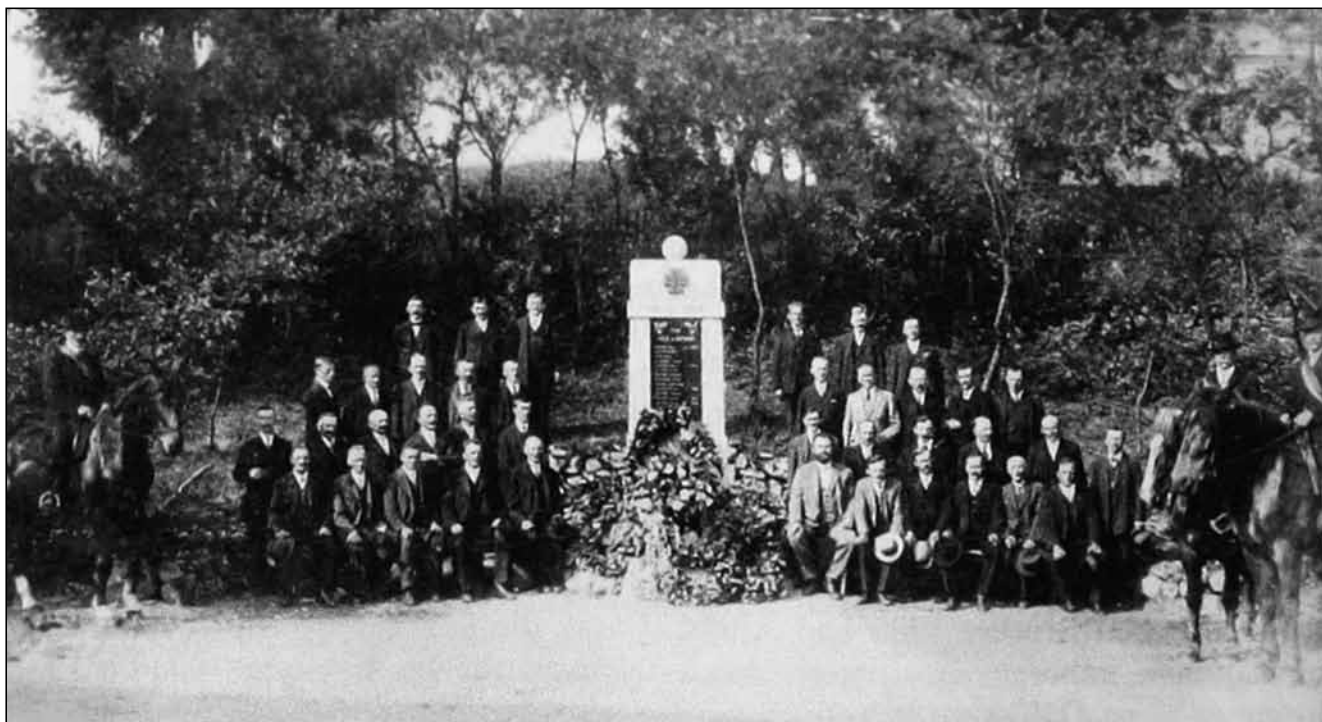
Luboměř pod Strážnou

V případě pomníku v Luboměř pod Strážnou se jednalo o kamenickou práci provedenou v bílém leštěném vápenci. Asi tři metry vysoký památník stál na podnoží tvořené patrně z navršených hrubých kamenů. V jeho střední části byla osazena černá mramorová tabule se jmény 19 padlých a pohřešovaných luboměřských mužů. Mezi nimi patrně byl také záznam o osudu luboměřského občana, zeměbranceckého pěšáka Josefa Polzera z jednotky pěšího pluku č. 54, zemřelého 26. února 1917 v posádkové nemocnici v Olomouci na zápal srdečních svalů a pohřbeného o dva dny později na vojenském hřbitově v Olomouci-Černovíře do hrobu č. 17 ve skupině H.²⁸⁾ V horní části pomníku byl umístěn německý kříž, zcela nahoře koule. Pomník byl zničen, zůstaly z něho jen nepatrné zbytky.

Památný den odhalení a žehnání čestného památníku padlým v první světové válce nastal až 22. června 1930. Pro jeho stavbu bylo již dříve vybráno místo v blízkosti obecního hostince. Slavnosti se zúčastnilo, jak jinak, i mnoho hostů z okolí. Bohužel bylo deštivé počasí, ale to se nakonec umoudřilo. V deset hodin dopoledne šel průvod z kostela k polnímu oltáři, který byl postaven u Willimkova domu. V čele šli vysloužilci, za nimi kráčel administrátor P. Wilhelm Schwarz nesoucí Nejsvětější svátost. Ten poté celebroid mši svatou. Samotné svěcení se konalo v odpoledních hodinách. Nejprve bylo v kostele svatě požehnání, pak smuteční pobožnost a teprve potom se seřazený průvod přesunul k pomníku. Kromě dětí a dívek oblečených v bílém bylo vidět bývalé vojáky, hasiče z Barnova a Luboměře a patrně všechny luboměřské občany. Po projevu Adolfa Grohmana pomník požehnal a několik vět pronesl P. Wilhelm Schwarz, kterého známe ze stejné slavnosti z Barnova. Další projevy přednesli ředitel školy Matzner z Heroltovic a tajemník Dreiseitel z Berouna. Zahrála kapela a k patě pomníku byly položeny věnce. Zástup pak procházel kolem pomníku a uctíval památku padlých. Program trval až do večera, lidé se bavili vystoupením oderských cvičenců.²⁹⁾ Památkou na slavnostní den zůstala fotografie zachycující pomník obložený věnci a 39 mužů sedících a stojících po jeho stranách a další muže se šerpami na koních.

Vybudování památníku předcházelo v roce 1924 pořízení zvonu pro luboměřský farní kostel Panny Marie Sněžné. Tento velký zvon s vyobrazením Nejsvětějšího Srdce Ježíšova a nápisem *Gewidmet den im Weltkrieg 1914–1918 Gefallenen Helden aus Liebenthal (Věnován památce padlých hrdinů z Luboměře ve světové válce 1914–1918)* byl ale paradoxně spolu s jiným zvonem 2. a 3. března válečného roku 1942 zabrán, odvezen a patrně i roztaven.

Z druhé světové války se domů nevrátili Johann Brauer z č. 27, Franz Polzer z č. 60, Josef Grohmann z č. 45 a Franz Kuhnert z č. 47.

Luboměř pod Strážnou. Foto archiv J. Machala.

Město Libavá

Město Libavá utrpělo značné ztráty na lidských životech. Na bojištích první světové války padlo a následkem těžkých zranění a válečných útrap zemřelo 99 libavských občanů. Libavský památník se později stal také místem připomínky 87 libavských občanů zahynulých během druhé světové války, 57 pohřešovaných a dalších osob zahynuvších při osvobozovacích bojích, následkem exploze apod.³⁰⁾

Památník byl vztyčen v levém rohu starého hřbitova za presbytářem farního kostela Povýšení sv. Kříže v roce 1922. Podstavec vysokého monumentu z bílého kamene, postaveného na malém umělém kopečku, nesl komolý jehlan s koulí po každé straně. Završen byl osmihranem se zakomponovaným německým křížem. Sokl byl patrně obložen deskami se jmény padlých na všech čtyřech stranách. Na jehlanu byl nápis: *Für / Volk / und / Heimat / 1914–1918 (Za lid a domov 1914–1918)*. Památník byl velmi podobný pomníku v Barnově, snad oba pocházely z jedné kamenické firmy, jejíž název bohužel nebyl zjištěn. Barnovský měl navíc nízký reliéf pod horním nápisem, v patě jehlanu neměl kamenné koule a samozřejmě se lišil jmény obětí.

Odhalení a žehnání pomníku se konalo v roce 1922, podrobnosti se nepodařilo zjistit.

Z Města Libavé máme ale informace týkající se života v zázemí. V tělocvičně libavské školy byl připraven v době od listopadu 1914 do 7. června 1915 lazaret pro 40 raněných. Ten byl po květnu 1915, kdy do války vstoupila Itálie, zrušen a škola se pro změnu musela připravit přijmout uprchlíky. Vyučování bylo přerušeno a ve škole bylo od 10. června ubytováno 410 uprchlíků z Istrie. Koncem

prosince byla pro výuku dětí chorvatských uprchlíků ve druhé základní škole uvolněna sborovna. Ještě ve školním roce 1916/1917 bylo žáků školy na 37 chorvatských dětí. Chorvaté se v počtu 250 osob do svých domovů mohli vrátit až 14. února 1916.³¹⁾

Město Libavá. Foto archiv J. Machala.

Milovany

Žulový pomník stál na vysoké umělé skalce a na dvou nízkých kamenných podstavcích. Spodní podstavec nesl nápisy: *Aus Dankbarer Erinnerung, / Gewidmet von der Gemeinde / Milbes (Na věčnou památku věnuje obec Milovany). Další podstavec nesl text: Ehren / die Kameraden, / die für die Heimat / das Leben gaben! (Ctěným kamarádům, kteří položili za otčinu život!).* Na tabuli z černého mramoru, vložené do středu pomníku, byla vypsána jména dvaceti čtyř mužů, kteří se z bojiště nevrátili a rok jejich smrti. V horní části oddělené žulovým předělem byl nápis: 1914–1918 a nahoře na černé mramorové desce byl vytesán tlapatý kříž. Monument byl završen plastikou orla s roztaženými křídly, který pařáty drží kouli – symbol osudu.³²⁾ Od okolního prostoru byl pomník oddělen nízkým tyčkovým plotem s brankou.

Z pomníků postavených na Libavsku milovanský pomník nejvíce připomíná někdejší pomník ve Smlově. Podobný stával též v Norberčanech, tj. v obci za hranicí vojenského újezdu Libavá.

Milovanský válečný pomník byl žehnán až na svatodušní pondělí v roce 1931. Snad tenkrát v Milovanech nebylo nikoho, kdo by se slavnosti nezúčastnil. Tehdy slavila raiffeisenka (kampelička) své 25. výročí, obě události byly tedy vzpomenuy společně, patrně část nákladů na oslavy i pokladna zaplatila. V předvečer, na svatodušní neděli, byl uspořádán průvod k památníku – šlo se s pochodněmi,

Milovany. Foto archiv J. Machala.

Milovany, žehnání pomníku. Foto archiv J. Machala.

kapela vyhrávala. U památníku se vypouštěly rakety a petardy. Ve sváteční pondělí za krásného počasí začala v osm hodin ráno mše s kázáním. Po ní se průvod odebral na hřbitov, kde po promluvě nejmenovaného kněze položil starosta Adolf Schwach ke hřbitovnímu kříži věnec s nápisem připomínajícím výročí raiffeisenky. Slavnost pokračovala v hostinci Willibalda Loserta. Odpoledne o půl druhé kapela vyhrávala zase u pomníku, kde byly seřazeny školní děti s vlaječkami. Proslov měli Sofie a Reinhold Pommorovi a poté byl pomník konečně odhalen. Následoval poněkud líbivý proslov poslance Hodiny a akt žehnání pomníku, přičemž mužský sbor pod vedením učitele Johanna Langerera zazpíval žalozpěv. Po vojenské písni *Ich hatt' einen Kameraden* byla slavnost ukončena. Někteří lidé ještě u pomníku postávali či popocházeli kolem. Den skončil zahradní slavností na usedlosti Pommerových.³³⁾

Památník žehnal 25. května 1931 libavský farář a budišovský děkan P. Karl Kolsdorf, jak vyplývá z jeho žádosti konzistoři o povolení k benedikci s polní mší, která se měla u pomníku sloužit.³⁴⁾

Ve druhé světové válce zahynulo či bylo pohřšováno 42 mužů, jejich jména již nebyla na pomník doplněna.

Nepřívaz

Nepřívazský válečný památník byl postaven na prostranství vpravo od kaple Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, resp. vedle tam již stojícího kamenného kříže. Byl tvořen vysokou umělou skalkou (ve vrcholu snad s orlem), do které byla zasazena deska se jmény mužů, kteří se z války nevrátili. Nízký plot s brankou odděloval památník od okolního prostoru.

Slavnost s polní mší obětovanou za padlé a s požeňáním se konala v neděli 5. srpna 1928 za velké účasti obyvatelstva. Mši sloužil a kázání měl P. Antonín Pospíšil,³⁵⁾ farář z Jestřabí, kam Nepřívaz farností patřila. Ráno byla sice obloha zatažena šedivými mraky, ale nakonec větřík mračna roztrhal a déšť vůbec nenastal a tak nepokazil slavnostní den, který obec připravovala celé měsíce. Po prvé se o povinnosti obce, zachovat památku padlých vybudováním válečného památníku, mluvilo na besedě 17. září 1927. Tehdy návrh přednesl Augustin Krätschmer a jeho výzva se setkala s pochopením. Spoluobčané se hlásili do výboru pro zřízení pomníku, který byl ještě téhož večera ustaven. Tvořili jej: Josef Pratschke (č. p. 4, předseda), Otto Polzer (č. p. 34, pokladník) a Augustin Krätschmer (č. p. 48, zapisovatel) a členové Josef Schenk (č. p. 38), Amand Krätschmer (č. p. 37), Rudolf Motzke (č. p. 18), Josef Polzer (č. p. 20), Josef Wagner (č. p. 41), Ferdinand Krätschmer (č. p. 22), Ferdinand Schwarz (č. p. 23), učitel Hans Beier, starosta Rudolf Jahn (č. p. 26), Emanuel Kluger (č. p. 27), Amand Morbitzer (č. p. 35) a Franz Richter (č. p. 1). V tomto složení výbor

okamžitě zahájil práci. Jako „stavební kameny“ byly vydány potvrzenky po 1,- koruně a v obci byla uspořádána sbírka. Vybraná částka ale nestačila pokrýt výlohy na stavbu byt jednoduchého pomníku. Další naděje byla vkládána do sbírky plánované při žehnání pomníku.

Bez ohledu na výši finančních prostředků práce pokračovaly. Stavební kámen byl skladován na dvoře jednoho z gruntů, odkud byl koňmi svážen na místo, které bylo pro pomník vybráno. Byl dohodnut nápis na pamětní desku a její provedení zadáno firmě Urban v Olomouci. Ta také mohly z kamenů postavit.

Už v šest hodin ráno začala hrát v blízkosti pomníku hudba budíček. Pozůstalí spolu se členy výboru pro postavení pomníku položili k pomníku výzdobu. To již u cest z obce byly vztyčeny vlajky a u zahaleného pomníku vlál smuteční prapor. V osm hodin se shromáždili výbor, družičky, hasičský sbor a hudba a za střelby z hmoždířů vítali cizí hosty a spolky. Konečně před devátou hodinou přijel také P. Antonín Pospíšil a v devět hodin se u hasičské zbrojnice seřadili do průvodu hasiči s pozůstalými a příbuznými padlých a také s družičkami. Průvod se za doprovodu smutečního pochodu vydal k pomníku, kolem kterého se už shromáždila většina ostatních spoluobčanů a větší počet cizích spolků, takže prostranství uprostřed obce bylo zcela zaplněno.

Velkým dojmem působil smuteční průvod, v němž bylo vidět vdovy po padlých s jejich osiřelými dětmi, jakož i s rodiči, sourozenci a dalšími příbuznými, všechny ve smutečních šatech, s věnci a kyticemi, které po příchodu k pomníku k němu položili.

U pomníku se seřadili dobrovolní hasiči s ostatními spolky a velitel hasičů pronesl projev ke svým padlým kamarádům, načež hasiči položili k pomníku svých kamarádů věnec. Pak zazněly povely *pozor!* a *k modlitbě!*, rány z hmoždířů, hasiči vzdali čest a trubač zatroubil třikrát skladbu *Odtroubeno*. Nakonec hudba zahrála píseň *Ich hatt' einen Kameraden*.

Pak farář požeňal pomník a sloužil polní mši svatou, při níž hudba přednesla Schubertovu *Deutsche Messe (Německou mši)*, kterou dodnes vyžadují rodáci při poutní mši svaté ve Staré Vodě. Vysloužilci v duchu vzpomínali na to, jak museli před náletem utíkat z polní mše, sloužené před bitvou a děkovali Bohu, že se z války šťastně vrátili. Po požeňání a odhalení pamětní desky se jmény padlých přistoupila k řečnickému pulstu vedle pomníku dcerka pana starosty Valerie Jahn a jasným hláskem přednesla báseň *Vojákovo rozloučení a hrob*. Návštěva byla hojná a vynesla takový výtěžek, že náklady na pomník, které se vyšplhaly na 4.000,- Kč, mohly být plně pokryty a ještě mohl být obci předán zbytek 700,- Kč na založení fondu pro péči o pomník a jeho údržbu.

Zápis o průběhu tohoto dne je posledním zápisem v kronice obce. Nepřívazský pomník byl postaven na památku těchto osob: Anton Kopp, zemřel 19. (20.?) 6. 1915 v I. nemocnici v Linci; Ferdinand Schenk, padl 23. 11. 1915; Josef Kluger, padl v Haliči 16. 12. 1915; Josef Raab, padl 31. (11.?) 3. 1916 rovněž v Haliči; Oswald Mader, padl u Dubna na západní Ukrajině 27. 5. 1916; Rudolf Pratschke, zemřel v nemocnici bez místa udání 26. 3. 1917; Augustin Kluger, zemřel v Zemské nemocnici ve Štýrském Hradci, jinde uvedeno, že padl 20. února 1917); Eduard Wagner, zemřel v Kremži 11. 9. 1918; Emil Wolf, zemřel 12. 10. 1918 u Benátek a Stephan Schwarz byl již od Vánoc roku 1914 nezvěstný.³⁶⁾ Jinde jsou uvedeni ještě Franz Losert (padl 8. října 1914), Josef Peter (padl u Budišova 4. ledna 1915), Franz Wolf (zemřel 15. srpna 1915), Adolf Polzer (padl 4. září 1915), Edmund Wolf (padl na frontě v roce 1917), Amand Mader (zemřel 19. května 1918 v dalekém Turkestánu) a Anton Heger, jehož datum úmrtí ani místo není vyplněno.

Celkem bylo na frontu posláno 77 mužů, dvěma nejmladším bylo sedmnáct let, dvojici nejstarších 49 let. Z bojů a zajetí se tedy patrně nevrátilo 17 mužů.

Také v Nepřívazi rodiče vztyčovali kříž na zbožnou památku syna, žehnutí takového polního kříže, založeného manžely Johannem a Annou Maderovými, se konalo 6. června 1920, připomínat měl jejich syna Oswalda.

Počet padlých, zemřelých a pohřešovaných, kteří se nevrátili z druhé světové války, nebyl zjištěn.

Nová Ves nad Odrou

Pomník zřízený na památku obětí první světové války stával před kostelem, bližší podrobnosti o něm nebylo možné zjistit, fond Archiv obce Nová Ves nad Odrou neexistuje. Bohužel neznáme ani počet obětí obou světových válek.

Nové Oldřůvky

O pomníku obětem první světové války v Nových Oldřůvkách nemáme žádné indicie. Bohužel neznáme počet padlých a pohřešovaných v první světové válce. V bojích druhé světové války zahynulo dvacet mužů.³⁷⁾

Olejovice

Památník obětem první světové války, postavený na podzim roku 1929, stával na horním konci vesnice mezi č. p. 23 (Alois Zink) a hasičskou zbrojnicí. Sestával z volně ložených oblých kamenů (umělé skalky), na kamenné desce v jeho středu byla uvedena jména osmi olejovických mužů, kteří se z bojů první světové války nevrátili. Kameny byly koňským povozem dovezeny z Roudného.³⁸⁾ Zkušený zedník kameny uspořádal a místo kolem bylo osázeno růžemi. Památník s prostorem

Olejovice. Foto archiv M. Valovič.

určeným pro květinovou výzdobu byl ohrazen laťovým plotem s brankou, před ním z obou stran byly vysazeny stromky. Při slavnostním proslovu promluvil ředitel měšťanské školy z Města Libavé.³⁹⁾

Do druhé světové války bylo povoláno třicet sedm mužů, z nich čtrnáct zahynulo, a to dva u Stalingradu a jeden u Leningradu.

Ranošov

Jediná obec na Libavsku, ve které nikdy nestál kostel. Zato u cesty z Kozlova do Slavkova dodnes stojí částečně zachovalý válečný památník. Jde o žulový pomník na nízké skalce z uměle navršeného lomového kamene s robustním podstavcem. Na čelní straně vysokého hranolového dříku ukončeného nízkou stanovou střechou s nápisem 1914–1918 je nízký reliéf meče na pozadí z vavřínových listů, po stranách byla uvedena jména sedmnácti obětí, tj. deseti padlých a sedmi pohřešovaných ze šestapadesáti do války povolovaných mužů. Původní text: *Stehst du an dieser Stelle hier, schenk auch ein Vaterunser mir, denk an mein Grab im Feindesland, im stillen Wald am Wegesrand (Pokud stojíš na tomto místě, věnuj mi Otčenáš a pomysli na můj hrob v nepřátelské zemi, ve ztichlém lese u cesty)* je odsekán, stejně jako dvouřádkový nápis pod reliéfem. Ve vrcholu pomníku se zachovala koule, symbol osudu, odstraněn z ní byl křížek, patrně kovový. Podobným způsobem nahoře ukončený pomník najdeme v Lomnici u Bruntálu. Před pomníkem byl původně umístěn také kamenný meč zatnutý do země (jako v Adolfovicích nebo Dolní Moravici na Rýmařovsku a jinde). Na soklu je památník datován do roku 1931, kamenickou práci odvedla firma Bena a Eichler z Vítkova.⁴⁰⁾

Žádost velkoujezdeckého faráře P. Františka Fučíka o povolení sloužení mše svaté při této příležitosti byla odsouhlasena konzistoří 31. července 1931.⁴¹⁾ Pomník byl slavnostně odhalen, požehnan a předán do obecní péče v neděli 16. srpna 1931. Zápis v kronice uvádí, že dopoledne tohoto svátečního dne nebylo zrovna pěkné počasí, ale odpoledne se udělalo krásně, takže na slavnost přišlo mnoho lidí.

Ranošov. Foto archiv J. Machala.

Ranošov. Foto J. Machala 2010.

Ve druhé světové válce ztratilo své životy dvanáct ranošovských mužů.

Rudoltovice

V letech 1913–1938 byl farářem v Rudoltovicích P. Štěpán Břečka.⁴²⁾ Právě on prosadil, aby byl rudoltovický památník obětem první světové války pojat netradičním způsobem, tj. se sochou sv. Archanděla Michaela – Vítěze. Pro stavbu pomníku

Rudoltovice. Foto archiv J. Machala.

bylo vybráno místo naproti kostela u obecní školy. Podstavec o čtvercové základně spočíval na dvou prostorných stupních, na vše bylo užito hrubého, ale opracovaného kamene. Nápisové desky byly

Rudoltovice. Foto archiv J. Machala.

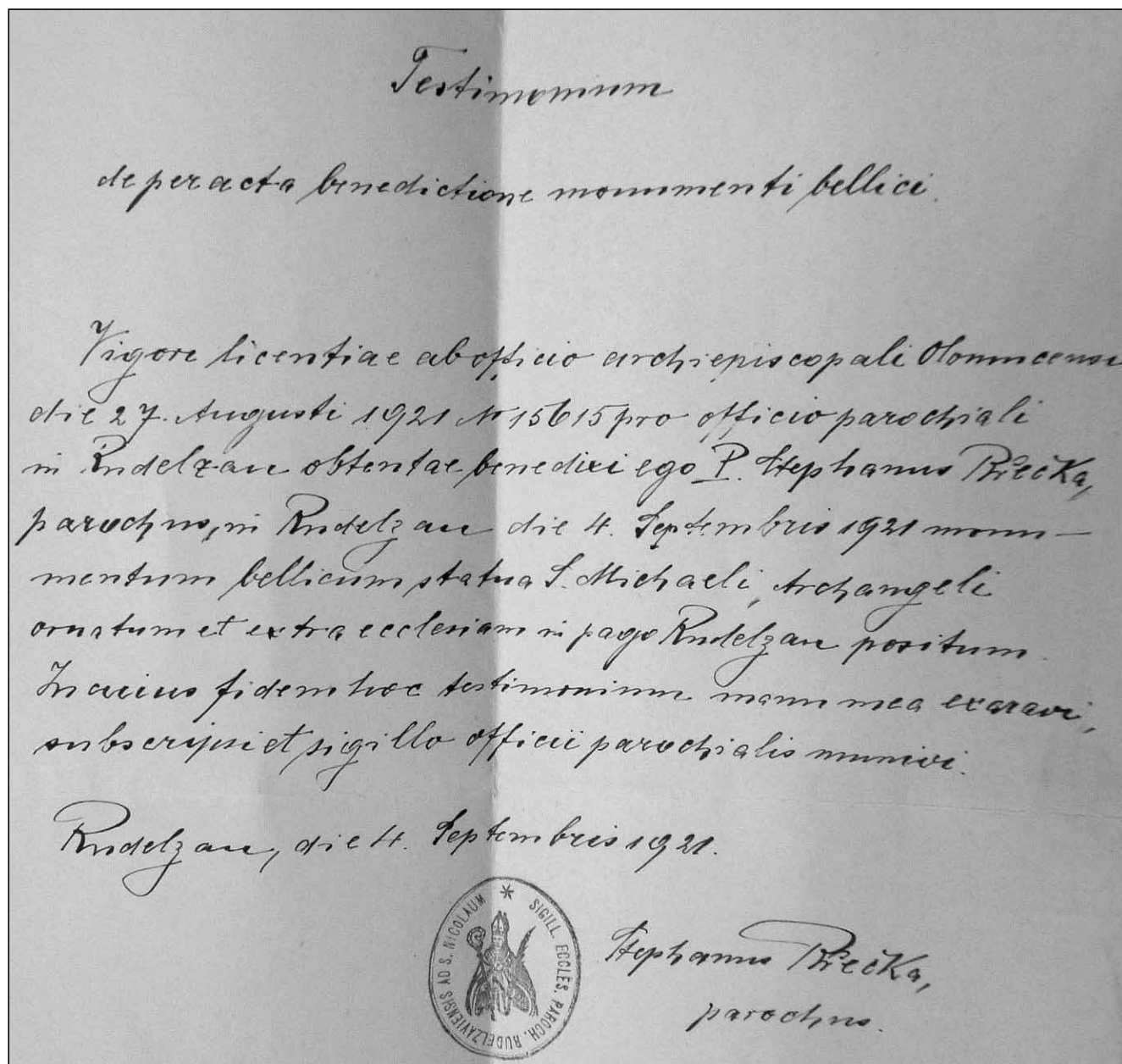
1892. Juli 16. 20	Joseph Mallener Olomouck	344.	Theodor Johann Joseph Maria	1	1	1	Theodor Mallener Bischof in Jager- dorf, August in Olomouc, Papa des Wilhelm Mallener Bischof in Olomouc, und Sophy Joh. Ferdinand Winterstei- ner, Bischof in Olomouc	Theresia, Tochter des Johann Bischof in Provau in Olomouc, und Sophy Galtner Barbara, Tochter Franz Hancussek Zimmermeister in Wopern.	Sofie L. G. G. G. W. G. G. K. G. G.	Prosa Olomouc K. G. G. W. G. G. K. G. G.
-------------------------	-----------------------------	------	--------------------------------------	---	---	---	---	---	--	--

T. Mallener, zápis v matrice narozených, Olomouc vnitřní město 1886–1895, inv. č. 5598, sign. O III 16.

osazeny nejméně ze tří stran podstavce.⁴³⁾ Na sochu a desky byl použit stejný kámen, tj. nejspíš bílý mramor. Socha okřídleného světce v sukničce a s helmou na hlavě, opírajícího se mečem o zem, působila svým námětem, zpracováním i nadživotní velikostí slavnostně a heroicky.

K realizaci byl pozván akad. sochař Theodor Mallener, zakládající člen uměleckého sdružení Kunststring (Vereinigung deutscher bildender Künstler in

der Tschechoslovakei, 1925) ve Vítkovicích, angažovaný rovněž ve Vereinigung bildender Künstler Schlesiens in Troppau. Zúčastnil se soutěže na válečný památník v Ostravě, kde ale neuspěl.⁴⁴⁾ O Kunststringu doplňuje informaci Ivo Habán: „Kunststring měl 17 členů. Sdružoval umělce převážně mladší generace působící v Ostravě nebo nedalekém okolí, z nichž ale někteří ze severní Moravy nepocházeli. Členy tohoto sdružení byli vedle

Rudoltsau, svědectví o žehnání pomníku. ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 6, karton 4930.

Theodora Mallenéra(!) malíři Leo Haas, Riko Mikeska, Paul Gebauer, Viktor Frank, Emil Spiegel, Josef Kurzawa, Josef Eberhard Karger, Karl Hruby, Karl Harrer, Dr. Otto Mlčoch, Salomon Salomonowitz, August Walter Müller, Rudolf Sokol, rakouská malířka a sochařka Dina Kuhn, původem z Nového Jičína, a sochařky Elfriede Tuma a Marta Schöpflin“.⁴⁵⁾

T. Mallener se narodil v Olomouci 16. června 1892 v Olomouci, č. p. 544, tj. Sokolská 38, staré č. 138, pokřtěn byl pokřtěn 20. června P. Josefem Matulou jako Theodor Johann Josef Maria. Jeho otec Theodor pocházel z Krnova, byl synem Wilhelma Mallenera z Olomouce a jeho manželky Sophie, dcery Ferdinanda Wintersteinera z Olomouce. Matka Theresia byla dcerou Johanna Biehaunka a jeho manželky Barbary, dcery Franze Hanauska.⁴⁶⁾ Sochař T. Mallener byl vysídlen, žil a pracoval v Bavorsku v Schwabmünchenu a tam také v roce 1978 zemřel.

Přesto, že T. Mallener nebyl neznámým nebo neplodným umělcem, z jeho díla se zachoval jen zlomek. Bohužel mizí i další jeho práce, např. na městském hřbitově v Opavě byla v létě roku 2008 odcizena busta Gustava Hertela, kterou Pavel Šopák označil za jediné Mallenerovo signované dílo.⁴⁷⁾ Před časem se na elektronické burze nabízela dvě Mallenerova díla (akt a plastika dítěte s levhartem). V muzeu v Schwabmünchenu je Mallener zastoupen patrně jen soškou koček a v libereckém muzeu mužským portrétem. Ještě připomeňme jeho nedochované dílo vytvořené pro kostel sv. Mikuláše v Rudoltovicích – oltářní sochu (sádra) Nejsvětějšího Srdce Ježíšova.

Pamětní desky v Rudoltovicích nesly jména třiceti čtyř zatím neznámých obětí, mezi nimiž byli i členové hasičského sboru.⁴⁸⁾ Podařilo se najít ještě jména dvou mužů zemřelých a pohřbených na vojenském hřbitově v Olomouci-Černovíře: Stefan Niesner, pěšák sloužící u pěšího pluku č. 54, zemřel 27. listopadu 1917 v epidemické záložní nemocnici na zápal plic, pohřben byl 29. listopadu 1917 do hrobu 41 ve skupině L. Gustav Scholz, sloužil u pluku polních myslivců č. 5, zemřel 8. června 1915 v olomoucké zemské nemocnici na zlomeninu lebky a otřes mozku, po tom, co se pokusil o sebevraždu. Byl uložen o dva dny později do hrobu ve skupině L, č. 194.⁴⁹⁾

P. Štěpán Břečka dostal 27. srpna 1921 od olomoucké konzistoře povolení pomník požehnat a sloužit polní mši.⁵⁰⁾ O vykonaném poslal konzistoři zprávu psanou latinsky: „Na základě povolení úřadu arcibiskupa olomouckého z 27. srpna 1921 č. 15.615 žehnal jsem ve farnosti rudoltovické, já P. Stephanus Břečka, farář v Rudoltovicích, 4. září 1921 válečný pomník se sochou sv. Michalea Archanděla, postavenou v obci, jak bylo dohodnuto“.⁵¹⁾

Z druhé světové války se nevrátilo 88 padlých a pohřešovaných mužů.⁵²⁾ Rudoltovičtí nezapomněli na

své padlé a v novém domově jim zřídili náhradní pamětní desku.

Slavkov

První světová válka poznamenala život i ve Slavkově, odkud muselo hned v srpnu 1914 narukovat asi třicet mužů ve věku 24 až 36 let.⁵³⁾

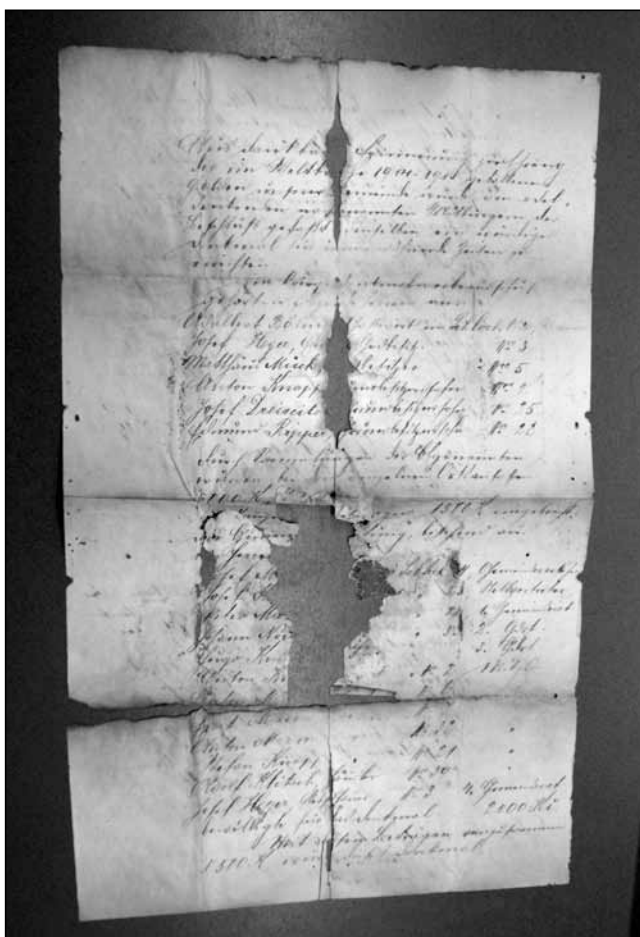
Na věčnou památku těch, kteří padli a zemřeli, postavila obec pomník. Dne 3. června 1923 ho žehnal P. Franz Blaschke z Bruntálu, který následně sloužil polní mši svatou pod lipami u Hegerova statku. Slavkovským farářem a přísluhujícím při mši byl P. Ignác Chytil.⁵⁴⁾

Vysoký pomník z černého mramoru ve vrcholu opatřený plastikou orla se složenými křídly, byl postaven před školou uprostřed ohradky z kamenných sloupků spojených dřevěným tyčkovým plotem. Kolem pomníku občané vysázeli keře růží. Nakonec, stejně jako i v jiných obcích na Libavsku, byla památka na padlé zničena.

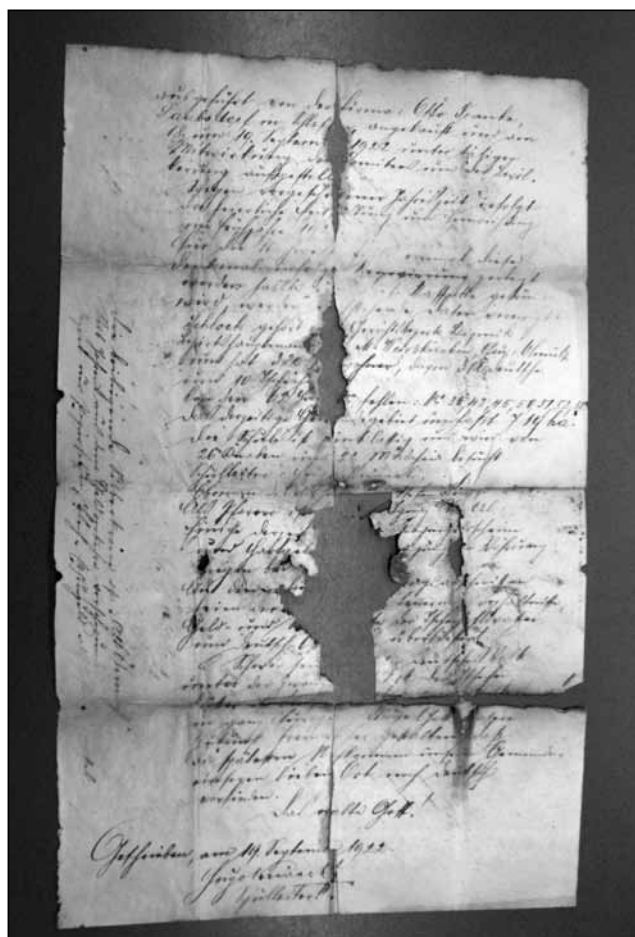
Jako první (9. června 1915) padl v Haliči Ernest Mann, dalším byl Florian Heger (syn Karoliny Heger). Dále následovali Johann Nowak z č. p. 33 (srpen 1914), Josef Mann z č. p. 34, Josef Schmied a Mathias Dreiseitl. Do října 1914 zemřeli Josef Dreiseitl, Reinhold Heger, Eduard Mann, Richard Ripper (zemřel na tyfus v polní nemocnici), Josef Richter, Franz Domes, Josef Ripper z č. p. 22, Johann Domes, Franz Hausner, Ernst Mann (zemřel 9. června 1915 v Galicii), Edmund Ripper z č. p. 22, Paul Schönweitz z č. p. 28, Matthäus Dreiseitl z č. p. 25, Johann Schwarz a Ernst Schmied. K polovině dubna 1915 přišli o život Johann Passinger, Johann Balhar, Josef Heger, k 15. květnu bylo hlášeno úmrtí Ferdinanda a Johanna Passingerových, k polovině října Josefa Zwespera, Josefa Passingera a Josefa Stixe. Patrně v květnu 1916 padl Sigmund Heger z č. p. 4, Anton Nowak z č. p. 33, Adalbert Schwarz, Johann Zwesper a Stephan Heiszig(?). Dne 19. srpna 1917 zahynul 43letý Julius Heger po zásahu granátem do hlavy. Jeho matka Franziska Heger na synovu památku darovala kostelu 660,- korun na pořízení nového mešního ornátu. V květnu 1918 padli další slavkovští muži, jejich jména nejsou ale z listiny, ze které informace čerpáme,⁵⁵⁾ čitelná. Poté si válka

Slavkov, výřez z pohlednice. Foto archiv J. Machala.

Listina vložená do pomníku ve Slavkově, 1. strana. SOka Olomouc, Archiv obce Slavkov, inv. č. 4.

Listina vložená do pomníku ve Slavkově, 2. strana. SOka Olomouc, Archiv obce Slavkov, inv. č. 4.

vzala život Johanna Hegera, majitele usedlosti č. p. 31 (zemřel 9. října 1918 v nemocnici v Haliči), Matthäuse Dreiseitla z č. p. 25 (zemřel ve svých 22 letech 7. října 1918 na malárii u Terstu), Ernesta Richtera (zemřel v Tyrolsku) a Hanse Hausnera zemřelého na malárii ve Vídni. Pak ještě v ruském zajetí ve Stavropolské gubernii na tyfus 10. ledna 1919 zemřel 24letý Josef Richter.

Po uzavření míru s Ruskem se z ruského zajetí vrátili dva vojáci: Paul Schönweitz a Anton Domes. Oba se ale po vyčerpání měsíční dovolené museli hlásit u svého praporu. Jiný mladý muž Reinhold Heger (jmenovec kněze, slavkovského rodáka), příslušník c. a k. Infanterie regiment č. 54, byl po třech letech služby v Rusku propuštěn domů na dovolenou. Nešťastnou náhodou však byl 23. března 1918 v Lipníku zachycen projíždějícím rychlíkem a usmrcen.

Na památník přispěli a o jeho stavbu se zasloužili mecenáši Adalbert Böhm (č. p. 20), Josef Heger (3), Matthias Mück (5), Anton Knopp (2), Josef Dreiseitel (25), Edmund Ripper (22). Z jejich sbírek bylo shromážděno pět tisíc korun. Dalšíh 1.500,- K bylo vybráno od ostatních obyvatel a obecní rada dodala zbývajících dva tisíce korun. Celkem tedy bylo sebráno 8.500,- korun.

Pomník byl zakoupen u firmy Otto Franke v Supí-kovicích⁵⁶) a postaven 18. a 19. září 1922 za účinné spolupráce výboru a obyvatelstva. Kvůli pokročilé roční době se mělo slavnostní odhalení pomníku konat až na jaře příštího roku. Kvůli nějaké opravě se ale musel rozebrat a teprve potom byla do něho vložena kazeta s listinou. K listině byly přidány vzorky tehdejší české i německé měny a jedna stará rakouská koruna. Na opravy pomníku padlým obec zřídila fond, uložený na vkladní knížce. Ta byla nalezena při obsazení obecního úřadu v polovině srpna roku 1945 tehdejším českým komisařem Františkem Kolářem, vklad tehdy činil 76,23 RM.⁵⁷) Tento revers byl ještě zmíněn o rok později při předávce kostela a fary. Později se pochopitelně stal zcela bezpředmětným.

Listinu 19. září 1922 sepsal učitel Hugo Knirsch. Konstatoval, že v obci ze 60 domů již nestojí domy č. p. 35, 42, 45, 50, 51, 52 a 55, že obec vlastní 719 ha a že jednotřídní školu navštěvuje 26 chlapců a 21 děvčat. Postěžoval si na velkou drahotu a podotkl, že Němcům se pod Čechy nedaří dobře. Nakonec vyjádřil naději, že potomci se budou mít lépe, což se nestalo.

K listině je přiložen lístek s tímto textem: *Obecní úřad Slavkov. Pamětní zápis uložený v základech pomníku padlých (přiloženy byly ještě dva výtisky*

německých novin z roku 1922 a 10 ks mincí); předáno (tj. do archivu) v červenci 1966 (viz č. jedn. OAO(?) 420/13-1966). Téměř úplně zničeno vlhkostí. Datum odevzdání odpovídá době druhého dosídlení obce, z čehož vyplývá, že památník byl úmyslně destrukován až v roce 1966, kdy se snad na místě, kde stál, jevila nutnost postavit raději užitečnou benzínovou pumpu.

Váleční uprchlíci ve Slavkově nejsou zmíněni, ale v zimě 1917/1918 pracovalo ve slavkovském lese patnáct ruských zajatců. Ubytovali je v hostinci na dědičné rychtě.

Slavkovští si náhradou za odevzdané zvony pořídili v roce 1929 nové, jejich první zvonění bylo určeno padlým a zemřelým v první světové válce.

Dodejme, že z druhé světové války se nevrátilo čtyřadvacet slavkovských mužů, třináct padlo a jedenáct zůstalo nezvěstnými. Jejich životy nemohly zachránit ani sbírky, které se v roce 1941 konaly nejen ve Slavkově. Tehdy se pro německé vojáky bojující na východní frontě sbíralo vlněné a kožené oblečení. Podobně tomu bylo i v průběhu první světové války, kdy pomáhaly i školní děti.

Smilov

Památník na zničenou rodnou obec zřídili rodáci v roce 1995 na místě pod bývalým farním kostelem sv. Jana Křtitele, resp. pod bývalou hřbitovní zdí, tj. tam, kde stával památník obětem první světové

Smilov. Foto archiv J. Machala.

Smilov, nový památník na obec. Foto J. Machala 2002.

války. Na stavbu novodobého památníku použili fragmentu válečného pomníku, tj. hranolového pís-kovcového monolitu s reliéfním festonem, do jehož středu byl umístěn plasticky pojatý německý kříž. Tuto část našli u sovětských vojenských baráků, tedy zhruba třicet metrů od místa, kde pomník stával. Na římsce fragmentu zůstal i původní nápis *Den Helden der Heimat (Hrdinům otčiny)*, nad ní původně bývala posazena polokoule o velkém průměru, na které stál orel s rozpjatými křídly. Pod zachovanou část, do mírně kónického těla pomníku, byla vložena černá mramorová deska se jmény padlých a pohřešovaných smilovských mužů, další nápisová deska s neznámým textem byla v základně pomníku. Po stranách stály na podstavcích zdobených meči-kříži a vavřínovými větvíčkami dvě vázy (ná-doby) s nápisy 1914 a 1918.⁵⁹⁾ K podstavci celého monumentu není možné se vyjádřit pro nedostatek dokumentačního materiálu.

Na bojišti první světové války zůstalo 26 smilovských mužů, šest jich zemřelo na zranění a nemoci v lazaretech a deset jich zůstalo nezvěstných. Celkem tedy byla na pomníku uvedena jména 42 obětí.⁵⁹⁾ Na fotografii pocházející z neznámého roku je dokumentována výzdoba při příležitosti nějaké slavnosti, kdy pod orlem je zavěšen květinový věnec. Před pomníkem stojí seřazeny bílé oděné družičky a ženy v černém, všechny držící kytice.⁶⁰⁾

Masivní podstavec současného památníku je pořízen z břidlicových desek, které se zachovaly ze hřbitovní zdi, celek je doplněn nápisovou deskou. Ta připomíná několik významných dat z dějin obce. Odhalení se konalo 30. června 1995, děkovnou řeč pronesl Karl Wenzel a památník požehnal P. Oldřich Máša, tehdy farář v Moravském Berouně.

Z druhé světové války se nevrátilo 45 mužů.⁶¹⁾

Smilov, velikonoční jízda u pomníku. Foto archiv J. Machala.

Stará Voda

Stará Voda jako prastaré poutní místo zaujímala mezi ostatními libavskými obcemi výjimečné postavení a proto se také její život odvíjel poněkud jinak. Ale předválečné a válečné události narušily běžné dny i tohoto místa. Hned 4. července 1914 sloužili otcové piaristé P. R. Veverka a P. A. Černý zádušní mši za zavražděný císařský manželský pár. Zpráva o vyhlášení mobilizace zase překvapila některé poutníky přímo ve Staré Vodě, jiná procesí zase na zpáteční cestě. Den 28. červenec byl totiž jedním z hlavních poutních dnů, ke sv. Anně Starovodské přicházela procesí z Kroměříže, Přerova, Svatého Kopečka aj. farností.

Počátkem ledna 1915 přišel do Staré Vody polský regiment domobrany č. 35 z Haliče, kněží pro ně konali zvláštní bohoslužbu s kázáním. Dne 7. února 1915 nařídil papež Benedikt X. ve všech kostelech modlitby za mír, tato tzv. papežská modlitba míru však byla zakázána úřady. Nové oddíly z Haliče dorazily do obce v květnu, ubytovaly se a v důsledku toho bylo až do 2. června zakázáno pořádat poutě. Obec se musela připravit na možnost vypuknutí nějakého infekčního onemocnění. Bylo rozhodnuto,

že pro takový případ měla jako špitál posloužit budova školy.⁶²⁾

Na první výročí zavraždění následníka trůnu a jeho manželky byla 28. června 1915 sloužena zádušní mše, další rekviem byla 27. listopadu 1916 (za 21. listopadu zemřelého císaře Františka Josefa I.) atd. První mši za vdovy a sirotky odsloužili piaristé 10. června 1916, zároveň se na tento účel uskutečnila i sbírka, zopakovaná 10. června 1917. Mezi tím se až do vzniku nové Československé republiky dalšími bohoslužbami připomínaly svátky a jmeniny jednotlivých členů císařské rodiny a samozřejmě se konalo slavné rekviem za zemřelého císaře Františka Josefa I.

Do Staré Vody došla první oznámení o padlých z obce v roce 1915. Potom 30. září 1916 došlo k další bolestivé ztrátě – odebrání tří zvonů a vzápětí i varhanních píšťal.

Na bojišti padlo sedm starovodských mužů, čtyři zemřeli v lazaretech a jeden byl pohřešován.⁶³⁾ Na obnoveném pomníku čteme tato jména: Dreiseitel Wilhelm * 28. 5. 1881 † 8. 8. 1918 Krakau (Krakov, 1) / Losert Alois * 16. 2. 1885 † 15. 5. 1915 Rusland (Rusko, 3) / Schramm Alois * 20. 9. 1891 † 11. 6. 1918 Rusland (5) / Senel Alois * 16. 6.

Zigartice. Použito na horní část novodobého pomníku ve Staré Vodě. Foto J. Krejčová 2010.

Stará Voda. Pomník Josefu Paulerovi. Foto J. Machala 2014.

1896 † 3. 1. 1917 Russland (v Tulské gubernii, tj. jižně od Moskvy, 21) / Pauler Josef * 22. 10. 1883 † 16. 6. 1915 gefallen (padl, 26) / Rosmanitz Josef * 6. 6. 1876 † 1918 Italien (41) / Losert Johann * 25. 2. 1873 † 15. 9. 1915 Russland (Volyně, 44) / Schiffner Karl * 15. 12. 1876 † 16. 6. 1916 Polen (Polsko, Lublin, 46) / Stanzel Alois * 3. 6. 1873 † August 1916 Karpaten (Karpaty, 47) / Mück Alois * 28. 9. 1878 † 1. 5. 1918 Krakau (Rusko?, 48) / Beisel Leopold * 3. 11. 1874 † 5. 9. 1915 Russland (56) / Kühnel Rudolf * (neuveveno) † 19. 11. 1914 Welbronn (neznámé místo, 60). Jména nejsou seřazena ani podle data narození či úmrtí a ani podle abecedy. V závorce doplňujeme na pomníku neuvedená popisná čísla jejich domovů a případné dodatky. Na desce u paty památníku je nápis: *Gewidmet / von den dankschuldigen / Mitbürgern (S díky věnováno vděčnými spoluobčany).*

Když se obec rozhodla zřídit toto pietní místo,⁶⁴ vybrala prostor poblíž dnešní silnice z Města Libavé do Budišova nad Budišovkou (tj. v centru obce, ale ne v blízkosti kostela). Zároveň se zavázala udržovat ho na své náklady. Monolit z bílého mramoru byl vztyčen na podezdívce z hrubých valounů. Na desce z černého mramoru byla vypsána jména obětí, vrchol byl ukončen černým německým křížem na nízkém podstavci s letopočty 1914–1918, tabule na soklu nesla nápis uvedený výše. Starovodský památník se v jednom detailu lišil od ostatních – širší základu zdobily po stranách dekorativní věnečky(?), v jiných místech se nic takového neužívalo (až např. v Kopřivné na Šumpersku). Před pomníkem byly symbolické hroby, do nich zasazené křížky z březového dřeva a kolem nízký živý plot.

O obvyklé povolení k žehnání památníku prosil P. R. Veverka olomouckou konzistoř 1. července 1921. Jeho korpus jednoduchého tvaru měl být zhotoven z mramoru. Oznamoval také, že obec se zavázala udržovat pomník na obecní náklady.⁶⁵

Slavnostní odhalení památníku, který měl připomínat padlé a pohřešované, se ve Staré Vodě konalo v neděli 7. srpna 1921. Dopoledne sloužil mši s asistencí P. W. Schwarz, starovodský rodák,

odpoledne po požehnání se vydal průvod s družičkami, zpěvačkou a pozůstalými, které následovali hasiči místní i z okolí a všechno obyvatelstvo, ke kterému se přidali hosté ze sousedních obcí, k památníku. Slavnost projevem začal Franz Seidler z Města Libavé, poté následovalo odhalení a žehnání, které provedl P. W. Schwarz. Zatímco družičky kladly k pomníku květiny, kostelní sbor v doprovodu kapely zpíval. Na závěr předal Adolf Losert pomník do péče obce.⁶⁶

V roce 2010 byla střední, asi půltunová část pomníku nalezena skauty v blízkosti dnešní odbočky z okresní komunikace ke kostelu. Kamenný blok skauti přemístili, doplnili ho o fragmenty pomníků dovezených ze hřbitova v Zigarticích, objednali

Stará Voda, novodobý pomník. Foto J. Krejčová 2011.

zhotovení nápisových desek (Kamenictví Brückner v Olomouci) a kompletaci (Kamenictví Drábek v Daskabátě) a zjistili údaje o obětech. Práce byla dokončena 11. července 2011. Pomník se sice skládá z několika druhů kamene a nesourodých prvků, ale účel byl splněn. Kolem pomníku jsou rozmístěny schodišťové stupně z bývalé obecné školy, v jejíž blízkosti nový památník našel své místo. Latinský kříž mezi oběma letopočty je součástí fragmentu ze Zigartic a byl využit mezi letopočty jako dělicí prvek.

V srpnu 2014 byla autorka upozorněna neznámým mužem na povalený kamenný kříž, nacházející se v horní části bývalé obce. Objekt potom na její žádost dohledal a odkryl Jindřich Machala. Kříž, nyní již bez vrcholu, byl vztyčen na památku Josefa Paulera, padlého 16. června 1915 za císaře a vlast v Rusku u Kolomenskoje(?), bydlícího v č. p. 26. Nápis na korpusu pomníku lze rekonstruovat takto: *Herr Gott. Hör unser flehn gib ein frohes Wiedersehen schenk des Himmels freuden allen die im kampf sind gefallen. (Pane Bože, vyslyš naši prosbu, abychom se mohli všichni těšit na šťastné shledání na nebesích s těmi, kteří padli v bitvě).* Portrétní fotografie vložená do jamky s rámečkem se nedochovala. Pomník padlému J. Paulerovi postavila na své náklady rodina, jeho jméno je rovněž v seznamu na obecním válečném památníku.

I když se po skončení druhé světové války počítalo se zapsáním jmen nových válečných obětí, nakonec z časových důvodů již nebyla instalována nová deska s údaji o pětadvaceti mužích, kteří se nevrátili z druhé světové války.⁶⁷⁾ Nejstarší z nich se narodil roku 1896, nejmladšímu bylo 19 let, nejvíce jich padlo v Sovětském svazu.

Varhošť

O podobě památníku ve Varhošti nic konkrétního nevíme, ale z jestřabské farní kroniky známe jména obětí Velké války, tj. pohřbovaných Josefa Mücka (od 23. 10. 1914), Winzenze Hausnera (od 18. 11. 1914), Johanna Pratschkeho (od 7. 8. 1916), Eduarda Mücka (od roku 1916), padlého Josefa Pratschkeho (19. 6. 1915) a na útrapy války zemřelého Adolfa Himmera (31. 7. 1918 na tyfus v epidemiologické nemocnici v Novoledu v Itálii, poblíž Vicenzy).⁶⁸⁾ Osud posledního muže, pěšáka z jednotky domobrany (okr. vel. č. 13) Josefa Wagnera je ověřen v seznamu pohřbených na černovířském hřbitově.⁶⁹⁾ Zemřel v zeměbranecké nemocnici v Olomouci již po skončení války 29. listopadu 1918 na zánět plic, pohřben byl 1. prosince do hrobu č. 129 ve skupině F III. Válka si vyžádala z Varhoště celkem sedm obětí.

Pomník byl slavnostně žehnán 5. května 1920, samozřejmě podle obvyklého zvyku slavnosti předcházela polní mše a kázání.⁷⁰⁾

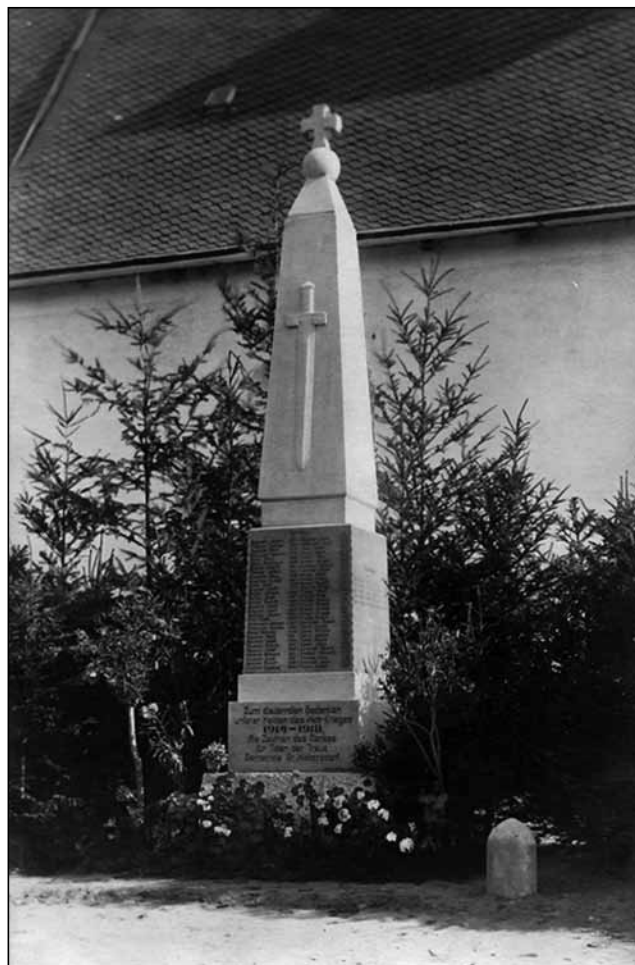
Z druhé světové války se nevrátilo 19 mužů, další tři osoby zemřely na následky odsunu.⁷¹⁾

Varhošť. Foto archiv J. Machala.

Velká Střelná

Velkostřelenský válečný památník o výšce asi pěti metrů, byl zbudován po levé straně lodi kostela blíže k jeho presbytáři. Po jeho pravé straně stál pomník věnovaný poslanci Říšského sněmu Hansi Kudlichovi (původně se sochou císaře Josefa II.). Památník měl tvar stély, na jejímž vrcholu byl na kouli posazen německý kříž. Čestnou horní část vyplňoval reliéf meče, jehož špička směřovala k desce se jmény obětí, osazenou níže. Jen podle nečitelných řádků na fotografii můžeme počet obětí

Velká Střelná. Foto archiv M. Valovič.

odhadnout na přibližně šedesát. Deska s hlavním textem byla umístěna na soklu, z nápisu lze přečíst: *Zum ... Gedenken / unseren Helden des Welt Krieger / 1914–1918 / am ... / für ... / Gemeinde Gr. Waltersdorf.* Z fotodokumentace je patrná dvojitá úprava okolí, jedna s květinami a patrně pozdější se zděnými sloupky a laťovým plotem. Z nedostatku archivního materiálu se více o něm, ani o obětech první světové války bohužel nepodařilo zjistit. Zcela určitě mezi ně patřil pěšák Jan(!) Riedel z jednotky zeměbranců (okr. vel. č. 13, setn. pro hlídky), který zemřel 27. prosince 1917 v epidemické záložní nemocnici na srdeční vadu a byl pohřben 29. prosince 1917 na černovířském hřbitově do hrobu 119 ve skupině M.⁷²⁾

Z památníku se zachovala jen základna, v roce 1993 byla nadstavěna a dnes v podobě Božích muk připomíná zaniklou obec. Tento novodobý památník byl slavnostně odhalen a požehnan za účasti rodáků byl 3. října 1993. Památník pocházející snad ze stejné dílny jako ten velkostřelenský, můžeme vidět v Lomnici u Rýmařova.

Jen krátce bývalo ve Velké Střelné vzpomenu 96 padlých a 86 nezvěstných mužů – obětí druhé světové války.⁷³⁾

Vojnovice

Vojnovický památník se vymykal obvyklému způsobu pojetí válečných památníků – tvořil ho

Vojnovice. Foto archiv J. Machala.

Vojnovice. Foto J. Machala 2006.

rozměrný přírodní žulový kámen (tzv. Čertův kámen), do kterého byla vložena nápisová deska. Kámen byl šest metrů vysoký a dva metry široký, jeho hmotnost se odhaduje asi na deset tun. Z Kamenného kopce (Steinbergu), vzdáleného severně od obce asi dva kilometry, ho na místo odtáhlo osm párů koní za pomoci téměř všech mužů ze vsi.⁷⁴⁾ Podobně postupovali v roce 1922 v Šumperku. Kámen vylomený v městském lomu dopravovali na voze taženém šesti páry koní do Schillerova parku (dnešních Jiráskových sadů).

Hlášení o padlých přicházela postupně. Patrně první obětí z Vojnovic byl Alois Gromes, proto se na svátek Všech svatých roku 1916 ve Vojnovicích žehnal kříž věnovaný jeho památce.⁷⁵⁾ Kříž žehnaný 2. prosince 1917 měl připomínat památku v zajetí zemřelého Josefa Potsche.⁷⁶⁾ Celkový počet obětí z řad vojnovických mužů, které si vyžádala první světová válka, se nepodařilo zjistit, fond Archiv obce Vojnovice neexistuje, nedochovaly se ani matriky z válečného období.

Vojnovický památník měl ještě jednu zvláštnost – byl postaven v roce 1938, tedy jako poslední v řadě obcí na Libavsku. A protože se kámen zachoval, posloužil pro novodobý památník obce, zřízený rodáky roku 1997. Za tím účelem byl opatřen sekáným nápisem *Vojnovice / Kriegsdorf / 1458 – 1946 / 1996* a jednoduchou rytou kresbou kostela z pohledu od jihu. Žehnan byl na pietní slavnosti 27. července 1997.

Ve druhé světové válce muselo na frontu 44 mužů, sedmnáct se jich nevrátilo.

Zigartice

Další, ale již poslední libavská obec, o jejímž památníku, jeho odhalení a o obětech obou válek se prozatím nepodařilo nic objasnit. Také zde bádání komplikuje nedostatek archivních materiálů. Dva dochované fragmenty hřbových pomníků ze zigartického hřbitova byly skauty využity pro doplnění korpusu válečného památníku ve Staré Vodě.

Poznámky

- 1) Krejčová 2007.
- 2) ThDr. Josefem Kachníkem, olomouckým profesorem teologické fakulty, bylo doporučováno využít jako památníků i hřbitovní kříž, viz Kachník 1923, 174.
- 3) Ze sudetoněmeckého prostředí známe i jiná pojetí, např. v Ludvíkově u Vrbna byla jako vzpomínka na padlé postavena kaple. V blízkém okolí Libavska máme několik válečných a mírových památníků, které svou monumentálností přesahují ostatní: mauzoleum jihoslovanských vojáků v Bezručových sadech v Olomouci, vojenský hřbitov v Olomouci-Černoviře, vojenské mauzoleum na hřbitově v Hranicích (1937), kostel sv. Hedviky Slezské v Opavě, nebo tzv. památník osvobození z roku 1921 na kopci Hradisku ve Velkém Týnci.
- 4) Např. v Kravařích (pamětní spisek), Jeseníku (pamětní spisek, odznak; Indra 2014, 40).
- 5) P. Raymund Veverka, SchP, farář ve Staré Vodě, narozen 8. července (srpna?) 1869, profese a ordinován 1898, zemřel 13. listopadu 1935. – P. Achác Černý, SchP, kaplan ve Staré Vodě, narozen 1870 v Milíně (Čechy), profese a ordinován 1900, datum úmrtí nezjištěno.
- 6) Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis 1914, č. 8.
- 7) P. pplk. Němec, podrobnosti nezjištěny, patrně kněz z jiné diecéze. – Hlasy svatohostýnské, r. XXX, listopad 1934, č. 11, s. 174.
- 8) Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis, 1914, č. 7. – Sbíрка zopakována v roce 1917 a 1918.
- 9) Rekvizice se znovu opakovala v průběhu druhé světové války. Takto způsobené škody původní obyvatelé Libavska již nestačili napravit.
- 10) Kachník 1923, 174.
- 11) Časté znění nápisu na pomnících padlým v první světové válce, které se užívalo na pomnících padlým ve druhé světové válce v obměněné formě: *Für Führer, Volk und Reich*. – Krejčová 2008, 1, 43.
- 12) Gedenk-Buch 1986, 24. I dále. Fotografie ze slavnosti odhalení viz Bärner Ländchen 1996, 203.
- 13) P. Wilhelm Schwarz, farář v Barnově v době od 1. června 1922 do roku 1946. Rodák z blízké Staré Vody (6. srpna 1887), na kněze byl vysvěcen 5. července 1911, primiční mši svatou měl samozřejmě ve svém rodišti a tam také do roku 1913 působil jako kooperátor. Poté postupně spravoval Vysokou, Klokočov a Vítkov. Barnov byl jeho poslední farností u nás a on byl posledním barnovským farářem, po odsunu působil v diecézi Rottenburg. Zemřel v roce 1976 ve věku 89 let v Německu.
- 14) Při odhalování pomníků se tato píseň zpívala i na jiných místech, nejen na Libavsku.
- 15) Bärner Ländchen, 1996, 203.
- 16) Machala, 2012, 175; též Bärner Ländchen, 1996, 193.
- 17) Krejčová 2009, 4, 18.
- 18) Machala 2012, 189, též Bärner Ländchen 1998, 219.
- 19) Krejčová 2010, 2, 53. – SOkA Olomouc, O 1 – 29 Archiv obce Jestřabí, inv. č. 3. I dále. – V zápise ve farní kronice se zápis o obětech poněkud liší: *Gefallene und Vermisste im Weltkrieg (Padlí a nezvěstní): 1. Pratschke Adolf, gefallen? (padl?) am 23. 8. 1914. 2; 2. Richter Stephan, gefallen am 21. 11. 1914; 3. Polzer Johann, gefallen am 19. 6. 1915; 4. Jahn Albin, gefallen am 21. 6. 1915; 5. Wansner Augustin, gestorben (zemřel) 11. 8. 1918 im Spital in Ragožina? in Albania (v nemocnici v Ragožině? v Albánii); 6. Pratschke Emanuel vermisst seit 1918 (pohřešovaný od roku 1918).*
- 20) Velkokamenický závod Jaroslava Leo Urbana, sídlící v Hodolanech (Olomouc), dodal např. pomník pro Ignaze Briesse st., majitele olomoucké sladovny (židovský hřbitov v Olomouci) nebo sochy dvou lvů k olomouckému soudu; Firma J. Mizery sídlila na Úřední čtvrti v Olomouci, z její dílny pochází desítky občanských hrobových pomníků. – Šrapnelu pro uschování dokumentů se užilo např. v Norberčanech, přímo sousedících s dnešním vojenským újezdem. V roce 1925 vložili šrapnel do barokní sochy sv. Jana Nepomuckého, kterou přemístili kvůli stavbě památníku padlým v první světové válce. Za informaci děkuji PhDr. Miroslavu Koudelovi.
- 21) ThDr. Franz Linke, narozen v Krnově 1880, vysvěcen na kněze 1904, zemřel 29. prosince 1944. Tehdy předseda Jednoty německých katolických duchovních olomoucké arcidiecese (Prisesterverein), pozdější probošt mikulovské kapituly.
- 22) P. Šebestián Pavlíček, narozen 1892 v Žeranovicích, vysvěcen 1916, zemřel 9. dubna 1970.
- 23) http://1914.valka.cz/Cernovir/pages/pochovani-ww1-vyhledavani.php?vyhledavani=1&prislusnost_zeme=Morava. – V seznamu obyvatel k roku 1946 nebylo příjmení Kirchner nalezeno. Protože matrika zemřelých Z 1867–1949 je dosud uložena na matričním úřadě Městského úřadu v Moravském Berouně, není možné údaj ověřit.
- 24) Bärner Ländchen 1998, 497.
- 25) Motiv zanořeného meče (s vavřínovými větvičkami) i tvar celého pomníku připomíná válečný památník v Klokočůvku, který zhotovila firma Ertelt Odrau (Odry), viz Jarošek 2008, 4, 14. Doplňujeme informaci o firmě Ertelt: firma Erste Sandhübler Marmor-und Granitindustrie, Sägerei-und Schleiferei mit Dampftrieb Johann Ertelt und Comp. (zpracování mramoru a žuly) působila v Písečné v letech 1912–1937, v Nové Vsi v roce 1931 působila firma Edwin Ertelt, Marmor- und Granitwerk. E. Ertelt byl v letech 1939–1945 hlášen v Odrách.
- 26) Bärner Ländchen 2012, 200.

27) Bärner Ländchen 1995, 89. – Krejčová 2010, 4, 45.

28) <http://1914.valka.cz/Cernovir/pages/pochovani-ww1-vyhledavani.php?vyhledavani=1&jmeno=Josef&prijmeni=Polzer>. – Minule o památníku viz Krejčová 2011, 1, 43.

29) Dle Bärner Ländchen 1998, 508. I dále. Foto též Machala 2012, 205.

30) Bärner Ländchen 1995, 255 – 256 a 303 – 304. – Machala 2012, 156, tam fotografie rezervistů při odvodu v roce 1914. – Krejčová 2011, 2, 21.

31) Bärner Ländchen 1993, 239, dle školní kroniky.

32) Dle Bärner Ländchen, 1992, 49. – Krejčová 2012, 1, 22.

33) SOKA Olomouc, O 7 – 19, Archiv fary Milovany, inv. č. 91, sign. VII. – Fotografie z odhalení Machala 2012, 249.

34) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 6, karton 4927. – Foto Machala 2012, 249 a jistě i Bärner Ländchen 1992, 49. – Msgre. Karl Kolsdorf, libavský a budišovský děkan, narozen 1. července 1870, vysvěcen 6. listopadu 1892. Dekret do Města Libavé dostal již v roce 1914, v roce 1946 byl penzionován a odstěhoval se do sousedních Norberčan, kde také 5. března 1954 zemřel. Pohřben je v Moravském Berouně.

35) P. Antonín Pospíšil, farářem v Jestřabí instalován 11. července 1920, odešel v červnu 1935. Narodil se v Horních Nětčicích v roce 1883, vysvěcen byl v roce 1907. Připomeňme, že byl sběratelem starožitností a zakladatelem místního muzea, které soustředilo exponáty ze širšího okolí a také iniciátorem výsadby stromů kolem obecní cesty. Farníky byl velmi oblíbený, a proto na jeho památku Jestřabští pořídili do závětrí kostela mramorovou desku, která se nedochovala, stejně jako kostel a celá obec. Zemřel 25. dubna 1939. – SOKA Olomouc, O 1 – 47, Archiv obce Nepřívazi, inv. č. 1. – Za pomoc s překladem děkuji Zdeňce Mollinové.

36) SOKA Olomouc, O 7 – 15, Farní úřad Jestřabí, inv. č. 18. I dále. Tam pečlivě sestavené seznamy včetně údajů počtu rezervistů, domobranců, rekrutů apod., datum jejich odvodu a název oddílu vojska (pěchota, střelci, zákopníci, polní dělostřelci, transportní pluk atd.). – SOKA Olomouc, O 1 – 47, Archiv obce Nepřívazi, inv. č. 1.

37) Bärner Ländchen 1993, 229.

38) Tj. z Velkého či Malého Roudného, oba jsou vyhaslé sopky nad obcí Roudno.

39) Krejčová 2013, 2, 23.

40) SOKA Olomouc, O 1 – 174, Archiv obce Ranošov, inv. č. 1. I dále. – Krejčová, 2013, 2, 30.

41) SOKA Olomouc, O 7 – 35, Archiv fary Velký Újezd, inv. č. 70, sign. XI, karton 5.

42) P. Štěpán (Stefan) Břečka se narodil 23. prosince 1875 v Zarazicích, na kněze byl vysvěcen v roce 1900. Svou kněžskou dráhu započal ve Spálově, pak působil v řadě dalších farností.

V září roku 1938 ze svého přesvědčení rezignoval na Rudoltovice, posledním jeho působištěm byly Partutovice, kde jako farář zemřel 26. června 1945. – Krejčová 2014, 1, 34. I dále.

43) P. Antonín Zamazal, diecézní konzervátor, psal 18. října 1918 P. Š. Břečkovi: „S deskami válečnými to půjde rychle. Brzo bude znám seznam padlých a nezvěstných a dle toho se i desky budou volit“. – O 7 – 21 Archiv fary Rudoltovice, karton 1. – Mohutná základna, její tvar i materiál připomíná podstavec zničeného válečného památníku v Babičích u Šternberka, který vytvořil šternberský akad. sochař Ferdinand Kuschel. – Foto pomník Machala 2012, 273.

44) Za informace děkuji PhDr. Marii Šťastné.

45) <http://www.nemeckoceskeumeni.cz/cz/index.php?page=habanstolet>, staženo 12. února 2014.

46) ZAO, pobočka Olomouc, matrika Olomouc vnitřní město 1886–1895, inv. č. 5598, sign. O III 16. – Nather II, 186 k rodině Mallenerů v domě Bělidla 38 nic neuvádí, jeho zápisy končí rokem, kdy ještě nebyl majitelem Mallener; naproti tomu Nather I, 468 uvádí v Ostružnické ul. 6, č. 325 (staré č. 253) Mallenery v letech 1814–1870, ovšem příbuznost zatím nebyla prokázána.

47) <http://www.mesto-bohumin.cz/index.php?sekce=&rubrika=&nclanek=10802&lang=cz>, staženo 10. září 2014.

48) Bärner Ländchen 1977, 3, 137. – První obětí byl 6. srpna 1914 Alois Kröner z č. p. 50, další Josef Stanzl. O 1 – 54 Archiv obce Rudoltovice, Gedenkbuch der Gemeinde (–1932).

49) http://1914.valka.cz/Cernovir/pages/pochovani-ww1-vyhledavani.php?vyhledavani=1&prislusnost_ze-me=Morava

50) SOKA Olomouc, O 7 – 21 Archiv fary Rudoltovice, 4. karton.

51) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 2, karton 4784.

52) Wenzel 1987, 17.

53) Život v obci ve válečných letech viz Krejčová 2014, 2, 63.

54) P. Franz Blaschke, narozen v Chrastové Lhotě u Březové nad Svitavou 15. srpna 1892, ordinován 5. července 1915, odsunut do diecéze Bamberg, kde v roce 1975 zemřel. – P. Ignác Chytil, ve Slavkově od 16. června 1908, předtím kooperátor v Jevičku, ze Slavkova odešel v lednu 1923 do Kunčic pod Ondřejníkem. Narodil se 17. prosince 1875 v Drahlově, ordinován byl roku 1899, zemřel jako farář v Kroměříži 18. dubna 1940. – Krejčová 2009, 47.

55) SOKAO, Archiv obce Slavkov, inv. č. 4, karton 1. I dále. Za překlad děkuji PhDr. Miroslavu Koudelovi. Volný překlad byl ztížen chybějícími částmi papíru. – Podobně bylo pouzdro, mj. obsahující strojopis textu o vzniku válečného pomníku, nalezeno v Hněvotíně u Olomouce, viz Koudela 2013, 11, 121 – 124

56) Patrně syn Hermanna Franke (1856–1920), zakladatele největší kamenické firmy na Jesenicku Hermann Franke-Prießnitz (1878).

57) SOkA Olomouc, O 1 – 178 Místní správní komise Slavkov, inv. č. 2, karton 1.

58) Foto Machala 2012, 284 a 285.

59) Wenzel 1987, 211.

60) Bärner Ländchen 2000, 521.

61) Bärner Ländchen 1978, 246.

62) Gedenkbuch 1903.

63) Losert 1980, 145.

64) Parcela 21/2. – ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 6, karton 4932. Tam dále uvedeno, že pomník byl opatřen reliéfem hlavy Krista, což na fotografii patrně není.

65) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 6, karton 4932.

66) Gedenkbuch 1903.

67) Losert 1980, 146 – 147. Údaje se liší, na jiném místě se uvádí 11 padlých a 12 nezvěstných z celkem 69 mužů, kteří byli na frontu povoláni. V Bärner Ländchen 1978, 161 je publikována fotografie mužů asi z roku 1911, na které je třináct mužů, z nichž sedm později padlo na frontě druhé světové války.

68) SOkA Olomouc, O 7 – 15, Farní úřad Jestřábí, inv. č. 18. I dále.

69) http://1914.valka.cz/Cernovir/pages/pochovani-ww1-vyhledavani.php?vyhledavani=1&prislusnost_zeme=Morava

70) SOkA Olomouc, O 7 – 15, Farní úřad Jestřábí, inv. č. 18.

71) Bärner Ländchen 2001, 266.

72) http://1914.valka.cz/Cernovir/pages/pochovani-ww1-vyhledavani.php?vyhledavani=1&prislusnost_zeme=Morava

73) Bärner Ländchen 1996, 385.

74) Wenzel 1987, 176.

75) BL 1972, 215; Losert 1980, 39.

76) Gedenkbuch 1903; Losert 1980, 39.

Po odevzdání příspěvku byla zjištěna dvě jména padlých pocházejících z Čermné na Moravě. Jsou to: Franz Heger, střelec z jednotky zeměbraneckého pěšího pluku č. 13, první setniny, zemřelý na zápal plic 7. ledna 1918 v zeměbranecké nemocnici v Olomouci a pochovaný na vojenském hřbitově v Olomouci-Černovíře 9. ledna, do hrobu č. 90 ve skupině M. Pěšák Johann Riedel ze zemského okresního velitelství č. 13, setniny pro hlídky, zemřel 27. prosince 1917 v epidemické záložní nemocnici v Olomouci na srdeční vadu, pohřben byl 29. prosince do hrobu č. 119 ve skupině M. Vzhledem k těmto padlým snad přece jen byl v Čermné nějaký památník vybudován, důkazy pro to ale nemáme. (http://1914.valka.cz/Cernovir/pages/pochovani-ww1-vyhledavani.php?vyhledavani=1&prislusnost_zeme=Morava)

Rovněž se podařilo dohledat jméno alespoň jedné oběti s domovskou příslušností z Nové Vsi nad Odrou, kterou je Emil Domes, náředník z jednotky těžkého polního dělostřeleckého pluku č. 48, zemřelý 14. září 1918 v posádkové nemocnici v Olomouci na zápal plic, pohřbený 16. září na černovírském hřbitově, ve skupině F I, v hrobě č. 64. (http://1914.valka.cz/Cernovir/pages/pochovani-ww1-vyhledavani.php?vyhledavani=1&prislusnost_zeme=Morava)

Domobranecký střelec Johann Simon pocházel ze Slavkova. Sloužil ve švadroně náhradníků jízdního pluku č. 4. Zemřel 7. února 1918 v zeměbranecké nemocnici na tuberkulózu, pohřben byl 9. února na černovírském hřbitově do hrobu č. 196 ve skupině M. (http://1914.valka.cz/Cernovir/pages/pochovani-ww1-vyhledavani.php?vyhledavani=1&prislusnost_zeme=Morava)

Josef Christ příslušný do Smilova, byl dělostřelcem u polního dělostřeleckého pluku č. 12 jako náhradník. Také on zemřel v epidemické záložní nemocnici v Olomouci, a to na tuberkulózu (27. listopadu 1918). Pochovali ho 2. prosince do hrobu č. 127 ve skupině F II do hrobu č. 127. (http://1914.valka.cz/Cernovir/pages/pochovani-ww1-vyhledavani.php?vyhledavani=1&prislusnost_zeme=Morava)

Prameny

Gedenkbuch Pfarrkirche Altwasser ab anno 1903.

Kopie rukopisu v majetku autorky.

Gedenk-Buch des Pfarrsprengels Bernhau vom Jahre 1899. Kopie strojopisu (1986) v majetku autorky.

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc

Arcibiskupská konzistoř v Olomouci (ACO) (1202) 1452–1950 (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Sign. G 2, Obecná ustanovení o stavbách, přestavbách a opravách farních budov, v tom Rudoltovice, 1909–1947, karton 4784.

Sign. G 6, Pořizování, opravy a svěcení soch, obrazů, pomníků, křížových cest, zvonů, v tom Milovany, 1892–1931, karton 4927.

Sign. G 6, Pořizování, opravy a svěcení soch, obrazů, pomníků, křížových cest a zvonů, 1851–1921, karton 4932.

Státní okresní archiv v Olomouci

O 7 – 15, Farní úřad Jestřábí

Inv. č. 18, Pamětní kniha fary, 1906–1933.

O 7 – 19, Archiv fary Milovany, 1744–1946

Inv. č. 91, sign. VII, Farní kronika, 1901–1944.

O 7 – 21, Archiv fary Rudoltovice, 1749–1946

1. karton, Účty a hospodářská korespondence, 1847–1938.

4. karton, Privilegia oltářů, 1926–1934.

O 1 – 29, Archiv obce Jestřábí, 1750–1943

Inv. č. 3, Kronika obce Jestřábí, 1926–1943.

- O 7 – 35, *Archiv fary Velký Újezd*
Inv. č. 70, sign. XI, Varia, karton 5.
O 1 – 47, *Archiv obce Nepřívaz, 1780–1928*
Inv. č. 1, Pamětní kniha obce Nepřívaz, 1923–1928.
O 1 – 54, *Archiv obce Rudoltovice, 1932*
Gedenkbuch der Gemeinde (–1932). Citováno jako pamětní kniha obce.
O 1 – 58, *Archiv obce Slavkov, 1836–1945*
Inv. č. 4, sign. II/4, Pamětní spis ze základů pomníku padlým v 1. světové válce, karton 1.
O 1 – 174, *Archiv obce Ranošov, 1921–1943*
Inv. č. 1, Pamětní kniha obce.
O 1 – 178, *Místní správní komise Slavkov, 1945–1947*
Inv. č. 2, Evidence konfiskovaného německého majetku (zpráva revizi německého majetku, stažení a deponování vkladních knížek německých příslušníků, přihlášky vkladů a jiných peněžních pohledávek obce a německých příslušníků, 1945–1946, karton 1.

Literatura

- Acta curiae archiepiscopalis Olomucensis*, r. 1914, č. 7 a 8 a jiné.
Bärner Ländchen, různé ročníky.
Hlasy svatohostýnské, r. XXX, listopad 1934, č. 11.
Indra, Jaromír: *Válečné pomníky v Jeseníku*. Jesenicko, Vlastivědný sborník, r. 10, 2009, s. 36 – 41.
Jarošek, Radim: *1. světová válka a Poodří*. In: POODŘÍ – a časopis obyvatel horní Odry, 2008, 4.
Kachník, Josef: *Výtvarné umění chrámové a umění hřbitovní II*. Nákladem Cyrilo-Methodějského tisk. spolku na Velehradě, b. m. 1923.
Koudela, Miroslav: *K osudům pomníku obětím 1. světové války v Hněvotíně*. In: Olomoucký archivní sborník 11, 2013, s. 121 – 124.
Krejčová, Jana: *Libavsko v letech 1945–1960 s přihlednutím k osudu církevního majetku*. In: POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry. Roč. 10, 2007, č. 3.
Krejčová, Jana: *Stará Voda. Stručný průvodce poutním areálem*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, 2006, č. 3, s. 4 – 18.
Krejčová, Jana: *Barnov (Bernhau, Olověná). Historie kostela a osud církevního majetku*. Poodří – časopis obyvatel horní Odry, r. 11, 2008, č. 1, s. 35 – 47.
Krejčová, Jana: *Heroltovice (Herlsdorf). Historie filiální kaple sv. Izidora a osud církevního majetku*. Poodří – časopis obyvatel horní Odry, r. 12, 2009, č. 4, s. 4 – 10.
Krejčová, Jana: *Jestřabí (Habicht). Historie farního kostela Nejsvětější Trojice a drobných církevních objektů*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 13, 2010, č. 2, s. 47 – 61.
Krejčová, Jana: *Kozlov (Koslau), osada Kyjanice (Kyljanka, Kianitz), samota Eliščino (Eliščiná, Lieselsberg, Lisetby). Kostel sv. Josefa, drobné církevní objekty a jejich osud*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 13, 2010, č. 4, s. 35 – 48.
Krejčová, Jana: *Luboměř pod Strážnou (do roku 1918 Liptáň, Liebenthal). Historie farního kostela Panny Marie Sněžné a drobných církevních objektů*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 14, 2011, č. 1, s. 37 – 49.
Krejčová, Jana: *Město Libavá (Stadt Liebau). Historie farního kostela Povýšení sv. Kříže a drobných církevních objektů*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 14, 2011, č. 2, s. 4 – 34.
Krejčová, Jana: *Milovany (Milbes). Historie farního kostela sv. Kateřiny Alexandrijské a drobných církevních objektů*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 15, 2012, č. 1, s. 11 – 26.
Krejčová, Jana: *Nepřívaz (Epperswagen), samota Uhustein (Výří kámen) a skupina tří domů na železniční zastávce Smilov. Historie kaple Nejsvětějšího Srdce Ježíšova (Božského Srdce Páně) a drobných církevních objektů*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 15, 2012, č. 2, s. 4 – 12.
Krejčová, Jana: *Olejovice (Öhlstadt). Historie filiálního kostela sv. Jana Nepomuckého*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 16, 2013, č. 1, s. 15 – 26.
Krejčová, Jana: *Ranošov (Říka, Nové Sady, Nové Prusinovice; Neuhäuser, Neu Prussinowitz, Ranošow, Prussinowitz). Sakrální památky*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 16, 2013, č. 2, s. 28 – 33.
Krejčová, Jana: *Rudoltovice (Rudoltice, Rudelzau). Historie farního kostela sv. Mikuláše z Myry a drobných církevních památek*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 17, 2014, č. 1, s. 23 – 42.
Krejčová, Jana: *Slavkov (Schlock, Schlag, Schack) a samoty Ve Žlebě (Im Grund) a Hošnice (Hoschnitz). Historie farního kostela sv. Františka Serafinského a drobných církevních památek*. POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 17, 2014, č. 2, s. 57 – 75.
Krejčová, Jana: *Z historie Slavkova u Lipníku nad Bečvou*. In: Sborník SOKA Přerov 2009, s. 29 – 50.
Machala, Jindřich: *Kronika Libavska*. VI. n., Město Libavá 2012.
Losert, Adolf: *Wallfahrtsort „Sankt Anna“ Altwasser und seine Geschichte*. Bayereuth, VI. n. 1980.
Nather, Wilhelm: *Kronika olomouckých domů, I. díl*. Univerzita Palackého v Olomouci – Zemský archiv Opava, Olomouc 2007.
Nather, Wilhelm: *Kronika olomouckých domů, II. díl*. Univerzita Palackého v Olomouci – Zemský archiv Opava, Olomouc 2007.
Wenzel, Karl: *Heimatsbuch Kreis Bärn. Geschichte des sudetendeutschen Landkreise Bärn in Nordmähren*. Heimatkreis Bärn e. V., Marburg 1987.

Jana Krejčová

Kontakt: janakrejцова.atelier@seznam.cz

Slavkov (Schlock, Schlag, Schack) a samoty Ve Žlebě (Im Grund) a Hošnice (Hoschnitz). Historie farního kostela sv. Františka Serafínského a drobných církevních památek¹⁾

Jana Krejčová

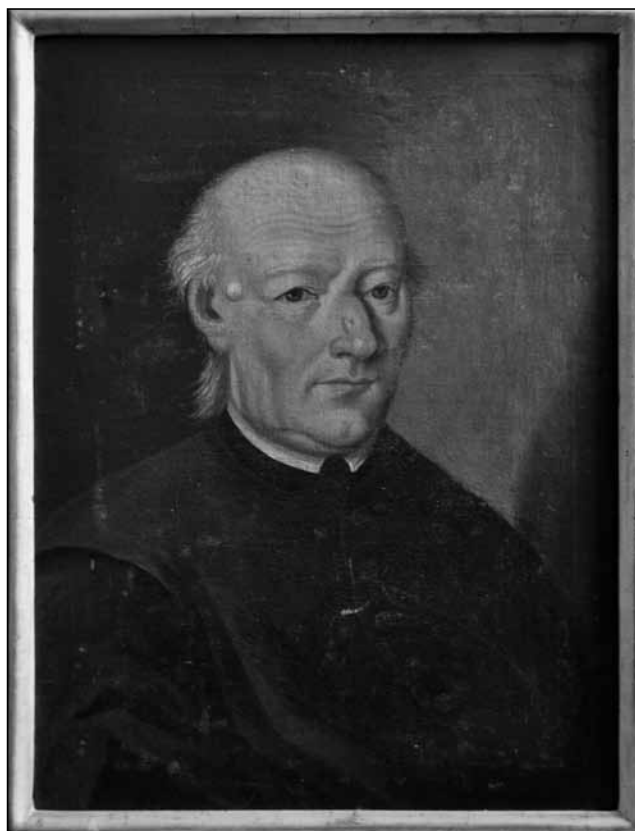
Český název **obce** ukazuje na její slovanský původ, patrně šlo o Slávkovu ves. Takto Slavkov zmiňuje slavkovský duchovní správce P. Vincenc Vaněk v Pamětní knize v zápise k roku 1926.²⁾ Obec je poprvé písemně připomínána k roku 1447, kdy náležela k helfštýnskému panství. Slavkov pak postupně náležel k lipenskému panství, k politickému okresu hranickému a soudnímu okresu Lipník (od 1850), v letech 1938–1945 byl připojen k Německu (okres Moravský Beroun, soudní okres Město Libavá). Při začlenění Slavkova do německé Říše byla 10. října 1938 Wehrmachtem obsazena jen horní část obce, následující den byla však hranice posunuta na její okraj. V roce 1949 byl Slavkov v rámci nově vzniklého vojenského území zahrnut do olomouckého okresu. Obec byla tehdy zrušena, avšak v roce 1965 byla znovu obnovena jako místní část vojenského újezdu Libavá.³⁾

První zmínka o duchovní správě ve Slavkově se činí k roku 1593 v souvislosti s tehdejší majitelem Helfštýna Petrem Vokem z Rožmberka.⁴⁾ V roce 1610, kdy Jiří starší Bruntálský postavil v Lipníku německý luteránský kostel, povolal slavkovského fojta a nařídil mu, aby i slavkovští tento kostel navštěvovali. Po roce 1622 se protestantský slavkovský kostel stal filiálním k již katolickému lipenskému kostelu sv. Jakuba Většího, ale stejně lipenský farář dojížděl do Slavkova až do roku 1788 stále jen čtyřikrát za rok, samozřejmě pohřby v to nepočítaje. V dalších letech byl Slavkov přiřazen nejen do Lipníka, ale dokonce do Jestřabí (Habicht). Naopak později do obvodu slavkovské farnosti patřival i Kozlov (Koslau) a Ranošov (Prusinowitz). V roce 1941 se ke katolické víře ve Slavkově hlásilo 327 obyvatel, v Kozlově 509 a Ranošově 262, tj. celkem 1098 obyvatel. Jen čtyři občané byli tehdy bez vyznání.

Původní slavkovský **gotický kostel** dle Wolného⁵⁾ stál na východním návrší nad obcí, která se tehdy oproti pozdější zástavbě rozkládala západnějším směrem. Zsvěcen byl **Nanebevzetí Panny Marie**. Na jeho zděnou loď (délka asi devět metrů, sedm metrů šířka a osm metrů výška) navazovala zvonice postavená ze dřeva, nesoucí dva zvony. Loď s dřevěným stropem a prkennou podlahou byla prosvětlena třemi úzkými okny. Na jediném oltáři s dřevěnými sloupy stávala dřevěná gotická(?) socha (Bildsäule) P. Marie s Ježíškem, nad ní visel obraz sv. Vavřince.⁶⁾ Bohoslužby byly např. v roce 1672 konány pouze třikrát do roka, a to kněžími

z Lipníku. Již tehdy byl kolem kostela hřbitov. Kostel vlastnil jeden pozlacený stříbrný kalich, dvě kasule a další základní vybavení, pozemky ale neměl.

Příprava stavby **nového kostela sv. Jana Křtitele** začala v roce 1762 bouráním starého. Lipenský děkan P. Václav O. Böhm informoval olomouckou konzistoř 5. července 1762 o tom, že kostel je v ruinách a o potřebě postavit nový.⁷⁾ Za pomoci obyvatel a patrona kostela Karla Maxe knížete Dietrichsteina, který poskytl stavební materiál, byl vystavěn kostel nynější, jehož loď byla zaklenuta valenou klenbou a prosvětlena na každé straně dvěma okny. Vše nasvědčuje tomu, že kostel byl postaven stavitelskou rodinou Kellnerů z Bartošovic, tj. polírem Josefem a tesařským mistrem Franzem, a to podle plánu kněze a architekta P. Andrease Josefa Kellnera.⁸⁾

Portrét P. Andrease Kellnera. Foto M. Doláková 2014.

Ten se narodil 22. října 1718 v Bartošovicích, na kněze byl vysvěcen v roce 1744, prvním jeho působištěm byl Velký Újezd (1744–1753, postavil tam kostel), kaplanem v Lipníku byl v letech

Pamětní deska P. Andree Kellnera v Drahotuších.
Foto J. Krejčová 2014.

1753–1769, poté přišel do Drahotuší (1769–1800), kde stavěl faru i kostel a kde také 10. července 1800 zemřel. Pohřben je přede dveřmi hřbitovní kaple sv. Anny, připomenut je na náhrobní desce drahotušských kněží. V době stavby slavkovského kostela byl tedy P. A. J. Kellner kaplanem v Lipníku u sv. Jakuba, kam do doby dokončení slavkovského kostela farností patřil i Slavkov. Je rovněž autorem kostela v Loučce, která je v této práci několikrát zmiňována.

Stavba byla dokončena o dva roky později (1764), kostel byl slavnostně žehnán patrně lipenským děkanem a mikulovským kanovníkem P. Václavem O. Böhmem, který 15. září 1764 žádal o laskavé svolení k benedikci olomouckou konzistoř. Tehdy bylo do oltářní desky vloženo portatily s relikviemi svatých mučedníků Clementise, Felicise a Justiny, kteří pro víru zemřeli ve třetím století našeho letopočtu.

Slavkov byl vyfařen z Lipníka v roce 1788, kdy byla obnovena slavkovská kuracie. Již tehdy se také pomýšlelo na přifaření Ranošova a Kozlova.⁹ Nadace byly v letech 1788–1790 do Slavkova přeneseny ze zrušeného statku v Čelechovicích na Hané, bývalého majetku hradiského kláštera. Slavkovskému kostelu bylo z čelechovské nadace poukázáno každého čtvrt roku 775 zlatých, k nimž doložil patron – náboženská matice, na denní potřebu dalších 30 zlatých 31 krejcarů a rovněž převzal patronát. Ročně se mělo ve Slavkově sloužit 110 čtených mší.

Hlavní oltář byl v roce 1841 natolik poškozený, že náklady na opravu by byly zbytečné, a proto byl ze sbírek uspořádaných mezi farníky nový, zhotovený z měkkého dřeva. O povolení k jeho žehnání žádal již nový lokální kaplan P. Franz Visur olomouckou konzistoř 1. října, kterou zároveň informoval o tom, že nebude dodržen termín žehnání oltáře u příležitosti svátku kostelního patrona, tj. 4. října, ale slavnostní mše s žehnáním se bude konat až 10. října, což se také stalo.¹⁰ Na hlavní oltář byla instalována olejomalba sv. Františka Serafínského,

pořízená ještě minulým duchovním správcem P. Josefem Kronským. Ta patrně nahradila starší obraz sv. Františka Serafínského, namalovaný Eliášem Františkem Herbertem v roce 1764.¹¹

K zásadní změně došlo v roce 1868, kdy bylo změněno **patrocinium kostela** – ten byl nově zasvěcen **sv. Františku Serafínskému** (sv. Františkovi z Assisi).¹²

Nynější slavkovský **kostel sv. Františka Serafínského se starým hřbitovem** je situován v centru obce severně od hlavní cesty vedoucí z Lipníku k Zelenému kříži a dále do Kozlova. Jihovýchodně od kostela stála budova fary č. p. 47, v jihozápadním směru do dnešních dnů stojí budova školy z roku 1905.¹³ Kostel je orientovaný, vystavěný na podélném půdorysu o délce 21 metrů a šířce 11 metrů, s odsazeným, pětibocím ukončeným kněžištěm, prosvětleným z obou stran jedním oknem. V jeho závěru najdeme kamennou desku s iniciálami CFVD, dvěma vinařskými noži a letopočtem 1763.¹⁴

Do kostela se vchází pravoúhlým vstupem v podvěží. Fasády lodi jsou prolomeny dvěma okny s půlkruhovým záklenkem. **Zákristie** byly přistavěny k severní i jižní straně presbytáře. Areál kostela a starého hřbitova byl oddělen kamennou zdí opatřenou naproti hlavnímu vchodu do kostela železnou branou.

Sedlová, nad presbytářem zvalbená **střecha** byla při úpravě kostela v roce 1965 na kulturní dům pokryta plechovými pláty. Původně byla šindelová a později břidlicová (šifrová). Ještě v roce 1946 se nacházela v dobrém stavu na rozdíl od střechy nad zákristií.¹⁵

Masivní hranolová **věž** s okosenými nárožními, vystupující z osy průčelí, byla prosvětlena nad hlavním vchodem jedním a ve zvoncovém patře třemi okny v půlkruhově zaklenutých špaletách. Její střecha mající tvar odvozený z routové střechy, završená makovicí a křížem, byla pokryta ještě v roce 1852 břidlicí, od počátku 20. století pak pozinkovaným plechem, který byl v roce 1927 natřen červenou barvou. Věž nesla od počátku dva **zvony** o hmotnosti dva a půl a jeden a půl funtu, mešní zvonek vážil 25 funtů (1766). V roce 1863 udeřil blesk do věže, kostelní střecha shořela a jeden ze zvonů spadl s velkým rámusem dolů. Tehdy musel být zakoupen nový, ale již 20. října 1914 byl odebrán pro válečné účely. Další odevzdávka zvonů pro válečné účely se konala 24. října 1916. Jeden ze zvonů (113 kg) sundávali čtyři vojáci 20. října 1917, náhrada za jeden kilogram zvonoviny byla určena na čtyři koruny.

Nový malý bronzový zvon Regina pacis o hmotnosti 102,20 kg a v ladění f'' byl pořízen v květnu 1922. Nahoře byl opatřen nápisem „Ad. Hiller's Wwe u. Sohn. Brünn“. Na čelní straně uprostřed byl reliéf P. Marie s nápisem „Ad honorem Reginae pacis MDCCCXXII“, na opačné straně pak nápis

Věž bývalého kostela sv. Františka Serafinského od severozápadu.
Foto J. Krejčová 2008.

„Sub par. Ign. Chytil et ant. loci Jos. Mück“. Občané zaplatili 2.340,- Kč, obec 2.000,- Kč a ostatní dárce nesli náklady ve výši 500,- Kč.

Farníci se nechali ale v roce 1929 slyšet, že si přejí nové, větší zvony. Ovšem kampanolog Chrámového družstva z Pelhřimova Jaroslav Dobrovolský při expertíze zjistil, že „zrovna nad zvony se musí položit podlaha, by zvuk nezanikal v prostoru volném věžní střechy, dále musí se okenice opatřit žaluziemi dřevěnými místo dosavadního bednění, jež nepropouští zvukových vln“. Bylo dohodnuto pořídit dva zvony u doporučené firmy R. Manoušek a spol. v Brně-Husovicích, a to jeden laděný na cis² v přibližné hmotnosti 240 kg (dodán zvon o hmotnosti 223 kg, průměr 725 mm) a druhý laděný na e² o váze 147 kg (hmotnost dodržena, průměr 613 mm) za celkovou cenu i se železnou armaturou a obalem 12.347,- Kč.¹⁶⁾ Náklady byly proplaceny ze sbírek, z částky za prodaný nevyhovující zvon z roku 1922 a za peníze obce. Dodané zvony (při dopravě na místo mírně poškozené) byly nahoře opatřeny textem „R. Manoušek, Brunae 1929“. Jeden byl zdoben ornamenty, plášť druhého zvonu zdobila Šejnostova medaile sv. Václava s nápisy.¹⁷⁾ Po levé straně světcově byl nápis „Nedej zahynouti“, po pravé straně „nám i budoucím“. Asi uprostřed zvonu byl letopočet A. D. MCMXXIX. Nové zvony za přítomnosti farníků, přespolních osob a dvaadvaceti hostů slavnostně posvětil světicí biskup ThDr. Josef Schinzel 24. listopadu 1929.¹⁸⁾ Kazatelem byl dómský vikář P. Petr Křivák.¹⁹⁾ Obec dala k této příležitosti postavit na silnici proti stavení Antona Mücka č. p. 6 slavnostní bránu, u kostela pak kazatelnu, ke slavnosti tehdy vyhrávaly dvě kapely. Zúčastnila se celá obec ve vší parádě, jako hosté byli přivítáni děkan P. Fl. Mrázek, ředitel salesiánského ústavu ve Fryštáku u Holešova P. Ignác Stuchlý²⁰⁾ a loučský farář. Zvony byly odváženy od domu starosty Mathäuse Mücka ke kostelu na okrášleném voze, v němž byli zapřaženi zvláště vybraní koně. Vyzdoben byl i celý kostel, fara a

slavnostní brána před kostelem. Dostaly jména: Sv. František z Assisi a Sv. Maria, čtyři kmoťřenky při této příležitosti darovaly celkem 1.200,- Kč na pořízení **věžních hodin**. Oba zvony přišly i s armaturou na 11.599,35 Kč a poprvé se jimi vyzvánělo (půl hodiny) za zemřelé a padlé občany Slavkova. Dne 20. února 1942 byly tyto dva zvony sundány a rovněž použity pro válečné účely. Dalších, kvalitních, se již kostel nedočkal.

Zvon Regina pacis z roku 1922 byl za 2.040,- Kč prodán farnímu úřadu v Krašovicích na Plzeňsku. Posledně byly na věži zavěšeny dva zvony z nešlechtilého kovu odlité v roce 1942 a nad presbytářem v jehlancové věžičce opatřené hromosvodem se houpal malý sanktusník. O těchto zvonech nemáme žádné další informace.

O **varhanách** ve slavkovském kostele mnoho nevíme, snad jen to, že se v roce 1910 opravovaly. Potom bylo šestnáct jejich cínových píšťal o hmotnosti 14,5 kg v lednu roku 1919 zabráno a odesláno poštou. Zásilka se ale bohužel ztratila. V září 1935 se znovu přikročilo k opravě varhan, ty byly rozebrány Aloisem Hykelem z Krumsína (okr. Prostějov), důkladně vyčištěny, klapky byly podloženy, do 10 (12?) manuálů byly dodány nové dřevěné píšťaly a byly provedeny další menší opravy.

Ze soupisu majetku kostela v roce 1804 uvádíme takové kostelní předměty, které nejsou běžně zapisovány a jsou v tomto případě spojeny s velikončným obdobím: oltářní obraz pro postní období na černém plátně, oltářní obraz a sochy andělů k Svatému hrobu a socha Zmrtvýchvstání bez štafírování. Rovněž předměty používané k pohřbům, tedy sukno na máry (pokrov) pro dospělé a druhé pro děti a krucifix na máry pro zesnulé dospělé.²¹⁾

Ještě v roce 1946 byly v presbytáři dvě **lavice** a v lodi kostela sedmáct lavic.²²⁾ V popisu kostela stojí, že na evangelní straně byla zabudována přízvední **kazatelna** a pod ní stála **křtitelnice**. Zpovědnice byla umístěna pod kůrem, který nesl varhany. Dlažba v kostele byla v posledních letech před jeho zrušením z umělého kamene, v zákristii a v předsíni byla podlaha dřevěná.

V pokladně z tvrdého dřeva se zámkem, která patřila již v posledních letech do farního inventáře, se uchovávalo třiatřicet **nadačních listů**, cenné papíry, vkladní listy, spořitelní knížky, peníze na hotovosti apod.²³⁾

K lednu 1907 se uvádí **kostelník** Anton Mück. Jeho nástupce kostelník Ignaz Schwarz se 5. července 1912 zřítíl ze schodiště ve věži a po pěti dnech zemřel. Pracoval pro kostel sedmáct let. Službu po něm převzal místní tesař Johann Balhar. V letech 1904–1930, tj. 26 let byl varhaníkem místní ředitel školy Hugo Knirsch, který vedl zároveň kostelní sbor. Po jeho odchodu se na varhany naučil hrát Franz Balhar, který ale 14. dubna 1933 zemřel. Po něm nastoupil Johann Balhar, který je zmíněn ještě v roce 1938.

Opravy kostela

V roce 1830 byl P. Josefem Kronským kostel opraven, střecha byla pokryta šindelem na účet náboženské matice. Jeho nástupce P. Franz Visur pořídil na své náklady boční oltář a nechal znovu vyzdobit kazatelnu a křtitelnicu. Další větší úpravy kostela začaly v srpnu 1904, tehdy byla střecha zákristie pokryta zinkovým plechem. O dva roky později, rovněž v srpnu, byly opraveny vnější omítky kostela a olíčeny bílou barvou. Opět v roce 1911 prováděla firma J. Hausnera z Velké Střelné a stavitel Adolf Schindler z Potštátu²⁴⁾ stavební úpravy na kostele. Malířské práce přišly na řadu v roce 1913.

Opravy rozsáhlejšího charakteru se konaly ve 20. letech minulého století. Po prohlídce věže se zjistilo, že „trámoví ve věži a zvl. trámy, na nichž spočívá celá vysoká střecha věžní, jsou úplně prohnílé, takže hrozí nebezpečí, že vršek spadne“, hlásil 22. listopadu 1925 farář P. V. Vaněk Okresní politické správě v Hranicích a žádal o prohlédnutí odborníkem. Hranická politická správa dostala od Zemské politické správy příkaz nechat zpracovat rozpočet. Až v květnu následujícího roku znovu hlásil farář V. Vaněk, že střecha hrozí sesutím a 7. července doporučil státní inženýr, aby oprava střechy na věži byla neodkladně provedena. Týž den byl sestaven rozpočet. V plánu bylo kompletní rozebrání střechy na věži kostela, kde byla stará plechová krytina (107,20 m²), udělat nové šalování střechy věže, poříditi novou krytinu z pozinkovaného plechu a opatřit ji dvojím nátěrem, zřídit okénka ve věži, natřít sanktusovou věžičku, zřídit hromosvod s tyčí, oblíti stěny kostela a věže, celkem 895,10 m² „chatrné líčky znovu nahodit a vše dobrou fasádní barvou nalíčit“, opravit římsu, poříditi novou prkenou podlahu do předsíně a zákristie, zatmelit a natřít kostelní dveře, otlouci a nově nastříkat 90 m² omítky ohradní zdi kostela, natřít železná mřížová vrata, oprati břidlicovou krytinu kostela. Na farní budově bylo třeba oškrábat starou omítku (220 m²) a stěny znovu nalíčit, opravit a natřít okapní žlaby, instalovat nová okna a natřít je. Bylo též třeba nově omítnout a nabílit stěny hospodářských budov, nově omítnout strop stáje, zhotovit nová vrata a laťový plot o délce 60 metrů. Takto měly přijít všechny opravy na kostele na 25.181,04, na faře 1.820,- a na hospodářských budovách 5.057,75, tj. celkem 32.058,79 Kč. S pracemi se začalo v srpnu 1926, tj. dříve, než přišlo stavební povolení. Na střeše pracoval tesařský mistr Karel Domes z Budišova.²⁵⁾ Ještě 24. února 1927 psal P. V. Vaněk do Hranic a žádal o co nejrychlejší povolení k opravám. Dostal je v srpnu roku 1927, vyúčtování se provedlo v listopadu 1928 v plánované výši s připočítáním víceprací dle účtu Adolfa Schindlera z Potštátu 1.110,50 Kč, tj. celkem 33.169,29 Kč. Opravy na základě kolaudačního řízení schválil Zemský úřad v Brně 2. října 1929.

Zničené schody do kostela a na kůr byly rekonstruovány v roce 1943. Tehdy byla rovněž pořízena schránka pro bezpečné uschování matrik.

Inventář kostela, dary

Inventář byl pořizován jednak z peněz kostela, z příspěvků patrona nebo z darů věřících, kněží či arcibiskupské konzistoře. Samozřejmě byl dle potřeby v průběhu let doplňován či vyměňován. Všechny změny v majetku kostela byly jednou za rok hlášeny náboženskému fondu, který byl patronem kostela. Duchovní správci zasílali účty s doprovodnými dopisy k podpisu patronátnímu zástupci a poté je postupovaly děkanským úřadům. Svolení patronátního zástupce bylo třeba k zakoupení věcí i v případě použití peněz z odkazů.

Patron kostelu v roce 1842 věnoval čtyři nové kasule, dobrodinci darovali baldachýn a dvě korouhve. Stříbra měl kostel k roku 1806 celkem 58 a půl lotu, bylo ale pravděpodobně odvedeno, protože v roce 1844 arcibiskup Maxmilián kardinál Sommerau-Beckh²⁶⁾ po vizitaci daroval kostelu i postříbřenou konvici ke křtu a skříňku na hostie. V roce 1894 zakoupili Johann a Antonia Hegerovi na boční oltář kostela sochu Panny Marie Lurdské v hodnotě 132 Fl. V tom roce ukončil jejich syn Reinhold, budoucí kněz, arcibiskupské gymnázium v Kroměříži. Jindy paní Franziska Heger, příbuzná P. Reinholda Hegera, tehdy faráře ve Spálově, věnovala kostelu sochu Nejsvětějšího Srdce Ježíšova. Socha stála 40,- K a byla postavena na hlavní oltář. V souvislosti se sochou je též zmíněno bratrstvo Nejsvětějšího Srdce Ježíšova²⁷⁾ a také následující příhoda, kterou o několik let později popisuje P. V. Vaněk: „V Hod Boží svatodušní dne 8. června 1930 rozžítal ministrant svíce na hlavním oltáři před hrubou (tj. před dopolední mší), přičemž neopatrností zapálil věnec kol sochy Božského Srdce Páně nad tabernáklem. Seběhl jsem rychle z kazatelny, zatím však už též přiběhl zezadu Vojtěch Schwarz a strhl věnec, přičemž však spadla též socha Božského Srdce Páně a úplně se rozbila.“ Nová, dřevěná socha Nejsvětějšího Srdce Ježíšova byla o rok později objednána prostřednictvím Chrámového družstva v Pelhřimově u sochaře Františka Juraně²⁸⁾ za 3.000,- korun, částka byla vybrána od dárců ze Slavkova, Kozlova a Ranošova. Žehnání měl provést 14. června 1931 čestný kanovník olomoucký, arcikněz, lipenský děkan P. Florian Mrázek,²⁹⁾ ale musel ho zastoupit viceděkan a farář v Oseku P. Jan Baďura. Kazatelem tehdy byl Mons. ThDr. Augustin Štancl, profesor náboženství v Hranicích.³⁰⁾

Ve farní kronice je detailně popsán slavnostní průvod vypravený od kaple u rychty s celým průběhem slavnosti: „Z kostela se vyšlo průvodem ku kapli urychty, kde zatím byla socha ozdobená postavená na zvlášť k tomu udělaných nosítkách, rovněž bohatě ověncených. Zpívala se misijní píseň. U kaple se uspořádal průvod rozhojňný. Za křížem

šli školáci s věnečky a šerpou, za nimi velká řada družiček z Kozlova, Ranošova a ze Slavkova, potom velké družky, hasiči z Kozlova, Ranošova a Slavkova, potom čtyři chlapci, kteří nesli sochu na nosítkách, za nimi kněžstvo: vdp. viceděkan jako světitel a vizitátor, vdp. Msgre. Dr. Aug. Štancl, slavnostní kazatel, vdp. farář z Loučky Ladislav Loštický a místní farář Vinc. Vaněk. Později přijel ještě autem z Dolního Újezda vdp. Josef Bernát.³¹⁾ Za kněžstvem následovali zástupci všech uvedených obcí, za nimi věřící, a to prvně muži, potom ženy. Zpívalo se, kostel nestačil pojmut množství lidí, kteří chtěli být mši sv. přítomni.“

Jiný požár zničil 15. listopadu 1934 pokrov na máry, složený v otevřené skříni v zákristii. Když ministrant rozdělával oheň v kadidelnici, zapadl mu žhavý uhlík do skříně na pokrov a začal doutnat. Bylo sice něco cítit, ale farář to považoval za nějaký žert ze strany ministrantů. Naštěstí asi za hodinu šla farská hospodyně do kostela pro prádlo a zjistila, že v kostele hoří. Ze sukna na máry zůstaly cáry, ale dál se oheň naštěstí nerozšířil.

Bílým pluviálem byl kostel obdarován v roce 1895, dostal ho od Jednoty ustavičného klanění Nejsvětější svátosti. Hlavní činností Jednoty ustavičného klanění bylo především doplňování církevních inventářů – jednota buď sama vyšívala kostelní roucha, nebo vybírala příspěvky na zakoupení bohoslužebných předmětů, které pak darovala farnostem. V tomtéž roce darovala nové vyšívané velum a dvě oltářní pokrývky pro boční oltáře bývalá učitelka slečna Julie Hock. V roce 1897 darovala konzistoř v Olomouci kněžský zelený a bílý ornát. Tehdy byly oltář, kazatelna a křtitelnice zrenovovány stejně jako obraz patrona kostela a korouhve. Náklady ve výši 166 Fl. nesli farníci. V roce 1898 darovali kostelu manželé Johann a Antonia Hegerovi nový obraz Zvěstování Panny Marie v hodnotě 50 Fl., Jednota ustavičného klanění darovala červený ornát a arcibiskupská konzistoř udělila slavkovské kuracii nadaci pro sirotky a chudé. Anton Dreiseitel v roce 1899 daroval 100 Fl. na položení nové podlahy v kněžišti kostela a založil mešní nadaci ve výši 200 Fl. za své rodiče a jejich děti. Také Marie Fitz odkázala 200 Fl., a to na zhotovení dvou malovaných oken v presbytáři. Manželka lesníka ze Zeleného kříže věnovala kostelu k Vánocům nové ciborium. Nové lavice v hodnotě 400 korun zakoupil starosta Anton Mück v roce 1900. Soupravu pro svaté oleje dostal kostel od konzistorie Jednoty ustavičného klanění v červnu roku 1901 a o rok později také modrý ornát. U příležitosti výročí zlaté svatby 26. listopadu 1902 Johann a Antonia Hegerovi darovali kostelu nový pozlacený kalich v hodnotě 258 korun rakouské měny. Šest svícňů pro hlavní oltář, dva svícny na svatostánek a kadidelnice v hodnotě 100 korun byly zakoupeny v roce 1904. Krátce po smrti Antonie Heger pořídil kostel z jejího odkazu 100 Fl. bílý ornát a štólu, z podpůrné nadace

byla pro svátek Božího těla pořízena nová nebesa za 140 Fl. a z kostelních peněz nová stříbrná a pozlacená monstrance za 580 korun. Tuto novou monstranci dostal kostel roku 1905, ale již v roce 1933 se nová monstrance musela nechat pozlatit a stará opravit. V roce 1906 bylo zakoupeno za 320 korun stříbrné ciborium a z odkazu 200 K zemřelého Mathäuse Frölicha pořízen nový pluviál (Vespermantel).

Další dar pro účely kostela poskytla slečna Josefa Mader v roce 1910, kdy pro potřeby kostela složila 500,- korun. O dva nové pluviály se rozrostl inventář kostela v roce 1913, kdy byl z Hegerovy nadace pořízen modrý pluviál za 182,- Kč a za peníze Johanna a Franzisky Hornigových byl zakoupen černý pluviál v hodnotě 120,- Kč.

Protějškové sochy sv. Antonína Padovského a sv. Josefa darovali Mathias Mück a Franziska Heger v roce 1914. Farář P. Vincenc Vaněk nechal za 473,- korun opravit bohoslužebné nádoby a věčné světlo a na akordeon a opravu křtitelnice věnoval 110,- Kč. Nový fialový pluviál byl pořízen v roce 1915 díky příspěvku Prof. ThDr. M. Hegera, který o dva roky později poskytl peníze v hotovosti na nákup nového zeleného ornátu. K roku 1916 jsou např. v inventárním seznamu zapsány i vánoční jesličky s 18 figurkami z terakoty (uvedeny ještě v posledním inventáři z roku 1942 stejně jako akordeon a harmonium), baldachýn, Boží hrob, obrazy křížové cesty a postní obraz Krista na kříži.³²⁾

Farář P. V. Vaněk pořídil roku 1927 novou pís-kovcovou kropenku od firmy Semerák³³⁾ v Olomouci náhradou za předešlou z mosazného plechu. Kalich pro všední dny nechal pozlatit roku 1930 u Karla Ziegelheima v Olomouci. Zároveň na náklady žen z farnosti zprostředkoval opravu zlatého mešního ornátu u Františka Stádníka.³⁴⁾

Na doporučení odborníků z Chrámového družstva bylo třeba v roce 1931 nechat zrenovovat hlavní oltář. Oprava, pozlacení a polychromování oltáře mělo přijít na 3.500,- korun. Práci k veliké nespokojenosti faráře provedl v květnu 1931 malíř Adolf Stěhule z Chrámového družstva v Pelhřimově.³⁵⁾

V říjnu 1931 zakoupila Wilhelmine Dreiseitel pro kostel korouhev, druhou zaplatila její dcera Wilhemine Knopp z vděčnosti za narození syna po čtyřech letech manželství. Vyšívané korouhve v červené barvě měly oboustranné obrazy: sv. Antonína Padovského a sv. Annu a druhá sv. Jana Nepomuckého a bl. Anežku Českou. Dodala je firma Stádník v Olomouci za cenu 1.016,- korun. Slavnostní žehnání nových korouhví se konalo 6. ledna 1932 a poté byly umístěny u lavic spolu se dvěma staršími korouhvemi ve fialové barvě. Po stěnách kostela bylo rozvěšeno čtrnáct zastavení Křížové cesty v barokních rámech nahoře s křížky. V tomtéž roce bylo pozlaceno na náklady raiffeisenky ciborium. Nové koberce zase obstaraly chalupnice Berta Balhar a Marie Klitsch v roce 1933. Dvě

nové fialové korouhve se zlatými šňůrami, střapci a portami, jedna s obrazem sv. Rodiny a sv. Vojtěcha, druhá s P. Marií Svatohostýnskou a bl. Janem Sarkanderem, byly pořízeny na náklady Judity Stix a Josefa Mücka st., dodala je osvědčená firma Františka Stádníka.

Na potřebných drobných opravách či pořizování mobiliáře a inventáře se farníci i v průběhu dalších let nějakým způsobem spolupodíleli. Také kempelička zaplatila v roce 1933 opravu a pozlacení staré monstrance. Kazatelnu nechala textiliemi ve fialové barvě vybavit Marie, svobodná dcera Ernsta Manna z č. p. 7. Byly zakoupeny za 1.000,- Kč u firmy Stádník v Olomouci, nápisy byly vyšívané zlatou nití. V únoru 1934 učitelka ručních prací Else Sykora opravila na žádost faráře bílý pluvíál a slavnostní antependium pro hlavní oltář a slavkovská učitelka paní Marie Klein vyšila krásné prádlo s krajkou na oltář a věnovala hedvábné antependium s hedvábnou krajkou. K tomu ještě Paramentní společnost v Olomouci darovala pokrývku na hlavní oltář a bílé cingulum. Raiffeisenka poskytla 500,- Kč pro zlacení kalicha a na nákup nového aspergilu (kropáče). K vybavení kostela patřil plynový lustr, který jeho interiér osvětloval od roku 1935 třemi sty svíčkami. Před válkou byl ještě pořízen nový fialový přehoz na kazatelnu a v roce 1941 paní Heger darovala 150 RM na pořízení červeného ornátu.

Přízemní budova **fary** stála na půdorysu obdélníku a svým vnějším vzhledem se nijak nelišila od jiných v tomto kraji. Napříč domem byla fara rozdělena chodbou na dvě pravidelné části, z nichž větší, levá, se dvěma prostornými světnicemi sloužila pro ubytování hostů. V pravé části žil farář ve dvou menších místnostech. Zázemí s prádelnou, záchodem a kuchyní bylo situováno směrem do dvora. V průčelí i ze zahrady měla fara po šesti oknech. Vybavení místností bylo prosté: dřevěné podlahy, dvoje kachlová kamna, sporák, měděný kotel na prádlo. Sklep, pořízený později, byl mokrý, střecha byla pokryta břidlicí. Ve dvoře, do kterého vedla dvoukřídlá dřevěná vrata, stála stodola vystavěná z kamene a pokrytá z poloviny taškami a břidlicí. Vedle stodoly stál dřevník sbitý z desek a krytý taškami, zmiňovaný k roku 1843. Tehdy byla nákladem patrona postavena i kůlna na dřevo. Kurník, chlív pro dvě krávy, pícník a tři dřevěné kotce pro vepřový dobytek byly umístěny v prodloužení fronty stodoly, pozemek od okolí dělila kamenná zídka. Voda byla vedena potrubím ze studny pod farou.

Farní budova vyhořela 7. května roku 1862, tedy v době, kdy ve Slavkově působil P. Anton Schneeweis. Tehdy shořela rovněž střecha kostela, budova školy a dalších patnáct stavení.

V roce 1910 bylo nutné renovovat farní kuchyň, spíž a malý dřevěný pokoj, označovaný jako kabinet. Při kopání vodovodu do fary v roce 1928 vytryskla ze země dvě silná zřídla. Při pracích se dále zjistilo, že farní budova byla vystavěna bez

základů. K farskému hospodářství patřil tehdy „chlív, drůbežárna a ovčárna“. Slavkovský farář P. V. Vaněk zřídil na faře knihovnu, která, stejně jako stávající obecní knihovna detašovaná ve škole, byla k dispozici všem zájemcům.

V roce 1806 měl zdejší kurát pouze zahrádku o rozměru 121 čtverečních sáhů a užíval pole o devíti měřících. Louka dávala výnos jedné fůry sena. V roce 1931 zakoupil P. V. Vaněk pro kostel pozemek vedle farské zahrady u hřbitova o rozloze 958 m². Pečlivě obhospodařoval farní, kostelní a své pozemky, aby mohl uživit domácí zvířectvo. Z prodeje masa, případně medu, ovoce aj. pak financoval farní, kostelní a své potřeby. Farské obročí k roku 1946 pozůstávalo dle pozemkového archu ze 2 ha 76 m² rolí, z 48 arů 45 m² luk a 12 arů 26 m² zahrady.

Starý **hřbitov** obklopoval kostel, nové svaté pole bylo založeno roku 1841 na západním konci obce naproti farnímu pozemku na půdorysu kosodélníku, v jeho severozápadním koutu byla márnice. Výměnkář Franz Schmied daroval v roce 1902 kostelu 40,- K na jeho rozšíření. Úpravy pokračovaly v roce 1909, kdy bylo obcí rozhodnuto umístit do hřbitovně zdi železnou bránu z přední části kostela. Rozšířený hřbitov byl slavnostně otevřen 27. června 1910 děkanem a čestným kanovníkem P. Františkem Hynkem z Drahotuší.³⁶⁾ Kázání tehdy měl bývalý slavkovský farář P. F. Batěk působící v Loučce. Podél ohradní zdi vysázel P. V. Vaněk sedm lip, jak uvádí v zápisu v Pamětní knize: „Též jsem si vyprosil z městského lesa (tj. lipenského) šest lípek a zasadil jsem je sám u zdi při novém hřbitově.“³⁷⁾ Některé z nich přežily až do dnešních dnů.

Uprostřed hřbitova stál kamenný kříž, hřbitov byl připsán kostelu (kostelní prostranství) č. parc. 422 a 58.³⁸⁾

Patrně poslední úpravu hřbitova zorganizoval a provedl Újezdni úřad vojenského újezdu Libavá v roce 2005.

Posledními pohřbenými v obci byla Otilia Heger z č. p. 3. nar. 20. srpna 1887, zemřela 9. listopadu 1944 a Anton Knopp z č. p. 2a, narozený 13. dubna 1863, zemřelý 30. července 1945.³⁹⁾

Život ve farnosti

Nedělemi, svátky, výročími svěcení kostela, misie-mi, vizitacemi, svěcením zvonů, křížů apod. žila celá farnost společně. Důstojně byl oslaven 2. prosinec 1898, kdy se vzpomínalo 50. výročí nastoupení na trůn Jeho Veličenstva císaře Františka Josefa I. či každoročně 4. října jeho jmeniny.

Přelom století byl v roce 1900 slaven o půlnoci slavnou mší v kostele. Nejsvětější svátost byla vystavena dvě hodiny před půlnocí a dvě hodiny po půlnoci a slavná mše se konala za účasti mnoha věřících. Velkým svátkem i pro slavkovskou farnost bylo osmisetleté jubileum olomouckého dómu, které se slavilo v celé arcidiecézi ve dnech 28. a 29. června 1931. Tehdy „po deváté hodině večer, šli

někteří až na Neplachov k byčí(!) louce (u Kamenné zdi) podívat se na slavnostní osvětlení Olomouce“. To sice vidět nebylo, ale dalo se pozorovat chrám na Svatém Kopečku, osvětlený reflektory. Patnácté výročí vzniku Československé republiky se vzpomínalo 28. října 1933. V roce 1935 uplynulo 1050 roků od smrti sv. Metoděje, ve Slavkově v předvečer výročí jeho smrti 5. dubna zvonily zvony celých patnáct minut. Potom 15. července 1935 slavilo město Potštát 25. výročí svého vzniku (statut města) a tak i při této příležitosti byla sloužena ve Slavkově bohoslužba.

Svým způsobem byla pro Slavkov velkou událostí i svatba, která se po dlouhých třech letech v obci konala koncem května 1937. A 26. června téhož roku slavili dobrovolní hasiči své 25. výročí velkým svátkem s polní mší za účasti asi 140 hasičů z celého okolí. O vánočních svátcích roku 1937 se konala slavnostní půlnoční mše u příležitosti 150. výročí trvání farního kostela ve Slavkově.

K výjimečným svátkům patřily **misie**. První svatá misie se konala v době od 10. do 17. července 1900, kdy dav věřících byl tak velký, že nedělní kázání se muselo konat venku, protože do kostela se vešlo jen 600 osob. Tehdy přistoupilo ke svátosti přijímání 431 kajčnicků. Se stejným nadšením se konaly misie od 7. do 12. června 1902. Vedli je otcové redemptoristé P. J. Meister a P. J. Gritsch ze Svitav.⁴⁰⁾ Pod vedením redemptoristů P. Karla Hospa a P. Johanna Lutze⁴¹⁾ ze Svitav se konaly misie o deset let později, tj. v době od 9. do 16. června 1912. Tehdy misionáři založili ve Slavkově bratrstvo Nejsvětějšího Srdce Ježíšova, do něhož se přihlásilo 243 členů, úspěšní byli i v počtu podaných svatých přijímání, kterých bylo napočítáno osm set. V listopadu 1926 vykonával lidové misie misionář P. Amand Dlapka.⁴²⁾ Farář P. V. Vaněk zapsal ve farní kronice: „Všech kázání misijních se zúčastňovalo hojně věřících ze Slavkova, z Ranošova a z Kozlova, takže kostel byl vždy plný. Zvláště při svěcení kříže byl kostel zrovna natřískán, že se lidé nemohli ani hnouti. Ke sv. zpovědi přistoupilo 325 kajčnicků, sv. hostií se podalo 564.“ V době od 12. do 19. listopadu 1933 se konaly misie vedené ThDr. P. Klemensem Žůrkem,⁴³⁾ ředitelem výchovného ústavu v Bílsku u Litovle. Od neděle do čtvrtka denně byla tři kázání, v pátek a sobotu dvě kázání a v neděli opět tři kázání. Bylo napočítáno 393 kajčnicků a 688 podaných sv. přijímání. Po širokém okolí konali duchovní cvičení i obláti ze Staré Vody, např. v adventu 1943 zavítal do Slavkova a Kozlova P. Karl Becker.⁴⁴⁾

Jistou událostí pro Slavkovské byly pohřby, především kněžské nebo příp. pohřby obětí nešťastných událostí, dětí apod. V srpnu 1913 zemřel děkan, kanovník, Mons. Dr. Anton Symerský, papežský komoří a rytíř řádu císaře Františka Josefa, kterého ranila ve věku 67 let mrtvice. Za účasti asi sta kněží se s ním v hranickém kostele rozloučil

pomocný biskup ThDr. Karel Wisnar,⁴⁵⁾ Ostatky pak byly odvezeny do jeho rodiště Horního Újezdu. Jeho nástupcem se stal děkan P. Florian Mrázek, kněz a konzistorní rada. On již jako děkan a monsignor spolu s viceděkanem a farářem v Oseku Janem Baďurou slavili 10. července 1932 své 50. kněžské jubileum. A pak 4. ledna 1933 lipenský děkan Mons. F. Mrázek zemřel. Pohřeb se konal za účasti sedmdesáti kněží dne 7. ledna. A v zápětí 14. května 1933 zemřel v Oseku viceděkan P. J. Baďura. Těchto pohřbů se zúčastnili i mnozí obyvatelé Slavkova.

K tradičním svátečním událostem samozřejmě patřily **poutě**. Slavkovští chodívali do Staré Vody ke sv. Anně Matce Starovodské, naposledy tam putovali v roce 1939, poté byla procesí zakázána. Dalším jejich cílem býval Svatý Hostýn⁴⁶⁾ a vzhledem ke vzdálenosti není vyloučen ani Svatý Kopeček.

Farnost **vizitoval**, jak vyplývalo z jeho funkce, lipenský děkan či jeho zástupce. Např. 25. května 1898 vykonal svou první kanonickou vizitaci shora zmíněný ThDr. Antonín Symerský, tehdy lipenský viceděkan a osecký farář. Generální (tj. biskupskou) vizitaci prováděl arcibiskup či jím pověřený světící biskup. Výše jsme zmínili návštěvu Maxmiliána kardinála Sommerau-Beckha, 24. června 1901 vizitaci provedl olomoucký kníže-arcibiskup Theodor Kohn.⁴⁷⁾ Při této příležitosti založil arcibiskup nadaci pro chudé ve výši 200 Fl. Zároveň místním chudým rozdal 50 Fl. a 50 dalších korun věnoval na zakoupení monstrance. V německy osídlených farnostech vykonával svou návštěvu 24. – 26. dubna 1934 světící biskup ThDr. Josef Schinzel. Posledně Slavkov vizitoval generální vikář sudetoněmecké části olomoucké arcidiecéze Mons. Josef Martin Nathan z Branice,⁴⁸⁾ bylo to 4. června 1941.

Situace po druhé světové válce

Z posledního počtu obyvatel (315 osob) padlo třináct mužů, jedenáct bylo nezvěstných a deset zůstalo v zajetí. Při osvobozovacích bojích v květnu 1945 byli někteří němečtí muži uneseni z obce tehdy neznámo kam. Přišli domů až po několika měsících těsně před vysídlením. Závěr války proběhl ve Slavkově obdobně, jako tomu bylo jinde.

Pohlednice, před rokem 1945. Fotoarchiv J. Machala.

Sovětskými vojáky, ale i českými partyzány, byl zabavován živý inventář, krmivo, potraviny, kola (ve Slavkově téměř z každé domácnosti), prádlo, oblečení, hodinky, přístroje, zlaté předměty nebo více než patnáct rozhlasových přijímačů. Slavkovské záznamy týkající se padesáti devíti stavení poskytují pramen, ze kterého je možné si učinit představu o tom, co k vybavení domácností patřilo. Z předmětů, které lze označit jako netypické a víceméně luxusní, i když v některých případech sloužily k obživě, to byly šicí stroje (Anna Schwarz, č. p. 36, u ní zabaven také fotoaparát; Eliška Nováková, č. p. 33; Josefina Mádr, č. p. 31; Josef Dreiseitl, č. p. 25), dalekohled (Wilhemina Knopp, č. p. 25 a), motocykl (Antonie Knopp, č. p. 60), bryčky (Anton Stix, č. p. 1; Josef Dreiseitl, č. p. 25), vozy (Josefa Mauer, č. p. 66), nákladní auto (Ludmila Ripper, č. p. 71). Z hudebních nástrojů byly odebrány housle, kytara, tři „foukací nástroje“ a harmonium z fary, další housle a tahací harmonika patřily Ludmile Ripper, č. p. 71, jiné housle byly zabrány Elišce Novákové, č. p. 33, Štěpánce Novákové, č. p. 30 a Josefu Dreiseitlovi, č. p. 25, o dvě trumpety přišel Johann Novák, č. p. 33.⁴⁹⁾

Poslední německé jednotky opustily obec a správy se ujala 8. května 1945 tříčlenná místní správní komise v čele s Františkem Kolářem. Prioritou její činnosti byla „poválečná obnova bezpečnostních, hospodářských a společenských poměrů v obci spojená s jejím znovuosídlením českým obyvatelstvem“.⁵⁰⁾ František Kolář vedl komisi od 13. května 1945 do 10. června 1946. Ve Slavkově byl národním správcem usedlosti č. p. 71, na kterém pokračoval v krupařské živnosti. V listopadu 1946 byl správcovství zproštěn a bytem hlášen v Loučce č. 119. Jeho nástupcem se stal František Žák, zmíněný minimálně v lednu a únoru 1947. První komisař se projevoval jako vládnoucí despota, nechal zničit obecní dokumenty, druhý byl ve svém chování poněkud mírnější. Potom je ve funkci komisaře zmíněn nějaký Lapčík.

Zachovala se Kolářem zpracovaná zpráva ze 16. července 1945 o revizi německého majetku, kterou sestavil na výzvu Okresního národního výboru v Hranicích. Jedná se o seznam odebraných vkladních knížek, za něž byly později německým občanům vyplaceny minimální náhrady.⁵¹⁾ Ze seznamu sestaveného Kolářem o měsíc později vyplývá, že v majetku obecního úřadu byla mj. i vkladní knížka fondu zřízeného na pomník padlým (76,23 RM). Místní správní komise sepsala rovněž seznam osob německé národnosti, osob žijících ve smíšených manželstvích a osob, které pozbyly československé státní občanství. Těm, kteří žili ve smíšených manželstvích, byly doporučeny nespecifikované úlevy, nakonec ale všichni byli československého státního občanství zbaveni a odsunuti.

V soupisu majetku obce z 30. listopadu 1946 byl zapsán jeden stolec, jedna skříň a malá skříň a

dvě lavice. Z budov patřila obci obecná škola, hasičské skladiště, obecní hostinec, obecní dům, jiné plochy (role, louky, zahrady, pastviny, lesy stavební aj. plochy, tj. celkem 81 ha), patrně tyto údaje byly převzaty z původního soupisu majetku bývalé německé radnice.

Genným dokladem je dochovaný seznam velitelů skupin osob určených k odsunu. Doklad podobného typu nebyl v jiných libavských obcích zatím nalezen. První skupina v počtu 30 osob, velitel Bedřich Klözel; 2. skupina v počtu 30 osob, velitel Filip Mann; 3. skupina v počtu 30 osob, velitel Adalbert Schwarz; 4. skupina v počtu 29 osob, velitel Jan Balhar; 5. skupina v počtu 30 osob, velitel Josef Passinger; 6. skupina v počtu 30 osob, velitel Jan Titz; 7. skupina v počtu 30 osob, velitel Oskar Losert; 8. skupina v počtu 30 osob, velitel Jan Mann; 9. skupina v počtu 32 osob, velitel Matěj Mück; 10. skupina v počtu 33 osob, velitel Arnošt Schuster, tj. celkem 304 (!) osob určených k odsunu. Křestní jména jsou počestněna, poslední jmenovaný je fakticky poslední slavkovský kněz P. Ernst Schuster.

Vzhledem k připravovanému odsunu nemocných, eventuálně transportu neschopných a duševně chorých Němců (sudetských a případně i občanů Říše) vyzval v dubnu 1946 ONV v Hranicích národní výbory či místní správní komise k vypracování seznamu takových osob. Ve Slavkově šlo o jednu ženu, léčenou v ústavu ve Šternberku. Seznam měl údajně posloužit jako podklad k jednání se spojeneckými útvary o umístění nemocných v konkrétních ústavech v Německu a také o způsob vybavení transportních vagonů, a to materiálem i personálem.⁵²⁾

Ostatní (zdraví) němečtí obyvatelé prošli sběrným táborem v Hranicích.⁵³⁾ První transport 127 (128?) osob směřoval v srpnu 1946 do Bad Karlshafenu, druhý 9. září se 187 osobami do okresu Dillenburg, oboje v Hesensku. O počtu lidí, kteří zůstali ve Slavkově, se uvádějí dva různé údaje. První udává, že čtyři rodiny směly zůstat, ovšem o rok později byly také nuceny opustit novou republiku; druhý uvádí dvacet lidí, kteří žili ve třech domech a později byli přesídleni do vnitrozemí. Jeden člověk se měl nacházet v Rakousku.

Jak již bylo uvedeno, první písemná zmínka o obci pochází z roku 1447, kdy Slavkov patřil k panství helfštýnskému. Po téměř 500 letech kultivování zdejšího občana, resp. v roce 1946, **byly slavkovská obec i farnost zrušeny**. Při předání a převzetí kostela a fary byl pořízen seznam věcí ponechaných na faře a Okresní národní výbor v Přerově byl požádán, aby vše bylo ponecháno jako fundus instructus, tj. tak, aby farnost mohla i nadále fungovat(!) jako doposud. Začalo se proslýchat, že území Slavkova bude zabráno do nově zřízeného vojenského tábora.

Poslední administrátor farnosti P. Ernst Schuster dne 5. září 1946 protokolárně předal kostel i faru

„na rozkaz nejdůstojnější arcibiskupské konsistoře v Olomouci“ správci církevního majetku ve Slavkově P. Rudolfu Fridrichovi a přejímateli, arcibiskupskému komisaři P. Františku Gélovi,⁵⁴⁾ děkanovi a farářů soběchlebskému.

O vybavení kostela sv. Františka Serafínského již něco víme především díky shora uvedeným darům. Dle předávacího protokolu vypadal kostel takto: „Hlavní oltář je z měkkého dřeva, na svatostánku socha Božského Srdce Páně. Za hlavním oltářem je obraz sv. patrona, provedený olejem. V kostele je ještě jeden oltář, na epištolní straně, P. M. Lurdské. V presbytáři jsou dvě lavice a v lodi kostela 17 lavic. Na evangelní straně je kazatelna a pod ní křtitelnice. U lavic jsou čtyři korouhve, dvě červené a dvě fialové. Po stěnách kostela je rozvěšeno 14 obrazů Křížové cesty. Pod kůrem je jedna zpo- vědnice a na kůru stojí varhany. Na věži jsou zavěšeny dva zvony z roku 1942 z neušlechtilého kovu. Nad presbytářem ve věžičce malý sanktusník. Dlažba v kostele je z umělého kamene, v sakristii a v předsíni je dlážka dřevěná. Místo, na kterém kostel stojí, je obeháno kamennou zdí s železnou branou proti hlavnímu vchodu do kostela.“

Bohužel zde není zmínka o dřevěné gotické soše P. Marie a příloha č. II dokonce chybí. Následující seznamy kapitálů a knih nacházejících se ve farním archivu. Příloha č. V dokumentuje, jak vypadala fara se svými hospodářskými budovami:

1. Do fary vedou dvoukřídlové dveře a na dvůr rovněž, s horními světlíky.

2. Vlevo u vchodu pohostinka s třemi čtyřkřídlovými dvojitými okny, dřevěnou podlahou, hnědá kachlová kamna, dvojkřídlové spojovací dveře do světnice s okny do zahrady a na dvůr. Stav obou světnic dobrý.

3. Vpravo od vchodu je obývací světnice s jedním a druhá se dvěma čtyřkřídlovými dvojitými okny, podlahou hnědě natřenou, kachlová kamna v prvním pokoji, v druhém pokoji kamna nejsou. Spojovací dveře jednoduché se skleněnou vložkou. Stav dobrý.

4. Silné, plechem pobité dveře na půdu, kamenné schody, stav dobrý.

5. Jednoduché dveře z chodby do sklepa. Sklep je mokrý.

6. Z chodby na konci vpravo jednoduché dveře do prádelny, tam je kotel měděný, zazděný, okno s mřížemi do dvora. Vedle prádelny je záchod.

7. Z prádelny jednoduché dveře do kuchyně, v ní sporák, okno bez mříží do dvora.

8. Celá farní budova zevně i uvnitř je v dobrém stavu. Krytina farní budovy je břidlice. Střecha v dobrém stavu.

9. Dvoukřídlová vrata, vchod do dvora, vrata ve špatném stavu.

10. Stodola z kamene, krytá na půl břidlicí a na půl taškami. Vedle stodoly dřevník z desek, krytý taškami. V prodloužení fronty stodoly je kurník,

chlév pro dvě krávy a pícník. Stavba kamenná, krytá břidlicí. Ve dvoře stojí tři dřevěné kotce pro vepřový dobytek.

11. Voda do farní budovy se vede potrubím ze studny pod farou, čerpadlo kovové-ruční je na chodbě farní budovy.

12. Dům je ohrazen kamennou zdí.

13. Stav všech hospodářských budov je celkem dobrý.“

Dohady o vzniku vojenského tábora se ukázaly být pravdivé. O zabrání Slavkova a Ranošova se uvažovalo již na podzim roku 1946, kdy olomoucký okresní úřad vyjednával se sousedním okresem hranickým.⁵⁹⁾ Obě obce se v roce 1949 staly součástí nově vzniklého vojenského újezdu Libavá a tudíž v nich nemělo zůstat žádné civilní obyvatelstvo.

V konzistorních instrukcích bylo uvedeno, že provisorem pověřeným správou slavkovské farnosti je P. Josef Beneš, farář z Lipníku nad Bečvou. To vysvětluje, proč část písemností slavkovské fary byla deponována na farním úřadu v Lipníku nad Bečvou, kde zůstala do roku 1961. Soupis archiválií tam pořídil archivář PhDr. Ivan Krška, 25. září 1961 převzal materiál Státní okresní archiv v Olomouci. V září 1963 byl pak pořízen prozatímní inventární seznam. Část písemností ale zůstala uložena v Římskokatolické farnosti v Lipníku nad Bečvou.

Nejstarší zachovalou písemností je nadační listina z roku 1792, nejmladšími jsou protokoly o předání a převzetí fary, přílohy ke kostelním účtům a pojištění a výkazy obětních peněz, to vše z roku 1946. Další písemnosti jsou uloženy v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě a na Arcibiskupské konzistoři v Olomouci. Odtud víme, že již 24. května 1947 se o církevní inventář slavkovského kostela začal zajímat předseda Místního národního výboru v Ústí u Hranic Klement Anders. Tehdy dostal od kapitulní konsistoře v Olomouci povolení, aby přestěhoval některé věci ze Slavkova do kaple v Ústí. Přípis jako vždy doplňovala poznámka o tom, že inventář zůstává majetkem kostela ve Slavkově, „...můžete ho však užívat, jste však povinen udržovat ho v dobrém stavu. O přestěhovaném inventáři pořídte přesný seznam, který zašlete kap. konzistoři. Toto pověření pozbývá platnosti dne 15. června 1947.“ Z důvodu nám neznámých komplikací se na konzistoř znovu obrátil předseda MNV v Ústí Klement Anders: „Prosíme o prodloužení povolení k přestěhování inventáře církevního z kostela ve Slavkově u Lipníku, které nám bylo uděleno přípisem ze dne 24. 5. t.r., č. 9.372, neboť podle sdělení p. faráře Beneše z Lipníku, který v uvedeném kostele vede duchovní správu, konají se v tomto kostele každou neděli bohoslužby pro vojenskou posádku Slavkova. K vybavení naší kaple potřebovali bychom z tohoto kostela následující církevní inventář: varhany, kostelní lavice, bohoslužebná roucha a bohoslužebné nádoby. Prosíme, aby platnost uděleného nám povolení byla prodloužena

do té doby, kdybychom mohli se svolením p. faráře Beneše část inventáře přemístiti do naší nové kaple. Doufáme, že naši zdvořilé prosbě vyhovíte a proto Vám předem za vaši laskavost děkujeme.“ V konceptu konzistoře ze 4. července 1947, čj. 12.097 je uvedena částka Kč 1.500,-, která se má zaplatit za odvoz předmětů určených pro kapli v Ústí. Stěhovací výlohy se týkají i věcí tam dříve dovezených, tj. varhan a lavic. Odesílaný balík obsahoval: jeden červený ornát, jeden pokrov, jednu kostelnickou rochetu, jednu malou plachtu, jednu velkou plachtu, jednu spodní plachtu, jedno antipendium bílé, jednu albu, jednu kněžskou rochetu a dvě ministrantské, dvě ministrantské červené komže a jednu kostelnickou červenou komži.

Římsko-katolický farní úřad v Hranicích, resp. farář P. Antonín Bartošik příjem zásilky potvrdil: „Potvrzuji příjem balíku, který obsahuje: jeden červený pluviál,⁵⁶⁾ jeden pokrov, jednu kostelnickou rochetu, jednu malou plachtu, jednu velkou plachtu, jednu spodní plachtu, jedno antipendium bílé, jednu albu, jednu rochetu kněžskou, dvě ministrantské rochety, dvě ministrantské červené komže, jednu kostelnickou červenou komži. Peníze jsem již poslal.“ A ještě 26. dubna 1949 farář zplnomocnil pana Ludvíka Zdráhalu, aby pro kapli v Ústí u Hranic převzal věžní hodiny. Ten příjem potvrdil při jejich převzetí 28. dubna 1949. V případě hodin ale nebylo doslovně uvedeno, že pocházely ze Slavkova, ostatně slavkovský kostel ani věžní hodiny neměl.

Ústecká kaple sv. Petra a Pavla byla postavena v letech 1940–1947 na pozemku Klementa Anderse, který byl poválečným předsedou Místního národního výboru v Ústí, základní kámen posvětil P. Antonín Bartošik. Svěcení provedl tehdejší generální vikář ThDr. Oldřich Karlík⁵⁷⁾ 31. srpna 1947. „V roce 1948 provedli tito členové (Kl. Andres, Ludvík Zdráhala, František Bagar a Ludvík Tomečka) sbírku na vybavení ze zrušeného kostela. Při sbírce bylo vybráno 48.000,- Kčs, ze které byly pořízeny mimo jiné i vánoční jesličky. Pro kostel byl získán inventář, lavice a ostatní vybavení ze zrušených kostelů ve Slezsku z dnešního VVP Libavá.“⁵⁸⁾ Plnou moc na převzetí předmětů z kostelů ve Slavkově a Kozlově dostal 26. března 1947 od konzistoře též P. Josef Macík,⁵⁹⁾ major duchovní služby v Olomouci. O přestěhovaných předmětech měl být pořízen přesný seznam, který měl být zaslán konzistoři. Pověření k převzetí mělo platnost do 30. dubna 1947. V zachovaném materiálu ovšem již není zpráva o tom, zda k odvezení předmětů došlo. Korespondenci o přesunech církevních předmětů vedl za konzistoř P. Stanislav Svoboda.⁶⁰⁾

Činnost místní správní komise byla ukončena v závěru roku 1949 v souvislosti s rozšířením dosavadního vojenského prostoru na vojenský újezd Libavá. Z tohoto období se bohužel zachovaly jen zlomky písemností obce. Část z nich byla v roce 1971 převedena z archivu Místního národního výboru

v Hlubočkách do Státního okresního archivu v Olomouci.

K 30. prosinci 1947 bylo ve slavkovském kostele ještě všechno zařízení a v závěru roku 1948 se řešila úschova matrik bývalé slavkovské farnosti, které měly být uloženy na farním úřadu v Lipníku nad Bečvou.⁶¹⁾

Stav kostela ve Slavkově v dubnu roku 1951 popisuje zpráva církevního tajemníka KNV v Olomouci Ladislava Horáka určená Náboženskému fondu v Praze: „Slavkov. Kostel téměř zničen. Bohoslužebné předměty, paramenty a obrazy jsou uzamčeny na tamní faře. Vojenský správce doporučuje, aby náboženský fond vydal souhlas k odvozu těchto věcí, které patří Charitě, některým blízkým duchovním správcem, nejlépe Lipníkem n. B. nebo Jezerníci. Očekáváme Vaše rozhodnutí. K odvozu církevního majetku se vyjádřil soudruh Knotte z Náboženského fondu v tom smyslu, že není námitek proti převozu jmenovaných předmětů k odvozu, jak vyplývá ze zprávy zasláné KNV v Olomouci 4. května. Církevní tajemník KNV Horák pověřil 9. května soudruha Josefa Bartoše z Charity „k převzetí náboženských potřeb uložených na farním úřadě ve Slavkově“. Ze Slavkova bylo Bartošem údajně odvezeno několik obrazů. Státní úřad pro věci církevní sdělil 15. června církevnímu oddělení KNV v Olomouci, že Náboženský fond v Praze, který byl pověřen likvidací církevních objektů ve vojenských újezdech, sdělil dopisem z 31. května 1951, že dal olomouckému KNV souhlas k odvozu bohoslužebného zařízení kostela ve Slavkově a ve Velké Střelné do nejbližšího obsazeného farního úřadu, tj. tedy v tomto případě buď do Lipníka nebo do Loučky.“⁶²⁾

Ještě před odsunem původních obyvatel vzniklo na Hranicku první Pásevní družstvo se sídlem v Loučce, které obhospodařovalo i území Slavkova. Tehdy všichni novoosídlenci s výjimkou tří rodin mohli zůstat ve svých domech. S budováním nového, moderního zemědělského statku se ve Slavkově začalo v roce 1960. V kronice BSP VLS ZS Slavkov (Brigády socialistické práce Vojenských lesů a statků, Zemědělského statku Slavkov) stojí, že ustavení kolektivu soutěžícího o titul BSP spadá do let 1956–1960, přičemž titul byl získán v roce 1965, další v roce 1974. Počáteční výměra obhospodařované plochy činila asi 110 ha. „Postupným zúrodněním ploch VVP, které byly v tehdejší době protkány sítěmi bunkerů a zákopů, ostnatého drátu, rozryty od výbuchů granátů a bomb, bylo nutno upravit tak, aby mohly sloužit zemědělské výrobě.“ Výstavbu nového statku ve Slavkově v letech 1962–1963 prováděly Vojenské stavby za pomoci pracovních technických praporů (PTP).

Původní zástavba obce byla likvidována v letech 1960–1965, typická stavení nahradily bytovky.

Zdevastovaný slavkovský kostel sv. Františka Serafínského byl v roce 1965 přestavěn **na kulturní**

dům. Kostelní věž byla zbavena původního ukončení a zdi kostela obepnula betonová omítka (tzv. břizolit). Zákristie se změnila na bar, kostelní kůr na promítací místnost a presbytář na vyvýšené pódium. Celý interiér byl upraven ve stylu 70. let a obložen dřevotřískou. Takto jsou úpravy popsány v kronice BSP: „Posledními akcemi před koncem roku (1973) bylo započít s úpravami místnosti pro výčep v Kulturním(!) domě, tzv. liščího doupěte, které si vyžádá větších úprav, aby se stalo onou norou.“ S pracemi se začalo 15. prosince 1973 a skončeno mělo být před statkovým plesem, což se také podařilo, tj. 2. března 1974. Tehdejší kronikář věc uzavřel takto: „Práce zde bylo provedeno mnoho, kvalitně a také s velkým vkusem a smyslem pro hezkou věc“. (!) Do dnešních dnů kostel zůstal v majetku Vojenských lesů a statků, Lipník nad Bečvou.

Obec zanikla roku 1950, obnovena byla v roce 1964, nové dosídlení Slavkova bylo ukončeno v roce 1965, kdy také byl zvolen osadní výbor. Původní zástavba obce byla postupně zlikvidována. Zůstal jen bývalý kostel, škola a dva objekty užívané k rekreaci. Zničena zůstala nejen stará stavení, ale i domy postavené ve třicátých letech, ke kterým se zachovaly plány vypracované staviteli Adolfem Schindlerem a Otto Haschakem z Potštátu nebo také Karlem Holešovským, architektem a stavitelem v Lipníku.⁶³⁾

Průběžně ovšem pokračovalo „vylepšování obce“, např. v roce 1977 byla dokončena umývací rampa pro všechny typy vozidel a přístřešek u benzínové čerpací stanice (tehdy byl zničen pomník padlým v první světové válce). Dne 25. února 1977, kdy se konal ve Městě Libavé slavnostní aktiv jednotek pomocné stráže veřejné bezpečnosti (PS VB) působících na území vojenského újezdu, bylo příslušníkům jednotky Slavkov tehdy uděleno čestné uznání. O rok později, 26. dubna 1978, obdržela BSP Slavkov za výsledky dosažené v roce 1977 Rudý prapor. V roce 1978 bylo konstatováno, že „Společenské, kulturní a sportovní vyžití členů BSP je dáno do určité míry životními podmínkami, ve kterých členové BSP žijí. Osada Slavkov je na svoji dobu sice moderní sídliště,⁶⁴⁾ ale malé. Žije zde 35 rodin, většinou mladí a střední generace. Proto mají lidé k sobě blízko, rozumí si a většinou žijí ve velmi přátelských vztazích. Je to podmíněno tím, že všichni jsou zaměstnanci zemědělské správy Slavkov, všichni jsou vlastně spolupracovníky a na sídlišti sousedy.“

V roce 1980 se Slavkov stal místní částí Města Libavé.

Dříve nad životem v obci bděly postupně tři větrné mlýny, dva z nich zanikly v roce 1868, ten třetí byl postaven roku 1870. Na potoce zvaném Říka klapal vodní mlýn. Nyní se nad Slavkovem tyčí vojenský objekt zabezpečující úkoly „stálé vojenské spojovací sítě“. Prozatím zůstává okolí Slavkova

Současný Slavkov. Foto J. Machala 2006.

největším částečně zpřístupněným územím vojenského újezdu Libavá.

Znamé pořadí duchovních správců

1. březen 1789 – 20. září 1796, **P. Johann Martin Josef Blumenthal**, předtím působil v Hradisku u Kroměříže. Narodil se v Kroměříži kol. roku 1748, ordinován 1772, zemřel 20. září 1796 ve Slavkově, kde byl patrně také pohřben.

1. únor 1797 – leden 1812, **P. Bernard Fitz**, lokální kaplan, rodák z Přerova, vysvěcen roku 1778. Předtím sloužil v Dětrichově, ze Slavkova odešel do Nákla a Slavkov byl přifařen do Jestřabí. P. B. Fitz založil nadaci pro slavkovské školní děti ve výši 210 zlatých rakouské měny, z jejího příjmu byly každoročně zajištěny chudé děti s dobrým prospěchem.

červen 1812 – duben 1815, **P. Florian Ullrich**. Narodil se v Vítkově 1790, ordinován 1795, odešel do Mošnova, kde je zmiňován ještě v roce 1830, zemřel asi roku 1831.

prosinec 1815 – únor 1841, **P. Josef Kronský**, kurát, narozen v Opavě 1783, ordinován 1808, povýšil na místo faráře v Kopřivné.

9. červen 1841 – září 1859, **P. Franz Visur (Wisur)**, lokální kaplan, administrátor, narozen 1799 (ne 1790, jak se uvádí) v Deštném, ordinován roku 1823, v září 1859 se stal titulárním farářem v Boršově u Moravské Třebové. Poslední léta trávil v Brně, zemřel jako konzistorní rada ve vysokém věku 27. listopadu 1893.

1859 – 1891, **P. Anton Schneeweiss**, kurát a později i farář slavkovský, narozen 1810 v Dolní Roudné, ordinován roku 1838, dříve kooperátor v Jakartovicích, od roku 1884 mohl ve Slavkově užívat titulu farář. Zemřel jako emeritní farář ve Slavkově 26. dubna 1894 ve věku 84 let.

1891 – 1892, **P. Friedrich Čermák**, administrátor, který je ale v kněžském katalogu uveden k roku 1891 u P. Marie Blahoslavené v Kroměříži a měl být přesunut do Rýmařova (katalogy se sestavují dopředu, proto vždy neodpovídají skutečnosti). Narodil se

v Morkovicích roku 1865, ordinován 1887, datum úmrtí nezjištěno.

11. květen 1892 – 16. říjen 1902, **P. František Neskorá**, kurát, později farář, autor několika modlitebních knížek, předtím v letech 1891–1892 kooperátor v Bánově na Uherskobrodsku. Narodil se roku 1853 ve Velkém Újezdě, ordinován 1878, 16. října 1902 odešel ze zdravotních důvodů do penze, zemřel 9. září 1922 jako emeritní farář ve svém rodišti. Pohřbíval ho arcikněz P. Florian Mrázek za asistence třinácti kněží, za přítomnosti hraběte Podstatského a dvou set družiček s věnečky.

11. listopad 1902 – 8. duben 1908, **P. František Bátěk**, administrátor, předtím byl kooperátorem ve Velké Bystřici. Narodil se ve Vojnicích (nyní Těšetice-Vojnice) roku 1864, ordinován byl roku 1890, 8. dubna 1908 se přestěhoval do Loučky, kde zemřel 26. května 1912 ve věku 48 let.

8. duben 1908 – červen 1908, **P. František Kunovský**, přišel z Kojetína, posledně žil jako emeritní farář v Rejcharticích (u Šumperka). Narodil se 6. listopadu 1874 v Bílovicích u Prostějova, ordinován 1889, zemřel 25. října 1933 v Suchohrdlech (ŘK farnost Miroslav, brněnská diecéze). Dle svého přání byl pohřben v Kojetíně, nad hrobem se s ním rozloučil P. Antonín Dokoupil, místoděkan v Krasicích.

16. červen 1908 – leden 1923, **P. Ignác Chytil**, předtím kooperátor v Jevíčku, ze Slavkova odešel v lednu 1923 do Kunčic pod Ondřejníkem, kde působil nejméně do roku 1937. Narodil se 17. prosince 1875 v Draholově, ordinován byl roku 1899. Zemřel jako farář v Kroměříži 18. dubna 1940.

24. únor – 30. duben 1923, **P. Arnošt Hrabal**, administrátorem ve Slavkově jen krátce. Při svém příchodu do Slavkova zapsal do Pamětní knihy: „24. února 1923 přesídlil pan farář Ignác Chytil do Kunčic pod Ondřejníkem. Zástupci obce a školní mládež se téhož dne zúčastnili oficielního rozloučení s panem farářem. Při rozloučení promluvil pan nadučitel. Všichni přítomní byli k slzám dojati. Za administrátora ustanovili kaplana Arnošta Hrabala z Potštátu.“ P. Arnošt Hrabal, kněz a grafik a také grafik a kněz. Obě svá posláná považoval za stejně důležitá. O životě a díle P. A. Hrabala se bude moci zájemce dozvědět více na výstavě, která mu bude věnována v Muzeu Oderska v Odrách na začátku roku 2015.

květen 1923, **P. František Orlita**, vykonával ve Slavkově zástup. Narodil se roku 1869 v Meziříčí, vysvěcen asi 1893, např. v letech 1895–1912 byl kaplanem v Kojetíně, zemřel 26. ledna 1928 v Loučce. Ještě večer před jeho smrtí ho navštívil P. Vincenc Vaněk.

2. květen 1923 – 1. duben 1935, **P. Vincenc Vaněk**, hlavní pisatel Pamětní knihy. Do Slavkova přišel ze Stříbrnic na Slovácku. Narodil se 16. července 1875 v Budišovicích na Opavsku v učitelské rodině. Po smrti otce nechala chudá matka své tři syny vystudovat, jeden se stal právníkem, druhý

knězem a třetí učitelem. P. V. Vaněk byl na kněze vysvěcen 5. července 1900, prvním jeho místem byly Brantice na Krnovsku, poté působil na různých farních v okolí Uherského Brodu a v Lubníku na Ústeckoorlicku. V roce 1911 byl vyznamenán Záslužným křížem sv. Cyrila a Metoděje. Po smrti P. Fr. Orlity zastupoval v Loučce, náročný byl pro něho rok 1932, kdy vyučoval náboženství nejen ve své farnosti, ale i v Bohuslávkách a ve Velkém Újezdu, jindy zase zastupoval v Dolním Újezdu. Po dvanácti letech působení ve Slavkově odešel již jako penzista do Prusinovic u Holešova, kolem roku 1947 ještě vedl duchovní správu v Moravském Kočově. Zemřel 6. června 1957.

Ve Slavkově dobře vedl farní hospodářství, např. na jeho žádost byly v roce 1925 vysázeny akáty (medové stromy). Možná jeho pečlivost byla některým obyvatelům nepříjemná. Tak se např. v roce 1928 stalo, že obecní úřad nechal zaměřit všechny pozemky, přičemž se zjistilo, že část z asi 150 m² farní zahrady, která byla naproti hřbitova, patřila do majetku obce. Za nepřítomnosti faráře byl tedy v jeho zahradě osazen nový hraniční kámen. P. V. Vaněk si potom samozřejmě stěžoval u konzistoře, ale nakonec byla záležitost vyřešena v klidu.

duben – květen 1935, **P. Josef Rozsypal**, farář z Podhoří, zástup (exkurendo administrátor pro kuracii Slavkov). Narodil se roku 1896 v Záříčích, ordinován roku 1924, zemřel 13. ledna 1950.

1. srpen – 18. listopad 1935, **P. Karel Šamárek**, administrátor, do Slavkova přišel z Kokor na Přerovsku, kde byl kooperátorem. Po smrtelné nehodě své sestry odešel na vlastní žádost do Štramberku, pak do Rybí a dalších míst. V roce 1969 byl jmenován konzistoriálním radou. Narodil se ve Větrkovcích ve Slezsku 3. prosince 1908, ordinován 1933, na odpočinku žil v Těškovcích a poslední léta u svého synovce P. Františka Krále na faře v Kelči. Než 30. července 2000 ve Valašském Meziříčí ve vysokém věku 92 let zemřel, byl nejstarším knězem arcidiecéze. Pohřben byl v rodné obci.

1. listopad 1935 – březen 1936, **P. Ladislav Loštický**, zástup (exkurendo administrátor), byl tehdy farářem v Loučce, potom se odstěhoval do kaplanky v Lipníku. Narodil se v roce 1876 ve Veszprému (dnešní Maďarsko), vysvěcen byl roku 1899, zemřel 27. listopadu 1939.

24. březen – 10. říjen 1936, **P. Karl Stanowsky**, administrátor ve Velké Střelné jmenován administrátorem pro kuracii Slavkov, odtud odešel do Křišťanovic (u Dvorců) a Nových Valteřic u Moravského Berouna. Narodil se roku 1905, ordinován 1929, zemřel 13. března 1960.

květen 1936 – září 1936, **P. Josef Schöberle**, kooperátor v Rýmařově, přišel v květnu 1936 jako farář do Velké Střelné, odkud se tehdy krátce spravovala kuracie Slavkov. Narodil se 17. srpna 1902 v Krasíkově u Tatenic, ordinován 5. července 1926,

zemřel 2. srpna 1971. Odsunut byl do diecéze Augsburg.

říjen 1936 – 30. červen 1937, P. Stanislav Svoboda, administrátor v Loučce, exkurendo administrátor a od 1. června 1937 administrátor ve Slavkově. Odtud pak zase docházel do Loučky až do července 1937, kdy dostal do správy farnost Týn nad Bečvou. Narodil se 25. srpna 1904 v Sobůlkách u Kyjova, ordinován 1933. Působil v Ostravě-Vítkovicích, na Horní Bečvě, v Lipníku, po odchodu ze Slavkova v Týně nad Bečvou a Vracově. Konzistorním radou byl od roku 1969. Zemřel 29. prosince 1975.⁶⁵⁾

15. červenec 1937 – říjen 1938, P. Alois Otzipka, administrátor kuracie ve Slavkově. Dva roky neobývaná a zchátralá fara byla konečně po jeden a půl měsíce pečlivě renovována. Do Slavkova přišel z Radiměře na Svitavsku, předtím působil v Zábřehu a Šternberku (tam se, patrně v letech 1935–1937 angažoval v katolické tělovýchovné jednotě Orel). Ze Slavkova odešel do duchovní správy do Štítů, kde byl 2. července 1941 zatčen za kázání kritizující režim a odvezen do opavského vězení, od 25. září 1941 byl vězněm č. 27 698 koncentračního tábora v Dachau, odkud byl propuštěn 9. dubna 1945.⁶⁶⁾ Po návratu se ujal předsednictví Národního výboru ve Šternberku, ve funkci dlouho nezůstal, protože pravděpodobně po udání, že je knězem, mu příslušníci Národní bezpečnosti našli ve stole říšské marky, patrně podstrčené. Vyžádal si roční zdravotní dovolenou, od 1. prosince 1946 byl provizorem pro Dolní Moravici a Václavov, v kněžském katalogu je ale uváděn ve Štítech. Počátkem října 1948 byl jmenován administrátorem fary v Předmostí, kde zůstal do 15. března 1954. Postaral se o opravu kostela, pořídil nové varhany, jejichž svěcení se zúčastnil i olomoucký krajský církevní tajemník Ladislav Horák. K 15. březnu 1954 byl jmenován administrátorem ve Štáblovicích u Opavy, odtud byl přeložen do Hošťálkovic u Hlučína, kde po těžké nemoci zemřel 5. května 1967. Pochován byl 9. května do rodinného hrobu v Kozmicích, kde se narodil 24. září 1904. Na kněze byl vysvěcen v roce 1934.

10. prosinec 1938 – červenec 1942, P. Viktor Halfar, přišel do Slavkova jako administrátor z Čermné na Moravě s povinností spravovat také exkurendo farnost Středolesí. V době jeho onemocnění ho v roce 1940 dočasně zastupoval **P. Theophil Goldmann** (narozen 1874 v Morkovicích, ordinován 1898, zemřel 10. března 1945), který se střídal s **P. Karlem Böttgerem**, řádovým knězem ze Staré Vody (narozen 22. února 1872 v Erfurtu, profesi složil 1895, ordinován 1898 v Hünfeldu, zemřel 15. srpna 1954 v Engelportu v Německu).

P. Viktor Halfar byl v roce 1942 převezen do Opavy na gestapo, protože věnoval příliš mnoho hodin pastorační péči a křesťanské výchově v kostele. Výuku náboženství pro slavkovské děti

a děti v Kozlově a Ranošově vykonával za něho **P. Rudolf Harbich**, farář v Čermné na Moravě, který výuku vedl rovněž v Kozlově a Ranošově (narozen ve Štítech 16. dubna 1908, ordinován 1934, po odsunu působil v diecézi St. Pölten, tj. Sv. Hypolit). P. V. Halfar se narodil v roce 1896 v Darkovicích na Hlučínsku, vysvěcen roku 1922 a po odsunu působil v diecézi Mnichov, kde 25. března 1968 zemřel.

červenec (?) 1942 – 5. září 1946, P. Ernst Schuster, poslední administrátor slavkovské farnosti. Narodil v Úvalně 12. srpna 1913, ordinován 1938. V roce 1943 byla ve Slavkově na hranicích s Protektorátem posílena stráž a byla zakázána cesta do Jestřabí či Velké Střelné jinak, než ze železniční stanice Smilov, to znamená, že se obcházel, příp. objížděl velký kus území. P. E. Schuster nebyl v lehké situaci, při přechodu fronty byl sovětskými vojáky bit a týrán. Na konci války měl co do činění se Zákřovskou tragédií. Než bylo 20. dubna 1945 devatenáct ubitých mužů Vlasovci upáleno v boudě na Zákřově, byl na místo přiveden slavkovský farář P. E. Schuster, aby „provedl – ta hrůza! – výkrop dřevěné boudy, jež měla sloužiti za společný hrob 19 mužů. Kněz to odmítl učinit a nervově se zhroutil, když pak viděl, jak těch nebohých 19 mužů bylo stříleno a vražděno. ... Hromadný hrob zákřovských mučedníků museli vyhrabati kozlovští Němci, ale našli už jen ohořelé zbytky těl, pro něž stačila jediná rakev...“⁶⁷⁾

Poslední zápis v Pamětní knize byl učiněn v době před zářím roku 1944, jak vypovídá datum vizitace. P. E. Schuster byl odsunut v roce 1946, 5. září toho roku protokolárně předal kostel a faru správci církevního majetku ve Slavkově **P. Rudolfu Fridrichovi**, faráři v Loučce u Lipníku a arcibiskupskému komisaři **P. Františku Gélovi**.

22. září 1943 – 1946, P. Josef Beneš, farář v Lipníku nad Bečvou, ustaven exkurendo pro kuracii Slavkov. Pro rok 1947 provizorem ve Slavkově, pověřený správou vysídlené farnosti. Narodil se 29. ledna 1911 v Nových Dvorech u Hlinska, okres Přerov, ordinován byl roku 1935, působil v Uherském Hradišti, Kyjově, Domaníně, v době od 1. července 1943 do 24. července 1950 v Lipníku nad Bečvou. V roce 1948 byl jmenován viceděkanem, v letech 1950–1952 byl postaven mimo službu (24. července 1950 byl zajištěn a odvezen do Želiva). Po propuštění sloužil v Medlově u Uničova, 1969–1972 znovu v Lipníku nad Bečvou, od roku 1972 v Olomouci-Hodolanech. Konzistorním radou byl jmenován roku 1964, arcibiskupským radou roku 1971. Zemřel jako hodolanský (Olomouc-Hodolany) farář 16. srpna 1988, pohřben je v Hlinsku u Lipníka nad Bečvou v rodinném hrobě.

V souvislosti se Slavkovem se v pramenech vyskytuje též **P. Johann Hill**, inspektor náboženství a emeritní katecheta, narozený 25. prosince 1877, vysvěcený 1901. Zemřel 11. listopadu 1939.

Kněží – slavkovští rodáci

Prof. ThDr. Matthias Heger, narozen 20. února 1825, pokřtěn 21. února, z domu č. p. 20, otec Johann, dědičný rychtář, matka Klára, rozená Dreiseitel.⁶⁹⁾ Na kněze byl vysvěcen v roce 1849, v době studií byl teologickým adjunktem a lektorem Písma sv. a již jako suplent přednášel biblickou archeologii. Svou první mši svatou sloužil, jak bývá zvykem, ve své rodné obci. Stal se profesorem religionistiky v Opavě, tam také zemřel 26. prosince 1911 ve věku téměř 87 let. Ve své závěti odkázal svůj majetek ve prospěch slavkovského kostela.

P. Reinhold Heger, narozen 3. února 1872, pokřtěn 4. února, pocházel z domu č. p. 9, otec Anton byl sedlák, matka Franziska, rozená Jordan.⁶⁹⁾ Absolvent kroměřížského arcibiskupského gymnázia v roce 1894, v Olomouci vysvěcen 5. července 1898, primiční mši sloužil 7. července 1898 v Olomouci v kapli sv. Alexeje (v areálu kostela sv. Michala). Arcibiskupský rada P. R. Heger byl farářem např. v Kopřivné a naposledy v Branticích (Bransdorf). Po odsunu působil v Aigsbachu v řezenské diecézi, zemřel 7. prosince 1951.

Kaple, kříže, památník

1. **Mannova kaplička** (beim Peter Mann) stála přibližně mezi stavením č. 20 a 51 na severozápadě obce blíže k cestě do Hošnice. Od Mannovy kapličky vycházela o různých slavnostech všechna procesí, směřující ke kostelu (svěcení misijního kříže, svěcení zvonů).

2. Jiná **kaplička** je zakreslena v katastrální mapě při cestě vedoucí od obce přibližně jižním směrem. Je možné, že se jedná o kapli zasvěcenou sv. Anně. – Nějakou kapličku uvádí „u rychty“ k roku 1931 P. Vincenc Vaněk.

3. **Kamenný kříž** před vstupem do kostela.

4. **Hřbitovní kamenný kříž** z roku 1939, postavený nákladem Ernsta a Judith Stixových z č. p. 1., benedikován v roce 1939. Stál ve středu hřbitova naproti hlavní bráně. Na podstavci, který se zachoval, je nápis: JHS / Gelobt / sei / Jesus Christus (Pochválen buď Ježíš Kristus).

5. **Hegerův kamenný kříž**, založený Antonem Hegerem, stojí v blízkosti hřbitova na západním okraji obce.

6. Jiný **Hegerův kamenný kříž** pravděpodobně stál ve východní části obce, v blízkosti Hegerova stavení. Může jít o kříž založený Johannem Hegerem v roce 1847.

7. **Nowakův kamenný nadační kříž** z roku 1893 stávající při cestě nad potokem Říka byl původně osazen litinovým křížem, jehož torzo leželo ještě v roce 2010 v jeho blízkosti. Odstupňovaný sokl je v dolní části členěn půlkruhově zaklenutou nikou s reliéfem P. Marie na čelní straně. Dřík, stojící na předělové římsce, nese plastický nápis IHS. Nápis na podstavci: Gewidmet / von Ehegatten / Mathias / und / Victoria / Nowak / zur Erinnerung / an Ihr 30.

Jähriges Jubiläum / 1893, na soklu E. Melnitzky, Olmütz. Na podzim roku 1925 byl poničen vichřicí, jeho horní část zalitá sírou se v místě čepu ulomila a spadla tak šťastně, že se ani korpus nepoškodil. V dubnu roku 1926 kříž opravil kameník z firmy Havlásek a Michalec v Lipníku za 220,- Kč a pozlacovač Ertl(?) z Lipníku ho natřel za 300,- Kč. Kříž měl roku 1925 nepatrné jmění, ale hotovost žádnou, celou opravu si proto zaplatil sedlák Johann Nowak.

8. **Nowakův dřevěný kříž** v hodnotě 300 Fl. postavili na svém poli v roce 1896 manželé Mathias a Victoria Nowakovi u příležitosti jejich zlaté svatby.

9. **Ripperův(?) kamenný kříž** při cestě na severovýchod směrem ke gruntu č. 41 (Hošnice), snad z roku 1900. Byl k němu složen kapitál 260 florénů. Snad mu předcházela kříž žehnaný v roce 1871.

10. **Schmidtův kamenný nadační kříž** z roku 1906, označovaný jako Bei Schmied's, stál při cestě k Zelenému kříži. Torzo tohoto kříže se zachovalo, jeho odstupňovaný osmihranný podstavec, členěný půlkruhově ukončenou nikou s reliéfem P. Marie, je pod přesahující římsou, kopírující tvar podstavce, ozdoben vlysem s polychromovaným reliéfem vinné révy. Nápis na podstavci: Josef u. Amalia / Schmidt / Errichtet / im Jahre / 1906. Signován: Vinz. Koza, Mähr. Weisskirchen.

11. **Kamenný kříž** na místě smrtelné nehody slečny Terezie Šamárkové, sestry tehdejšího slavkovského faráře P. Karla Šamárka. Na svátek sv. Karla, farářova patrona, 4. listopadu 1935 odjela Terezie

Pomník Terezie Šamárkové. Foto J. Krejčová 2014.

do Lipníka do trhu, spadla s kola a po dvou dnech zemřela ve věku 22 let. Nad hrobem se s ní loučil P. K. Šamárek. Na její památku nechal na místě nehody postavit kříž a opatřil ho kamennou nápisovou deskou. Kříž stojí, deska se nedochovala.

12. **Zwesperův kříž** zhotovený z černého mramoru stál poblíž Zwesperova rodinného stavení č. p. 4. Při budování nové cesty v 70. letech minulého století byl silničáři odstraněn a rozřezán na desky.

13. **Dřevěný misijní kříž** byl postaven 8. srpna 1900 na památku misíí konaných 10. – 17. července.

14. Nový **misijní kříž**, dřevěný, posvětil v listopadu 1926 dominikán P. Amand Dlapka. Na kříž přispěla mimo věřících též konzistoř (300,- Kč) a částkou 200,- Kč majitelka lipenského panství Antonie hraběnka Althanová (narozena 26. září 1856, zemřela 21. prosince 1933 ve Vídni), kterou původně farář žádal o dub na kříž. Ten nakonec dodal lesní úřad v Lipníku, dub stál 204,- Kč. Kříž zhotovili otec a syn Krausovi z Kozlova a bednář Wendelin Mader z Ranošova, a to zdarma, jen za trávu a občerstvení. Farář P. V. Vaněk uvádí: „Já jsem namaloval na kříž nápis „Rette deine Seele 1926“ (Spaste svou duši), a stolař František Balhar písmena vydlabal do kříže a lakem emailovým natřel.“ Fermež daroval Johann Domes z Kozlova, který též nachystal osm tyčí k nesení kříže při procesí. Kříž byl odnesen k Mannově kapli. „21. listopadu 1926 odpoledne při svěcení kříže neslo kříž v procesí ohromném 12 mládenců, množství družiček malých i velkých tvořilo pak kol něho živý věnec.“ Průvod šel od kaple do kostela, doprovázela ho kapela a slavkovští a

kozlovští hasiči. Ke kříži pořídil farář u Otty Loserta, majitele pil a mlýna v Kyjanicích, klekátko a napsal text s odpustky, vložil ho mezi dvě skla, které slepil kytem z tvarohu a vápna a zarámoval do plechového rámečku. Místo, kde stával, není přesně určeno, misijní kříže ale stávaly nejčastěji poblíž kostela.

Při předávce kostela a fary roku 1946 byly předány i tři reversy na udržování křížů (bez specifikace) a revers na válečný památník.

15. **Památník padlým vojínům.** Za měsíc po zavraždění arcivévody Františka Ferdinanda a jeho manželky Žofie dne 28. července 1914 v Sarajevu se konala všeobecná mobilizace. Ze Slavkova muselo v srpnu narukovat asi 30 mužů ve věku 24 až 36 let. Válka samozřejmě poznamenala i život v obci. V září byli obyvatelé Slavkova nuceni poskytnout pro válečné účely rovněž šest koní s povozy a šest rezervních koní, dodat téměř 500 q obilí, pět krav, patnáct prasat a nakonec téměř všechny koně. Hrozil nedostatek potravin, některé rodiny byly pět měsíců bez chleba. Lidé ale přežívali, vařily se brambory. Potom přišla vysoká inflace. Jeden kilogram mouky (směs obilí, kukuřice a ječmene) stál 70 hal., jeden kilogram pšeničné mouky (černý obchod) 1,40 Kč, kilo hovězího masa 4,- Kč, vepřového 5,- až 6,- korun. Řezník platil 2,- Kč za kilo živé váhy, proto průměrná kráva mohla stát až jeden tisíc korun. V roce 1916 byli odvedeni muži do věku 50 let. V březnu 1916 vystoupala cena cukru nahoru a bylo ho možné získat pouze na lístky, v dubnu již nebyl k dostání tuk. V Lipníku 1 kg tuku stál 10,- Kč, ¼ kg másla dvě koruny, jedno vejce 14 haléřů, kilo tvarohu od

Pohlednice, vlevo Knoppův hostinec, vpravo válečný pomník. Fotoarchiv J. Machala.

1,40 do 1,50 korun. Obec dodala každý týden 60 kg másla po 1,80 Kč. Ve Vídni stálo kilo másla 4,- K, v Olomouci 3,- koruny. Hrách se prodával za 2,40 jedno kilo. Byla velká bída. Rovněž rok 1917 byl hladový, navíc od jara do 18. září nepršelo. Za odvod masa se platilo za jeden kilogram živé hmotnosti pouze 1,70 Kč, zatímco v obchodě za stejné množství muselo být zapláceno osm korun. Během zimních měsíců pracovalo patnáct ruských válečných zajatců v městském lese. Dne 28. října 1918 byla vyhlášena samostatná Československá republika. Vyzábílí a roztrhaní vojáci se postupně vraceli domů. Vzápětí Slavkov postihlo další neštěstí, v listopadu a prosinci zuřila španělská chřipka, na kterou zemřelo dvanáct osob.⁷⁰⁾

Poznámky

1) Práce z roku 2005 s podobným obsahem byla publikována ve Sborníku SOKA Přerov 2009, s. 29 – 50 pod názvem Z historie Slavkova u Lipníku nad Bečvou. Předkládaný příspěvek je doplněn o další ještě nepublikované informace a zaměřuje se především na církevní život v obci. Jsou zde opraveny příp. nejasnosti a omyly.

2) P. V. Vaněk vycházel ze starší literatury, viz Pamětní kniha, tj. Gedenk-Buch der Pfarrsprengels Schlock vom Jahre 1897 (1783-1944). Z tohoto pramene pochází nejvíce přejetých informací. – K pozdějšímu poněmčení Slavkova se přiklání též Turek 1949, 4, 39 – 43.

3) O jeho vzniku více viz Krejčová 2007.

4) ZAO, pobočka Olomouc, Velkostatek Lipník nad Bečvou, 1364-1947, listina inv. č. 1, sign. 16, 1593, 28. dubna, Olomouc. Archleb z Kunovic a další prohlašují, že Jindřich Doudlebský z Doudleb jako zmocněnec Petra Voka z Rožmberka a jeho manželky Kateřiny prodal zámek Helfštejn a město Lipník s vesnicemi, mezi nimiž je jmenován i Slavkov, Hynkovi Bruntálskému z Vrbna za 190.560 zlatých.

5) Wolný 1863, 163 ad., i dále.

6) Baďura 1919, 280. Autor vlastivědy P. Jan Baďura, děkan lipenský a farář oseký. Narodil se v roce 1859 v Lipníku nad Bečvou, na kněze vysvěcen roku 1882, zemřel 14. května 1933 v Oseku nad Bečvou. – Prof. Ivo Hlobil objevil v olomouckém soukromém majetku dřevěnou gotickou sochu madony s dítětem tzv. michelského typu. O původu sochy v téměř životní velikosti sdělil majitel autorce, že pochází z Libavska, také proto byla Prof. I. Hlobilem nazvána Libavská madona. Bohužel prozatím není k dispozici případná fotografie gotické madony na sloupu zmíněné ve Slavkově, aby mohla být porovnána s tzv. Libavskou madonou.

7) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 1, karton 4688.

8) Důkazy podává Richter 2001, 50. – Vévoda 2010, 11 – 12.

9) Baďura 1919, 281. – Dle Izáka 1938. Slavkov již k roku 1464 patřil farností do Lipníku, pak je takto zmíněn k roku 1620. Izák uvádí vyfaření Slavkova k roku 1789, Pamětní kniha začíná rokem 1783. – P. V. Vaněk datuje založení kostela rokem 1789. – Katalog kněží pro rok 1949 uvádí vznik slavkovské kuracie v roce 1788, zánik 1946.

10) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 1, karton 4688.

11) Eliáš František Herbert, malíř v Novém Jičíně, Frýdku, Jeseníku, Uherském Hradišti a jinde, narozen 19. července 1708 ve Fulneku, zemřel 16. června 1770 v Uherském Hradišti. – ZAO, pobočka Olomouc, ACO, Inventáře far, v tom Slavkov, 1804, karton 8306.

12) Katalog kněží pro rok 1868 uvádí ještě kostel sv. Jana Křtitele, od ročníku 1869 je již veden jako kostel sv. Františka Serafínského.

13) O ní více viz Krejčová 2009, 47.

14) Deska souvisí s tehdejšími majitelem lipenského panství, kterým byl v roce 1763 Carl Max von Dietrichstein, tj. Carl Fürst von Dietrichstein a s výstavbou nového kostela.

15) SOKAO, O 7 – 24, Archiv fary Slavkov, inv. č. 30, sign. III e. K protokolu patřily přílohy: I. Popis kostela, II. Nově pořízený inventář ke dni odevzdávky, který bohužel chybí, III. Seznam kapitálů, IV. Seznam knih nacházejících se ve farním archivu a V. Inventář fary a hospodářských budov ve Slavkově u Lipníku nad Bečvou. Bohužel v těchto seznamech věcí nacházejících se v kostelích nebývají uváděny bližší údaje o umělecké výzdobě a jejich autorech, spíše je najdeme ve farních kronikách, pokud existují.

16) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, sign. G 1, karton 4688.

17) Sochař a medailér Josef Šejnosta, narozen 30. května 1878 v Těšenově u Pelhřimova, zemřel 9. února 1941 v Praze. – Původně na zvonech měl být pouze letopočet a firma.

18) ThDr. Josef Schinzel, narozen v Korunově u Krnova 15. března 1869, ordinován 5. července 1892, od 7. ledna 1932 olomouckým světicím biskupem od 2. února 1944 kapitulním děkanem, zemřel 28. července 1944.

19) P. Petr Křivák, farář u sv. Václava v Olomouci, pracoval v arcidiecézní památkové komisi, sběratel starožitností, narozen 1885 ve Starém Městě u Uherského Hradiště, ordinován 1909, v roce 1918 byl kooperátorem ve Městě Libavě, zemřel 30. června 1953 v Olomouci. Slavkov navštívil ještě v roce 1935.

20) P. Ignác Stuchlý, první český salesián, narozen 14. prosince 1869, profese 1896, vysvěcen 1901, zemřel v Lukově 17. ledna 1953.

21) ZAO, pobočka Olomouc, ACO, Inventáře far, v tom Slavkov, 1804, karton 8306.

22) SOKA Olomouc, O 7 – 24, Archiv fary Slavkov, inv. č. 30, sign. III e, 5. září 1946. I dále.

23) Zápis v Pamětní knize: „Tři nadační listy mešní a chudinské nadace faráře Wolneho, chudinské nadace arcibiskupa Kohna a nadace farního chudinského ústavu byly farním úřadem odevzdány konsistoři pro nadace a organisace v Liberci 17. 4. 1939. Potvrzení je vloženo mezi nadační listy.“ – Slavkovský pokladní deník Kohnovy nadace se zachoval, a je uložen ve SOKA Olomouc.

24) Adolf Schindler stavěl např. kapli sv. Anny v Heřmánkách na Libavsku.

25) Stavební firma Karel Domes z Budišova (nad Budišovkou) opravovala ve třicátých letech kostel sv. Jakuba Většího a sv. Anny ve Staré Vodě.

26) Arcibiskup olomoucký Maxmilián kardinál Sommerau-Beckh na stolci v letech 1837–1853.

27) Ze spolků zmiňme místní organizaci hasičů založenou 21. srpna 1913 o 25 členech. Tehdy byla slavnostně vysvěcena nově postavená hasičská zbrojnice. Dne 12. března 1919 byl ve Slavkově založen lidový katolický spolek.

28) František Juraň, umělecký sochař, narozen 25. listopadu 1870 v Příboře, autor mnoha pomníků padlým a mnoha hřbitovních pomníků na Příborsku. – ZAO, ACO, sign. G 1, karton 4688.

29) P. Florián Mrázek, narozen v Dluhonicích 1854, vysvěcen 1882, zemřel 4. ledna 1933 v Lipníku, kde je i pohřben.

30) Mons. ThDr. Augustin Štancl, rodák ze Štýrska (1871), ordinován 1894, zemřel 21. prosince 1962.

31) P. Josef Bernát, narozen ve Slatinicích roku 1877, ordinován 1900, zemřel 15. ledna 1949.

32) SOKA Olomouc, O 7 – 24, Archiv fary Slavkov, inv. č. 1, sign. Ia. – Boží hrob byl pořízen v roce 1892 P. Franzem Neskrou. Vzhledem k roku pořízení a blízkosti Slavkova a Olomouce se nabízí domněnka, že pocházel z produkce Zbitkovy olomoucké dílny na výrobu Božích hrobů a lurdských jeskyní.

33) Firma Semerák, tj. Vojtěch Semerák, kameník v Olomouci, narozen 28. dubna 1876 v Žebetíně u Karlových Varů, zemřel 10. prosince 1944 v Olomouci. Jeho závod byl umístěn v Olomouci v prostoru před vlakovým nádražím.

34) Karel Stádník, obchodník s devocionáliemi a paramenty v Olomouci. Působil ještě během druhé světové války v Dómské ulici.

35) Adolf Stěhule, malíř a grafik, žák J. Bendy na uměleckoprůmyslové škole v Praze, narozen 2. května 1899 v Praze-Břevnově, datum úmrtí nezjištěno.

36) P. František Hynek, narozen 1835 v Kostelci, vysvěcen 1864, zemřel 23. února 1912.

37) P. V. Vaněk, včelař, rovněž popisuje svou snahu o souhlas obec, aby byly vysazeny po vsi akáty. Nakonec je měl obstarat on sám. Od revírníka v Bohuslávkách dostal zdarma 250 stromků.

„Stromky se nasadily po dědině, než bohužel mnoho jich zaschlo hlavně proto, že děti i dobytek a zvláště kozy jimi klátily, takže mnoho akátů zajde. Též na Neplachově zasadil jsem u farského pole několik akátů, ale jakýsi škůdce je oklátíl a některé i sekerou podeřal, takže se ujaly asi čtyři stromky.“

38) SOKA v Olomouci, O 7 – 24, Archiv fary Slavkov, inv. č. 21, sign. I c.

39) O 1 – 58, Archiv obce Slavkova, inv. č. 3.

40) P. Johann Meister CSsR a P. Josef Gritsch CSsR, dohledat jejich data se nepodařilo.

41) P. Karl Hosp CSsR, narozen v Tyrolsku 1864, profese 1883, ordinován 1889; P. Johann Lutz CSsR, narozen 1873, ordinován 1898, zemřel 15. února 1935.

42) P. Amand Dlapka OP, narozen 1843 ve Znojmě, profese 1892, vysvěcen na kněze 1912, datum úmrtí nezjištěno.

43) ThDr. P. Klement Žůrek OPraem, narozen roku 1874 v Žeranovicích, ordinován 1896, datum úmrtí nezjištěno.

44) P. Karl Becker, oblát ze Staré Vody, narozen 12. listopadu 1892 v Bassenheimu/Rheinlandu, diec. Trevír (Trier). Do řádu vstoupil 1914, vysvěcen na kněze 1925. Dostal povolení přesídlit do Vídně, nechtěl být odsunutý do Říše. Zemřel 4. června 1962 v tamní nemocnici Sv. Josefa.

45) Mons. Karel Wisnar, narozen 25. října 1852 v Příboře, vysvěcen na kněze 1875, od 1904 světící biskup olomoucký, oblíbený profesor teologické fakulty, zemřel v Olomouci 15. dubna 1926.

46) Např. jsou slavkovští poutníci uvedeni v červnu 1864, viz Hlasy svatohostýnské 1934, 6, 93.

47) Arcibiskup olomoucký Theodor Kohn na stolci v letech 1893–1904.

48) Mons. Josef Martin Nathan, narozen 11. listopadu 1867 v Tlustomostech, vysvěcen 1891, zemřel 30. ledna 1947 v Opavě. V letech 1939–1945 byl generálním vikářem sudetoněmecké části olomoucké arcidiecéze.

49) SOKA Olomouc, O 1 – 178 Místní správní komise Slavkov, inv. č. 1.

50) Jan Stuna, úvod k fondu O 1 – 178 Místní správní komise Slavkov 1945–1947.

51) SOKA Olomouc, O 1 – 178 Místní správní komise Slavkov, inv. č. 2, karton 1. I dále.

52) SOKA Olomouc, O 1 – 178 Místní správní komise Slavkov, inv. č. 4, karton 1.

53) Dobu po druhé světové válce Pamětní kniha již nepopisuje, poslední administrátor farnosti P. Ernst Schuster byl odsunut a jeho nástupci – čeští kněží – neměli pro rychle se střídající změny na psaní čas. Viz dále.

54) P. Rudolf Fridrich (Frydrich), narozen roku 1. srpna 1894 v Šišmě u Pavlovic (okr. Přerov), ordinován 1918, zemřel 18. května 1963. – SOKA Olomouc, O 7 – 24, Archiv fary Slavkov, inv. č.

30, sign. III e. – P. František Géla, děkan a farář v Soběchlebích, arcibiskupský rada, narozen v Milostovicích 31. července 1885, ordinován 1907, zemřel 17. dubna 1960.

55) Krejčová 2007, 15. – Nad Slavkovem byla již před válkou minometní a dělostřelecká střelnice sloužící hranické vojenské akademii, doposud jsou tam zachované bunkry. Za informaci děkuji Ing. Milanu Valovičovi.

56) P. Antonín Bartošík, narozen 1912, ordinován 1937, zemřel 5. července 1969. – Červený pluviál byl konzistoří uveden jako ornát. Pluviál je svrchní roucho, resp. široký vpředu otevřený k patám sahající plášť bez rukávů, používal se k liturgickým úkonům mimo mši svatou. Ornát čili kasule je liturgické oblečení pro mši svatou, obléká se na albu a štólu.

57) ThDr. Oldřich Karlík, sídelní kanovník (od roku 1940), narozen roku 1889 v nedalekých Tršicích, ordinován 5. července 1913, od roku 1937 řádný profesor CM bohoslovecké fakulty v Olomouci, od roku 1944 kapitulní probošt, zemřel 7. ledna 1949 v Olomouci, pohřben v rodišti.

58) Nesprávně formulovaný údaj. Na vysvětlenou: část církevního inventáře byla svezena z území Vojenského tábora Moravský Beroun se sídlem ve Městě Libavé, který se po rozšíření transformoval na základě zákona č. 169/1949 Sb. o vojenských újezdech do Vojenského újezdu Libavá (k 1. červenci 1950). V obou případech pokrývá jen část Moravy, do Slezska nezasahuje. VVP, tj. vojenský výcvikový prostor, je vojenské teritorium, nacházející se na území vojenského újezdu, které je určeno pro plnění úkolů obrany státu. Více viz Krejčová 2007.

59) Major P. Josef Macík, v roce 1948 byl přednostou duchovní služby v olomoucké věznici. Narodil se 2. března 1906 v Podkopné Lhotě (farnost Trnava u Zlína), ordinován 1932, pozdější duchovní správce posádkového kostela P. Marie Sněžné v Olomouci, zemřel 9. ledna 1979.

60) P. Stanislav Svoboda, narozen 16. dubna 1913 v Čelčicích u Klenovic na Hané, ordinován 5. července 1938, v době od 1. prosince 1945 do 14. ledna 1951 vykonával funkci revidenta arcibiskupské konzistoře v Olomouci, zemřel 26. března 1975. Jmenovec slavkovského administrátora.

61) Krejčová 2007, 28 a 32.

62) Krejčová 2007, 41 a 42.

63) SOkA Olomouc, O 1 – 58 Archiv obce Slavkova, inv. č. 5, sign. VIII/3, karton 1.

64) Bylo postaveno sedm dvoupatrových domů po pěti bytech. Osmý dům s balkony byl postaven v letech 1991/1992.

65) Nezaměňovat s P. Stanislavem Svobodou, v letech 1945–1951 revidentem arcibiskupské konzistoře.

66) Hoffmann 1947, 410. Autor knihy P. Bedřich Hoffmann, čestný kanovník kroměřížský, děkan olomoucký a farář u sv. Michala v Olomouci, vězněn v Dachau. Narodil se 10. července 1906 ve Steinkirchenu (Německo), vysvěcen 1932, zemřel v Olomouci 6. června 1975.

67) Cekl 1945, 170. – Zákřovská tragédie viz též Otto Wolf.

68) ZAO, pobočka Olomouc, Matriky, Slavkov, N 1784–1825, inv. č. 6867, sign. L XII 1.

69) ZAO, pobočka Olomouc, Matriky, Slavkov, N 1858–1902, inv. č. 6869, sign. L XII 3.

70) Více informací o slavkovském pomníku viz příspěvek v tomto čísle (s. 46 – 48). Zprávy o civilním životě v období Velké války jsou v současnosti zcela opomíjeny, viz např. výstava Tvář velké války v olomouckém vlastivědném muzeu. Totéž se týká církevního života, o německém obyvatelstvu se také nemluví. O to cennější jsou zápisy ve slavkovské kronice, které jsou zde prezentovány.

Prameny

Zemský archiv v Opavě, pobočka Olomouc *Arcibiskupská konzistoř v Olomouci (ACO) (1202) 1452–1950* (ZAO je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Sign. G 1, Stavby, přestavby, opravy kostelů, v tom Slavkov, 1761–1907, karton 4688.

Inventáře far, v tom Slavkov, 1804, karton 8306.

Matriky

Slavkov, N 1784–1825, inv. č. 6867, sign. L XII 1.

Slavkov, N 1858–1902, inv. č. 6869, sign. L XII 3.

Velkostatek Lipník nad Bečvou, 1364–1947

Inv. č. 1, sign. 16, 1593, 28. dubna, Olomouc.

Státní okresní archiv v Olomouci

O 1 – 58 *Archiv obce Slavkova 1836–1945*

Inv. č. 3, Rejstřík hlášení pobytu v obci, 1939–1945.

Inv. č. 5, sign. VIII/3, Soukromá výstavba (stavební plány), 1931–1936, karton 1.

O 1 – 178 *Místní správní komise Slavkov 1945–1947*

Inv. č. 1, Kniha ztrát majetku německých příslušníků, 1945–1946.

Inv. č. 2, Evidence konfiskovaného německého majetku (zpráva revizi německého majetku, stažení a deponování vkladních knížek německých příslušníků, přihlášky vkladů a jiných peněžních pohledávek obce a německých příslušníků, 1945–1946, karton 1.

Inv. č. 3, Seznamy osob německé národnosti a osob žijících ve smíšených manželstvích a osob, které pozbyly československé státní občanství, 1945–1946, karton 1.

Inv. č. 4, Odsun osob německé národnosti (návrhy na odsun, odvolání z odsunu, seznamy odsunovaných osob) 1945–1947, karton 1.

Inv. č. 5, Soupisy majetku a protokoly o revizi hospodaření obce, 1946, karton 1.

O 7 – 24, *Archiv fary Slavkov, 1792–1946* (SOKA je správcem fondu, majitelem je Arcibiskupství olomoucké)

Inv. č. 1, sign. I a, Inventář kostela, 1916–1941.

Inv. č. 21, sign. I c, Hřbitov, 1902, 1932.

Inv. č. 30, sign. III e, Protokol o předání a převzetí fary, 1946.

Římsko-katolický farní úřad u sv. Jakuba v Lipníku nad Bečvou
Gedenk-Buch des Pfarrsprengels Schlock vom Jahre 1897 (1783–1944).

Netištěné prameny

BSP VLS ZS Slavkov, tj. *Brigáda socialistické práce Vojenských lesů a statků, Zemědělské správy Slavkov. Kronika.*

Literatura

Baďura, Jan: *Vlastivěda moravská II. Místopis. Lipenský okres.* Brno 1919.

Cekl, Jan: *Kraj, jímž táhla válka. Děje, události a dokumenty z let 1939–1945.* B. n., Olomouc 1945.

Hlasy svatohostýnské, r. XXX, červen 1934, č. 6.

Hoffmann, Bedřich: *A kdo vás zabije.* Nakladatelství Společenských podniků v Přerově, Přerov 1947.

Krejčová, Jana: *Libavsko v letech 1945–1960 s přihlednutím k osudu církevního majetku.* In: POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry. Roč. 10, 2007, č. 3.

Krejčová, Jana: *Z historie Slavkova u Lipníku nad Bečvou.* In: Sborník SOKA Přerov 2009, s. 29 – 50.

Richter, Josef: *Kulturní památky Velkého Újezda II. Církevní areál a hřbitov.* Obec Velký Újezd, Velký Újezd 2001.

Turek, A.: *Kdy se poněmčil Slavkov.* In: Záhorská kronika, r. XXVII, prosinec 1949, č. 4, s. 39 – 43.

Vévoda, Martin: *Faráři v Drahotuších.* B. n., Drahotuše 2010.

Wolný, Gregor: *Kirchliche Topographie von Mähren meist nach Urkunden und Handschriften.* 1. Abt., 5. Bd., Selbstverlag, Brünn 1863.

Jana Krejčová

Kontakt: janakrejcovat atelier@seznam.cz

Vzpomínka na konec 2. světové války v Poodří

Karel Sýkora

Který čtenář si zalistuje v POODŘÍ č. 4/2005, s uznáním ocení fakta k 60. výročí konce 2. světové války v našich městech a vesnicích. Deset let plynula voda v naší milované Odře stejně jako život nás všech. Po zevrubném připomínání 100. výročí Velké války (1914–2014) se ale několika větami vrátím k nám bližší „světodějně“ události – k období 1944/45.

Kronikáři si určitě místně všimnou toho, co se dělo před sedmdesáti roky v jejich bezprostředním okolí. Já tady připomenu pouze jednu méně známou událost, která se týká válečných zajatců, kteří byli od r. 1939 v okolí Oder.

Když jsem v r. 1996 navštívil výstavu dokumentů a fotografií k 50. výročí české školy ve Spálově, mimořádně mě tam zaujaly fotografie spojeneckých zajatců – jednotlivců i skupin. A jak šly roky, podařilo se mi kontaktovat dva skvělé spálovské archiváře a badatele, pány Bohumila Mika a Josefa Malchera. Stalo se tak prostřednictvím bývalého ředitele ZDŠ ve Spálově pana Mgr. Jiljího Šimíčka. Za všechna naše setkávání, rozhovory, inspirace a dokumenty těmto třem mužům opakovaně a s hlubokou úctou děkuji. (Archivář pan Bohumil Mik ze Spálova 6. září r. 2014 zemřel.)

Při bádání jsem si mohl pročíst všechny výtisky Vlastivědného zpravodaje Vítkovsko (1958 až 1961). Ve dvojčísle 11–12/1960 je otištěna fotografie části skupiny anglických zajatců v kamenolomu v Heřmánkách.

Dovolím si jako vsuvku převzít část původního zápisu kronikáře Cyrila Mořkovského v obecní kronice

Heřmanic, s. 3–5: „Německá kronika obce Heřmanice byla přechodem front nebo zúmyslně v měsíci květnu 1945 zničena, takže se pořizuje kronika nová. Zakládá ji Cyril Mořkovský, řídící učitel na zdejší obecné škole jako obecní kronikář.

Obec Heřmanice, za Německa Gross Hermsdorf, byla úplně německá... Po celou dobu války 1939–1945 pracovalo zde u německých sedláků mnoho ruských a polských zajatců. V blízkých Jakubčovicích byl též pracovní tábor těchto zajatců. Pracovali v kamenolomu ... bylo s nimi zacházeno jako s otroky. Stalo se prý též, že Němec Josef Kuntschik na č. 7 sám ve zlosti ubil Rusa, který u něho pracoval na poli...“ Zápis ještě pokračuje a popisuje začátek května 1945, změny v chování Němců, jejich útoky, ukrývání i návraty a válečné škody v Heřmanicích. Taky je zde zmínka o asi 35 padlých německých a jednom sovětském vojákovi. K tomuto zápisu byla ale připojena fotografie s textem: Část skupiny anglických zajatců v kamenolomu v Heřmanicích. O nich je pojednáno v reportážní knize Josefa Rudolfa „Vítězové nad smrtí (Mír, Brno 1946)“

K těmto zajatcům připojím pár vzpomínek výše jmenovaných archivářů a čtyři fotografie. Bohužel nejsou zaznamenána žádná jména těchto zajatců, jejich hodnosti a služba (zbraně), země původu, místa nebo okolnosti zajetí ani data odchodu a pochopitelně ani jejich další osudy po válce. To jsou nenávratné škody pro zdejší historii, která se mnohčetným způsobem spolupodílela na 2. světové válce.

K sedlákům a do kamenolomů začali přicházet první váleční zajatci – Poláci už v říjnu r. 1939. S nimi i polské ženy, které sloužily jako děvečky a služky. Důvod byl prostý – chyběli muži, kteří věrně následovali svého fýrera a po říjnu 1938 rukovali do Wehrmachtu, k policii a všude tam, kde je Říše potřebovala.

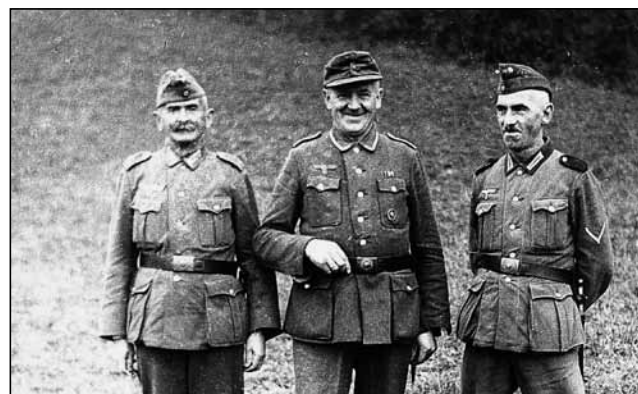
Francouzi přicházeli v létě 1940 a představovali tak druhou zajateckou vlnu. Vykonávali ruční práce podle potřeb („Angličané“ je následovali později).

Po prvních těžkých porážkách Rudé armády v létě roku 1941 se u sedláků začali objevovat sovětsí váleční zajatci. Pokud ovšem přežili samotné zajetí a především kruté zacházení, hlad a vraždění v táborech a pochody do týlu. Místní pamětníci vzpomínají na absolutní nedostatek mužů a nekončící sled smutečních oznámení v Odrách a okolních vesnicích. Němečtí mládenci i otcové rodin a hospodáři hynuli a svoje válečné hroby měli po celé Evropě, v Africe i ve vodách Atlantiku. Tady se pak hodila každá pracovní síla.

Zajatcům vládla „pevná ruka“ německé úřední moci a hlídání. Možná taky proto, aby „nebyla nějakými podlidmi przněná německá rasa“. Strážníci a dozorcí alias „vachmajstři nebo vachtaři“ (hlídač – der Wächter) byli většinou a viditelně starší muži, asi veteráni 1. světové války. Fotografie to vhodně pěkně dokumentuje. A zdejší povolanci umírali na bojištích...

Když Francouzi od Odry mizeli (možná i na Slovensko, kde se jich v r. 1944 stovky zapojily do SNP), začali přicházet „Angličané“. Byli ubytováni různě v Jakubčovicích i v Heřmánkách. Tam byli převážně letci, údajně také z Nového Zélandu. Asi mužstvo a poddůstojníci, důstojníci nemuseli pracovat. Počty se měnily a odhadují se na 30–40 mužů. Konkrétně u Wesselského, vpravo u silnice na Vítkov. Taky u Teltschika. V Mankovicích u Rossmánika zase pracovali na pile. V kamenolomu byli u čelistových drtičů a na nakládce, kde to zvládali obtížně a určitě neměli zájem pomáhat Třetí říši. Např. měli nakládat 10 vozíků a normu plnili s obtížemi. Zaměstnaní Češi to taky neměli lehké, přesto zajatcům pomáhali. Ta pomoc ale byla výhodná – dostávali něco z balíčků Červeného kříže, které spojenečtí zajatci přijímali. Pamětníci vzpomínali i na přátelský fotbalový zápas mezi zajatci z Jakubčovic a fotbalisty z Vítkova, nebo na jejich koupání v Odře.

Ve výše uvedené knize Josefa Rudolfa Vítězové nad smrtí je popsán osud jednoho „anglického zajatce“ – Moraváka Pavla Svobody. Uvedu z této zajímavé knihy údaje, které se našeho tématu týkají. Kniha byla vydána v r. 1946, aktéři byli živí, euforie ze svobody veliká. Všechno dokladuje až neuvěřitelné osudy jedinců, kteří v tak děsivé válce dokázali přežít a mj. taky zblízka poznali náš kraj, především skvělé lidi.

Pavel Svoboda se narodil v Bohuslavicích u Kyjova. Studoval na právnické fakultě v Brně a zasáhl ho osudný 17. listopad 1939. Přes Prahu a Berlín se dostal se stovkami jiných do KT Sachsenhausen. Byl dítětem štěstěny – z koncentráku ho před vánocemi jako „nemocného“ propustili. Ale neváhal a už na Silvestra s pěti dalšími mladými muži přešel hranice na Slovensko a putoval do války. Pak už tzv. „balkánskou cestou“ přes Maďarsko, Jugoslávii, Řecko a Turecko až do Sýrie. Cestoval Středozemním mořem lodí se 250 dalšími Čechoslováky. Cílem bylo městečko Adge. Bývalý student se stal dělostřelcem, ale hlásil se do letectva. To se mu podařilo až později. Ještě v Bordeaux se osudově setkal s četářem Aloisem Šiškou, taky Moravákem. Lodí cestovali do Liverpoolu, kde přistáli 10. 7. 1940. Jeho přímá cesta do RAF a klikatá do Poodří začala. Vycvičený palubní střelec Sgt. Pavel Svoboda se hlásil v Honingtonu u československé 311. bombardovací peruti. Nastával jeho boj na život a na smrt.

Pavel Svoboda létal nejčastěji s posádkou Josef Mohr, Alois Šiška, Josef Ščerba, Rudolf Skalický-Blondy a Josef Tománek. Jejich „velouš“ měl označení KX-B alias Božka. Absolvovali 35(!) letů proti nepříteli (Berlín, Janov, Münster aj.). Před Vánocemi se ještě stačil Pavel oženit, aby už 28. prosince 1941 startovali se 13 československými posádkami ve svých Wellingtonech ke svému poslednímu náletu na Wilhemshafen. Byli zasaženi do levého motoru a havarovali na moři mezi Anglií a Holandskem. Rudolf Skalický-Blondy utonul ihned, Josef Tománek zemřel 2. ledna a Josef Mohr v noci ze 2. a 3. ledna 1942. Ostatní tři byli polomrtví, dehydrovaní a s těžkými omrzlinami vyplaveni na holandském pobřeží. Od místních obyvatel dostali první pomoc, ale zajetí neušli. Pavel Svoboda se celých osm dnů pohyboval na hraně smrti a amputací nohou. Měl štěstí – německý ošetřující lékař MUDr. Braun, rodák z Liberce ho v Alkmaaru zachránil. Pak putoval do zajateckých táborů v Lamsdorfu, kde se

již 12. září 1942 pokusil o první útěk. Pomáhale korumpování dozorců, ale tento útěk se nepodařil. Pavel byl mučen, pět týdnů spoután a ještě celý rok v okovech. Překonal všechno, aby si s kolegou Harrym Colinem Newillem z Nového Zélandu vyměnil jméno i uniformu. Účelem výměny byl – útěk!

Pavel Svoboda alias Harry Colin Newille se hlásil na pilu u Glucholaz, kde pracovalo již 12 Angličanů. Kontakty s Němci prostřednictvím úplatků, hlavně cigaret z balíčků ČK pomáhaly. Odra, Jakubčovice, Heřmánky, Spálov – a konečně Kyjov se přiblížily. Pro Říši se jim pracovat nechtělo, ale domov byl na dohled.

Druhý útěk 1. května 1944 se opět nevydařil. Byl znovu vězněn v Lamdorfu, kde se vrátil jak ke svému jménu, tak ke své uniformě. Poznal tam nového „dobrodruha“ – Kanadana Verona Jamese Bastableho z Vinnipeg, který si rovněž účelově změnil jméno i rodiště. Stal se Australanem Grabtreeem. Svoboda se potřetí převlékl a zase byl Newillem. „Vojíní“ Svoboda-Newille a Bastable-Grabtree se hlásili do práce společně se šesti dalšími a 16. září 1944 už byli mezi 27 zajatci v kamenolomu v Heřmánkách. A oba – „Newille“ a „Grabtree“ teoreticky mohli být i na přiložených fotografiích. Denně odváželi k drtičům 10 až 14 vozíků kamene a v přípravách útěku spoléhali na pomoc několika Čechů-civilních zaměstnanců ze Spálova. V knize jsou jmenováni střelmistr Kurka a řidič Juráček. Připravovaný třetí útěk se ještě nezdařil a znovu byli (v Krnově) uvězněni. Mohli se ale se do Heřmánek vrátit, kde připravovali čtvrtý útěk. Ten se 22. října konečně s pomocí jmenovaných spálovských občanů Kurky, Juráče a Alberta Šustka podařil (škoda, že tato jména spálovští archiváři ani Vlastivědný zpravodaj Vítkovsko nepřipomínali). Hranici Protektorátu překročili u Jindřichova, kde se několik dnů skrývali u rolníka Ditricha. Od Odry pokračovali na jih. Pro Pavla Svobodu a Kanadana Bastableho začala další skvělá epopéj – jejich zapojení do odbojové

a bojové činnosti v blízkosti jedné z neúspěšnějších paraskupin CARBON. Ale to je už jiná kapitola ze života hrdinného studenta, letce, zajatce, útěkáře a partyzána Pavla Svobody. Jedna z jeho životních zastávek byla u Odry v roce 1944.

Ve Spálově je zaznamenána událost, která je doložena oceněním od nejvyššího spojeneckého velitele v Evropě polního maršála H. R. Alexandra. Před koncem války se německá správa rozhodla k odsunu britských zajatců z Oder a okolí. Podrobnosti už nejsou známy. Zajatci mohli mít vážné obavy o svoje další osudy. A jak z literatury i filmů víme, spojenečtí zajatci často plánovali a uskutečnili útoky. Nakonec – i mezinárodní úmluvy jim to „umožňovaly“ a od fašistů se mohli během odsunu dočkat i toho nejhoršího. Konkrétně ve Spálově se u rolníka Viktora Šustka ukrývala skupina osmi(!) anglických zajatců. Našli podporu nejen tam, ale i u dalších občanů. Utajit, uživit a ukrývat tolik svobodomyšlných mladých mužů určitě nebylo snadné. Naopak, bylo to smrtelně nebezpečné! Údajně byli před domovními prohlídkami a prozrazením nakládáni na vozy, překryti hnojem (chlévkou mrvou) a převáženi do úkrytů v okolních lesích. Pan Viktor Šustek byl po válce oceněn osobním dopisem samotného maršála Alexandra s tímto zněním:

Tento certifikát se uděluje Viktoru Šustkovi jako projev vděčnosti za pomoc námořníkům, vojákům a letcům Britského společenství národů, díky které jim bylo umožněno uniknout ze zajetí nebo se zajetí nepřitelem zcela vyhnout.

*Polní maršál H. R. Alexander, vrchní velitel spojeneckých sil ve Středomoří
1939–1945*

Takovýto dopis byl významným oceněním V. Šustka a vlastně všech spálovských občanů.

A ještě jedna vzpomínka – na „majetek Angličanů“. Zajatci měli v Mankovicích sklad oblečení nebo uniforem (viz fotografie). Obleky po osvobození použila v r. 1945 Národní stráž.

Tolik ke spojeneckým zajatcům okolo Odry z dostupných vzpomínek pamětníků. V budoucnu se ještě k zajatcům vrátíme. V suchdolském muzeu máme k dispozici (z německého archivu) seznam zajateckých táborů v tzv. Sudetské župě, a jistě tam nalezneme několik staronových údajů. Na připojených fotografiích vidíme docela zdravé a optimisticky se tvářící Brity. Litujme, že o nich nic dalšího už nevíme. Doufáme, že se všichni dostali v pořádku domů. A taky jim můžeme poděkovat za účast ve vítězné válce, třebaže ji část strávili v zajetí u Odry.

Pátral jsem dlouho a nelehko po zprávách a svědectvích o spojeneckých zajatcích. Připomínek z doby před 70 roky je ale všude hodně, pamětníků ubývá. Ta historie do našeho regionu patří a je třeba každou maličkost zaznamenávat. Pro objektivní pravdu, pro poučení i pro budoucnost.

A nakonec? Můžeme klidně přijmout výzvu nebo memento – Nikdo není zapomenut, nic není zapomenuto! Kéž by tomu tak bylo.

Fotografie poskytl pan Josef Šustek ze Spálova.

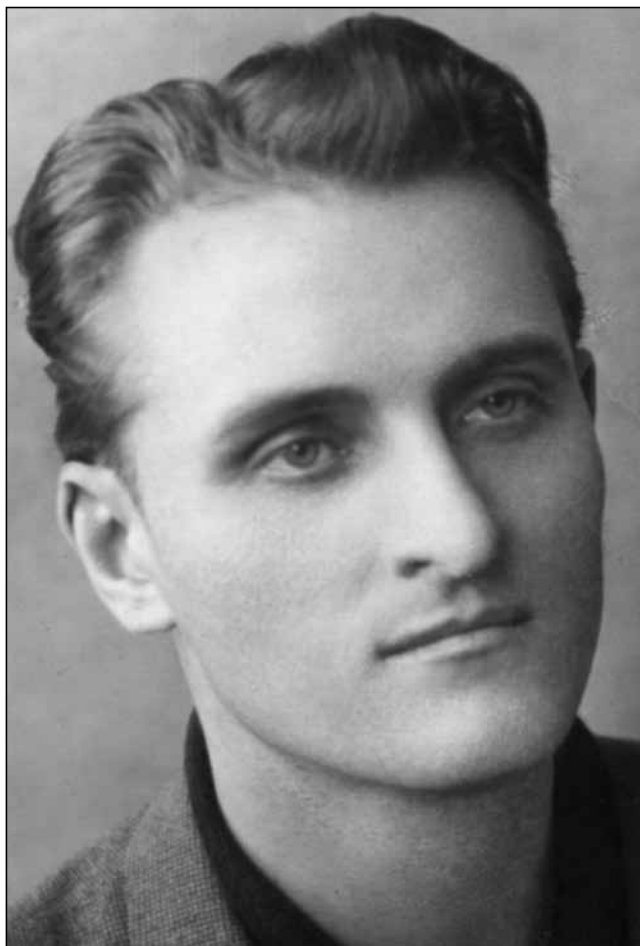
Jaromír Chvostek, dirigent, hudebník a učitel ze Staré Vsi nad Ondřejnicí

Věra Závadčáková

Proskovice a Stará Ves nad Ondřejnicí, dvě sousední obce, byly domovem dvou významných osobností hudebního života. V Proskovicích se narodil František Lýsek a ve Staré Vsi to byl Jaromír Chvostek.

Vydejme se po stopách plně prožitého života druhého z nich, ale než tak učiníme, dovolte kratičkou vzpomínku: Jaromír Chvostek se narodil 28. srpna 1922 ve Staré Vsi nad Ondřejnicí. Po skončení obecné školy ve zdejší obci a měšťanské školy v Jistebníku nad Odrou se stal studentem Učitelského ústavu na Slezské Ostravě, kde se setkává s profesorem Janem Šoupalem, dirigentem Pěveckého sdružení moravských učitelů (dále PSMU), u něhož studoval hudební výchovu, hru na housle a klavír. Současně byl členem školního pěveckého sboru, školního orchestru a smyčcového kvarteta. Toto setkání předurčilo celou jeho životní dráhu a od roku 1947 i dlouholeté členství

v PSMU; byl výborným basistou. S tímto vyhlášeným sborem mnoho cestoval a navštívil řadu zemí. Sbormistrovskou práci zahájil již v letech okupace, kdy byl totálně nasazen na šachtě jako horník. Jeho prvním učitelským působištěm po válce v letech 1945 až 1951 se stal Jistebník. Zde založil Jistebnický dětský sbor, který navázal na slavnou tradici Jistebnických zpěváků vedených doktorem Františkem Lýskem. Jistebnický dětský sbor i přes poměrně krátkou dobu svého působení navázal na významné sborové tradice své školy, zařadil se k předním dětským sborovým tělesům své doby. Pod jeho vedením bylo uspořádáno 133 koncertů a vystoupení, z toho 33 rozhlasových pořadů v Ostravě a v Brně, natočeny tři gramofonové desky. Řadami sboru prošlo asi 150 dětí. Tehdy mladý učitel vychoval desítky pěvců a hudebníků, kterým se hudba a zpěv staly trvalou součástí jejich životní náplně a mnozí z nich se stali organizátoři

J. Chvostek jako začínající pedagog.

kulturního dění, vedoucími souborů, vyhledávanými sólisty.

Dalším jeho působištěm se stala staroveská škola. Tradice sborového zpěvu ve Staré Vsi patří k nejstarším na zdejším ostravském venkově. Už na začátku 20. století – v roce 1907 – vzniká zde první organizovaný pěvecký sbor, který byl založen v rámci vlastenecké Národní jednoty, jež byla dílem tehdejších nadšených kantorů místní školy – Kubaly, Šitavance a Kutzera. V historii staroveského sboru stáli v jeho čele jen tři sbormistři. Prvním byl řídící učitel a regenschori Josef Filip, který stál v čele sboru od roku 1911. Pod jeho řízením se konalo 5. května roku 1912 první veřejné vystoupení. V roce 1940 vznikl na místní škole dětský pěvecký sbor za řízení učitele Josefa Rybáře a od roku 1942 byl jeho vedoucím Jaromír Chvostek.

V roce 1942 J. Chvostek sestavil a řídil třicetiletý dívčí sbor a později i mužský a smíšený pěvecký sbor, v nichž působil jako sbormistr. Spolu s vynikajícím kapelníkem Aloisem Lednickým nastudoval řadu náročných koncertů i operet – například *Děvčátko z kolonie*. Uvedení této operety se ve Staré Vsi zúčastnil sám skladatel Rudolf Kubín. Ale byly to i další jako *Mamzelle Nitouche*, *Táta Dlouhán*, *Dům u tří děvčátek*, *Muzikantská Liduška*, *Slovácká princezka*, *Fidlovačka*, *Strakonický*

dudák... Většina z nich byla mnohokrát reprízovaný jak ve Staré Vsi, tak i blízkém a vzdálenějším okolí. Sbor účinkoval i při národopisných večerech nadšeného ochotníka Františka Tylečka v pásmech nazvaných *To bylo tenkrát* a *Tkalci u muziky*.

V padesátých letech také započala trvalá spolupráce pěveckého sboru se Sborem pro občanské záležitosti při místním národním výboru, a to při smutečních obřadech, vítání občánků i v řadě dalších příležitostí.

V roce 1951 obnovil svou činnost dětský pěvecký sbor místní základní devítileté školy, který spolu s mládežnickým sborem natočil také několik relací v Československém rozhlasu v Ostravě.

V roce 1969, při příležitosti sedmistého výročí založení obce Staré Vsi a města Brušperka, staroveský i brušperský sbor nastudovaly a společně provedly v obou místech Smetanovu kantátu *Česká píseň* a Dvořákův *Slavnostní zpěv*.

Pěvecký sbor Osvětové besedy Stará Ves se pravidelně zúčastňoval všech okresních přehlídek sborového zpěvu, významných úspěchů docílil v krajských sborových soutěžích o cenu Leoše Janáčka, získal jednu zlatou, jednu stříbrnou a dvě bronzové medaile v soutěžích smíšených a ženských sborů. Repertoár sboru čítal na 200 skladeb všech slohových období.

V roce 1972 sbor podnikl velmi úspěšný koncertní zájezd do Polska. V roce 1976, 1978 a pak v roce 1984 se sbor úspěšně zúčastnil natáčení v Československém rozhlasu v Ostravě. Z významných vystoupení je třeba vyzvednout s pečlivostí a velikým nasazením provedené jubilejní koncerty k 65., 70., 75. a naposled k 80. výročí založení staroveského sborového zpěvu v roce 1987.

Po doktoru Stolaříkovi se stal J. Chvostek dirigentem Dětského rozhlasového sboru v Ostravě a krátce vedl také proskovický a brušperský sbor.

Se svými pěveckými kolektivy získal řadu předních umístění v soutěžích, nastudoval s nimi asi 450 sborových skladeb, z toho i dvě kantáty, natočil přes 70 relací pro Československý rozhlas v Ostravě a v Brně, provedl četné rukopisné novinky skladatelů Křičky, Kubína, Svobody, Strniště, Schreibra, Wünsche, Černíka i Tučapského. Upravil

V titulní roli divadelní hry Táta dlouhán.

Jaromír Chvostek sbormistr.

více než půl stovky lidových písní pro různá sborová obsazení.

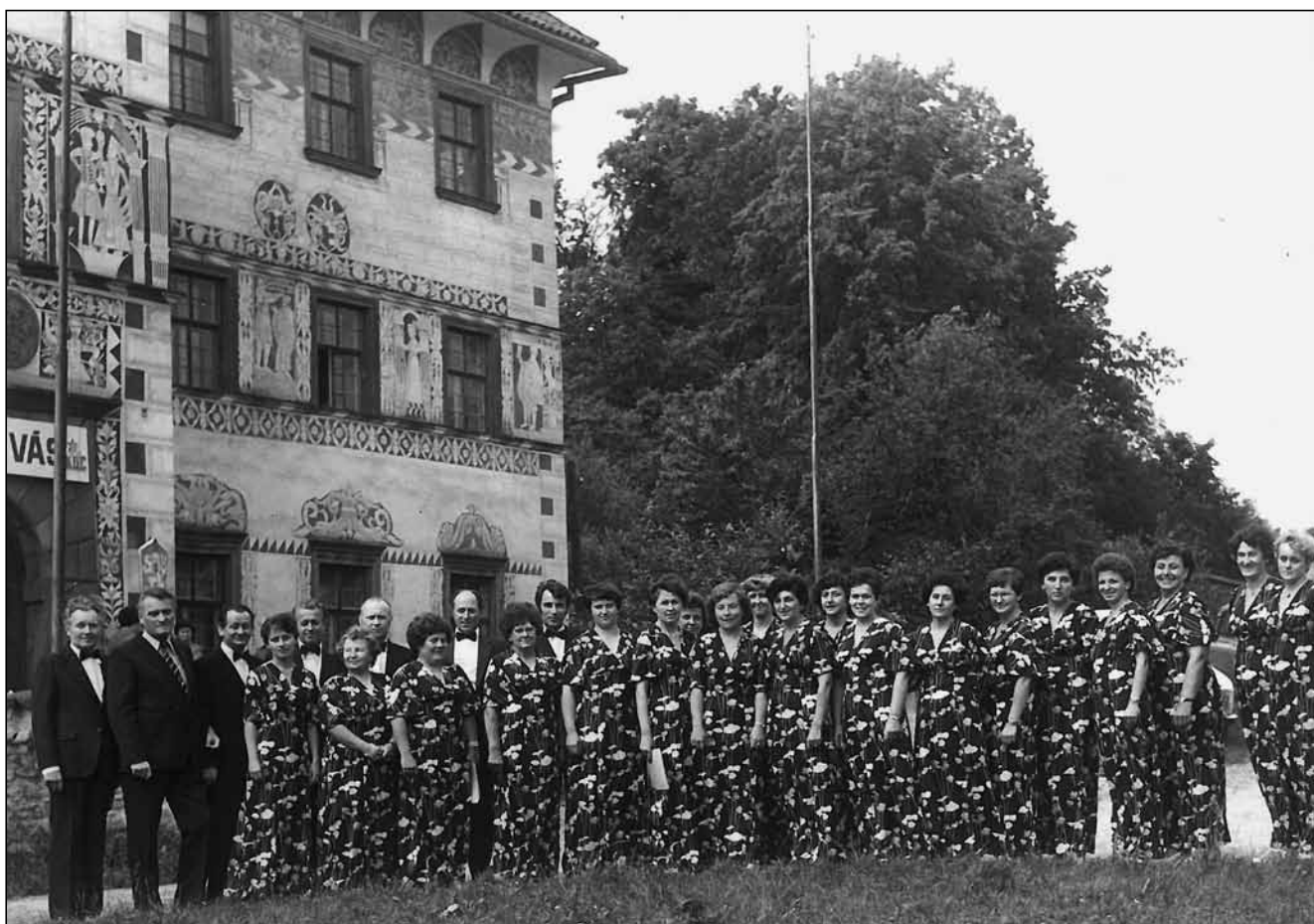
Řadu let pracoval v regionálních kulturních a národopisných institucích – po osvobození v akci Budujeme Slezsko, v Lašském národopisném sdružení, v komisi Janáčkovo Lašsko, pracoval i jako člen okresních a krajských metodických orgánů pro hudební výchovu, jako organizátor výchovných koncertů, porotce mnoha sborových soutěží.

V oblasti národopisu spolupracoval také s Ústavem pro jazyk český. Od roku 1945 se též věnoval dopisovatelské činnosti na úseku kultury, školství a regionální historie. Byl autorem přes tisíce statí a článků a nelze opomenout ani jeho práci kronikáře ve Staré Vsi.

Stal se také iniciátorem „Staroveských arkád“, nádvoří staroveského zámku bývalo pak po mnoho let dějištěm každoroční okresní přehlídky pěveckých sborů známé pod výše uvedeným názvem. Sborový zpěv ostatně na nádvoří zámku zní dodnes jako součást rozmanitého programu Staroveských obecních slavností a festivalu Poodří F. Lýska.

J. Chvostek byl také členem kvarteta a kvinteta založeného ve zdejší obci. Hrál se staroveskou, jistebnickou i starobělskou dechovou hudbou.

Jeho posledním učitelským působištěm byla Stará Bělá. Zde založil dětskou dechovku a divadelní

Fotografie staroveského sboru před zámek při Staroveských arkádách.

kroužek, do něhož zapojil značné množství dětí tamní školy. Ve Staré Bělé působil až do dovršení důchodového věku.

Na 10. března 1990 ještě naposled připravil staroveský sbor k vystoupení při slavnosti znovuinstalování pomníku TGM ve Staré Vsi – a 9. listopadu téhož roku mu jeho sbor zazpíval naposledy. Zazpíval, poděkoval a rozloučil se navždy. Jaromír Chvostek zemřel v Ostravě 5. listopadu 1990.

V srdcích a myslích bývalých zpěváků zůstávají vzpomínky na všechno krásné a vznešené, co hudba a píseň mohou člověku dát. Nikdo už nespočítá ty stovky, snad tisíce hodin, kdy se scházeli, nacvičovali, vystupovali i cestovali a svým skromným dílem a přispívali ke starému heslu „V hudbě život Čechů“.

Na jeden život – činnost přebohatá...

Věra Zavidčáková

se narodila a stále žije ve Staré Vsi nad Ondřejnicí. Vystudovala Pedagogickou fakultu v Ostravě, obor matematika–výtvarná výchova. Od dětství se amatérsky věnovala zpěvu, zpívala v různých pěveckých sborech, i jako zpěvačka s taneční, cimbálovou nebo dechovou hudbou. V současné době je členkou správní rady Festivalu Poodří Františka Lýska, který každoročně již 11 let pořádá koncerty sborového zpěvu a folklorní vystoupení v Proskovicích, Staré Vsi a Jistebníku. Více než 35 let pracuje také v kulturní komisi ve Staré Vsi nad Ondřejnicí, podílí se na pořádání výstav, besed a dalších akcí, které probíhají na staroveském zámku.

Kontakt: vera.zavidcakova@seznam.cz

Jaromír Chvostek učitel, kolega, přítel

Alena Ševčíková

„Už jede!“ zaznělo z našich úst, když jsme zaslechli zvuk motorky. To cestou z jistebnické školy přijížděl na své motorce domů do Staré Vsi nad Ondřejnicí náš pan učitel hry na housle. Tam jsme u jeho babičky Tomečkové, kde tehdy Jaromír Chvostek bydlel, čekali. Dva chlapci a jedno děvče spěšně připravovali své housličky a čekali na

pokyn učitele. Že se mu nepodařilo vychovat z nás profesionální houslisty nebylo jeho, ale spíš naší vinou. Přestonám vstípil lásku k hudbě a naučil základům hry na housle, což jsem ocenila při svém následném studiu. A profesor Jan Šoupal, dirigent Pěveckého sdružení moravských učitelů, který byl mým učitelem na gymnáziu v Ostravě, to oceňoval

Ocenění za práci při oslavách 75 let sborového zpěvu (r. 1982).

Staroveský smíšený sbor při vystoupení k 80. výročí sborového zpěvu (r. 1987).

stejně jako profesor Božetěch Bílek na Pedagogické škole v Orlové. Konečně – Jaromíra Chvostka oba dva velmi dobře lidsky i profesně znali.

Léta běžela, až jsem se působením na Základní škole ve Staré Vsi stala Jaromírovou kolegyní a později, když byl jmenován zástupcem ředitele na Základní škole ve Staré Bělé a já ředitelkou Základní školy v Proskovicích, se naše spolupráce dále rozšířila. Společně jsme absolvovali funkční školení a učitelé obou zmíněných škol velmi úzce spolupracovali, neboť žáci z proskovické malotřídky přecházeli do 6. třídy do Staré Bělé. A z kolegů se během času stali přátelé...

Tak zněla slova přání Jaromíra mému manželovi k padesátinám: „I já dnes pokorně stojím v dlouhé řadě gratulantů se srdcem naplněným nevadnucími vzpomínkami, pocity vděčnosti a díky – za Tvoje vzácné přátelství, nezměrnou obětavost, oddanost ušlechtilým ideálům dobra a krásy – jediném naplnění smyslu lidského života.“ Tato autentická slova jasně vyjadřují životní krédo samotného autora.

Vše v našem přátelství se odehrávalo na poli kulturním. Za jeho vedení vznikl ve Staré Vsi nejprve dívčí, pak ženský a později i smíšený pěvecký sbor. Byli jsme spolu s mým otcem a manželem jedni ze zakládajících členů a spolupráce s Jaromírem i jeho manželkou Marií, rovněž učitelkou a členkou

pěveckého sboru, přerostla ve vzájemné přátelství. Vždyť to byl nespočet společně prožitých hodin na zkouškách sboru, při nacvičování divadelních představení a při organizování kulturních vystoupení ve Staré Vsi a okolí.

Dne 28. srpna 1982 jsme koncertem slavili Jaromírovy šedesátiny. „Dnes otvíráme srdce dokořán, neseme Ti je na dlani s projevem vděčnosti, s úctou jak se sluší, s prosbou o splnění našich vroucích přání, bys dál v písních a v hudbě rozdával svou duši“, zaznělo v blahopřání. A Jaromír naše přání rád splnil.

V té době vznikly z podnětu Jaromíra Chvostka přehlídky sborového zpěvu pod názvem „Staroveské zámecké arkády“, jichž se zúčastňovaly sbory působící na Frýdeckomístecku a Ostravsku. Zdejší zámecké arkádové nádvoří bylo a je co do akustiky tím nejlepším prostředím. A od té doby je dodnes dějištěm kulturních akcí ve Staré Vsi. Zde náš pěvecký sbor vedený Jaromírem Chvostkem získal nejedno čestné uznání a další pozvání k vystoupením v širokém okolí.

V roce 2011 jsme zde při koncertu pěveckých sborů v rámci Festivalu Poodří Františka Lýska vzpomněli nedožitě devadesáté narozeniny Jaromíra Chvostka.

A mé poslední poděkování Jaromírovi za přátelství?

Dne 5. listopadu 1990 jsem prosila o pomoc dirigenta PSMU a docenta Pedagogické fakulty Ostravské univerzity Lumíra Pivovarského: „Opustil nás dirigent našeho pěveckého sboru. Váš přítel i můj přítel Jaromír Chvostek zemřel. Prosím, přijďte nám pomoci – nemáme dirigenta.“

Profesor Lumír Pivovarský neodmítl, a tak jsme se s Jaromírem se slzami v očích a rozechvělým hlasem rozloučili naposled. To bylo poslední vystoupení našeho pěveckého sboru.

Naděje však umírá naposled. Ve Staré Vsi nad Odřejnicí sborový zpěv dál žije. Jablko opravdu nepadlo daleko od stromu – dětský pěvecký sbor ZŠ a MŠ Stará Ves nad Ondřejnicí a dívčí komorní sbor Canto amabile úspěšně vede dcera Jaromíra Chvostka Hana Klimešová.

V otcových šlépějích učitele i kronikáře obce neméně úspěšně pokračuje syn Jaromír.

Je mi potěšením, že naše přátelství přerostlo i do další generace.

Alena Ševčíková

profesně působila jako učitelka a ředitelka základní školy. Od narození žije ve Staré Vsi nad Ondřejnicí. Rodiče jí vložili do vínku vztah ke kultuře a přírodě. Od mládí aktivně působí při organizování kulturních akcí v obci a zabývá se též regionální historií. Kontakt: alena.sevcikova@hrosi.net

Fotografie zapůjčili Mgr. Jaromír Chvostek a obec Stará Ves nad Ondřejnicí.

Major František Doležal Svůj život obětoval za životy mnohé

Ladislav Jerguš

Mjr. František Doležal (foto poskytnuto rodinou Fr. Doležala).

V lesíku na jižním okraji Ostravy-Výškovic stojí malý kamenný pomníček, který připomíná událost, která se zde odehrála 12. listopadu 1974.

Bylo úterý, počasí typické na dobu podzimu. Na blízkém letišti Mošnov byly dislokovány dva letecké pluky. Oba střídavě využívaly letiště k výcviku svých pilotů a letových osádek. Plánování a provádění tohoto výcviku se dělo v rámci letových akcí a na tento den připadlo pro 8. stíhací letecký pluk. Akce se plánovala ve dvou nebo i třech variantách podle toho, jaké se předpokládaly povětrnostní podmínky v době konání – množství oblačnosti a její spodní základna, dohlednost, směr a síla větru. Podle toho se využíval i směr přistávací dráhy. Při dobré dohlednosti a malé nebo vysoké oblačnosti to byly podmínky za normálních povětrnostních podmínek (NPP), opačně za ztížených povětrnostních podmínek (ZPP). Jak již bylo uvedeno, v ono úterý byly podmínky špatné a létala se tedy noční akce za ZPP. Létali pouze piloti za těchto podmínek vycvičení, většinou nositelé 1. třídy. Mezi těmi, kteří ten večer cvičili, byl i velitel letky mjr. František Doležal.

Kolem půl sedmé večer odstartoval se svou „jedenadvacítkou“ MiG 21 PF trupové číslo 1315 na svůj úkol. Šlo o nácvik navedení a přepadu na stanovený cíl, který představoval s jinou jedenadvacítkou jeho kolega. U tohoto úkolu jde nejen o výcvik pilota, ale i pozemního navedení velitelského stanoviště. Po navedení a kontaktu s cílem po 19. hodině hlásil splnění úkolu a obdržel rozkaz k přistání na vzletové a přistávací dráze č. 22 v Mošnově. Od řídicího

přistání dostal pokyn klesat na výšku 1000 metrů kurzem někam do prostoru Ostravy. Po nalétnutí přistávajícího kurzu dráhy 226 stupňů pak měl točit na vzdálenou přírodní radiostanici (VPRDS) s dalším klesáním na přistání.

Ve výšce 1000m nad Ostravou ale došlo k technické závadě na motoru R-11 F2 S300.

Během klesání se mu rozsvítilo červené varovné tablo. Zjistil signalizaci požáru motoru, rychlé zvyšování teploty výstupních plynů. Z motoru R-11F2S-300 vyšlehy plameny. V takovém případě je jediné možné řešení – katapultem opustit letoun. Po ohlášení události řídicímu létání následuje povel „Provedte katapultáž!“. Jenže pilot si uvědomil, že je nad hustě obydlenou Ostravou a co by znamenal pád letounu do některého několikaposchodového domu. Vypnul radiostanici a svůj pilotní um zapojil naplno do řešení vyvést letoun mimo obytný prostor, i když možnosti byly v této chvíli chabé. Letoun rychle ztrácel výšku. Manévrem nabral trochu víc na rychlosti, aby kormidla byla ještě účinná. Nasměroval letoun do polí a poslední činžovní dům minul ve výšce sotva 30 metrů nad ním. V tom čase již odhodil kabinu a zatáhnul za katapultní madla. Letoun dopadl 500 metrů za posledním domem. Pilot našel poblíž, bohužel mrtvého. Padák se mu v tak malé výšce již nestačil úplně otevřít. Kdyby letoun narazil do některého z činžovních domů, znamenalo by to smrt mnoha lidí a obrovské materiální škody. Je proto zřejmé, že svůj život vyměnil za životy mnohé, životy nic netušících obyčejných lidí. Dnes na místě jeho skonání, stojí zmíněný pomníček – pískovcový blok s pamětní deskou (GPS: 49°46'27.956" N 18°13'9.526" E).

Při šetření a rekonstrukci katastrofy bylo zjištěno, že požár letounu způsobilo zadření obou středových ložisek, které nedostávaly olej kvůli poruše olejového čerpadla. Příčinou byla vymeřovací podložka, kterou při revizní prohlídce v opravárně Malešice opomenul namontovat servisní technik. Každý letoun má svůj průvodní technický deník, do kterého se zapisují všechny práce a všechny

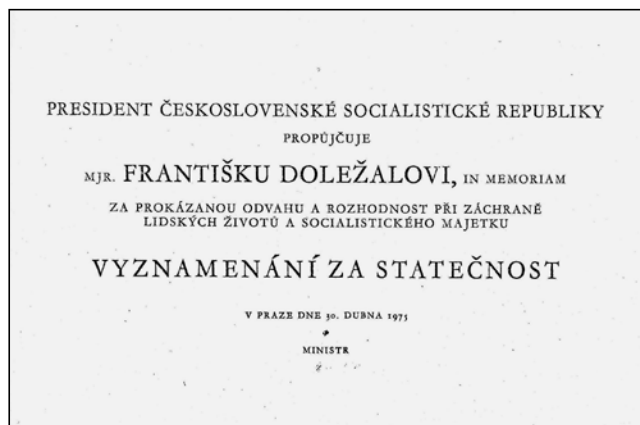
úkony. Každá práce má svůj předepsaný postup a vše musí být zaznamenáno.

Výsledek šetření byl jednoznačný. Pilot vysoce statečným, morálním konáním a velkým pilotním uměním odvrátil nevyčísitelnou katastrofu. To potvrdily nejen vojenské orgány, ale i veřejná správa. Tehdejší Národní výbor města Ostravy udělil mjr. Františku Doležalovi 22. prosince 1974 in memoriam „Cenu města Ostravy II. stupně“ za projev osobní statečnosti při výkonu povolání. Prezident republiky mu udělil 30. dubna 1975 vyznamenání „Za statečnost“ in memoriam. Generální štáb České armády při hodnocení v roce 2000 uvedl tento čin mezi 12 nejstatečnějších činů příslušníků Československé armády.

Každá lidská činnost je ve znamení perfektních výkonů a vynikajícího jednání. Přináší ovšem i chyby, někdy i náhodná selhání. Pokud jsou tato selhání v důsledku dalších nečekaných situací nebo vinou jiných lidí, měli bychom i k tomu tak přistupovat. Právě při líčení této události, i když se jí to netýká, byli letci velením zatracováni. Řada leteckých katastrof nebo i jen událostí nesměla být nějakým způsobem připomínána. Postavit pomník zahynulým nepřípadalo v úvahu a pouze jedinci (někdy i úplně cizí) se postarali o to, že mohl být připomenut život člověka, který nešťastnou náhodou zahynul.

V působnosti naší odbočky Svazu letců máme takové tři. V Hůrce u Nového Jičína, u Hradce nad Opavicí a pod Lysou horou. Snad je takový i někde v areálu bývalých Vítkovických železáren. To jsou místa, kde zahynuli letci, kteří působili na letišti v Mošnově.

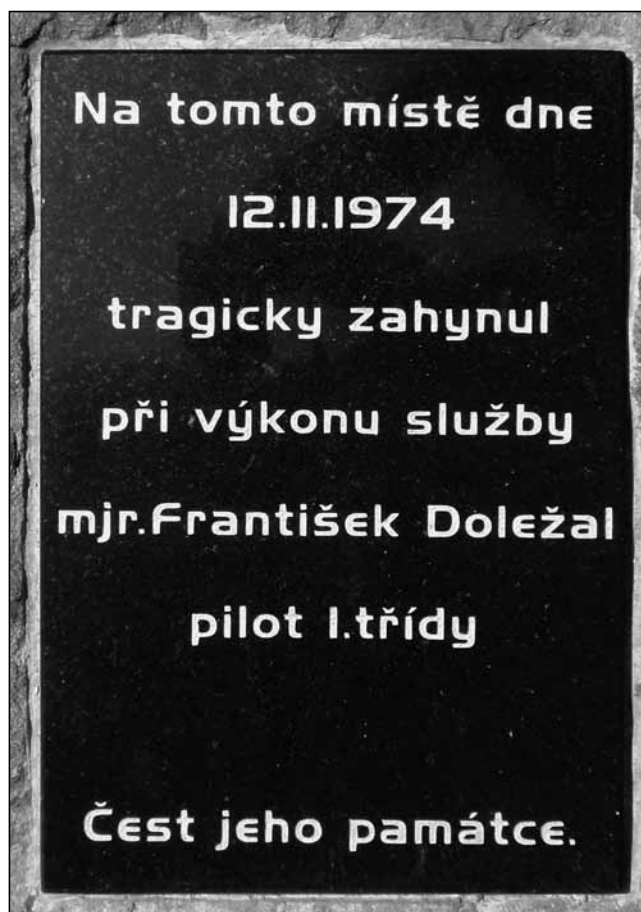
Statečnost manžela a otce si připomínala i jeho rodina. Na místě v lese vlastními náklady instalovala

Vyznamenání Za statečnost (poskytnuto rodinou Fr. Doležala).

Pomník u Výškovic (Foro Radim Jarošek).

Pamětní deska na pomníku (Foto Radim Jarošek).

pamětní kámen s bronzovou deskou, která se ovšem ztratila. Tajemník ÚMOB Stará Bělá pan Ladislav Dlouhý zajistil zhotovení nové kamenné desky a o památníček je pravidelně a přiměřeně pečováno.

Nejen panu Dlouhému, ale všem lidem, kteří se o tyto pomníčky starají, chceme dnes poděkovat; poděkovat i za jejich pozůstalé rodiny.

Máme zprávy, že řada příbuzných tyto pomníčky navštěvuje.

Major František Doležal se narodil 26. prosince 1933 v Hořovicích. Vyučil se v TOS Žebrák soustružníkem, ale ještě neměl 18 let a již nastoupil do Leteckého učiliště v Dolnom Kubíně. Po zvládnutí teoretických vědomostí nastoupil do elementárního výcviku ke školnímu leteckému útvaru v Prešově. Tam zvládnul základní výcvik na letounech C-105 a C-106. Následoval pokračovací výcvik v Piešťanech na typu Arado. Po jeho absolvování již došlo na stíhací letoun Messerschmitt Bf 109 a tento výcvik absolvoval na letišti Sliač, jinak zvaném Hájniky. V prosinci 1953 byl v Prostějově vyřazen jako poručík-pilot.

Již v době jeho školení na pilota se u nás rozbíhala licenční sériová výroba letounů MiG 15 v závodě AERO Vodochody. Po nástupu k 8. stíhacímu leteckému pluku, který byl v té době

František Doležal – pilotní žák, Olomouc 18. října 1952 (foto poskytnuto rodinou Fr. Doležala).

dislokován na letišti Praha-Kbely, zahájil výcvik i František Doležal. To, že to byl dobrý pilot, je potvrzeno tím, že brzo získal třídu stíhacího pilota od třetí až po první a taktéž postup ve funkcích. Byl všeobecně sportovně zdatný, především v lyžování. To se plně projevilo i v jeho fyzické kondici a oblíbenosti mezi kolegy. Organizoval sportovní akce v rámci útvaru.

V roce 1956 se oženil a s manželkou Jiřinou měli dvě děti.

V roce 1959 se pluk přestěhoval na letiště Ostrava-Mošnov. Zde se přeškolil na letoun MiG 19 a koncem šedesátých let i na MiG 21 a postoupil na funkci velitele přepadové letky. Nadřízenými byl hodnocen velice příznivě – jako výborný, příkladný a odborně zdatný velitel, který měl značný podíl na výchově a výcviku řady mladých pilotů. Byl dvakrát vyznamenán – Za službu vlasti a Za zásluhy o obranu vlasti.

Svoji sportovní aktivitu i zde plně projevoval a stal se tak i známým v místě bydliště, v Příboře. Aktivně působil ve volejbalovém oddíle TJ Tatra Příbor. Stal se taktéž členem Městského národního výboru a tuto funkci zastával až do své smrti.

O lidech, kteří žijí pro své místo

Jaroslav Král

Možná tak by se dali nazvat místní patrioti. Nadšenci, kteří věnují svůj čas činností sice rozmanitým, které ale mají jedno společné – místo jejich aktivit je místo kde žijí. A jsou to aktivity věru rozličné a je radost jim naslouchat, když se rozvykládají o tom „svém“. Ve volném čase činorodě ochotničí, zpívají ve sborech, hrají v kapelách, opravují kříže a kapličky, čistí studánky, sbírají všelicos, malují a fotografují, píšou knihy, skládají básně, organizují výstavy, pořádají soutěže a bály, sázejí stromy, chodí na výlety... Jsou mezi nimi přísní individualisté i spolkaři, různého věku, pohlaví i vzdělání. Někteří mají blíže k činnostem s dětmi, jiní vyhledávají více společnost dospělých. Pestré společenství je to, a celkově docela početné, všude se nějaký najdou. V očích některých mohou působit trochu podivínsky, ba až podezřele – prosím vás, proč a za co to dělají? Pro radost svou i ostatních...

Patřím k těm podivínům, k zapadlým vlastencům, kteří se neptají „co za to“. Lidský život se jen mihne – ať tedy něco po mně zůstane... Ale co? Něco originálního, co nikdo jiný nemůže udělat.

Dostal jsem se do role lidového písmáka. Zachycuji současný život kolem sebe. Prosté příběhy, které jsou samozřejmostí, ale jeden za druhým mizí a za pár let mohou být cenným dokumentem o naší době, o našem regionu.

Velmi citlivou oblastí je místní nářečí. Nenávratně mizí, pro mladou generaci se stává jen dávnou nebo zábavnou exotikou. Vzniklá populární „ost-ravština“ je směsicí nejrůznějších nánosů jazykové migrace do Ostravy. Pokouším se už více než dvanáct let sepsat nářečí v naší obci a tak vznikl asi čtyřicetistránkový spis „Nářečí v Polance“ včetně slovníku.

Jsem čistokrevný Polančan, stejně jako byli moji rodiče, a v mých téměř 83 letech místní jazyk dost důvěrně znám. Víím o několika autorech, kteří psali básničky ve slezském nářečí, nejznámějším byl Fran Směja a jeho „Pletky“. Začněte u nás recitovat... Kdo chce chovat v placu kury, něsmi něchat v plotě dury... a starší generace bude hned pokračovat. Každý ty verše zná – a tak se zachovalo nářečí.

Pokusil jsem se podobnou formou zachytit drobné příběhy i ve svém okolí. U nás se jim neříkalo pletky, ale „dřisty“. Režíroval je sám život, jsou proto všechny zcela pravdivé. Většinou z muzikantského života, ze starých časů naší obce a okolí, historky z naší rodiny i mé vlastní, z Poodří.

Když jsem chtěl zachytit věrnou podobu místního jazyka, nebylo to lehké, byl jsem limitován nepsanými pravidly našeho nářečí.

Sbírka „Dřisty“ má dosud přes 40 příběhů, jejich názvy jsou pestré – Chlopi a roby, Buty, Řiť z prašata, Špryca, Židlik, Kokoti mleko, Prašcak, Šparaci, Pojčane hřichy aj.

Snad se mi sbírku podaří vydat.

Tře muzykanti

*Kaj je Dělnak, věda Polančani.
Ma najvěci sal na tancovani.
V masopustě dycky po sobotach
po tym salu moc luďi se mota,
muzyka jim hrava na tych balach,
všeci se to na mu dušu chvala.
Byly ale trochu inši zvyky
v dobach, kdy něbylo eletryky.*

*Od Dělnaka normalně se vině
kratka cesta zpatkem ku dědině.
A ta druhá, za rohem co vznikla,
vedě přes pola, do Istebnika.*

*Muzykanti ež do rana hrali,
to vitě, že coši vylopali.
Vyšli ven, tam sněha po kolena,
cesta dodom cela zasněžena.*

*Dřistali a cesta ubihala,
ale přece dluha se jim zdala.
Pomaly šli, žaden velky kalup.
„Synci, dy tu neni žádných chalup!“*

*Začalo se trochu rozednívat,
gdosi spoměl aji na hult piva.
„Včilej dostaneš tak staru belu.“
Naraz bližili se ku kostelu...*

*„Dobře iděm,“ keryši z nich plance,
už se viděl doma, na Polance,
ale oni byli v Istebniku.
Rozešli se po chvíliče křiku.*

*Alfon, ten měl čucha na hospody
a za chvílu přeměřoval schody
u Matěja, kaj už otvirali.
Alfona tam všeci dobře znali
a tuž trubil, žaden by něvěřil.*

*V tym se ale otevřely dveři
a ti dva co vlivem harafice
zašli kajši na Josefovice,
byli zpatkem. Všeci tře tu hrali.
Večer potem bezmala chytali
vlak na noční sichtu do Ostravy.
Vytrvalci. Chlopi bez unavy...*

tře muzykanti – tři hudebníci
 inši – jinačí
 zpatkem – zpátky
 eletryka – elektrína
 vylopali – vypili
 dodom – domů
 dřístali – povídali si
 pomaly – pomalu
 spoměl – vzpomenu
 keryši – kterýsi
 plance – plete
 aji – i
 hult – hlt
 čuch – čich
 u Matěja – hospoda u Matěje v Jistebníku
 harafica – opilost
 kajší – kamsi

Jak hořela basa

*Na galerce gdyši při tych balach
 živa muzyka pokažde hrála.
 Muzyka je opravdicka krasa,
 bo muzyku dycky tvrdi basa.*

*Na tu basu hraval stary Janek.
 Ďury v baše pěkně vyřezane.
 Ešče třeba jednym dechem hlasit,
 že Janek byl obětavy hasič.*

*Muzikanti posvačili řizky,
 pivem zavlažili suche pysky
 a papiry co se do nich bali
 do tych ěurek v baše nahazali.*

*Po svačině viržinko pry chutna,
 ale k temu je zas sirka nutna.
 Škrkně, odhodi – jak na potvoru
 sirka spadně zrovna do otvoru.*

*Basista a hasič – Dobeš Janek –
 ten měl ale pro strach udělane,
 nězavahal. Co měl na hašení,
 užil. K temu už co dodat není...*

*Ruka v buntku – nětřa ani slova.
 Oheň zdechnul. Jan ho zlikvidoval,
 Včil už všeci dobře vitě čemu
 bylo na galerce po problemu.*

*Trochu byly pohoršene baby.
 Janek ale dělal všecko, aby
 požar v baše honem zlikvidoval
 a co nejmeň k temu potreboval.*

*Vime děprem včil, s odstupem času –
 zachranil hasičsku češ. A basu.*

ďury – otvory
 škrkně – škrtně
 buntek – poklopec

Fajermoni

*Furt se mi to jakši hlavu honi,
 že pry byli gdyši fajermoni.
 Kole Odry bylo ich nejvice.
 Slitali se ež pod Vyškovice.
 Tež pry často aji u Palarně.
 Potkať fajermona – čekaš marně.
 Choť baj svojim ohněm luďam svití,
 žadnemu se nědaři ho chytiť.
 Něma ruky ani něma křidel.
 Tak ho zařadili do strašidel.*

*Každy Polančan měl dušu malu
 jak šel večer dodom po Mozgalu,
 bo tam se ti fajermoni mali
 jak se tnilo, radi zdržovali
 dokud něbylo tu eletryky.
 Potem naraz měňa svoje zvyky.*

*Děda muj – to věřit něbudětě –
 fajermona něs na svojim řbetě.
 Skočil naňho, zžežil na nim chlupy –
 včil mě, Gusto, zaněs do chalupy.
 Ale enem jak se dotkli prahu,
 zeskočil a v tu ranu byl v tahu...*

*Ešče věřitě na fajermony?
 Ja spěš na ty, co mivali sklony
 vyvest' cošik pod peřinu noci
 a měť při tym spokojeny pocit...*

fajermon – ohnivý muž
 palarnä – palírna lihu
 Mozgal – název místní polní středověké cesty
 tnilo se – stmívalo se
 na řbetě – na hřbetě
 naňho – na něho

Ilustrace Jiří Zelený.

Jak se daří ochotníkům v Poodří?

1. část

V POODŘÍ vychází seriál o činnosti českých ochotnických souborů a je to pohled zaměřený především do minulosti, kdy byla amatérská divadelní scéna velmi živá. V téměř každé obci pracoval nějaký soubor a nebylo výjimkou, že jich někde bylo dokonce i více. Tato „zlatá doba“ odezněla, ale to neznamená, že se

v současnosti mezi ochotníky v Poodří nic neděje. Některé soubory přetrvaly a jiné vznikly.

Rádi bychom vás seznámili s jejich záslužnou činností – nyní představujeme první z nich a v dalších číslech se zastavíme u dalších.

BODLÁK Bernacké Ochotnické Divadlo

Jana Klosová, foto Václav Šimíček

O ochotnickém divadelním dění v Bernarticích nad Odrou jsme v POODŘÍ psali již dvakrát, v č. 3/2006 a 2/2010, a protože se tam stále něco děje můžeme v seriálu pokračovat.

Úvod

Ochotnické divadlo má v Bernarticích nad Odrou dlouholetou historii. Jeho počátky sahají do konce 19. století. Ano, ochotníci v obci Bernartice nad Odrou mají tradici více jak 115 let! V roce 2009 prošla naše divadelní scéna největší změnou – bylo založeno občanské sdružení **BODLÁK Bernacké Ochotnické Divadlo**, které poskytuje divadlu vlastní identitu. V současné době má občanské sdružení celkem 44 členů.

Název vznikl ze začátečních písmen **B**ernacké **O**chotnické **D**ivadlo tj. **Lidé A Kultura**. Čárka nad písmenem A pak představuje nezbytný „divadelní osten“, který vypichuje chuť a nadšení bernackých ochotníků.

Naším posláním je aktivně podporovat rozvoj kultury v obci a regionu, a to prostřednictvím pořádání amatérských divadelních představení a jiných kulturně společenských akcí pro širokou veřejnost. Naším cílem pro příští léta je opět začít organizovat divadelní přehlídky, které měly v naší obci dlouholetou tradici a přispívaly tak k všeobecnému zájmu o divadelní umění. Dále bychom chtěli oživit další tradice, jako například pochovávání basy.

Více informací o historii divadla nebo o jeho osobnostech se můžete dozvědět na www.divadlo-bodlak.cz.

Divadlo Bodlák nastudovalo a uvedlo za svého působení následující tři hry. Žena hašteřivá a manžel zoufanlivý, Revizor a Naši furianti.

Žena hašteřivá a manžel zoufanlivý – 2010, 2011

BODLÁK
Bernacké Ochotnické Divadlo

**Vás zve na
premiéru divadelní hry**

**Žena hašteřivá
manžel zoufanlivý**

**a to v sobotu dne 10. 4. 2010 v 19 hodin
v kulturním domě v Bernarticích nad Odrou.**

**Repríza se uskuteční
v sobotu dne 24. 4. 2010 v 19 hodin tamtéž.**

**Prodej vstupenek před představením
vždy od 18 hodin !**

První hrou, kterou se divadlo BODLÁK pod režisérským vedením Zdeňka Klose představilo veřejnosti, byla hra anonymního autora ze 17. století Žena hašteřivá a manžel zoufanlivý. Inscenace byla dříve uvedena na scéně slavného souboru Divadelní studio Josefa Skřivana v Brně. Soubor ji nastudoval v roce 1978 pod uměleckým vedením Miroslava Donutilla a náš nynější režisér Zdeněk Klos si v ní tehdy zahrál, a to velmi úspěšně, roli sedláka Jury Gibsy.

My jsme si textovou předlohu upravili a rozšířili o dvojici průvodců, kteří se stali komentátory děje. Hlavním tématem hry je rozepře sedláka Jury

Z představení Žena hašteřivá a manžel zoufanlivý.

Obsazení zleva: Václav Drlík (soused Vojta), Tomáš Horut (Jura Gibsa), Antonín Volf (soused), Marie Šimičková (Zuzka Gibsová), Jana Klosová (žena), Aleš Hubr (muž), vzadu s čepicí Václav Brodík (hospodský).

Gibsy a jeho ženy Zuzky. Jura je pořád v hospodě a pije a Zuzka se dovolává nápravy svého muže u vrchnosti.

Představení jsme hráli celkem jedenáctkrát. Premiéru jsme měli samozřejmě v naší obci Bernartice nad Odrou, kde jsme poté se hráli ještě dvě reprízy. Představení jsme také uvedli v Lubině, v Suchdolu nad Odrou, na divadelní přehlídce „A proč ne“ v Odrách, v Jeseníku nad Odrou, na přehlídce amatérských souborů ve Štramberku, ve Staré Bělé, na „Hanáckém divadelním máji“ v Němčicích nad Hanou a sezónu jsme ukončili na malé scéně Beskydského divadla v Novém Jičíně. Na představení se podílelo celkem dvacet šest lidí, včetně herců a nápovědy, kulisáků, hudby, maskérek, kostymérek a osvětlovače.

Aleš Hubr a Jana Klosová.

Protože Žena hašteřivá a manžel zoufanlivý byla první hrou pod novým vedením, bylo očekávání našich diváků opravdu veliké. Po celou dobu nacvičování se vzduchem nesly vzrušení, nejistota a očekávání, zda se bude tato netradiční hra a její pojetí líbit. Jsem ráda, že po uvedení premiéry v dubnu 2010 jsme mohli slavit úspěch a hrdě tak navázat na úspěšnou éru ochotnického divadla. Touto hrou jsme potěšili a věřím, že také pobavili úctyhodných tisíc dvě stě diváků.

Revizor – 2012, 2013

Naším dalším divadelním počinem bylo nastudování slavného klasického díla světové literatury – nadčasové hry Revizor. Autor v ní zachytil nevzdělanost a zkaženost úředníků v jednom ruském městečku prolezlém korupcí a různými jinými neřestmi.

Děj známého díla není třeba popisovat, téma úplatkářství a korupce je aktuální v jakékoliv době, proto jsme vsadili na tuto klasiku a humor, i když jsme věděli, že pro ochotníky to nebude malé sousto. V našem zpracování proběhlo několik úprav. Jedna z hlavních změn spočívala v tom, že místo statkářů Dobčinského a Bobčinského jsme do hry obsadili dvě drbny Dobčinskou a Bobčinskou.

Na představení se podílelo celkem dvacet čtyři lidí, kteří udělali maximum pro to, aby představení mělo vysokou úroveň. Premiéru jsme měli v březnu 2012 v Bernarticích nad Odrou, kde jsme uvedli ještě dvě reprízy. Představení jsme odehráli celkem

BODLÁK
Bernacké Ochoťnické Divadlo

Vás zve na
představení divadelní hry

Revizor

v sobotu 31.3.2012 v 19 hodin
v KD v Bernarticích nad Odrou

AUTOR : Nikolaj Vasiljevič Gogol
PŘEKLAD: Zdeněk Mahler
Úprava textu pro divadlo BODLÁK a režie:
Zdeněk Klos

vstupné 100,-Kč
důchodci a studenti 50,-Kč.

dvanáctkrát, a to na „Hanáckém divadelním máji“ v Němčicích nad Hanou, na malé scéně Beskydského divadla v Novém Jičíně, v Suchdolu nad Odrou, na divadelní přehlídce „A proč ne“ v Odrách, v Libhošti, v Jeseníku nad Odrou, v Lubině, na přehlídce amatérských souborů ve Štramberku a ve Staré Bělé.

Revizor byl pro nás opravdovým oříškem. Hra byla náročná svými vybroušenými dialogy, scéna vyžadovala perfektní organizaci kulis a rekvizit a jednotlivé postavy si musely zvyknout na nezvykle vyšperkované kostýmy. Navíc už šlo o opravdovou klasiku, kterou hrají profesionální divadla. Možná právě proto měla i tato hra nevídaný úspěch, a to zejména díky skvělým hereckým výkonům. Revizora shlédlo v letech 2012 a 2013 celkem tisíc čtyři sta devatenáct diváků.

Obsazení zleva: Václav Drlík (Okresní soudce Ljapkin Ďapkin), Antonín Volf (Školní inspektor Chlopov), Tomáš Papák (Poštovník Špekín), Jiří Šimíček (Správce chudinského ústavu Zemljanika).

Obsazení zleva: Jana Klosová (hejtmanova dcera Marja), Václav Brodík (hejtman Dmuchaňovskij), Marie Šimíčková (hejtmanova žena Anna), režisér Zdeněk Klos.

Divadelní přehlídky

Stalo se tradicí, že se s naším souborem účastníme divadelních přehlídek.

V roce 2012 jsme se s představením Revizor zúčastnili soutěžní, ale nepostupové Štramberské divadelní přehlídky amatérských souborů. Přehlídka se zúčastnilo celkem pět souborů a konkurence byla opravdu veliká. Všechny hry byly na velmi vysoké úrovni. Proto jsme velmi potěšeni, že jsme získali druhé místo za ženskou roli – Marie Šimíčková, třetí místo za režii a scénu – Zdeněk Klos a třetí místo v divácké soutěži.

BODLÁK se rovněž dvakrát zúčastnil divadelní přehlídky Hanácký divadelní máj, kterou pořádá město Němčice nad Hanou. V rámci Hanáckého divadelního máje se jedná o dvě postupové regionální přehlídky – Moravská regionální přehlídka venkovských divadelních souborů s výběrem pro národní přehlídku Krakonošův divadelní podzim ve Vysoké nad Jizerou a Moravská regionální přehlídka činoherního divadla pro děti s výběrem pro národní přehlídku Popelka v Rakovníku.

Naším přáním je z Hanáckého divadelního máje postoupit až na Krakonošův divadelní podzim v Krkonoších.

Přehlídky jsme se účastnili dvakrát, v roce 2011 s hrou Žena hašteřivá a manžel zoufalejší a v roce 2012 s komedií Revizor.

U Ženy hašteřivé a manžela zoufalejšího byl náš soubor odbornou porotou hodnocen jako třetí v pořadí a doporučen k účasti na Národní přehlídce venkovských divadelních souborů Krakonošův divadelní podzim. V konečném vyhodnocení však bylo doporučeno jiné ochotnické divadlo. Našemu divadelnímu souboru BODLÁK odborná porota udělila následující ocenění:

- Cenu za úpravu textu, scénu a režii obdržel Zdeněk Klos
- Cenu za herecký výkon v roli Zuzky Gibsové obdržela Marie Šimíčková
- Cenu za hudební úpravu v inscenaci hry obdržel Bohumil Volek
- Čestné uznání za herecký výkon v rolích průvodců dějem obdržela Jana Klosová a Aleš Hubr

Hanácký divadelní máj 2011
Němčice nad Hanou

uděluje
Cenu
Zdeňku Klosovi
za úpravu textu, scénu a režii hry
Žena hašteřivá a manžel zoufanlivý

M. Macháček
ředitel HDOM

V. Volek
předseda poroty

Hanácký divadelní máj 2012
Němčice nad Hanou

uděluje
cenu
Marii Šimíčkové
za
postavu Anny Andrejevny
ve hře Revizor

M. Macháček
ředitel HDOM

V. Volek
předseda poroty

- Čestné uznání za kostýmy obdržela Jarmila Prašivková, Šárka Šimíčková a Věra Šimíčková

V roce 2012 jsme soutěžili s Revizorem a milým překvapením bylo umístění našeho souboru na třetím místě v divácké soutěži. Našemu divadelnímu souboru BODLÁK odborná porota udělila tato ocenění:

- Cenu Marii Šimíčkové za ztvárnění postavy Anny Andrejevny
- Cenu Šárce Šimíčkové za kostýmy a masky
- Čestné uznání Aleši Hubrovi za ztvárnění postavy Chlestakova
- Čestné uznání Václavu Brodíkovi za ztvárnění postavy Hejtmana
- Čestné uznání Antonínu Volfovi za ztvárnění postavy Školního inspektora
- Čestné uznání Bohumilu Volkovi za hudbu

Naši furianti – 2014

Po nabytém sebevědomí z předchozích her se letos náš soubor pustil s velkou vervou do klasické veselohry Ladislava Stroupežnického Naši furianti. Po prvotní nejistotě a obavách z tak velkého „sousta“ se nám hra, prostředím i tematikou tolik blízká, dostávala stále více pod kůži. Vždyť samotný příběh hry se odehrává v nám dobře známém venkovském prostředí, kde se to rozličnými charaktery jen hemží.

Děj jsme záměrně zasadili do naší obce, abychom přiblížili divákům jednotlivé charaktery lidí, se kterými se dnes a denně setkáváme v reálném

BODLÁK
Bernácké Ochočnické Divadlo

Naši furianti

Klasická veselohra se zpěvy

- **Autor:** Ladislav Stroupežnický
- **Úprava textu:** Miroslav Macháček, Zdeněk Klos
- **Režie a scéna:** Zdeněk Klos
- **Hudba:** Pavel Vondruška, Bohumil Volek

Představení v Beskydském divadle v Novém Jičíně 4. června 2014.

životě. Zápletka je prostá. Obecní zastupitelé Bernartic mají rozhodnout, komu přidělí uvolněné místo ponocného. O místo ponocného se ucházejí dva zájemci, vysloužilý voják Valentin Bláha a krejčí František Fiala. Pro Bláhu hlasuje starosta obce Filip Dubský a pro Fialu první radní Jakub Bušek. A už se roztáčí kolotoč hádek a půtek a do toho se najde ještě paličský list, který hrozí vesnici vypálením.

Hra sama o sobě je velmi dynamická a emotivní a ve spojení s nadšením a hereckými výkony bernackých furiantů doprovázených nádhernými

písničkami pana Vondrušky připraví divákům neuvěřitelný zážitek.

Naši furianti jsou jednoznačně naší nejnáročnější a nejobsáhlejší hrou. Na přípravách a nastudování se podílelo celkem třicet dva lidí. Nejmladší herečka je 18 let a nejstaršímu herci 76 let. To vypovídá o tom, že ochotnické divadlo v naší obci má nejen pevné kořeny, ale také slibnou budoucnost.

Premiéra Našich furiantů byla uvedena v dubnu 2014 v Bernarticích nad Odrou a setkala se s opravdu velkým úspěchem.

Následovala repríza v naší obci a poté repríza v Beskydském divadle v Novém Jičíně. Splnil se nám náš velký sen, zahrát si na velké scéně novojičínského divadla, kam nás přišlo podpořit tři sta dvacet diváků. Byla to pro nás ta největší odměna.

V podzimní sezóně 2014 proběhlo šest představení Našich furiantů – v Hladkých Živicích, ve Veřovicích, v Libhošti, v Odrách a dvakrát v Bernarticích nad Odrou.

A pokud si někdo pokládá otázku, proč čtyři hodiny dvakrát týdně po dobu tří měsíců svůj volný čas trávíme na zkouškách a pilujeme a pilujeme, tak tady je odpověď. Naplněný sál stojících diváků tleská ochotnickému souboru z malé vesnice. Herci stojí na jevišti úplně zkoprnělí a ne jednomu se slzy kutálejí po tváři. Je to pocit radosti, štěstí a zadošťování a naplnění. To prostě stojí za to.

Naši furianti – generálka 10. dubna 2014.

Amatérské divadlo PODIV ze Suchdolu nad Odrou

Principálka Iveta Csibová a členové divadla PODIV

Suchdol nad Odrou má dlouholetou tradici ochotnického divadla, jež je datována od roku 1945 do roku 1988. Na činnost suchdolských ochotníků navázali místní nadšenci na jaře 2007, kdy založili autorské divadlo PODIV.

V roce 2010 vyšel v POODŘÍ článek, popisující zrod a počátky našeho divadla. Tehdy jsme zažívali čerstvou zkušenost s uvedením autorské prvotiny Dlouhá, Široká a Krátkozraká, aneb jak (ne)sehnat chlapa v 21. století, s níž jsme od roku 2008 úspěšně vystupovali na regionálních pódii. Narůstající zájem veřejnosti byl pro všechny PODIVÁky příjemným překvapením a motivací pro další tvorbu.

Od té doby se náš divadelní spolek posunul o kus dále. Došlo k obměně členů souboru a také jsme napsali a nazkoušeli dvě nové hry. Nakoukli jsme do nových žánrů, trochu jsme si zaexperimentovali, ale vždy jsme se drželi zásady zůstat divadlem čistě autorským.

Naše druhá hra s názvem Sněhura vznikla jako parodie na známou pohádku. Námět Majky Hurtové jsme se rozhodli zpracovat ve verších, abychom snížili nároky na paměť jednotlivých herců a texty se nám lépe pamatovaly. Tady své básnické schopnosti zneužil Richard Ehler, který se posléze ujal i režie celé hry. Ačkoli název hry evokuje pohádku pro děti, ve skutečnosti se jedná o dílko pro dospělé. Jeho cílem je pobavit a rozhodně nezatížit diváka hlubokými myšlenkami. Tomu odpovídá i volba kulís a kostýmů, kdy například sedm trpaslíků pobíhá po jevišti v hokejových dresech a myslivec vypadá jako mladý skaut z Bavor. Hra si z pohádky vzala především postavy a nezbytný happy end. Hru jsme uvedli během let 2011 a 2012 celkem devětkrát, z toho třikrát v Suchdole nad Odrou, dále ve Fulneku, Hladkých Životících, Bartošovicích, Kuníně, Lukavci a na nesoutěžním festivalu amatérského divadla „A proč ne“ v Odrách.

Ze hry Sněhura.

Zatímco jsme ještě dohrávali Sněhuru, vrhli jsme se po hlavě do přípravy experimentálního projektu, ve kterém kombinujeme divadelní herectví s předtočenými filmovými záběry.

Výsledkem několika nesmírně zábavných společně strávených dní je černobílý film, inspirovaný třicátými léty minulého století. Pro záběry odehrávající se na moři jsme zvolili prostředí Kletenské přehrady, interiéry nám poskytla jedna z členek souboru Markéta Pantálová a exteriéry na souši vznikly na chalupě Radka Štastného. Zde je na místě poděkovat mistrovsky vedené kameře člena PODIVU Jindřicha Ondrúše. Ve filmu byly použity i některé technické vymoženosti, jako například záchranný člun HZS Suchdolu nad Odrou v roli zaoceánského parníku nebo čínská motorová rikša coby sanitní vůz.

Nejlepší parník mého života – Richard Ehler, Věra Lošáková, Jakub Závacký, Markéta Pantálová.

Tuto hru s názvem Nejlepší parník mého života jsme poprvé uvedli v červnu 2013.

Autorka Majka Hurtová své dílo okomentovala takto: „Autorská hra, o kterou se s vámi rádi podělíme, odráží atmosféru natáčení filmu „béčkového typu“ a představuje divákům běžné lidské vlastnosti, se kterými se musíme poprat všichni. Filmový štáb i herci se mírně řečeno „těžkopádně“ konfrontují se svými úlohami, což přináší spoustu komických situací, a ač je konečným výsledkem úspěch filmu, úspěch jednotlivce je nezaručen! Pokud náhodou znáte někoho ve svém okolí, kdo by se mohl s naším tématem sžít, necht' navštíví naši lidskou komeeeediii.“

S hrou Nejlepší parník mého života jsme vystupovali třikrát v Suchdole nad Odrou, dále v Bartošovicích, Albrechticích a Kopřivnici, kde výtěžek ze vstupného byl použit k zakoupení stanů pro místní skauty.

Hra je stále v našem repertoáru a soubor momentálně tvoří 14 členů: Iveta Csibová, Richard Ehler, Marie Hurtová, Jindřich Ondrúš, Markéta Pantálová, Jan Tkadleček, Alžběta Závacká, Kateřina

Předávání „Oscarů“ – filmová projekce.

Závacká, Jakub Závacký, Radka Kuchyňková, Věra Lošáková, Libuše Pazderová, Dagmar Pohořelská a Jeanette Turková.

Jako členové divadelního souboru se nescházíme jen při tvorbě her a jejich nastudování, ale věnujeme se i dalším aktivitám. Například zpestřujeme zpěvem koled rozsvícení vánočního stromku v městysi.

V současné době pracujeme na nové hře, o níž zatím nebudeme z pochopitelných důvodů nic prozrazovat. Snad jen to, že nás tentokrát láká detektivní zápletka.

V tradici ochotnického divadla v Suchdole nad Odrou se daří pokračovat nejen díky našemu nadšení, ale také za vstřícné podpory Klubu kultury městyse, věrných příznivců a štedrých sponzorů.

Divadélko Košatka

Tereza Chmelíčková

Režisérka Ivana Chmelíčková s dětmi připravila již 12 divadelních představení. Poslední dva roky byly rekapitulací již nacvičených pohádek. Znovu

mohli diváci zhlédnout pohádky „O Popelce“ (viz foto) a „O princezně Solimánské“. Scénáře musela režisérka se svými pomocníky upravit a přidat role,

protože malých ochotníků přibývá. Rekvizity se podstatně změnilo od doby, kdy divadelní soubor odehrál první pohádku. I když je děj stejný, divadelní představení jsou úplně jiná.

V posledních pár letech divadélko rozšířilo četnost představení a přibývalo diváků.

Divadélko již 12 let objíždí školy a školky v okolí Košatky. Soubor pravidelně dojíždí do ústavu pro mentálně postižené v Ostravě-Muglinově. Jezdí potěšit důchodce do domova důchodců „Korýtko“ v Ostravě i děti do dětského domova ve Frýdku-Místku. Divadélko zahrálo pohádku „O Popelce“

i v ostravské radnici v rámci dětského dne. Již čtyři představení mohly zhlédnout děti na základní škole 1st International School of Ostrava.

V roce 2012 společnost ArcelorMittal Tubular Products Ostrava, a. s. věnovala 5 000 Kč Tělocvičné jednotě Sokol Košatka na podporu činnosti dětského divadélka v Košatce.

Přestože členové realizačního týmu chtěli rozpustit ochotnický soubor. Děti si vydobily své a přemluvily režiséru, aby v novém složení divadélko pokračovalo dál. Věřím, že se i nadále bude divadélku dařit a malých ochotníků a diváků přibývat.

Festival Poodří Františka Lýska ovlivňuje kulturní a společenský život kraje

Marie Matějová

Festival Poodří Františka Lýska (FPFL) nabízí už 11 let pěveckým sborům a národopisným souborům našeho regionu možnosti prezentace svého umění v Proskovicích, ve Staré Vsi nad Ondřejnicí a v Jistebníku. Volba těchto tří obcí vyplynula z historie spjaté s životem Františka Lýska. Rodná obec, Jistebničtí zpěváčci a lašské lidové písně jím sesbírané a zpracovávané národopisným souborem Ondřejnica. Logika tohoto řešení se vyplatila a vznikla tak nová tradice, která přinesla našim obcím kulturní zážitky, poučení a nové nápady.

Inspirací festivalem vznikl v proskovické ZŠ dětský pěvecký sbor Proskovjáček, vedený p. uč. Zdeňkou Langovou, který během roku vystupuje při různých společenských akcích v obci. Příležitost ke koncertování získalo i Sdružení hudebníků Proskovice a v prostorách školy našly své místo výstavy – Ze života hudebníků a zpěváků, Výročí narození Fr. Lýska, 620 let Proskovic a další. Pro festivalové koncerty ve škole byly zakoupeny židle a lavičky, k výstavám pořízeny nové panely. Restaurace U Psoty poskytuje vhodné zázemí pro

25. dubna 2014 – Ostrava-Proskovice, zahájení 11. ročníku FPFL před ZŠ u pamětní desky Františka Lýska (autor Miroslav Rybička), zahajuje členka správní rady festivalu, starostka obce Marie Matějová, v pozadí dětský pěvecký sbor „Muzika“ ZŠ J. Valčíka v Ostravě-Porubě (Foto Ladislav Švrček).

25. dubna 2014 – Ostrava-Proskovice, dětský pěvecký sbor „Proskovjáček“ z Proskovic (Foto Ladislav Švrček).

lidový tanec, proto se v jejím sále s úspěchem odehrávají vystoupení folklórních souborů.

Stará Ves nad Ondřejnicí v oblasti kultury odjakživa využívá k pořádání koncertů a folklórních akcí nádvoří v zámku. Akusticky velmi přitažlivý prostor láká pěvecké sbory a rozmanitost možností, např. zpěv z arkád, umožňuje proměny scénářů a dramaturgií programů. Ve Staré Vsi existuje klavírní a pěvecké oddělení ZUŠ (brušperská pobočka) a Lašský soubor písní a tanců Ondřejnica, které obohacují kulturně-společenský život obce. Sborový zpěv v ZŠ vedla p. uč. Hana Klimešová-Chvostková, později se pod jejím vedením vytvořil na kvalitativně na vyšší úrovni dívčí sbor Canto Amabile. Ondřejnica, Canto Amabile a rovněž Zámecká kapela se pravidelně na festivalových

akcích představují a jejich vystoupení zaznamenávají vývoj ve způsobu zpracování předloh. V programu festivalu vystupují velmi kvalitní sbory a soubory, učí se navzájem a utváří si nové pohledy pro další tvorbu. Výhodou zámeckých prostor jsou možnosti vystavování. Během celého roku ve výstavní síni můžeme zhlédnout zajímavá díla regionálních výtvarných umělců nebo výstavy týkající se historie obce.

Spojení festivalu s tradicemi obce je nejvýraznější právě ve Staré Vsi. Stará tradice Jizda kole obila je pravidelnou součástí obecních slavností, které probíhají současně s koncerty festivalu. Tento zvyk, atraktivně veřejnosti představený, znásobuje zájem občanů o obecní slavnosti a zároveň o festival.

Kulturní dům v Jistebníku má reprezentační sál s pódium, vybavený osvětlením, zvukovou technikou a praktikáby a přímo se nabízí jeho využití ke sborovým koncertům. Pěvecké sbory zde nacházejí veškeré podmínky ke koncertování. Patří k nim i možnosti samostatných šaten pro jednotlivé kolektivy. Vstupní hala je využívána k výstavám, které jsou během festivalu zaměřeny k Jistebnickým zpěváčkům, Františku Lýskovi a ke krajině Poodří. Organizace výstav uměleckých děl regionálních umělců je poněkud problém, protože stejně jako v Proskovicích i zde schází uzamykatelná výstavní síň a instalace náročné výstavy pro jeden den pozbývá smysl. Jistebník vyniká již dlouho kvalitní dechovou hudbou, působí zde Jistebnická třináctka, Mládežnický orchestr, Swingový orchestr a pak příležitostná hudební seskupení pro taneční zábavy, oslavy atd. Festivalový den bývá pravidelně uveden Jistebnickou třináctkou.

20. června 2014 – Stará Ves, folklórní soubor Mirce Acev z Makedonie (Foto Milan Sýkora).

20. června 2014 – Stará Ves, LSPT Ondřejnice na nádvoří zámku
(Foto Milan Sýkora).

Galerijní ulice v Jistebníku, velkoplošné historické fotografie
Jistebnických zpěváčků (Foto Milan Sýkora).

V letošním roce se výrazně prezentovala v oblasti společenské a kulturní jistebnická Galerijní ulice. Autoři nápadu a díla samotného Jan a Alena Lipinovi jsou od počátku FPFL v organizačním týmu. K jejich dobrým nápadům patří i letošní výstava velkoformátových fotografií Jistebnických zpěváčků. Do Galerijní ulice směřovaly kroky hostů i účastníků festivalu. Zájem o dobové fotografie se projevil i během dalších dní, objevovali se cyklisté, pěší turisté a přijížděly i návštěvy z okolních obcí.

Předpokládali jsme, že i v Jistebníku se přidá k festivalovému dění základní škola. Je přirozené, že se ve škole zpívá a existuje v ní nějaký sbor. Jeho účast a prezentace bývá u kantorů brána jako snaha postavit se do řady ke svým kolegům, dát možnost dětem ukázat se, porovnat a třeba probudit u nich zájem. Rozvoj hudebnosti v Jistebníku jde však více ve směru výchovy a vzdělávání muzikantů především dechových nástrojů. Je

to přirozený vývoj, který souvisí s existencí ZUŠ ve Studénce a tradičně také s větším počtem výborných muzikantů v obci. Proto v Jistebníku probíhá s velkým úspěchem a ohlasem každoročně Festival dechových hudeb.

Občanské sdružení FPFL pod vedením Elišky Krejčíčkové, Marie Matějové, Věry Závadčákové a Jiřiny Matějové už připravuje 12. ročník festivalu a těší se na setkání s dětskými zpěváčky v Proskovicích, Staré Vsi nad Ondřejnicí a Jistebníku. Proměny v účasti pěveckých sborů a národopisných souborů přinesou účastníkům i obecnostvům určitě hodnotné zážitky.

Jsmo rádi, že každá festivalová obec má svůj typický obraz a pochvalné je, že každá jiný. Nechme je přirozeně jít svou cestou a myslíme přitom na slova Františka Lýska, že „dětský zpěv je nejkrásnější mluva“. Podpořit v dětech chuť ke zpěvu znamená nabídnout jim bohaté citové zážitky a překvapivý, nový pohled na svět.

24. května 2014 – Jistebník, festivalový den zahajuje u pomníku Jistebnickým zpěváčkům dětský pěvecký sbor „Čtyřlístek“ z Ostravy-Hrabůvky (Foto Milan Sýkora).

Zarostlé chodníčky po letech ožily – vydejte se po nich

Alena Ševčíková

Každá doba si žádá své a to se potvrzuje neustále. Po roce 1945 do tehdejší Újezdni měšťanské školy ve Staré Vsi nad Ondřejnicí chodily nebo jezdily na kolech do šesté až osmé třídy také děti z Petřvaldu. Silnice z Ostravy na Mošnov byla vybudována v 60. letech minulého století, před tím dopravě bohatě stačila cesta, která se na kopci za Starou Vsí stáčela vpravo, míjela kapličku a navazovala na most přes říčku Trnávku, která ústila pod Hůrkou do Lubiny. Až po výstavbě nové komunikace na Mošnov vznikla odbočka nad nynější rybářskou líhni. Původní odbočka na Petřvald byla zrušena a zavezena sutinami. Tehdy byla zbourána i velmi pěkná kaplička, u níž se ve stínu lip dobře odpočívalo mnoha cyklistům i turistům. A tak malebný chodníček po letech zarostl...

Až po několika desetiletích v roce 2007 nastala změna. Doba zvýšeného dopravního ruchu na hlavní silnici a doba rozvoje cykloturistiky si vyžádala, aby byla vybudována nová cyklostezka ze Staré Vsi do Petřvaldu. Je dobré se na jejím nejvyšším bodu zastavit a rozhlédnout se. Stará Ves před námi leží v údolí řeky Ondřejnice jako na dlani, severním směrem za Hůrkou Košatka s Lubinou, na jihovýchod panorama Beskyd a v dálce na severovýchod Ostrava. Zvuk právě přistávajícího letadla zavede naše oči až k letišti Leoše Janáčka, kde zahlédneme střechu opravárenské letištní haly.

Občané Staré Vsi a Petřvaldu měli vždy k sobě blízko a i v současné době, kdy je Petřvald v okrese Nový Jičín a Stará Ves v okrese Ostrava, nebrání územní členění rozvíjet přátelské sousedské vztahy. Vybudování cyklostezky, na jejímž finančním zajištění se podílely obě obce, je toho důkazem. A tak po léta „zarostlý chodníček“ byl přestřižením pásky v červenci 2007 se vši důstojností a k užítku všem předán k užívání.

Podobně tomu bylo i na severním okraji Staré Vsi. Jsou ještě v naší obci pamětníci, kteří chodili do měšťanské školy do Jistebníku. Jejich spolužáci byly děti z Jistebníku, Proskovic, Košatky, Petřvaldu a Petřvaldíku. Bylo tomu tak před osmdesáti lety. Proskovické děti měly vyšlapaný chodníček loukami, řeku Ondřejnici poblíž jejího ústí do Odry přešly po dřevěné lávce, přes Košatku přišly až k mostu přes Odru a po hrázi mezi rybníky mířily se spolužáky z ostatních obcí do jistebnické školy. I tento chodníček časem zarostl. Jen tu a tam se tady na jaře objevili milovníci sněženek, kterých tu byly vždy celé koberce.

Mezi občany sousedních vsí Staré Vsi a Proskovic jsou tradiční přátelské vztahy, neboť až do roku 1975 patřily obě obce územně do okresu

Frýdek-Místek a proskovické děti většinou navštěvovaly II. stupeň základní školy ve Staré Vsi. Proskovičtí tu chodili k lékaři, na poštu a do spořitelny. Po nedávném přiřazení Staré Vsi do okresu Ostrava-město, kam patří i Proskovice, se spolupráce opět rozšířila. Stalo se tak i zásluhou organizování Festivalu Poodří Františka Lýska, který každoročně probíhá v Proskovicích, Staré Vsi a Jistebníku. Tento „zarostlý chodníček“ byl symbolický i pro proskovického rodáka Františka Lýska, učitele a zakladatele proslulých Jistebnických zpěváků.

V roce 2007 byla zástupci Staré Vsi a Proskovic slavnostně přestřižena pásky na novém dřevěném „můstku přátelství“ přes Ondřejnici a ten byl uveden do provozu.

Nejmladší z tradičních chodníků prochází v trase dnešní cyklostezky, která vede z Jistebníku přes Košatku a Starou Ves do Brušperku. I tudy pravidelně chodívali občané z horního konce Staré Vsi do Brušperku. Někteří do školy, většina k lékaři a za na nákupy do brušperských obchodů na náměstí. V současnosti je cyklotrasa díky staroveskému obecnímu úřadu pečlivě udržována a cyklistům nabízí upravená krytá odpočívadla s lavičkami i nabídku zastávky na občerstvení v restauraci U mlýna. Je to cyklotrasa spojující Poodří s obcemi na Ondřejnici, které jsou součástí Sdružení měst a obcí povodí Ondřejnice (SMOPO), a pokračuje dál až do Beskyd.

Všechny zmíněné stezky jsou přesně v místech, kde si v minulém století lidé z vlastní potřeby chodníčky doslova vyšlapali a dnes opět pro potřebu moderní cykloturistiky obnovili.

A tak chodníčky nezarostly. Slouží turistům a skýtají možnost pokochat se krásou naší krajiny. Jejich posláním do budoucna by mělo být i rozvíjení dobrých mezilidských vztahů a spolupráce občanů výše uvedených sousedních obcí.

Jedno z odpočívadel ve Staré Vsi n. Ondřejnicí (Foto Milan Sýkora).

Místa k zamyšlení Dvě kaple

Radim Jarošek

V srpnu a září jsem měl možnost se zúčastnit posvěcení opravených kaplí – v Košatce a Hraběticích (viz samostatné příspěvky). Obě kaple byly „zgruntu“ zrekonstruovány včetně vnitřku a navíc opatřeny zvonky. Dnes prozařují své okolí nejen čerstvou barvou nové omítky a lesklými vížkami, ale i svou vnitřní podstatou, která naplňuje sakrální prostor. Obě události byly náležitě slavnostní, s řadou hostů, hudbou a proslovy. Aby také ne – pro obě vesnice jsou kaple nejvýznamnějšími památkami, místními dominantami a svou dlouhou historií i nositelkami paměti obce.

Paměť je záznamem minulého, záznamem nepřesným, který je deformovaný zapomínáním, zůstávají v ní události, které se zapsaly silněji. Paměť je útržkovitá, jedna vzpomínka se vrství na druhou, některá utichá, jiná zůstává napořád.

Kaple je na tom obdobně, paměť ve zdívu, krovu, dlažbě... dnes už z původní podoby z doby stavby zbyla jen část, někde větší jinde menší. Léta přinesla nutnost oprav a vylepšení, něco se poškodilo, něco ohlodal zub času, něco se ztratilo, něco rozchvítilo. Vrstva po vrstvě pak na původní stavbu přirůstaly další vzpomínky na lidi, kteří tady byli před námi, hlas zvonu je svolával k modlitbě, procházeli kolem ní ve dnech všedních i svátečních, žili své životy, kapličky byly jejich součástí.

Obě kaple postavili v první polovině 19. století. Jen letmý pohled do dávno zmizelých rakousko-uherských časů, kdy se život odehrával především venku, bez ruchu aut a vlaků, jen s vozy taženými koňmi nebo dobyt看em – čas jednotvárně ubíhal v rytmu

sezónních prací a zpestřovaly ho dny církevních svátků či cesty na trhy do okolí. Lidé tady hovořili česky i německy, nejzdili do daleka, pobývali především v nevelkém okruhu svých vsí. Zprávy přicházely spolu s krajánky, vandrovníky, podomními prodáváči a populárními komedianty.

Venkov byl zemědělský s úzkými pásy záhumenků, se sady, obecními pastvisky se stádečky krav a ovcí i hejny husí. Od jara do podzimu byla krajina plná pohybu zabydlena místními lidmi, neděle patřila především kostelu a hospodě. Továrny byly především ve městech a pluh poháněl dobytek nebo lidé, kola mlýnů pak vítr nebo voda. Již obtížně představitelná dřina na polích a v lesích, nemocné a často i bolavé výměnkářské stáří. Odešlý čas, fotografie se teprve rodila a její doba nastala až později.

Běh vesnického času byl občas zpestřován drobnými sousedskými rozmíškami, tu o křivě vyoranou hraniční brázdu, jindy hněv pozvedly pichlavé poznámky pantátů v hospodě nebo řeči hospodyň.

Kyvadlo poklidných dob se ale nezřídka přehouplo do časů opravdu zlých, kdy přišly nemoci, požáry, sucha, panské vrtochy, války...

A osobní vzpomínky odcházely se svými majiteli na věčnost, jen tu a tam zachycené v zápiscích nebo ústně předávané potomkům, události uložili do slov také kronikáři.

Ve svých zdech je nesou i obě kapličky.

Zhmotňují minulost a spojují ji se současností, místa s pamětí, místa k zamyšlení, o lidech jejímiž jsme následovníky.

Mariánské poutní místo na Kelbelově kopci u Jerlochovic

Josef Pavlíček

Předmětem zájmu části veřejnosti a především několika nadšenců je svět božích muk, kapliček, zvoníček a křížů, které svébytně obohacují panorama údolí, cest i vrchů Fulnecka. Tyto objekty jsou zahrnovány pod pojmem „drobné sakrální stavby“.

Současný stav objektů nám napovídá mnohé o novější historii, ideologickém a morálním klimatu doby, kdy došlo k zásadní proměně jejich vnímání a současně i nazírání celé krajiny, v níž byly drobné sakrální objekty převážně vázány na systém starých lokálních a polních cest, remízů a rozptýlené zeleně. Prvkem vyvážené, ekologicky stabilní krajiny zůstaly do 50. až 60. let 20. století. Tehdy většinu z nich čekalo násilné vytržení z dávného kontextu. Některé z nich se díky nadšencům zachovaly dodnes, jiné

nepřečkaly nepříznivou dobu antináboženských nálad, nebo i obyčejného vandalství.

Jedním z míst, kdysi hojně navštěvovaným, bylo i poutní místo na Kelbelově kopci (Kelbelsberg) nad Jerlochovicemi – při staré cestě z Fulneku do Oder. Zprávy o tomto poutním místě se zachovaly ve formě vyprávění, které bylo zaznamenáno s menšími rozdíly v několika publikacích. Podle nich měl sedlák Kelbel z Jerlochovic poskytnout v roce 1853 přístřeší putujícímu tovaryši, který mu za odměnu daroval obraz Matky Boží. Ten v návaznosti na sen nechal obraz zarámovat a pověsit na dub při jeho pozemku na staré oderské cestě.

Vyprávění o zázračných vyslyšeních při modlitbě u obrazu a zprávy o tom, že sedlák Kelbel měl

Mariánský dub na dobové kresbě.

vidění, že Matka Boží na obraze pláče, vyvolala značný zájem o návštěvu místa, které podle pověsti bylo již od roku 1855 navštěvováno mnoha poutníky nejen z širokého okolí (Odersko, Spálovsko, Opavsko), ale dokonce až z Valašska a uherského Slovenska. Poutníci nosili k obrazu květiny a peněžní dary (většinou po krejcaru) na úpravu a údržbu okolí, zhotovení lavic pro modlící se poutníky. V záznamech se uvádí, že darovaných peněz bylo tolik, „že se to muselo odvézt do Fulneku na kolečkách...“

Mentalita tehdejších lidí se příliš neliší od těch současných – mnozí Kelbela podezřivali, že všechny dary nepoužije na údržbu a úpravu okolí poutního místa. Jednoho letního rána se obraz ztratil. Během sklizně byl nalezen značně poškozen v obilném poli. Kelbel nechal do starého rámu vložit nový podobný obraz. Na základě velké návštěvnosti tohoto poutního místa vyvstala úvaha na výstavbu kostela či kaple. S touto myšlenkou však nesouhlasil tehdejší fulnecký farář a děkan Jan Zohner z důvodu značných nákladů, ačkoliv náklady na stavbu by pokryly dary a pomoc dobrovolníků. Na výstavbu byl uložen kapitál, postupně však poutě stagnovaly a úcta upadala. Sedlák

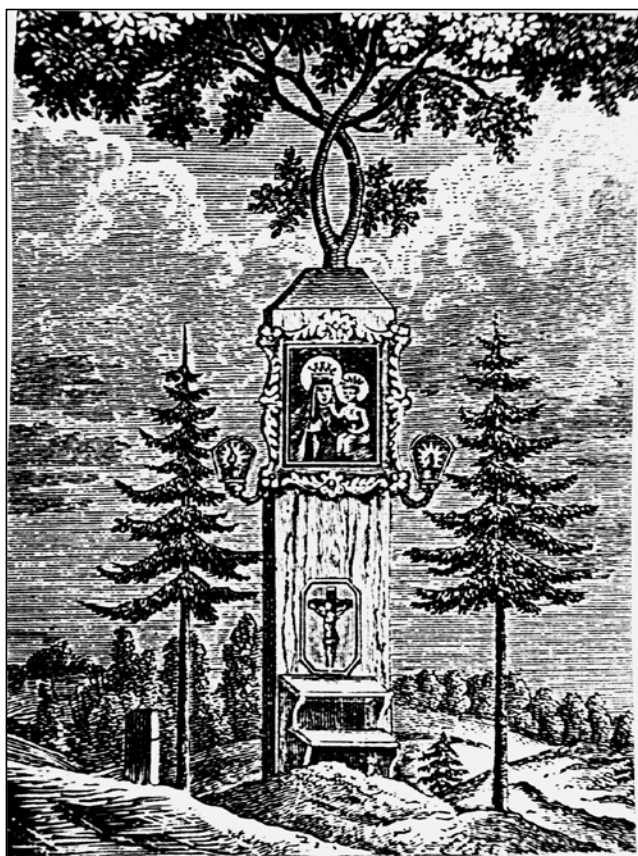

Návštěvníci poutního místa, které se nacházelo při bývalé cestě z Fulneku do Oder. Současná silnice se budovala v roce 1938.

Kelbel v roce 1880 náhle zemřel. Za první světové války byly peníze na stavbu označeny na válečnou půjčku, po válce se však záhadně ztratily.

Za obnovu poutí se zasloužil fulnecký děkan Ocásek, který zavedl každoroční procesí v měsíci září, a to 8. září, v den narození P. Marie, kdy se poutě zúčastnili věřící hlavně z Fulneku, Oder, Vésky a Mankovic, a 12. září, v den svátku jména P. Marie, se zúčastnili poutě věřící z Lukavce, Děrného, Stachovic, Jestřábí a Jerlochovic. Někteří pamětníci uvádějí, že poutě bývaly i 15. srpna na slavnost Nanebevzetí Panny Marie – v den pouti v jerlochovickém kostele. Procesí vycházelo z kostela, zastavilo u dvou památných lip, u nichž byl kříž, a pak se pokračovalo starou oderskou cestou k poutnímu místu. Na místě byly postaveny stánky s občerstvením a upomínkovými předměty. V letech 1944–1946 se poutě nekonaly.

Od roku 1947 bylo místo opět hojně navštěvováno. Podle pamětníků se zde setkávala mládež, která poutní místo udržovala a zpívala zde náboženské písně. V blízkosti dubu byla i studánka, která byla pravidelně čištěna. Byla označována za zázračnou. Jedna z dosud žijících pamětnic

Das Marienbild auf dem Kelbelsberge bei Werlso
(Nach einem alten Holzschnitte).

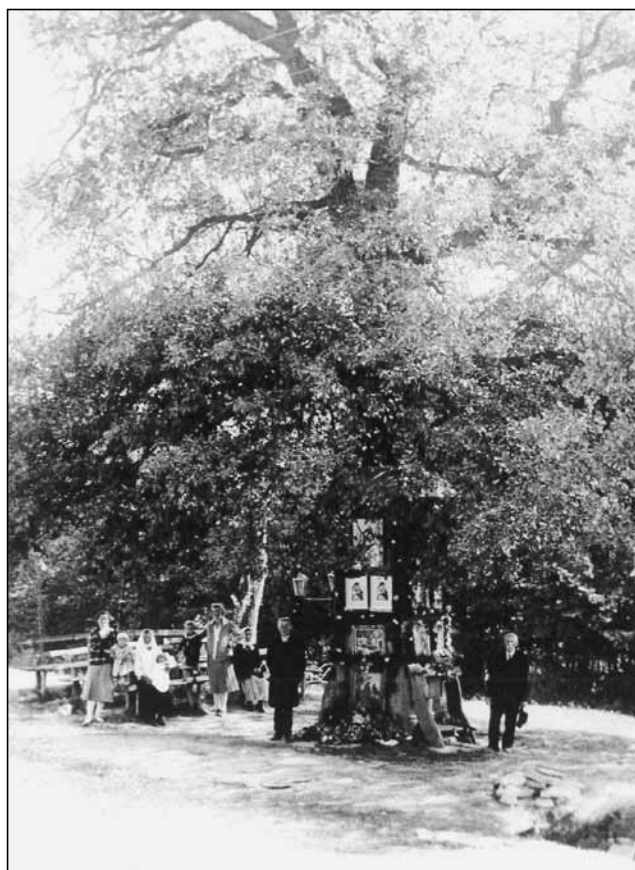
Dobová kresba mariánského obrazu na Kelbelově kopci podle starého dřevorytu.

vzpomíná, že jako malé dítě byla často nemocná. Její otec ji dvakrát týdně donášel vodu ze studánky z Kelbelova kopce, a tím ji uzdravil.

Koncem 60. let tradice poutního místa na Kelbelově kopci pomalu upadala. Obraz Panny Marie se po restaurování v Praze již nevrátil na původní místo, ale byl umístěn v jerlochovickém kostele. Zda původní obraz umístěný na Kelbelově kopci ztvárňoval P. Marii Čenstochovskou (tzv. Černá Madona) či P. Marii s dítětem, kdy stáří obrazu vedlo k jeho ztmavnutí, se prozatím nepodařilo zjistit. Současný obraz je čenstochovskou madonou nejspíše inspirován.

Konec místa mnoha modliteb završilo i pokácení statného košatého dubu, který usychal po zasažení bleskem. V současné době pamětníci již stěží naleznou toto poutní místo. Studánka se zázračným pramenem zanikla v období provádění rozsáhlých melioračních úprav. Kelbelův statek se nacházel v prostoru dnešního průmyslového areálu (dříve JZD).

Památky – mezi které patří i toto dnes již neexistující poutní místo – nás zavazují, neboť naléhavě připomínají, že je třeba udržovat souvislost lidí, dob a kultur a pokračovat tam, kde přestali naši předkové. Tuto skutečnost a její současnost si plně

Rodinná návštěva poutního místa (foto z r. 1937).

vzali za své někteří nadšenci, kteří se snaží o obnovu drobných sakrálních staveb a rovněž tohoto místa, které by však pro svou nedostupnost nebylo již poutním místem. Každá boží muka, každá kaplička, křížek v krajině vypráví svůj dlouhý příběh. Svou staletou symbiózou s přírodním prostředím

Návštěvnice E. Š. z Lukavce při modlitbě (foto z r. 1936).

Památný dub s mariánským obrazem.

se tyto objekty stávají krajinným prvkem a současně zůstávají pro nás cennou výpovědí především o náboženském a estetickém citění a řemeslné zručnosti našich předků.

Použité materiály

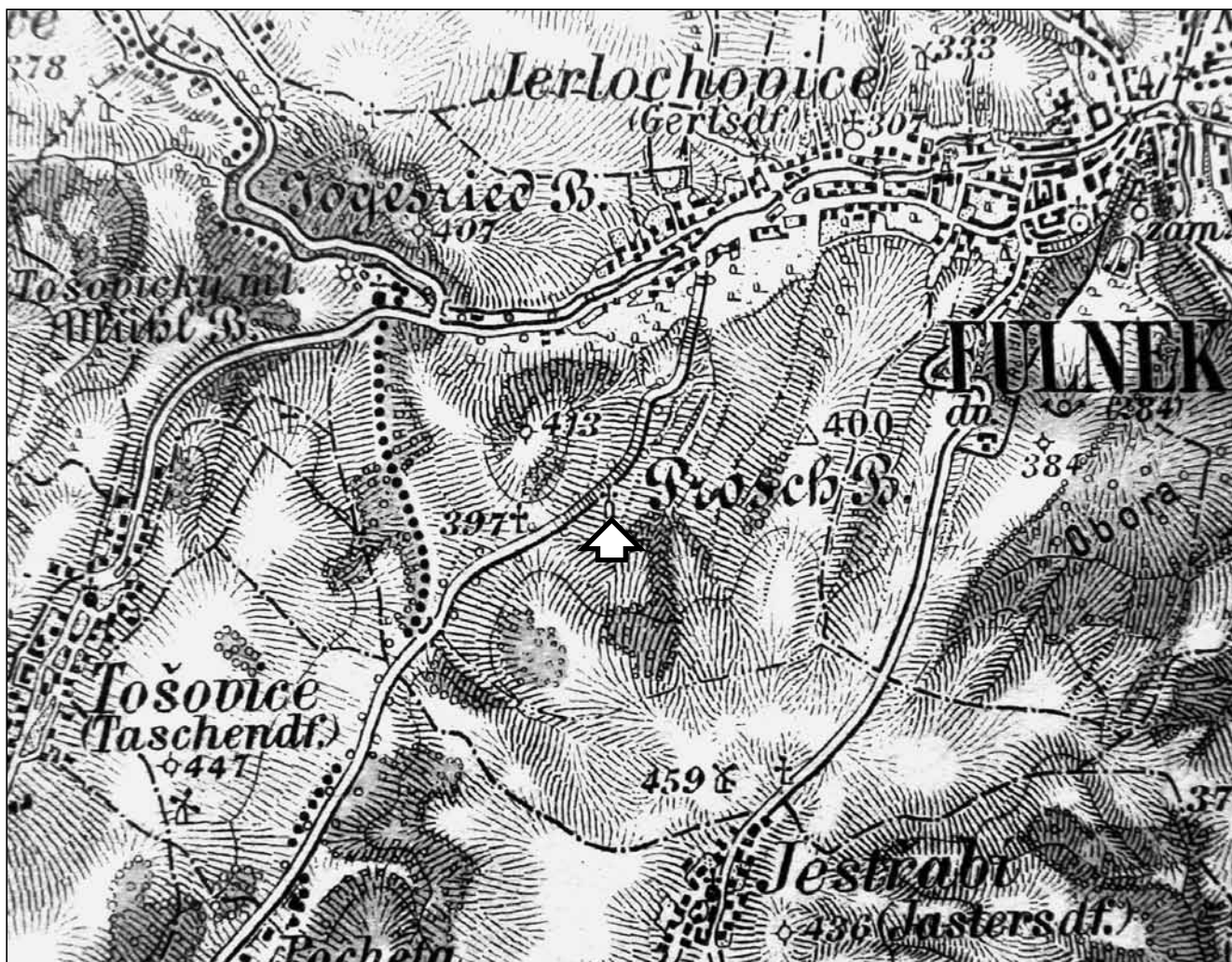
ULLRICH, Josef (1925): *Volkssagen aus dem Kuhländchen*. Nový Jičín.

Foto z archivu autora.

Mariánský obraz – viz zadní strana obálky.

Josef Pavlíček

Narodil se 13. 1. 1947 v Novém Jičíně. Bydlí ve Fulneku. Po absolvování SVVŠ v Bílovci začal pracovat v závodě Retex. Při zaměstnání absolvoval Střední průmyslovou školu textilní v Brně. Jeho koníčkem je regionální historie, především záchrana památek. Podílel se na zpracování dokumentace o historii města a jeho památek, které byly zveřejněny ve Fulneckém kulturním zpravodaji pod názvem „Svědkové prošlých staletí“.

Na mapě z roku 1923 – list Nový Jičín, 4160 (originální měřítko 1 : 75 000) je poutní místo zachyceno (vyznačeno šipkou). Kamenný kříž, který se nalézá západně od něho, pochází z r. 1908. Nechali ho postavit manželé Fr. a Rosa Gódrichovi.

Svou badatelskou činnost v poslední době zaměřil především na období a události, které nejsou zpracovány v dostupných kronikách města.

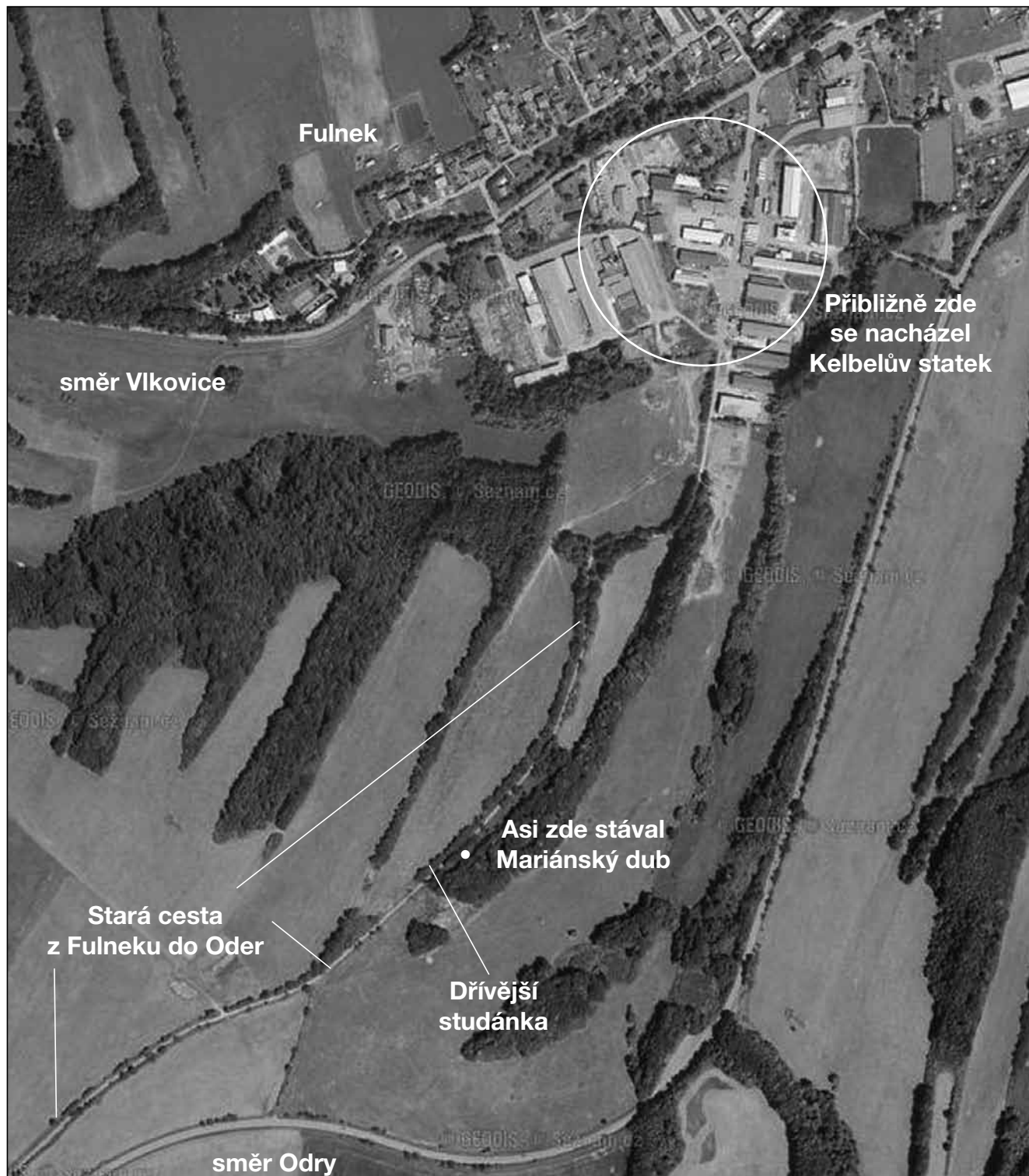
Nejvýznamnějším jeho počinem byla záchrana nejohroženější kulturní památky v Moravskoslezském kraji – Kapucínského kláštera ve Fulneku.

Od roku 1975 zajišťuje a podílí se na údržbě a obnově kulturních památek a drobných sakrálních staveb na území města a jeho okolí. Za svou

dlouholetou činnost obdržel několik uznání ze zahraničí. Podílí se na propagaci města v České televizi (Toulavá kamera), rozhlasu (Křížem krajem) a regionálním tisku. Již několik let zajišťuje průvodcovskou činnost po fulneckých památkách.

Byl autorem výstav „60. výročí podniku ROMO“ (2009) a „65. výročí znovuzrození města Fulneku“ (2011).

Kontakt: pepa-pavlicek@seznam.cz

Zákres míst na současné ortofoto (letecký snímek – www.mapy.cz).

Opravená kaplička sv. Vendelína v Košatce

Vlasta Nováčková

Slavnostní svěcení provedl staroveský farář o. Kamil Strak (Foto Radim Jarošek).

Neděle 31. srpna 2014 byl pro Košatku významný den, neboť proběhlo svěcení nově opravené kapličky sv. Vendelína. Její osudy jsou, jako u mnoha podobných drobných sakrálních staveb, docela pohnuté, ne vždy jim byl osud nakloněn.

Kapličku postavili v roce 1826 a živoucím pamětníkem této události je možná i mohutná lípa, která roste vedle ní.

Byla zasvěcena sv. Vendelínovi, patronu zemědělců a pastýřů. Více zpráv se o ní nedochovalo, ale jistě dobře sloužila svému účelu – k pobožnostem i k zastavení během všedních dnů.

Události po 2. světové válce se podařilo za pomoci místních pamětníků shromáždit a dovolte, abych se o ně u příležitosti této slavnostní události s vámi podělila.

Kolem roku 1946 byl stav kapličky nedobrý, byla napříč prasklá a vedení obce ji chtělo dokonce nechat zbořit, památkový úřad to ale tenkrát nedovolil. Peníze na opravu však nechtěl nikdo poskytnout, nechť si ji občané opraví sami... A tak se i stalo a dva mladí občané Drahomír Nováček a Richard Dvorský se rozhodli, že to zkusí. V základech a pod střechou kapličku obepnuli plochými kovovými obručemi a zahřátím a utahováním pomocí šroubů stavbu stáhli, opravili též zdi, omítli ji a nabílili. Tímto krokem ji zachránili před zkázou.

I později se vždy našel někdo našel, kdo provedl drobnou opravu. Nicméně zub času pracoval rychleji a časem byla kaplička zase silně zanedbaná – střecha prohnívala, omítka opadávala, sem tam vypadla i nějaká ta cihla ze zdiva. V té době se do Košatky přistěhoval pan Krupa, který se o kapličky zajímal a chtěl opravit i tu zdejší. Uměl se dřevem, a tak se nabídnul, že spraví střechu a udělá dveře, které již chyběly. Domluvil

se s dalšími několika občany a v roce 1991 tak kapličku po druhé zachránili.

Jenže stavba měla špatné odvodnění, nasávala vodu a omítky stále opadávaly. V roce 1998 se kapličky ujala rodina Tylečkových a průběžně ji opravovala a bílila.

Kaplička však potřebovala důkladnější zásah – odvodnění, novou střechu, omítky i důstojný přístup. Občané, kterým záleželo na tomto dědictví našich předků, se opakovaně obraceli na zastupitele obce s žádostí o zajištění těchto prací. Peněz se však nedostávalo. Až v roce 2005, kdy byly budovány chodníky ve Velké Košatce, byl spolu s nimi byl „vymodlen“ alespoň chodník ke kapličce.

Obrat k lepšímu nastal v roce 2014, kdy se obci podařilo získat peníze z Fondu mikroprojektů Euroregionu Beskydy/Beskidy (Operační program přeshraniční spolupráce). Projekt s názvem „Obnova kulturního dědictví a nová kulturní spolupráce ve Staré Vsi nad Ondřejnicí“ byl úspěšný a kaplička mohla být zevrubně opravena – získala novou střechu pokrytou měděnou krytinou, byla odvodněna, opraveny zdi. Rovněž byl upraven vnitřek a na čelní stěnu proti dveřím byl umístěn obraz sv. Vendelína.

Důležitou součástí každé kapličky je zvon, který ji dává hlas. Stávajícímu zvonu z roku 1923 bylo dáno nové srdce. Zvon se poprvé na ostro rozezněl v sobotu 25. října 2014 při slavnostním setkání u pomníku padlých v Košatce, nadále bude zvonit třikrát denně.

Kaplička nyní září novotou a vnější osvětlení ještě zesiluje její malebnou podobu. Jsme na ni pyšní a poděkování patří všem, kteří se o to zasloužili. Ať ještě dlouho slouží nám i budoucím.

Kaplička se nyní honosí novou střechou (Foto Radim Jarošek).

Kaple v Hraběticích

Lucie Augustinková

Drobná obec **Hrabětice (Grafendorf)**, která je součástí Jeseníku nad Odrou, má jistě svou zvláštní atmosféru, že se tam téměř všichni, kdo jí kdy prošli, často a rádi vracejí. Nepostrádá onen duchovní rozměr, jehož viditelným vyjádřením je i stavba kaple na návsi, o jejímž vývoji se během letošní památkové obnovy podařilo zjistit nové informace.¹

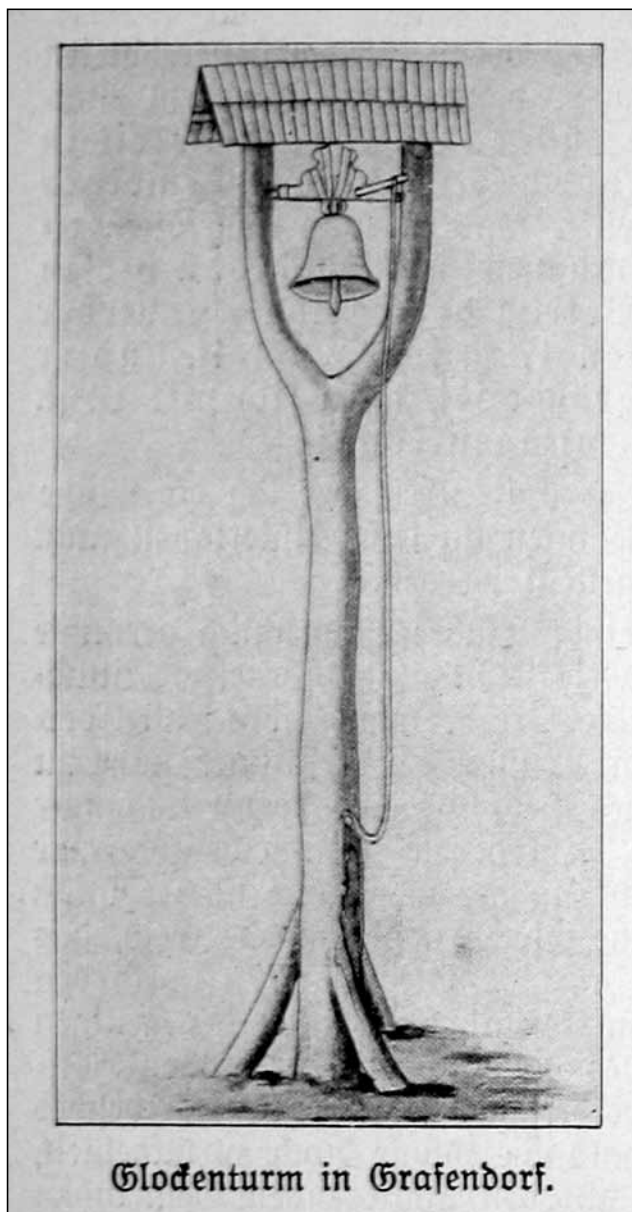
Obec vznikla v letech 1772–1776 rozhodnutím dietrichsteinské vrchnosti o zrušení nevýnosného blahutovického hospodářského dvora (*Plattendorfer Hof*) a využití jeho pozemků pro novou osadu.²

Podle tehdejšího systému farní správy patřily Hrabětice od roku 1776 k Jeseníku nad Odrou v děkanátu Nový Jičín. Na bohoslužby museli hrabětičtí do **kostela Nanebevzetí P. Marie v Jeseníku**.³ Jeseník a Hrabětice dělí asi půlhodina pěší chůze, tak se sakrální stavba v Hraběticích neřešila ani za josefínských reforem, kdy bylo v monarchii třeba stavbou nových svatyní ulevit především lidem, jimž cesta do nejbližšího farního kostela trvala víc jak hodinu pěší chůze.⁴

Pro odměřování času si Hrabětičtí nechali v olomoucké zvonařské dílně v roce 1779 ulít **zvon**, který pak vysvětil olomoucký biskup ke cti **sv. Petra a Pavla**. Peníze z obecní sbírky nestačily, tak zvon mohl být z Olomouce odvezen až poté, co Karel, kníže Diettrichstein – Proskau, tehdejší vrchnost na panství Hranice, doplatil chybějící obnos 12 zlatých. V roce 1783 tedy postavili v Hraběticích před domem č. 10 rozsochu z kmene stromu, na níž byl zvon zavěšen a překryt sedlovou stříškou ze šindelů.⁵

Zvonění z volně stojící rozsochy se tak neslo do daleka. Jenže **otevřená zvonice** měla i své nevýhody. Bylo třeba obávat se o cenný zvon a především volně visící provaz lákal leckoho k lecčemu. Někdy sem přišli přespolní mladí výtržníci, zvonili po nocích o sto šest a budili obyvatele Hrabětic. Jindy ukradli lano od zvonu a pro změnu se nezvonilo vůbec.⁶

Uvedené mrzutosti se v Hraběticích rozhodli roku 1837 odstranit výstavbou kaple, k níž spojila své síly celá ves. Na kapli pracovali místní zedníci

Glockenturm in Grafendorf.

Prvotní zvonice v podobě rozsochy. Převzato z článku S. Weigel, *Grafendorf. Kuhländchen*, 1922.

a tesaři a O. Sehorsch tady prozrazuje, že budovali jen tak bez úředního stavebního povolení. Stavbu světil 2. 7. 1838 jesenícký farář Johann Haupt. Po předchozích zkušenostech byla kaple běžně zamčená a zvonění zajišťovala rodina Kubesch, která uchovávala klíče od kaple až do roku 1945.⁷

Kaple byla postavena jako jednoprostorová stavba se zaobleným presbytářem a vstupem od jihozápadu v podobě stylizovaného volutového průčelí. Za dobu existence kaple se uvádí několik **oprav a úprav** převážně v interiéru. V roce 1893 provedli v kapli zámečnické práce za necelých

1 L. Augustinková, *Kaple v Hraběticích*. Nálezová zpráva. Ostrava 2014. Nepublikovaný materiál uložený na obecním úřadě v Jeseníku nad Odrou.

2 Z. Orlita, *Byla jednou jedna vesnice. Grafendorf 1776–1946*. Jeseník nad Odrou 2012.

3 M. Gavendová – M. Koubová – P. Levá, *Kulturní památky okresu Nový Jičín*. Ostrava, Nový Jičín 1996, s. 71.

4 P. Bělina – J. Kaše – J. Kučera, *Velké dějiny země Koruny české*. Praha – Litomyšl 2001, svazek X, 1740–1782, s. 107.

5 Podobu prvotní zvonice zachycuje ilustrace k článku S. Weigel, *Grafendorf. Kuhländchen*, 4, 1922, s. 92–110.

6 O. Sehorsch, *Erinnerungen an Grafendorf*, 1982.

7 O. Sehorsch, *Erinnerungen an Grafendorf*, 1982.

Detail kaple ze složené pohlednice Hrabětic, počátek 20. století. Soukromá sbírka Z. Mateiciuca, Odry.

Kaple od severozápadu během opravy, 2014. Foto autorka.

Partie krovu s vějířem krátčat nad presbytářem, 2014. Foto autorka.

11 zlatých a 21. 6. 1895 vystavil truhlář August Seidenberger účet na 16 zlatých. Tehdy usadil nový oltářní stupeň a osadil nové vstupní dveře i se zárubněmi.⁸

Proměny **vnějšku kaple** (kromě zmíněných dveří z roku 1895) byly častěji než písemnými prameny doloženy starými snímky, ať už šlo o pohlednice nebo privátní fotografie, uchovávané po léta mezi rodáky z Hrabětic.⁹ Na pohlednicích z první čtvrtiny 20. století¹⁰ kryje ještě střechu i vížku kaple šindel.

Významným zdrojem informací byla stavba sama. Během památkové obnovy tu totiž bylo nalezeno mnoho stop a indicií, které dokládají stavební vývoj kaple. Po vztyčeném lešení se dalo dostat do podkrovního prostoru kaple, který byl posléze při opravách otevřen. Nad kaplí stál hambalkový krov z jedlového dřeva.¹¹ Jeho čtyři vazby, přidávané od štítu směrem k presbytáři, si tesaři značili s obvyklou rutinou římskými číslicemi. Nad zaobleným závěrem presbytáře byl rozvinut vějíř krátčat, jehož spodní prvky jsou vlastně i pozednicemi, neboť na tak malém rozponu by se při daném zakřivení přímo na obvodové zdivo pozednice vlastně ani položit nedala. V podkroví se potvrdilo (rytým nápisem **1838** ve věžičce), že krov kaple byl původní. Tomu odpovídaly i mělké žlábký na vnějších stranách krokví s vrtem pro kolík – stopy po upevnění latí, které nesly dřevěnou střešní krytinu.

Letopočet **1906**, načrtnutý zběžnými tahy tužkou na jiné desce ve vížce, se ukázal jako ještě významnější pramen. Srovnáním se svědectvím

8 Z. Orlita, *Byla jednou jedna vesnice. Grafendorf 1776–1946. Jeseník nad Odrou 2012*, s. 40.

9 Soukromá sbírka Helmuta Lobpreise, Neuss, soukromá sbírka Hermann Mendela, Neuhäusel.

10 Pravděpodobně starší z obou pohlednic byla převzata z publikace Fridolin E. Scholz (ed.), *Kuhländchen – Unvergessene Heimat. 1998. Mladší pohlednice, přiložená k článku pouze v detailu, je součástí soukromé sbírky Z. Mateiciuca z Oder.*

11 Materiál i stáří krovu potvrdilo i dendrochronologické datování dřevěných prvků krovu. T. Kyncl, *Dendrochronologické datování krovu kaple v Hraběticích. Brno 2014. Nepublikovaná zpráva uložená na obecním úřadě v Jeseníku nad Odrou.*

Zvon sejmутý z vížky, 2014. Foto autorka.

pohlednic se totiž jeví, že rok 1906 je datem generální opravy kaple, při níž byl ze střechy i vížky sejmут šindel a nahrazen plechovou krytinou. Oplechována byla i vížka. Zřejmě při této opravě byl na stříšku ve věžičce instalován dřevěný poklop a shora keramický prvek.

Zvon zrekvirovaný v září 1917 za první světové války nahradil v roce 1921 nový bronzový¹² o váze 20 kg.

Poměrně zásadně a vícekrát byla upravována fasáda kaple. Na nejstarší pohlednici z počátku 20. století není skladba průčelí příliš znát. Na privátním snímku z mariánské slavnosti se čtyřmi děvčátky okolo sochy P. Marie,¹³ umístěné v presbytáři v roce 1930,¹⁴ je patrné bosované nároží kaple. Skladba fasády, tvar štítu kaple a viditelně již i oplechování lucerny je patrné na rodinné fotografii Richterových z roku 1944.¹⁵ Velmi kvalitní a dobře zaostřený snímek kaple přivezl ze své cesty do rodné vsi v roce 1966 Helmut Lobpreis. Záběr pořízený od jihovýchodu zachycuje nejen členění vstupního průčelí se štítem a skladbu plechové střešní krytiny, ale i zajímavé detaily, jako je členění okna či poštovní schránka na jihovýchodním průčelí. O 5 let později vyfotil též autor kapli rovněž od jihu, ale z větší dálky. Někdy po roce 1971 dostala kaple novou fasádu, jejíž členění bylo pouze odlišeno náznakem lisen v šedém břizolitu. Součástí úpravy byla podle všeho i instalace mříží do oken.

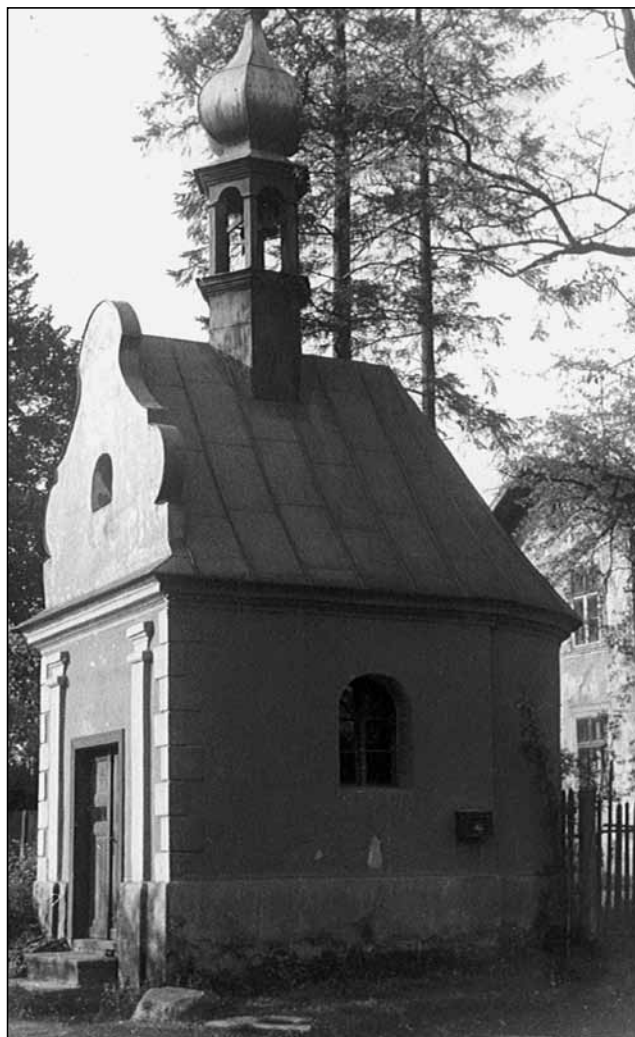
Na jaře roku 2014 začala obnova kaple. Po sejmутí břizolitové fasády, nanesené někdy po roce

Mariánská slavnost před kaplí, patrně 1930. Soukromá sbírka H. Lobpreise, Neuhäusel.

1971, jak víme zase z historických fotografií, se ukázalo cihlové zdivo průčelí, posazené na kamennou podezdívku, v partii římsy okrová barevnost a zpevnění zdí táhly. V interiéru presbytáře byla odkryta oltářní nika a na patkách vítězného oblouku zřetelně i barevnost liček v různých obdobích s převažující bílou a jednou vrstvou modré.

Zvon, jehož srdce bilo nepřesně, byl sejmут a zvonaři z firmy Boroko z Brodku u Přerova

Kaple od jihu, foto 1966. Soukromá sbírka H. Lobpreise, Neuss.

12 O. Sehorsch, Erinnerungen an Grafendorf, 1982.

13 Foto s Marií Sehorsch a dalšími dívkami před kaplí, patrně 1930.

Soukromá sbírka H. Lobpreise, Neuss.

14 O. Sehorsch, Erinnerungen an Grafendorf, 1982.

15 Soukromá sbírka H. Lobpreise, Neuss.

nakonzervován, opraven a instalován na nový závěs v systému s elektrickým pohonem.¹⁶

Původní krov z velké části poškozený dřevokaznými činiteli byl zčásti nahrazen novými prvky z místní jedle. Po sejmutí břízolitové fasády byla průčelí pojednána vápenocementovými omítkami.

16 R. Bouchal, Výměna technického vybavení a zprovoznění zvonu na elektrický pohon v kapli sv. Václava v Hraběticích. Brodek u Přerova 2014. Nepublikovaná zpráva uložená na obecním úřadě v Jeseníku nad Odrou.

Architektonické členění bylo naznačeno pilastry v šedé na bílých plochách. V interiéru presbytáře byla znovu odkryta podle všeho původní oltářní nika, kam byl osazen reliéf se sv. Václavem jako výsledek konsensu místních, kteří se nyní rozhodli pro svatováclavské patrocinium. Památkovou obnovu kaple symbolicky ukončilo **svěcení 26. 9. 2014** za účasti místních i rodáků, kterým slavnost stála i za cestování v řádu několika set kilometrů.

Slavnostní svěcení kaple sv. Václava v Hraběticích

Radim Jarošek

Ze slavnostní mše.

Pátek 26. září 2014 byl pro Hrabětic významným dnem – byla vysvěcena opravená kaple. Slavnostní odpoledne začalo před kaplí v 17 hodin a účastnilo se 16 bývalých obyvatel Hrabětic z Německa a mnozí současní občané Hrabětic a mnoho další hostů z Jeseníku i vzdálenějšího okolí.

Na úvodní proslov starosty Jeseníku nad Odrou Mgr. Tomáše Machýčka navázal Karl-Heinz Keiner, zástupce dřívějších obyvatel Hrabětic. Ve svém projevu zmínil, že nebývá samozřejmostí, aby na podobné veřejné konání byli zváni i původní němečtí

obyvatelé. I téměř 70 let po odsunu Němců mají lidé na obou stranách stále ještě problémy vyrovnat se s otřesnými válečnými a poválečnými událostmi.

Vyslovil své poděkování zejména Miroslavu Jurčákovi, který již před několika lety navázal kontakt s Němci odsunutými z jejich vlasti, z čehož se vyvinuly krásné přátelské vztahy. Jako výraz poděkování za jeho činorodé nasazení mu byla udělena Kravařská medaile za zásluhy krajské rady a spolku „Stará vlast“. Poděkoval rovněž starostovi Tomáši Machýčkovi a jeho předchůdci Karlu Glogarovi za otevřené a přátelské vztahy k odsunutým Němcům a také mnoha českým krajanům, kteří se slavnosti zúčastnili.

Následovala slavnostní dvojjazyčná mše svatá sloužená farářem z Jeseníku nad Odrou P. Mgr. Ladislavem Stanečkou, kterou koncebroval farní vikář z Jablunkova P. Mgr. Marek Kotrba. Mše byla zakončena požehnáním kaple. Po něm si měli možnost návštěvníci prohlédnout pečlivě opravený interiéru, který nově zdobí dřevorezba sv. Václava od Julia Smočka z Rožnova pod Radhoštěm v oltářní nise.

A pak již následoval společenský večer s bohatým občerstvením, které Hrabětičtí připravili a kde nemohlo chybět místní pivo s gulášem. Počasí ten den sice

Hrabětiští rodáci před kaplí – zleva Hugo Lobpreis, Otmar Richter, Erika Benz a Helmut Lobpreis.

nebylo ideální, ale věrme, že kapky deště přinesou Hraběticím a kapli štěstí do dalších mnoha let.

Program v Hraběticích měl pokračování i v sobotu – symbolický význam měla společná výsadba jabloní v hrabětickém sadu (odrůdy Ovčí hubička a Krasokvět žlutý), následovalo zhlédnutí výstavy Obstwald – Cesta Hrabětickým lesem v Muzeu Oderska, jízda kočárem a další setkání.

K obnově kaple přiložila ruku k dílu řada lidí, z nichž jmenujme jen některé – nálezovou zprávu vyhotovila Mgr. Lucie Augustinková, Ph.D., projekt zpracoval Ing. Karel Siuda z Krnova, požez jedlového dřeva provedli manželé Trnčákovi z Hrabětic, na stavbu dohlížel Ing. J. Brodský, rekonstrukci prováděla firma Stavby Baller s r. o. ze Spálova a zvon se rozezněl díky zvonařům z firmy Boroko z Brodku u Přerova. Projekt byl spolufinancován Státním zemědělským intervenčním fondem prostřednictvím Místní akční skupiny Poodří z Programu rozvoje venkova.

Obnovou kaple se svým způsobem završila řada akcí, které Hrabětičtí v posledních letech uskutečnili a dílo takto společně oslavené v sobě nese více, než obsahuje samotná stavba – je vkladem do budoucnosti.

Výsadba jabloní v sadu.

K tématu se vážou další dva příspěvky v tomto čísle – Kaple v Hraběticích a Dvě kaple.

Pro zajímavost – původní krov kaple byl jedlový a nový byl zhotoven z větší části rovněž z mítního dřeva – z hrabětické jedle z vývratů po větrné kalamitě v červnu 2014.

Činnost Regionu Poodří ve II. pololetí roku 2014

Kateřina Křenková

Jednou z tradičních podzimních akcí, jejímž spolupředatelem je Region Poodří, jsou Podzimní pooderské rybářské slavnosti, které se v letošním roce konaly 1. listopadu. Již od ranních hodin probíhal výlov Dolního bartošovického rybníka s možností zakoupení ryb.

V letošním roce bylo jako každoročně nachystáno bohaté občerstvení s rybími specialitami. Program pro návštěvníky byl připraven v prostorách zámku, kde bylo možno navštívit výstavní expozici Moravského Kravařska, prezentována byla činnost Regionu Poodří, vystaveny byly výpěstky z místních zahrad, tradičně si návštěvníci mohli vybrat vánoční ozdoby z nabídky firmy LYRA decor, s. r. o. a taky měli možnost zhlédnout odlévání svíček a ozdob ze včelího vosku dětmi zájmového kroužku „Včelařiči“. Podzimní atmosféru v zámku doplnily práce dětí mateřské školy a školní družiny z Bartošovic.

Počasí umožnilo, aby před zámkem i v tomto ročním období vystoupila cimbálová muzika FCM Radegast. Místní akční skupina Regionu Poodří prezentovala projekt „Chuť a vůně regionálních jídel a specialit z Poodří a Podpoľania“. Své výrobky nabízeli držitelé regionální značky Moravské Kravařsko regionální produkt®. Otevřena byla i Záchraná stanice pro volně žijící živočichy.

Dne 28. listopadu proběhl konzultační den na téma „Co by měl znát a vědět nový zastupitel obce a města“ pro nově zvolené členy zastupitelstev členských obcí Regionu Poodří, kterého se zúčastnilo 53 zástupců obcí.

V pátek 19. prosince proběhl další konzultační den na téma „Aktuální problémy účtování obcí“, kterého se zúčastnili účetní jednotlivých obcí Regionu Poodří.

Oba tyto metodické dny byly spolufinancovány z dotace Programu obnovy venkova Moravskoslezského kraje v rámci projektu „Rozvoj venkovského života v obcích Regionu Poodří“.

Ve II. pololetí roku byla pozornost zaměřena na opakované podání žádosti o dotaci na stavbu „Cyklostezka Odra – Morava – Dunaj v Moravskoslezském kraji“ do Regionálního operačního programu Moravskoslezsko v dílčí oblasti podpory Rozvoj regionální silniční dopravní infrastruktury. Žádost prošla administrativní kontrolou a postoupila k dalšímu posouzení.

Valná hromada svazku se konala v uvedeném období dvakrát – v září a v prosinci – a na setkáních byly projednávány ekonomické záležitosti, provádění projektů a činnost svazku v dalším období.

Depozitář stavebních detailů na Fakultě stavební v Ostravě

Petr Waldstein

Na Fakultě stavební VŠB - TU Ostrava vznikl v rámci projektu Rozvoj příhraniční spolupráce vysokých škol v oblasti historické architektury, ITSM 22410320032, depozitář stavebních prvků a detailů pro praktickou výuku. Soustřeďují se zde historické stavební prvky, jako jsou například vzorky starých krytin, zdiva, výplně otvorů a další. Položky depozitáře slouží studentům ve výuce dějin architektury, obnovy památek či souvisejících předmětů a jsou přístupné běžným návštěvníkům a badatelům po předchozí domluvě.

Součástí depozitáře je i mnoho zajímavých dokladů historického stavitelství z Poodří. Z hájovny v Hraběticích pochází různorodý stavební materiál – cihly zdicí i římsovky značené kolkem HW, což znamená, že hájovna byla postavena z kusů produkovaných vrchnostenskou cihelnou na panství Hranice, v překladu *Herrschaft Weisskirchen*. Méně zatěžované nejčastěji vnitřní konstrukce mohly být z cihel sušených na slunci tzv. vepřovic, jako tomu bylo u schodiště

na půdu hájovny. Při památkové obnově zámku Jeseník nad Odrou se podařilo získat glazovanou i režnou střešní krytinu z produkce kunínské firmy Heinricha Czeikeho nebo například řez z povalového stropu z let 1822/23 nad klasicistní přístavbou zámku.

Ve spolupráci s partnerem Žilinskou univerzitou v Žilině jsou v rámci projektu realizovány další aktivity, zaměřené na společné mapování a dílčí průzkum historických objektů v příhraniční oblasti. Jedná se o terénní workshopy, exkurze a společné setkávání odborníků a studentů, zaměřených na historickou architekturu, zvláště na výzkum starých krovů. Podrobnosti k depozitáři stavebních detailů a dalším akcím projektu jsou na stránkách www.rozvoj-architektury.eu.

Ing. Petr Waldstein,
FAST VŠB - TU Ostrava, koordinátor projektu

Vepřovice z boční zdi schodů do podkroví hájovny v Hraběticích, 1811.

PROGRAM
CEZHRANIČNEJ
SPOLUPRÁCE
SLOVENSKÁ REPUBLIKA
ČESKÁ REPUBLIKA

EURÓPSKA ÚNIA
EURÓPSKY FOND
REGIONÁLNEHO ROZVOJA
SPOLOČNE BEZ HRANÍC

K příspěvku Zkamenělé světy

Fotografie Jiřina Chalupská

Jádro pravidelné ježovky Salenia sp. v pazourku baltské křídly, Lubina, Košatka (přímo pod mostem, po kterém vede silnice obcí), průměr jádra 1 cm.

Jádro ježovky, souvek patrně lokální nebo z okolí polského Opole, Odra, Stará Bělá, velikost jádra 13 mm x 11 mm.

Stromatolit, Odra, Proskovice, 4 cm x 4,5 cm.

Kalmarsund pískovec, Odra, Hraniční meandry, 6 cm x 6 cm.

Zkřemenělé dřevo, Odra, Proskovice, 7 cm x 4,5 cm.

Zkřemenělé dřevo s pozůstatky vrtavé činnosti hmyzu, Odra, Proskovice, 8 cm x 6 cm.

Zkřemenělé dřevo, Odra, Stará Bělá, 13 cm x 6,5 cm.

Plž, Odra, Proskovice, velikost plže 14 mm x 5 mm.

Detail zkřemenělého dřeva se dvěma chodbičkami po vrtavé činnosti hmyzu, štěrkovna Kališok, průměr chodbičky 1 mm.

Detail suku po větvi, stejné dřevo jako na předchozí fotografii.

Detail zkřemenělého dřeva s chodbičkami po vrtavé činnosti hmyzu, Odra, Proskovice, průměr chodbiček 1 mm x 2 mm.

Detail zkřemenělého dřeva s pozůstatky pletiv, Odra, Proskovice.

Pazourek opolského typu se strukturou živočišné houby, Stará Bělá, pole u Výškovic.

Pazourek opolského typu se strukturou živočišné houby, Odra, Proskovice, 4,5 cm x 6,5 cm.

K příspěvku Odry a památná místa 1. světové války

Fotografie z archivu Muzejního spolku Rolleder – Odry, o. p. s.

Odry, vojenské manévry roku 1899, přehlídka na náměstí.

Odry duben 1915, nástup vojska 5. praporu myslivců, 9. pochodové roty na náměstí.

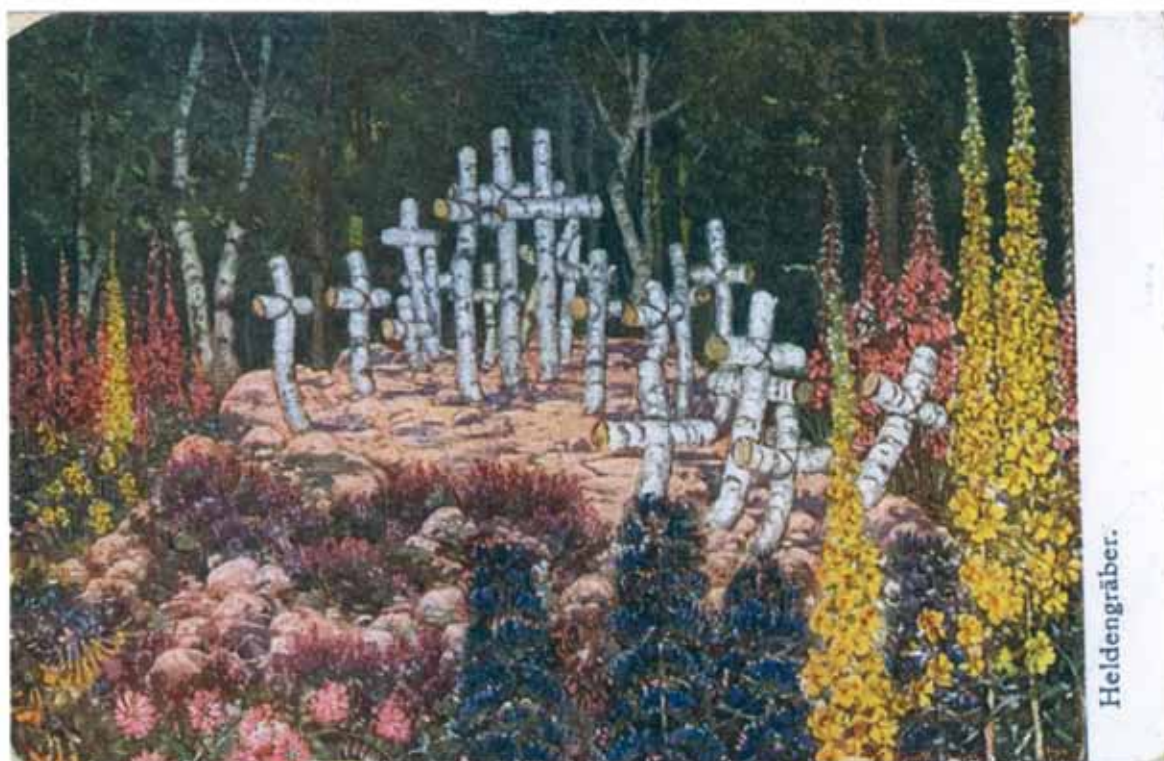

K příspěvku Památníky obětem Velké války na Libavsku

Jana Krejčová

Pohlednice, Ich hatt' einen Kameraden. Archiv autorky.

Pohlednice, Heldengräber (Hroby hrdinů). Na rubu: Offizielle Karte für Rotes Kreuz, Kriegsfürsorgeamt Kriegshilfsbüro (Oficiální pohlednice Červeného kříže). Adresátem byl vedůstojný pán Jan Baďura, farář v Oseku. Archiv autorky.

*Jsme největším firemním
dárcem v oblasti ochrany
přírody v České republice.*

Blíž přírodě

www.net4gas.cz

Pojďte s námi na výlet!

- Navštivte přírodně cenné lokality po celé České republice.
- Vydejte se s námi pěšky, na kole či s kočárky na naučné stezky.
- Sledujte rostliny a živočichy z vyhlídek a pozorovaten.
- Objevte s námi orchidejové louky, pralesy a památné stromy.
- Podívejte se do nitra obnovených rašelinišť a mokřadních luk.

Vyberte si výlet na www.blizprirode.cz
a vyrazte s NET4GAS a ČSOP do přírody!

*Obraz z bývalého mariánského poutního místa na Kelbelově kopci u Jerlochovic. Malba na plátně, rozměry: š. 46,5 cm, v. 58,5 cm
(Foto Radim Jarošek).*